

Επίσημη Εφημερίδα C 108

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

47ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

30 Απριλίου 2004

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	405η σύνοδος ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004	
2004/C 108/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τη μετατροπή σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό της σύμβασης της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές» [COM(2002) 654 τελικό]	1
2004/C 108/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η προσαρμογή των πολιτικών για το ηλεκτρονικό επιχειρείν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον: τα διδάγματα από την πρωτοβουλία Go Digital και οι μελλοντικές προκλήσεις [COM(2003) 148 τελικό]	23
2004/C 108/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση των μηχανοκίνητων οχημάτων και των ρυμουλκούμενων τους και των συστημάτων, κατασκευαστικών στοιχείων και χωριστών τεχνικών μονάδων που προορίζονται για τα οχήματα αυτά (αναδιατυπωμένη έκδοση)» [COM(2003) 418 τελικό — 2003/0153 (COD)]	29
2004/C 108/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά των εκπομπών αερίων και σωματιδιακών ρύπων από τους κινητήρες ανάφλεξης με συμπίεση που χρησιμοποιούνται σε οχήματα, καθώς και κατά των εκπομπών αερίων ρύπων από κινητήρες επιβαλλόμενης ανάφλεξης που τροφοδοτούνται με φυσικό αέριο ή υγραέριο και χρησιμοποιούνται σε οχήματα [COM(2003) 522 τελικό — 2003/0126 (COD)]	32

EL

Τιμή: 22 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 108/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι υποδομές μεταφορών του μέλλοντος: προγραμματισμός και γειτονικές χώρες —βιώσιμη κινητικότητα— χρηματοδότηση» 35	35
2004/C 108/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: μέσα δράσης και μηχανισμοί χρηματοδότησης» 45	45
2004/C 108/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002, σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας» [COM(2003) 440 τελικό — 2003/0159 COD] 52	52
2004/C 108/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη ρύθμιση της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάγονται στο παράρτημα 16 της σύμβασης για τη διεθνή πολιτική αεροπορία, τόμος 1 δεύτερο μέρος κεφάλαιο 3 δεύτερη έκδοση (1988)» [COM(2003) 524 τελικό — 2003/0309 COD] 55	55
2004/C 108/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη χρησιμοποίηση μισθωμένων οχημάτων χωρίς οδηγό στις εμπορευματικές μεταφορές» [COM(2003) 559 τελικό — 2003/0221 (COD)] 56	56
2004/C 108/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2320/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινών κανόνων στο πεδίο της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας» [COM(2003) 566 τελικό — 2003/0222 (COD)] 57	57
2004/C 108/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων» [COM(2003) 379 τελικό — 2003/0139 (COD)] 58	58
2004/C 108/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα φθοριοϋδα αέρια του φαινομένου του θερμοκηπίου» [COM(2003) 492 — τελικό 0189/2003 COD] 62	62
2004/C 108/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα εξωτερικά χερσαία σύνορα των κρατών μελών και την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα προσωρινά εξωτερικά σύνορα μεταξύ κρατών μελών» [COM 502-2003 τελικό — 2003/0148 CNS-2003/0194 (CNS)] 65	65
2004/C 108/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη» 68	68
2004/C 108/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ με σκοπό να παραταθεί η δυνατότητα να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ σε ορισμένες υπηρεσίες υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού» [COM(2003) 825 τελικό — 2003/0317 (CNS)] 78	78
2004/C 108/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1673/2000 περί κοινής οργάνωσης της αγοράς στον τομέα του λίνου και της κάνναβης που προορίζονται για την παραγωγή ινών» [COM(2003) 701 τελικό — 2003/0275 (CNS)] 80	80

2004/C 108/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση των οδηγιών 84/450/ΕΟΚ, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ (οδηγία για τις αθέμιτες πρακτικές)» [COM(2003) 356 τελικό — 2003/0134 (COD)] 81
2004/C 108/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών (“κανονισμός για τη συνεργασία στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών”)» [COM(2003) 443 τελικό — 2003/0162 (COD)] 86
2004/C 108/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Έκθεση της Επιτροπής «XXXIIIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2002» [SEC(2003) 467 τελικό] 90
2004/C 108/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα» [COM(2003) 687 τελικό — 2003/0273 (CNS)] 97
2004/C 108/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα στην ΕΕ και στις υποψήφιες χώρες: Προοπτικές Δράσης έως το 2010» 101

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

405Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 28ΗΣ ΚΑΙ 29ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τη μετατροπή σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό της σύμβασης της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές»

[COM(2002) 654 τελικό]

Στις 14 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το Πράσινο Βιβλίο

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Νοεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. J. PEGADO LIZ.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 65 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΣΤΟΧΟΙ, ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1.1 Ο κύριος στόχος που επιδιώκει η Επιτροπή με την έκδοση του «Πράσινου Βιβλίου σχετικά με τη μετατροπή σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό της Σύμβασης της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές» [COM(2002) 654 τελικό της 14.1.2003], στο εξής αναφερόμενο απλά ως «Πράσινο Βιβλίο», είναι «η έναρξη ευρέων διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους κύκλους σχετικά με ορισμένα νομικά ζητήματα» που αφορούν την εν λόγω μετατροπή και εκσυγχρονισμό. Παράλληλα δηλώνει ρητά ότι η ίδια η Επιτροπή «δεν έχει λάβει θέση ούτε σχετικά με την ανάγκη εκσυγχρονισμού της σύμβασης της Ρώμης ούτε σχετικά με την ανάγκη μετατροπής της σε κοινοτική πράξη».

1.2 Αντίθετα, η ΕΟΚΕ, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της ως συμβουλευτικού οργάνου, έχει σκοπό από εδώ και στο εξής να υποστηρίξει επί της αρχής τη μετατροπή της Σύμβασης της Ρώμης (στο εξής ΣΡ) σε κοινοτική πράξη, καθώς και τον εκσυγχρονισμό των διατάξεών της, με πλήρη επίγνωση του ότι, κατά τον τρόπο αυτόν, αναλαμβάνει πλήρως το συμβουλευτικό της ρόλο σε έναν τομέα που έχει θεμελιώδη σημασία, όχι μόνο για τη ρύθμιση καθοριστικών πτυχών της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, αλλά επίσης —και μάλιστα κατά κύριο λόγο— για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών ως καθοριστικής πτυχής του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (!).

(!) Βλέπε ερώτηση 2 του Πράσινου Βιβλίου (ΠΒ).

1.3 Η ΕΟΚΕ, σε πολλές γνωμοδοτήσεις της, έχει ήδη υποστηρίξει τη σκοπιμότητα της διεξαγωγής ενός προβληματισμού σχετικά με τον επίκαιρο χαρακτήρα των κανόνων της Σύμβασης της Ρώμης και σχετικά με τις διάφορες δυσκολίες που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή της, όσον αφορά διάφορες πτυχές, γενικές ή κατά τομείς ⁽²⁾.

1.4 Όσον αφορά τη μετατροπή της σε κοινοτική πράξη, με τις νέες δυνατότητες που παρέχει η Συνθήκη του Άμστερνταμ ως προς τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, οι οποίες αναπτύχθηκαν περαιτέρω στο Σχέδιο Δράσης της Βιέννης που υιοθέτησε το Συμβούλιο το 1998 ⁽³⁾, και συγκεκριμενοποιήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να επαναλάβει αυτά που ήδη έχει τονίσει σχετικά με το ζήτημα στις γνωμοδοτήσεις της για τη μετατροπή της Σύμβασης των Βρυξελλών σε κοινοτική πράξη, για τον σημερινό κανονισμό 44/2001/ΕΚ της 22.1.2000 ⁽⁴⁾, καθώς και για την Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων ⁽⁵⁾.

1.4.1 Στην πρώτη από τις γνωμοδοτήσεις αυτές, τονίζεται ειδικότερα ότι η ΕΟΚΕ χαίρει το γεγονός ότι η Επιτροπή αποφάσισε τη μετατροπή της Σύμβασης σε σχέδιο Κανονισμού, δεδομένου ότι ένας κανονισμός άμεσης εφαρμογής αποτελεί σημαντική πρόοδο, «κυρίως στο μέτρο όπου προσφέρει περισσότερη νομική ασφάλεια [...] Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μπορεί να διασφαλίσει την ενιαία εφαρμογή των διατάξεων των κανονισμών σε όλα τα κράτη μέλη.»

1.4.2 Στη δεύτερη από τις προαναφερόμενες γνωμοδοτήσεις, δηλώνεται ότι είναι «αναμφισβήτητο ότι οι διεθνείς παράγοντες αντιλαμβάνονται την ανάγκη ενός χρησιμοποιήσιμου, σταθερού και προβλέψιμου καθολικού πλαισίου, που θα ευνοεί την ασφάλεια και την αξιοπιστία των συναλλαγών, καθώς και την τήρηση των εκάστοτε εφαρμοστέων διατάξεων και αρχών της διεθνούς δημόσιας τάξης, που εντάσσονται στις μεγάλες διεθνείς συμβάσεις και στο εθιμικό δίκαιο».

1.4.3 Η ΕΟΚΕ, λοιπόν, επαναλαμβάνει, σχετικά με την υπό εξέταση πρωτοβουλία της Επιτροπής, την ίδια ακριβώς θετική άποψη που είχε διατυπώσει όσον αφορά τη μετατροπή της Σύμβασης των Βρυξελλών σε κοινοτικό κανονισμό και τονίζει, επίσης, την ανάγκη νομικής συνοχής, η οποία συνηγορεί υπέρ μιας λύσης της ίδιας φύσεως.

1.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί, εξάλλου, ότι η Επιτροπή διαθέτει ήδη επαρκή στοιχεία, που έχουν συλλεχθεί από διάφορους φορείς ⁽⁶⁾, και ειδικότερα εντός προαναφερόμενων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ, τα οποία της επιτρέπουν να προωθήσει την υλοποίηση μιας πρωτοβουλίας που όχι μόνο έχει κάθε λόγο ύπαρξης, αλλά και που, για λόγους επικαιρότητας συνδεδεμένους και με την προσεχή ένταξη δέκα ακόμη κρατών μελών, θα ήταν σκόπιμο να μην αναβληθεί πλέον άλλο.

⁽²⁾ Βλέπε κυρίως τις γνωμοδοτήσεις για την πρόταση κανονισμού για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ C 117 της 26.4.2000), για την πρωτοβουλία της ΟΔΓ για την έκδοση κανονισμού του Συμβουλίου για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ C 139 της 11.5.2001), για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ C 139 της 11.5.2001), για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την επίδοση και την κοινοποίηση στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ C 368 της 20.12.1999), για την Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου (ΕΕ C 85 της 8.4.2003), για την «Έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές» (ΕΕ C 116 της 20.4.2001), για το Πράσινο Βιβλίο για ευρωπαϊκή διαδικασία έκδοσης ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής και μέτρα απλούστευσης και επιτάχυνσης της εκδίκασης των μικροδιαφορών [COM(2002) 746 τελικό — ΕΕ C 220/2 της 16.9.2003].

⁽³⁾ ΕΕ C 19 της 23.1.1999.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 117 της 26.4.2000.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

⁽⁶⁾ Μεταξύ των οποίων επισημαίνονται οι εργασίες του Ευρωπαϊκού Ομίλου Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (<http://www.drt.ucl.ac.be/gedip>).

1.6 Πράγματι, με βάση τις προόδους που έχουν ήδη σημειωθεί ή που βρίσκονται υπό εξέλιξη, σε θέματα ουσίας και διαδικασίας, όπως είναι, μεταξύ άλλων ⁽⁷⁾, η Ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δικαίωμα των συμβάσεων ⁽⁸⁾ και η πράξη Ρώμη II σχετικά με το εφαρμοστέο δικαίωμα στις εξωσυμβατικές ενочές ⁽⁹⁾, κρίνεται σκόπιμο, όλες οι πτυχές του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (ΙΔΔ) που περιλαμβάνονται στις διάφορες πράξεις και έγγραφα που προαναφέρονται να συνδεθούν, τουλάχιστον, κατά τρόπο συστηματικό σε μία ενιαία πράξη, άμεσα εφαρμοστέα σε όλα τα κράτη μέλη, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη των ιδίων κανόνων συνδέσεως (ή κανόνων συγκρούσεως νομοθεσιών).

B. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

1.7 Πέρα από τις άκρως τεχνικονομικές πτυχές που απορρέουν από τον εκσυγχρονισμό της Σύμβασης της Ρώμης και τη μετατροπή της σε κοινοτική πράξη, η Επιτροπή δικαίως ανησυχεί για τον κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο της πρωτοβουλίας, σε σχέση με διάφορα ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή διαφόρων διατάξεων της εν λόγω πράξης.

1.8 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις ανησυχίες της Επιτροπής και, κατά την εκτίμηση στην οποία προβαίνει για τις προτάσεις εκσυγχρονισμού της διατύπωσης της Σύμβασης, δεν παραλείπει να λάβει υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο των προβλεπόμενων μέτρων, ειδικότερα δε όσον αφορά τομεακές πτυχές όπως οι ασφάλειες, οι μισθώσεις ή το εργατικό δικαίωμα, ή ακόμη, όσον αφορά τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις και τους καταναλωτές.

1.9 Εντούτοις, σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ήδη την πεποίθησή της ότι ο εκσυγχρονισμός των μηχανισμών του ΙΔΔ, μέσω της ενοποίησής τους σε ενιαία κοινοτική πράξη, θα έχει εξαιρετικά θετικό αντίκτυπο για τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις στον κοινοτικό χώρο, δεδομένου ότι θα συμβάλει στην ομογενοποίηση των κανόνων συνδέσεως και, επομένως, στη δημιουργία ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

1.10 Η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, και ειδικότερα η ελεύθερη κυκλοφορία και το δικαίωμα εγκατάστασης φυσικών και νομικών προσώπων, προϋποθέτει την προώθηση της ασφάλειας δικαίου, η οποία θα επιφέρει σταθερότητα στις νομικές σχέσεις και, ως εκ τούτου, την υποχρεωτική ίση αντιμετώπιση των εν λόγω σχέσεων σε οποιοδήποτε από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παρότι, βέβαια, με τα προφανή όρια της δημόσιας τάξης που ορίζει το κάθε κράτος).

1.10.1 Η επιθυμία αυτή θα επεκταθεί στην προστασία των θεμιτών προσδοκιών όλων εκείνων που συνάπτουν συμβατικές σχέσεις που περιεχουν στοιχεία αλλοδαπότητας, γεγονός που θα εγγυάται και την ασφάλεια του εφαρμοστέου σε αυτές δικαίου. Από την άλλη πλευρά, η σταθερότητα αυτή θα είναι οπωσδήποτε επωφελής εάν επιτευχθεί η ομοιόμορφη εκτίμηση των νομικών καταστάσεων και των συμβατικών σχέσεων στα διάφορα κράτη της Ένωσης. Και η πορεία προς την ομοιομορφία αυτή θα διευκολυνθεί, χωρίς αμφιβολία, με την ενοποίηση των κανόνων συνδέσεως, των κανόνων εκείνων που προφυλάσσουν από συγκρούσεις νόμων ή τις αναιρούν.

⁽⁷⁾ Μεταξύ των οποίων επισημαίνονται: οι κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 1346/2000, (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 και (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 της 29ης Μαΐου 2000, σχετικά με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, την επίδοση και κοινοποίηση δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 160 της 30.6.2000), ο κανονισμός ΕΚ αριθ. 1206/2001 της 28ης Μαΐου 2001, σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 174 της 27.6.2001), η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστό Τίτλο [COM(2002) 159 τελικό], η Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου [COM(2002) 196 τελικό της 19.4.2002], η Πράσινη Βίβλος για την αστική ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων (COM(1999) 396 τελικό της 28.7.1999), η οδηγία 2000/35/ΕΚ της 29ης Ιουνίου για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (ΕΕ L 200 της 8.8.2000), η οδηγία 2002/65/ΕΚ της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (ΕΕ L 271 της 9.10.2002), η οδηγία 1999/44/ΕΚ της 25ης Μαΐου 1999 σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών (ΕΕ L 171 της 7.7.1999), η οδηγία 97/7/ΕΚ, της 20ής Μαΐου 1995 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (ΕΕ L 144 της 4.6.1997), η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την Κωδικοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου [COM(2001) 645 τελικό], η απόφαση 2003/48/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 19.12.2002, σχετικά με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 16 της 22.1.2003), η οδηγία 2002/8/ΕΚ της 27.1.2003, σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη επί διασυνοριακών διαφορών (ΕΕ L 26 της 31.1.2003), η οδηγία 98/27/ΕΚ της 19.5.1998, σχετικά με τις αγωγές παραλείψεως (ΕΕ L 166 της 11.6.1998).

⁽⁸⁾ Βλέπε το Σχέδιο Δράσης για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δικαίωμα των συμβάσεων, Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2003) 68 τελικό, της 12.2.2003.

⁽⁹⁾ Βλέπε εγγρ. COM(2003) 427 τελικό, της 22.7.2003 — http://europa.eu.int/comm/dgs/justice_home/index_en.htm

1.10.2 Επιτυγχάνεται έτσι μια μονοσήμαντη θεώρηση της αυτής σχέσης, που εδραιώνει την ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τους κανόνες που την διέπουν, με προφανή οφέλη για τον προγραμματισμό του εμπορικού βίου και τη γεωγραφική επέκτασή του, εφόσον θα έχουν πλέον αρθεί οι ανησυχίες ως προς την τροποποίηση των κανόνων που διέπουν τις συμβατικές σχέσεις ⁽¹⁰⁾. Παράλληλα, αποτρέπεται και το φαινόμενο που καλείται *forum shopping* (άγρα δικαστηρίου) ⁽¹¹⁾.

1.10.3 Πέραν αυτού, η ενοποίηση των κανόνων συνδέσεως θα ενισχύσει την προβλεψιμότητα ως προς τους κανόνες που θα διέπουν τις συμβατικές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, γεγονός που θα συμβάλει οπωσδήποτε στην αύξηση της ευελιξίας και της ευρωστίας του εμπορικού βίου, δεδομένου ότι οι διάφοροι φορείς, εάν έχουν λιγότερους φόβους ως προς το μέλλον των σχέσεών τους, θα καθίστανται περισσότερο τολμηροί ⁽¹²⁾.

Γ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ — ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1.11 Το Πράσινο Βιβλίο απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε νομικούς, ειδικότερα δε στα Πανεπιστήμια και τους δικαστές, τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς και συλλόγους προστασίας των πολιτών, ιδίως των καταναλωτών. Υπό το πρίσμα αυτό αποκτά νόημα το προτεινόμενο ερωτηματολόγιο, το οποίο καλύπτει, σχεδόν εξ ολοκλήρου, τα ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της Σύμβασης της Ρώμης.

1.12 Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ προτίθεται να ομαδοποιήσει ανά κύρια θέματα τις ερωτήσεις που τίθενται, διακρίνοντας, αφενός, τα γενικά ζητήματα και, αφετέρου, τις ειδικές προτάσεις. Αυτός είναι και ο τρόπος κατά τον οποίο έχει διαρθρωθεί η παρούσα γνωμοδότηση.

1.13 Λαμβάνοντας υπόψη την ευρεία πληροφόρηση που παρέχει το Πράσινο Βιβλίο και από άποψη θεωρίας του δικαίου και από άποψη νομολογίας, η ΕΟΚΕ, προκειμένου να αιτιολογήσει τα διάφορα ζητήματα που ενδέχεται να τεθούν από τη ΣΡ και να στηρίξει θεωρητικά τις εναλλακτικές λύσεις που προτείνονται, για λόγους συντομίας, δεν επαναλαμβάνει όλα τα επιχειρήματα που μπορούν να προβληθούν, αλλά περιορίζεται, συχνά, στο να παραθέσει τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι μέθοδοι επίλυσης που προτείνει.

1.14 Εντούτοις, ως τελική σύνθεση, η ΕΟΚΕ επιχειρεί να δώσει μια συνοπτική απάντηση στην καθεμιά από τις ερωτήσεις που θέτει η Επιτροπή, λαμβάνοντας όμως την πρωτοβουλία να προβάλει και άλλα ερωτήματα και να διατυπώσει συστάσεις σχετικά με τις μελλοντικές εργασίες της Επιτροπής, με την πρόθεση να συμβάλει στην κατάρτιση και υιοθέτηση μίας πράξης που θα ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες επί του θέματος.

⁽¹⁰⁾ Το τυπικό που χαρακτηρίζει το ιδιωτικό διεθνές δικαιο ευνοεί, εξάλλου, τις προσπάθειες ενοποίησης, δεδομένου ότι η ορθή εφαρμογή των κανόνων του είναι συχνά ανεξάρτητη από τις ειδικές περιστάσεις της κάθε εθνικής κοινότητας. Ακόμη περισσότερο δε στον τομέα των συμβάσεων, δεδομένου ότι οι προθέσεις των εμπλεκόμενων τείνουν να ταυτίζονται, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση. Αυτό δεν εμποδίζει την αποτυχία ορισμένων ρυθμιστικών και ουσιαστικών στόχων, αλλά και γι' αυτούς υπάρχει μια διαδεδομένη συναίνεση εντός της Κοινότητας, και απομένει η έρευνα για το κατά πόσον οι υφιστάμενες ρυθμίσεις είναι κατάλληλες για τα επιδιωκόμενα ουσιαστικά αποτελέσματα, όπως στην περίπτωση της προστασίας του μέρους που θεωρείται αδυνέστερο. Για την έρευνα αυτήν, θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν, κατ' αναλογία, οι πρόσφατες σκέψεις που διατυπώθηκαν σχετικά με τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι».

⁽¹¹⁾ Εξάλλου, η ενοποίηση των κανόνων σύνδεσης, καταργώντας το φαινόμενο της επιλογής δικαιοδοσίας ανάλογα με το δικαιο που θεωρείται εφαρμοστέο από το κάθε σύστημα εθνικού ΙΔΔ, παρέχει επίσης τη δυνατότητα ενίσχυσης των στόχων της ενοποίησης των κανόνων που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοτική αρμοδιότητα, δεδομένου ότι καθιστά αδιάφορη την επιλογή της δικαιοδοτικής αρχής ενώπιον της οποίας ασκείται η αγωγή, μεταξύ εκείνων που μπορεί, ενδεχομένως, να επιλέξει ο ενδιαφερόμενος, τουλάχιστον από την άποψη του δικαίου που η αρχή αυτή θα εφαρμόσει, γεγονός το οποίο όχι μόνο προωθεί την ενοποίηση της αγοράς, αλλά προσδίδει και ευελιξία στην εμπορική δραστηριότητα της ενιαίας αγοράς. Πρόκειται για ένα ακόμη στοιχείο που συνηγορεί υπέρ της συμπληρωματικότητας των δύο κλάδων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που ενδέχεται να έρθουν σε σύγκρουση, παρότι επιβεβαιώνεται η διαφορά αξιών και στόχων που ο καθένας από αυτούς επιδιώκει, δεδομένου ότι ασχολούνται επίσης με διαφορετικά προβλήματα, από τα οποία προκύπτουν και διαφορετικά ρυθμιστικά ζητήματα. Επομένως, το γεγονός ότι ο τόπος άσκησης της αγωγής θα είναι αδιάφορος, θα προωθήσει οπωσδήποτε την κυκλοφορία και την εγκατάσταση προσώπων και συμφερόντων σε διαφορετικούς τόπους, δηλαδή θα προωθήσει μια πραγματική κινητικότητα εντός της κοινής αγοράς, η οποία θα στηρίζεται σε πραγματικές ανάγκες, χωρίς ωστόσο να την προκαλεί αποκλειστικά και μόνον επειδή σε κάποια συγκεκριμένη χώρα θα θεωρείται εφαρμοστέο ένα ευνοϊκότερο δικαιο. Πρβλ. Μ. GIULIANO, P. LAGARDE, *op. cit.*, σ. 5, όπου τονίζεται ότι η ενοποίηση των κανόνων συνδέσεως για τις συμβάσεις «θα αποτελέσει τη φυσική προέκταση της Σύμβασης για τη δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων», καθώς και Μ. GIULIANO, *op. cit.*, *loc. cit.*, όπου υπογραμμίζεται ότι η ΣΡ θα μπορούσε να αποτελέσει το «φυσικό συμπλήρωμα» της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968, στο μέτρο που θα αποτρέπει το φαινόμενο της άγραφας δικαστηρίου, που η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν απαγόρευε ρητά σε θέματα συμβάσεων.

⁽¹²⁾ Πρβλ. Μ. GIULIANO, P. LAGARDE, Έκθεση σχετικά με τη σύμβαση για το εφαρμοστέο δικαιο στις συμβατικές ενοχές, της 19ης Ιουνίου 1980, ΕΕ C 199 της 27.7.1987, σ. 4· και επίσης Μ. GIULIANO, *Osservazioni introduttive, in Verso una disciplina comunitaria della legge applicabile ai contratti*, Pádua, 1983, σ. XXI, όπου προτείνεται η ευγλωττη μεταφορά, σύμφωνα με την οποία η Σύμβαση της Ρώμης θα έπρεπε να θεωρείται ως «κάρτα μέλους» του κοινού χώρου δικαιοσύνης, η οποία αποβλέπει στην εξασφάλιση στα φυσικά και νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται εντός των ορίων της Κοινότητας ενός υψηλότερου βαθμού ασφαλείας δικαίου για τις συμβατικές τους σχέσεις, τόσο στο εσωτερικό του χώρου αυτού όσο και έναντι του εξωτερικού, και η οποία συμβάλλει στη διευκόλυνση της λειτουργίας της κοινής αγοράς.

2. Η ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΚΑΙ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

2.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η νομική βάση για την παρούσα πρωτοβουλία θα πρέπει να είναι, όπως προτείνει η Επιτροπή, και για τους αυτούς λόγους, τα άρθρα 61, εδάφιο γ), και 65, εδάφιο β), της Συνθήκης, δεδομένου ότι η πρωτοβουλία αυτή δεν θίγει τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, αντιθέτως μάλιστα συμμορφώνεται πλήρως προς αυτές.

2.2 Όσον αφορά την κοινοτική πράξη που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί, η ΕΟΚΕ προκρίνει, χωρίς καμία αμφιβολία, την επιλογή του Κανονισμού, ο οποίος αντιπροσωπεύει την καταλληλότερη πράξη για τη φύση των υπό εξέταση ρυθμίσεων και για τον επιδιωκόμενο στόχο της ασφάλειας ερμηνείας και εφαρμογής τους, είτε από τις διάφορες αρμόδιες εθνικές δικαστικές αρχές, είτε από τις επιχειρήσεις και από τους ιδιώτες κατά τις συναλλαγές τους.

3. ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΥΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ ΤΟΥΣ

3.1 Η ΣΡ στηρίζεται σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές και αξίες που αποτελούν μέρος της πατροπαράδοτης παράδοσης και της κοινής κληρονομιάς που χαρακτηρίζουν το νομικό σύστημα ενός κράτους δικαίου, και μεταξύ των οποίων επισημαίνονται οι εξής:

- η αρχή της αυτονομίας της βούλησεως των ιδιωτών στο ΙΔΔ, δηλαδή η αναγνώριση της βούλησης των μερών ως βασικού στοιχείου σύνδεσης·
- η σημασία ορισμένων κανόνων αναγκαστικού δικαίου που αποβλέπουν στην προστασία συμφερόντων δημόσιας τάξης·
- η αρχή της σταθερότητας του διεθνούς νομικού βίου: η ενοποιητική πρόθεση (με τις επιδράσεις της επί της ενιαίας ερμηνείας) και η αρχή της *favor negotii* ή της *favor validitatis*, για θέματα τύπου των συμβάσεων και δικαιοπρακτικής ικανότητας· η αρχή της προστασίας των φαινομένων/της εμπιστοσύνης·
- η προστασία των προσδοκιών και της ασφάλειας δικαίου: η τάση να θεωρείται εφαρμοστέο το δικαίο που συνδέεται στενότερα με τη σύμβαση (προσανατολισμός οικουμενικού χαρακτήρα, που θα ευνοήσει οπωσδήποτε την αρμονία των δικαστικών αποφάσεων)· η σημασία του δικαίου που ισχύει στον οικονομικό και κοινωνικό χώρο των μερών (*Umweltsrecht*), με την συνεπακόλουθη συμπληρωματική ή εναλλακτική επιλογή του δικαίου που ισχύει στον τόπο διαμονής του ενός ή και των δύο μερών (για θέματα ύπαρξης και εγκυρότητας της σύμβασης).

3.2 Σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου, οι νομοθεσίες προβλέπουν ρυθμίσεις για την προστασία του καταναλωτή ή του λεγόμενου ασθενέστερου μέρους (εργαζόμενος, ασφαλιζόμενος ή αντισυμβαλλόμενος), στην πραγματικότητα όχι με το σκοπό να τον ευνοήσουν με αυξημένα οφέλη που να υπερβαίνουν εκείνο που θα του απέδιδε η δικαιοσύνη, αλλά μάλλον προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία και η αναλογία που χαρακτηρίζουν το ενοχικό αντικείμενο οποιασδήποτε συμβατικής σχέσης. Έτσι και στο χώρο του ΙΔΔ, ο προσανατολισμός προς την προστασία του λεγόμενου ασθενέστερου μέρους ανταποκρίνεται αποκλειστικά στο στόχο να εξασφαλίζεται η πραγματική τήρηση των κανόνων συνδέσεως στα θέματα αυτά ως προς τους στόχους τους, ώστε να αποτρέπεται η διαστρέβλωση του δικαίου που διέπει τις συγκρούσεις νόμων η οποία θα μπορούσε να προκύψει από την επιλογή της αρμόδιας νομοθεσίας, στην περίπτωση όπου η επιλογή αυτή, υπό την πρόφαση της αυτονομίας της βούλησεως, θα κάλυπτε στην πραγματικότητα μια μονομερή επιλογή του δικαίου που διέπει τη σύμβαση (*lex contractus*) εκ μέρους του ισχυρότερου μέρους (λ.χ. του επαγγελματία, του αφεντικού, του εργοδότη κ.λπ.).

3.3 Πέραν αυτού, με την προσφυγή σε κανόνες αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής, επιχειρείται να εξασφαλιστεί όχι μόνο η εφαρμογή της ανταλλακτικής δικαιοσύνης που χαρακτηρίζει τις συμβάσεις, αλλά επίσης και η μη παραγνώριση ορισμένων ουσιαστικών στόχων, δημόσιας φύσεως, οι οποίοι ενδέχεται να έρχονται σε αντίθεση προς την οικονομική και κοινωνική οργάνωση των ευρωπαϊκών εθνών, ενώ παράλληλα θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στόχοι που απορρέουν από την διανεμητική δικαιοσύνη.

3.4 Οι προσανατολισμοί αυτοί, που ενυπάρχουν, μέχρις ενός σημείου, στο ΙΔΔ, ανταποκρίνονται στη βούληση της ασφάλειας δικαίου και δεν εμποδίζουν, γενικά, την αρμονία των αποφάσεων, ακόμη και σε σχέση με τρίτα κράτη, και, επομένως, ούτε και τη βούληση για μια τάση οικουμενικής εμβέλειας των επιλεγόμενων συνδέσεων. Με την επιφύλαξη της εξαίρεσης που αφορά την ανάγκη εξασφάλισης ορισμένων συμφερόντων δημόσιας τάξης, ή την ανάγκη εφαρμογής ορισμένων προστατευτικών κανόνων, είτε αυτοί απορρέουν από τη μεταφορά του κοινοτικού δικαίου⁽¹³⁾ είτε όχι, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο νέος κοινοτικός Κανονισμός για τα θέματα αυτά θα πρέπει να εξακολουθήσει να βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στις παραπάνω αρχές και αξίες.

4. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Οι ερωτήσεις που τίθενται σχετικά με την εφαρμογή της ΣΡ και το μέλλον της μπορούν να διακριθούν σε ενδογενούς προέλευσης και εξωγενούς προέλευσης. Οι ερωτήσεις ενδογενούς προέλευσης απορρέουν από τους ίδιους τους κανόνες της ΣΡ και από τις αξιολογικές επιλογές που τους υπαγόρευαν, καθώς και από τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Οι ερωτήσεις εξωγενούς προέλευσης προκύπτουν, λόγου χάρι, από τη σχέση της Σύμβασης με το κοινοτικό δίκαιο και με άλλες πράξεις του δημοσίου διεθνούς δικαίου (είτε που έχουν ήδη ολοκληρωθεί είτε που βρίσκονται υπό προετοιμασία), κυρίως δε εκείνες που έχουν στόχο την ενοποίηση των κανόνων σύνδεσης ή του ουσιαστικού δικαίου στον τομέα των συμβάσεων⁽¹⁴⁾, καθώς επίσης και από τη σχέση που πρέπει να θεσπιστεί μεταξύ της ΣΡ και του κανονισμού «Βρυξέλλες I»⁽¹⁵⁾.

4.2 Διάρθρωση

4.2.1 Η διάρθρωση της ΣΡ ακολουθεί το σύνθημα πρότυπο των συμβάσεων ενοποίησης κανόνων σύνδεσης. Μετά από τον ορισμό του ουσιαστικού πεδίου εφαρμογής της και αφού δηλώνεται ο οικουμενικός χαρακτήρας της Σύμβασης —δεδομένου ότι η εφαρμογή της ισχύει και όταν οι κανόνες της καθορίζουν ως εφαρμοστέο το δίκαιο μη συμβαλλόμενου κράτους—, ακολουθούν οι κανόνες σύνδεσης. Εντούτοις, η θέση ορισμένων κανόνων στη δομή της Σύμβασης έχει δημιουργήσει κάποιες επιφυλάξεις.

4.2.2 Για παράδειγμα, κατά πρώτο λόγο, μετά από τον κανόνα του άρθρου 3, ο γενικός κανόνας σύνδεσης του άρθρου 4 καλύπτει ήδη ορισμένους ειδικούς κανόνες που αφορούν συμβάσεις με αντικείμενο ακίνητα και συμβάσεις μεταφοράς εμπορευμάτων. Δεδομένου ότι, για ορισμένες συμβάσεις, δικαιολογείται η εξέτασή τους σε αυτόνομα άρθρα, κρίνεται σκόπιμο να αναθεωρηθεί το διττό αυτό κριτήριο κατανομής των ειδικών κανόνων, τουλάχιστον όσον αφορά τη μεταφορά εμπορευμάτων (στην περίπτωση που θα αποφασιστεί η διατήρηση του κανόνα αυτού — βλέπε κατωτέρω), προκειμένου να αναγνωριστεί ο διαφορετικός βαθμός ειδικότητας που υφίσταται.

4.2.3 Κατά δεύτερο λόγο, μεταξύ κανόνων πλησιέστερων προς ζητήματα που άπτονται καθαρά του ΙΔΔ, εμφανίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με το μεταβατικό δίκαιο και με την ενιαία ερμηνεία. Κρίνεται, λοιπόν, ότι θα πρέπει να επανεξεταστεί η θέση της ενσωμάτωσης των κανόνων αυτών στη δομή του κανονισμού.

4.3 Ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1, παράγραφος 2)

4.3.1 Η ΣΡ δεν επεκτείνει την ενοποίηση σε όλα τα θέματα σύγκρουσης νόμων στον τομέα των συμβάσεων. Παραμένουν, για παράδειγμα, εκτός του πεδίου εφαρμογής της οι συμβατικές ενοχές που ενδέχεται να προκύψουν στον τομέα του οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου, οι ενοχές που προκύπτουν από αξιόγραφα, το δίκαιο των εταιριών, οι ενοχές που συνδέονται με δραστηριότητες εκπροσώπησης ή διαμεσολάβησης, καθώς και τα ζητήματα που συνδέονται με trust και με ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν κινδύνους που εντοπίζονται στην επικράτεια της Κοινότητας.

⁽¹³⁾ Ενδεχομένως τούτο αποβαίνει προς όφελος του ίδιου του σκοπού των κανόνων σύνδεσης, όπως συμβαίνει με την προστασία ορισμένων κατηγοριών προσώπων, δεδομένου ότι, ακόμη και όταν εξασφαλίζεται ένα ελάχιστο όριο προστασίας, βάσει της εφαρμογής κοινοτικών ή εθνικών νομοθετικών πολιτικών, ακόμη και τότε επιχειρείται να μην αποδυναμώνεται η έννοια της επιλογής δικαιοδοσίας, η οποία πρέπει να στηρίζεται στην πραγματική αυτονομία και των δύο μερών.

⁽¹⁴⁾ Και, σε ορισμένους τομείς, είναι ήδη μακρά η ιστορία της ενοποίησης του ουσιαστικού δικαίου και των επιτευξών της, ο αποσπασματικός όμως χαρακτήρας της απαιτεί ακόμη την ενοποίηση σε θέματα σύγκρουσης νόμων. Πρβλ., σχετικά με τον εναρμονισμό του ουσιαστικού δικαίου των συμβάσεων, το Σχέδιο Δράσης της Επιτροπής που αναφέρεται παραπάνω στην υποσημείωση 8 και τη Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων», ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

⁽¹⁵⁾ Κατά την ανάλυση που ακολουθεί λαμβάνονται ιδιαίτερως υπόψη οι εύστοχες προτάσεις τροποποίησης που έχουν προκύψει από τον πολύχρονο και ακάματο προβληματισμό που αναπτύσσει ο Ευρωπαϊκός Όμιλος Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, και συχνά υιοθετούνται οι υποδείξεις του.

4.3.1.1 Ο λόγος ύπαρξης ορισμένων από τις εξαιρέσεις συνδέεται, κυρίως, είτε με την ύπαρξη άλλων ρυθμιστικών πράξεων που εξασφάλιζαν ήδη τη διεθνή ενοποίηση, είτε με το γεγονός ότι, την εποχή εκείνη, ήταν υπό επεξεργασία ειδικές πράξεις ενοποίησης.

4.3.1.2 Κρίνεται σκόπιμο να ερευνηθεί η σημερινή κατάσταση όσον αφορά τις εργασίες που βρίσκονταν τότε υπό επεξεργασία και να εκτιμηθεί εκ νέου το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής για τον Κανονισμό.

4.3.2 Λαμβάνοντας υπόψη την πρόθεση της ενοποίησης και το γενικό χαρακτήρα των κανόνων του μελλοντικού Κανονισμού, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να επεκταθεί όσο το δυνατόν περισσότερο το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του, ώστε να καλύπτει, για παράδειγμα, όλες τις ασφαλιστικές συμβάσεις —να καταργηθούν δηλαδή η 3η και η 4η παράγραφος του άρθρου 1—, και να επαφίεται στο κοινοτικό δίκαιο και στις εθνικές νομοθεσίες ο συνδυασμός των κανόνων αυτών με τους ενδεχόμενους αναγκαστικούς κανόνες μεταφοράς, σε θέματα ασφαλειών ⁽¹⁶⁾.

4.4 Οικουμενικός χαρακτήρας (άρθρο 2)

4.4.1 Κρίνεται σκόπιμο να διατηρηθεί η επιλογή του οικουμενικού χαρακτήρα του Κανονισμού, όπως συμβαίνει και για τη ΣΡ, να γίνει δηλαδή δεκτό ότι οι κανόνες συνδέσεώς του εφαρμόζονται, ακόμη και εάν υποδεικνύουν ως εφαρμοστέο το δίκαιο ενός τρίτου κράτους. Μια διαφορετική επιλογή θα μπορούσε να είναι η αναπροσαρμογή του ουσιαστικού πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού, με τον περιορισμό του, για παράδειγμα, στη διευθέτηση της σύγκρουσης νόμων για ορισμένες μόνο συμβάσεις —το γεγονός αυτό, όμως, θα συνεπαγόταν την πρόσθετη δυσκολία να διευκρινίζεται ποια σύμβαση είναι κοινοτική, ή έχει επίδραση ή ενδέχεται να προκαλέσει αντίκτυπο επί του νομικού και οικονομικού βίου της Κοινότητας, ή επί της επικράτειας της Κοινότητας.

4.4.2 Εξάλλου, από την άποψη των στόχων της κοινοτικής νομοθετικής πολιτικής, δεν θα ήταν επαρκές να εφαρμόζονται οι ενοποιημένοι κανόνες σύνδεσης μόνον εάν αυτοί υποδεικνύουν ως αρμόδιο το δίκαιο ενός κράτους μέλους, και να μην εφαρμόζονται στις λοιπές περιπτώσεις, ακόμη και εάν οι συνέπειες της σύμβασης είναι έντονες στην επικράτεια ή στο βίο της Κοινότητας, αλλά να επαφίεται, στην περίπτωση αυτή, στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών και σε άλλους κοινοτικούς κανόνες το έργο της εξασφάλισης της επίτευξης ορισμένων κοινοτικών στόχων προσαίτιας.

4.5 Η επιλογή δικαίου (*electio iuris*) (άρθρο 3) ⁽¹⁷⁾

4.5.1 Όσον αφορά τη δυνατότητα επιλογής ενός μη κρατικού κανονιστικού πλαισίου —είτε πρόκειται για τις γενικές αρχές του δικαίου είτε, στο χώρο της λεγόμενης *lex mercatoria*, για ήθη ή εθιμικούς κανόνες της εμπορικής πρακτικής, που έχουν μεταφερθεί ή όχι σε γραπτό λόγο και έχουν συστηματοποιηθεί ή όχι από διεθνείς σωματειακούς φορείς—, επειδή η μελέτη των κανονιστικών αυτών πλαισίων ενδέχεται να αποβεί ιδιαίτερα σύνθετη, και λαμβάνοντας υπόψη τις αντιστάσεις ως προς την αποδοχή της επιλογής αυτής, καθώς και τη νομολογιακή πρακτική, λαμβάνοντας επίσης υπόψη το νόημα των εθνικών νομοθεσιών και το σημερινό στάδιο ανάπτυξης των εν λόγω κανονιστικών συλλογών καθώς και τον αποσπασματικό χαρακτήρα τους, κρίνεται φρόνιμο να διατηρηθεί ο προσανατολισμός που στηρίζεται στη ΣΡ, υπό την έννοια ότι η επιλογή δικαίου θα πρέπει να αφορά μια νομοθεσία κρατικής προέλευσης ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Πρβλ. Ερώτηση 7 του ΠΒ.

⁽¹⁷⁾ Μεταξύ άλλων, εξετάζονται οι ερωτήσεις 8 και 9 του ΠΒ.

⁽¹⁸⁾ Είναι σαφές ότι το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει την αναφορά επί της ουσίας σε τέτοιου είδους κανονιστικές συλλογές, οι οποίες, στην περίπτωση αυτή, και παρότι αυτό θα εξαρτάται από την θέση της *lex contractus*, θα θεωρούνται ότι ενσωματώνονται στο περιεχόμενο της διαπραγματεύσεως, πέραν του ότι ορισμένοι από τους κανόνες αυτούς θα έχουν ισχύ σε ορισμένα κράτη. Το να ελέγχεται η προσφυγή σε τέτοιες κανονιστικές συλλογές ουσιαστικού δικαίου μέσω των κανόνων συνδέσεως των κρατικών νομοθεσιών δεν φαίνεται να αποτελεί στοιχείο που παρακωλύει ιδιαίτερα το διεθνές εμπόριο, πέραν του ότι μπορεί να αποτελέσει και τρόπο ενίσχυσης της ασφάλειας δικαίου (παρότι τα κράτη μπορούν να αποδίδουν στα μέρη ευρεία ελευθερία επί του θέματος, και παρότι υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα «διάσπασης» της σύμβασης, εντός ορισμένων ορίων). Στην πραγματικότητα, ακόμη και εάν επιτραπεί τελικά η επιλογή αυτή, τα κράτη θα έχουν πάντοτε τη δυνατότητα να εμποδίζουν την εφαρμογή ορισμένων από τους διεθνείς αυτούς κανόνες, μέσω της κατάρτισης κανόνων αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής.

4.5.2 Όσον αφορά τη δυνατότητα επιλογής του καθεστώτος που περιλαμβάνεται σε μια διεθνή Σύμβαση, θα μπορούσε να διευκρινίζεται ότι πρέπει να γίνει δεκτή η επιλογή αυτή ως επιλογή δικαίου, υπό τον όρο ότι η εν λόγω Σύμβαση ορίζει τη βούληση των μερών ως μία εκ των προϋποθέσεων εφαρμογής της⁽¹⁹⁾. Μια τέτοια επιλογή θα περιορίζεται από τα συνήθη όρια που επιβάλλουν οι λοιπές διεθνείς δεσμεύσεις στις οποίες υπόκειται το συγκεκριμένο forum, από τους σχετικούς κανόνες αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής και από τη διεθνή δημόσια τάξη⁽²⁰⁾.

Στην περίπτωση όπου η επιλογή αφορά μια Σύμβαση της οποίας το forum είναι συμβαλλόμενο μέρος, και όπου η εν λόγω Σύμβαση προβλέπει ότι το καθεστώς της μπορεί να εφαρμόζεται δυνάμει της επιλογής του εκ μέρους των μερών, το ζήτημα θα είναι διαφορετικό, δεδομένου ότι ο Κανονισμός θα πρέπει να εξασφαλίζει πάντοτε ότι δεν θίγεται η εφαρμογή των ειδικών Συμβάσεων βάσει των οποίων τα κράτη δεσμεύονται, ή πρόκειται να δεσμευτούν, διεθνώς (πρβλ. άρθρα 21 και 24).

4.5.3 Όσον αφορά τις συμφωνίες διεθνούς δικαιοδοσίας και τις διαιτητικές ρητρες, λόγω της συνάφειας μεταξύ των διαδικαστικών ζητημάτων (που πρέπει να διέπονται από το δικαιο του forum και, όταν η υπόθεση εντάσσεται στο ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού «Βρυξέλλες I», από τους κανόνες που αυτός ορίζει, πέρα από την ενδεχόμενη συνδρομή άλλων κανόνων διεθνούς προέλευσης) και των συμβατικών ζητημάτων, μπορεί να γίνει δεκτό να εξακολουθήσει να ισχύει η εξαίρεση του θέματος αυτού, παρότι αυτό ενέχει τον κίνδυνο να θιγεί η επιθυμητή ενοποίηση.

4.5.3.1 Εντούτοις, εάν επιλεγεί η πρόβλεψη ενός κανόνα για το θέμα αυτό, θα πρέπει πάντοτε να υπάρχει το μέλημα της διαφύλαξης όσων ενδεχομένως προβλέπονται ήδη από το κοινοτικό δικαιο ή από διεθνείς πράξεις, γενικές ή ειδικές, πέραν του ότι θα πρέπει να απομονώνονται κατάλληλα οι πτυχές καθαρά συμβατικής φύσεως που θα πρέπει να υπόκεινται σε αυτόν τον πιθανό κανόνα συνδέσεως, και να επαφίεται στα κράτη η ρύθμιση των πτυχών και συνεπειών διαδικαστικής φύσεως, οι οποίες πάντοτε εξαρτώνται από τη δικαστική οργάνωση των κρατών.

4.5.3.2 Υπό τον όρο ότι το πεδίο του κανόνα αυτού θα έχει προσδιοριστεί κατάλληλα, η επιλογή συνδέσεως που αυτός θα υποδεικνύει θα μπορεί πάντοτε να καθορίζει την *lex contractus*, το δικαιο δηλαδή που θα διέπει τη σύμβαση, εάν αυτή είναι υπαρκτή και έγκυρη.

4.5.4 Όσον αφορά τα προβλήματα που συνεπάγεται η εξακρίβωση της σιωπηρής βούλησης των μερών, λόγω του συγκεκριμένου χαρακτήρα της και του γεγονότος ότι εξαρτάται από τις κατά περίπτωση συνθήκες, φαίνεται ότι θα πρέπει να υποβάλλεται η έρευνα στην κρίση του δικαστή και στην αποδεικτική διαδικασία, σύμφωνα με τους δικονομικούς κανόνες.

⁽¹⁹⁾ Εξάλλου, για τις περιπτώσεις αυτές, ήδη υποστηρίζεται η άποψη ότι, ακόμη και υπό το φως της ισχύουσας έκδοσης της ΣΡ, θα πρέπει να γίνεται δεκτή η δυνατότητα επιλογής της συνδέσεως με ένα σύνολο κανόνων μιας διεθνούς σύμβασης, ακόμη και εάν το κράτος του forum δεν έχει υπογράψει την εν λόγω σύμβαση, υπό τον όρο ότι αυτή θα προβλέπει τη μορφή αυτή επιλογής δικαίου.

⁽²⁰⁾ Από την άποψη αυτή, πρόκειται μάλλον για απλή διευκρίνιση, μολονότι το σημείο αυτό είναι αμφιλεγόμενο. Πρόκειται για ένα συμπέρασμα που, όχι μόνο δεν έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους της ΣΡ, αλλά και που θα ήταν αποδεκτό στα πλαίσια των εν λόγω στόχων. Έτσι, η πρόκριση μιας Σύμβασης ως επιλογής δικαίου, θα ισοδυναμεί με έμμεση επιλογή, δηλαδή με την (ρητή ή σιωπηρή) επιλογή μιας κρατικής νομοθεσίας που να επιτρέπει την παραπομπή αυτή σε μια διεθνή Σύμβαση. Κατ' αρχήν, θα πρόκειται για τη νομοθεσία ενός κράτους το οποίο δεσμεύεται από μια Σύμβαση η οποία ρητά επιτρέπει να την ορίζουν εφαρμοστέα τα μέρη μέσω μιας ρητρίας επιλογής, μιας *professio iuris* (πρβλ. την περίπτωση των Κανόνων του *Haia-Visby*, του 1968, και της Σύμβασης του *Αμβούργου*, του 1978, για θέματα θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων). Οι στόχοι ακριβώς που υπαγορεύουν τη ΣΡ και οι αξίες του ΙΔΔ μας οδηγούν στο συμπέρασμα αυτό. Η ΣΡ, από τη μια πλευρά, προωθεί την πιστή τήρηση της βούλησης των μερών. Από την άλλη πλευρά, είναι αναπόφευκτο ότι η αποδοχή της επιλογής συνδέσεως με ένα τέτοιο διεθνές καθεστώς την οποία έχουν ορίσει τα μέρη (αφού εξακριβωθεί η πραγματική έννοια της βούλησης των μερών), θα μπορούσε σε κάθε περίπτωση να αποτελέσει το καλύτερο μέσον προκειμένου να διαφυλαχθεί η ασφάλεια δικαίου και η προβλεψιμότητα, προκειμένου δηλαδή να διαφυλαχθούν οι προσδοκίες των μερών, τα οποία είχαν διαμορφώσει τη βούληση τους και το περιεχόμενο της διαπραγμάτευσης έχοντας υπόψη τους κανόνες της συγκεκριμένης διεθνούς Σύμβασης. Επιπλέον, η ερμηνεία αυτή θα είναι πρόσφορη και για την πρόληψη του φαινομένου του *forum shopping*.

Τέλος, η λύση αυτή ενδέχεται να ενισχύσει τελικά τη διεθνή ενοποίηση των κανόνων, ειδικότερα δε στην περίπτωση όπου θα υπάρχουν διάφορες εκδόσεις της ίδιας Σύμβασης, που θα έχει υποστεί αναθεωρήσεις, και όπου τα συμβαλλόμενα μέρη των διαφορετικών εκδόσεων δεν είναι τα αυτά. Στην περίπτωση αυτή, υπό τον όρο ότι δεν θα είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει μια προγενέστερη έκδοση της εν λόγω Σύμβασης, και λαμβάνοντας υπόψη τους αντικειμενικούς συνδέσμούς που παρουσιάζει η συγκεκριμένη περίπτωση, το δικαστήριο του forum θα δύναται να συναιέσει στην εφαρμογή μιας έκδοσης της Σύμβασης διαφορετικής από εκείνη στην οποία το ίδιο το forum υπόκειται, ακριβώς επειδή αυτήν είχαν επιλέξει τα μέρη, τα οποία θα μπορούσαν να είχαν επιλέξει το δικαιο ενός κράτους που να έχει υπογράψει τη νέα έκδοση, η οποία ήδη προβλέπει ότι μπορεί να εφαρμόζεται δυνάμει της βουλήσεως των μερών.

Η αναφορά, εκ μέρους των μερών, σε μια Σύμβαση η οποία δεν θεωρεί την αυτονομία της βουλήσεως ως επαρκή σύνδεσμο για την εφαρμογή της, θα μπορεί πάντοτε να νοείται ως ουσιαστική αναφορά, δηλαδή ως ενσωμάτωση στη σύμβαση των ουσιαστικών κανόνων του συγκεκριμένου διεθνούς καθεστώτος.

4.5.5 Όσον αφορά την εκ των υστέρων επιλογή ή την εκ των υστέρων τροποποίηση του δικαίου που είχαν επιλέξει τα μέρη (άρθρο 3, παράγραφος 2), παρότι αυτό προκύπτει και από την ερμηνεία των κανόνων και από τους στόχους των κανόνων συνδέσεως της ΣΡ, κρίνεται σκόπιμο να διευκρινίζεται ότι η εκ των υστέρων αυτή επιλογή ενδέχεται να παράγει αποτελέσματα *ex tunc*, παρότι διαφυλάσσεται πάντοτε η θέση των τρίτων.

4.6 Το συμπληρωματικό κριτήριο προσδιορισμού του εφαρμοστέου δικαίου (άρθρο 4)

4.6.1 Η διατύπωση της αρχής του στενότερου συνδέσμου (άρθρο 4, παράγραφος 1) ⁽²¹⁾

4.6.1.1 Το ερώτημα

Ο προβληματισμός δεν έχει λήξει σχετικά με το εάν θα πρέπει να μετριαστεί η ευελιξία του καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου, στην περίπτωση που δεν υπάρχει επιλογή δικαίου, ή, τουλάχιστον, να μετριαστεί η φαινομενική ευελιξία, που τελικά δεν αποτελεί στόχο της ίδιας της ΣΡ, όταν ερμηνεύονται κατά συγκεκριμένο τρόπο τα τεκμήρια της παραγράφου 2 του άρθρου 4.

4.6.1.2 Πρόταση

Τούτο θα μπορούσε να επιτευχθεί, για παράδειγμα, εάν επιλεγεί η κατάργηση της λεκτικής διατύπωσης της αρχής του στενότερου συνδέσμου στην παράγραφο 1 του άρθρου 4. Καθώς είναι βέβαιο ότι στην αρχή της *most significant relationship* ή της *engste Beziehung* βασίζονται οι συμπληρωματικές επιλογές συνδέσεως, δεν θα μειωθεί η σαφήνεια με τη διαγραφή του κανόνα της παραγράφου 1.

Εκτός αυτού, με το μέτρο αυτό, θα καταστεί ίσως πιο σαφής η αξία των κανόνων των ακόλουθων παραγράφων, γεγονός που ενδέχεται να συμβάλει στην άμβλυση των αποκλίσεων που προέκυπταν σχετικά με την αξία των τεκμηρίων των σημερινών παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 4. Ως εκ τούτου, στους κανόνες αυτούς, οι σημαντικοί σύνδεσμοι δεν θα αναφέρονταν πλέον ως τεκμήρια του στενότερου συνδέσμου, αλλά απλά ως συμπληρωματικοί σύνδεσμοι, γενικοί ή ειδικοί, πάντοτε βέβαιο υπό την επιφύλαξη της τελικής ρήτηρας εξαίρεσης.

Επομένως, θα ήταν σκόπιμο να παραμείνει ως έχει η ρήτρα εξαίρεσης της παραγράφου 5, στην οποία και θα μπορούσε τότε να προβλέπεται επιπροσθέτως ότι ο δικαστής δύναται να προβεί σε «διάσπαση» της σύμβασης, όπως προβλέπεται σήμερα στο δεύτερο μέρος της παραγράφου 1 του άρθρου 4.

4.6.2 Η έννοια της χαρακτηριστικής παροχής (άρθρο 4, παράγραφος 2) ⁽²²⁾

4.6.2.1 Το ερώτημα

Προτείνεται να διευκρινιστεί η έννοια της χαρακτηριστικής παροχής, που αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό του συμπληρωματικά εφαρμοστέου δικαίου. Όμως, όχι μόνο βρισκόμαστε ενώπιον διαφορετικών θεωρητικών αντιλήψεων ως προς το κριτήριο προσδιορισμού της έννοιας αυτής, αλλά, επιπλέον, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η εξέταση των συγκεκριμένων περιστάσεων της περίπτωσης προσφέρει πολύτιμη συμβολή για τον προσδιορισμό αυτόν, λαμβανομένου υπόψη κυρίως του εντελώς νέου χαρακτήρα ορισμένων, λιγότερο ή περισσότερο σύνθετων, συμβατικών περιεχομένων.

⁽²¹⁾ Πρβλ. ερώτηση 10 του ΠΒ.

⁽²²⁾ Αυτόδι.

4.6.2.2 Πρόταση

Κρίνεται ότι, ανεξάρτητα από το ότι πρέπει να υπάρχει εμπιστοσύνη προς την συνετή κρίση του δικάζοντος, θα ήταν σκόπιμο να επισυναφθεί ένας καθαρά ενδεικτικός κατάλογος παραδειγμάτων χαρακτηριστικών παροχών, για τις λιγότερο αμφιλεγόμενες περιπτώσεις. Αναγνωρίζεται ότι ένας τέτοιος κατάλογος θα είναι ίσως ήδη ευρέως γνωστός, πέραν του ότι ο δικάζων θα διαθέτει πάντοτε το δικαίωμα προσφυγής στη ρήτρα εξαίρεσης του άρθρου 4 (παρότι πρέπει να αποδεχθούμε ότι, εάν υπάρχει τέτοιος κατάλογος, όταν ο δικαστής απομακρύνεται απ' αυτόν θα καλείται να προβάλει πρόσθετα επιχειρήματα για τη θεμελίωση της απόφασής του, η οποία εξάλλου ήδη αυτόν βαρύνει όταν επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τη ρήτρα εξαίρεσης). Εντούτοις, το πλεονέκτημα ενός τέτοιου καταλόγου συνίσταται στην ενδεχόμενη ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου, λόγω της προβλεψιμότητας που συνδέεται με τον κανονιστικό χαρακτήρα που αποδίδεται πάντα σε μια τέτοια αναφορά, αν και κάπως μετριασμένο λόγω της ενδεικτικής της φύσεως και της ενδεχόμενης γενικότητάς της ως προς τη μορφή.

4.6.3 Οι συμβάσεις μισθώσεως μικρής διάρκειας ⁽²³⁾

4.6.3.1 Ερώτημα

Στις συμβάσεις αυτές, σήμερα, κατά κανόνα, εφαρμόζεται συμπληρωματικά το δικαίο του τόπου όπου ευρίσκεται το ακίνητο (*lex rei sitae*) (άρθρο 4, παράγραφος 3). Όμως, οι συμβάσεις αυτές μισθώσεως μικρής διάρκειας («μισθώσεις εξοχικής κατοικίας») συχνά συνάπτονται μεταξύ μερών που δεν διαμένουν ή δεν είναι εγκατεστημένα στη χώρα όπου ευρίσκεται το ακίνητο που αποτελεί αντικείμενο της σύμβασης, πέραν του ότι ο ενοικιαστής έχει λιγότερες πιθανότητες να γνωρίζει καλά το ισχύον καθεστώς της *lex rei sitae*, ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο με τον εκμισθωτή. Επιπλέον, μπορεί να συμβεί το δικαίο συνδέσεως του τόπου του ακινήτου να θεωρεί ότι έχει εφαρμογή η *lex rei sitae*, εάν βρίσκεται εκτός του εδαφικού πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού. Ακόμη, ενδέχεται να πρέπει να τηρηθούν επιτακτικοί κανόνες ή κανόνες δημόσιας τάξης της *lex rei sitae*.

4.6.3.2 Πρόταση

Κρίνεται ότι θα πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα να εφαρμόζεται στις συμβάσεις αυτές, όχι η *lex rei sitae*, αλλά η *lex domicilii communis*, και επομένως να ορίζεται το συμπληρωματικά εφαρμοστέο δικαίο μέσω ενός συνόλου συνδέσμων που υποδεικνύουν το δικαίο του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος των δύο μερών, υπό τον όρο ότι ο ενοικιαστής θα είναι φυσικό πρόσωπο (δεδομένου ότι ο Κανονισμός «Βρυξέλλες I» αποδίδει επίσης δικαιοδοτική αρμοδιότητα στα δικαστήρια του κράτους μέλους της κοινής διαμονής των μερών — άρθρο 22, παράγραφος 1). Θα μπορεί ενδεχομένως να επιβάλλεται η εξέταση ή η εφαρμογή ορισμένων αναγκαστικών κανόνων δημόσιας τάξης της *lex rei sitae*, εάν κρίνεται ότι η τήρηση των κανόνων αυτών δεν διαφυλάσσεται επαρκώς από τους κανόνες του άρθρου 7 (πέραν του ότι μπορεί πάντοτε να γίνεται επίκληση της *lex rei sitae*, δυνάμει της γενικής ρήτρας εξαίρεσης).

4.6.4 Η σύμβαση μεταφοράς εμπορευμάτων (άρθρο 4, παράγραφος 4)

4.6.4.1 Ερώτημα

Τίθεται το ερώτημα εάν δικαιολογείται η αυτόνομη αντιμετώπιση αυτής της μορφής συμβάσεων, δεδομένου ότι ο καθορισμός του συμπληρωματικά εφαρμοστέου δικαίου στηρίζεται σε ένα σύνολο συνδέσμων με κύριο άξονα το σύνδεσμο που αφορά τον τόπο εγκατάστασης του μεταφορέα, παρότι υπάρχει αναφορά στην κύρια εγκατάσταση.

4.6.4.2 Πρόταση

Παρά το γεγονός ότι το ερώτημα αυτό δεν τίθεται από την Επιτροπή, με συνεκτίμηση της προφύλαξης που συνιστά η ρήτρα εξαίρεσης της σημερινής παραγράφου 5 του άρθρου 4, κρίνεται ότι θα ήταν σκόπιμο να διαγραφεί ο κανόνας της παραγράφου 4 του άρθρου 4, που αφορά τη μεταφορά εμπορευμάτων, ώστε αυτή να διέπεται από τον γενικό κανόνα για το συμπληρωματικά εφαρμοστέο δικαίο. Εξάλλου, ο στόχος της προστασίας του μεταφορέα, ο οποίος ενυπάρχει στα διάφορα ενιαία καθεστώτα ουσιαστικού δικαίου που διέπουν τις διαφόρων ειδών μεταφορές εμπορευμάτων, δεν απαιτεί την υφιστάμενη διατύπωση του κανόνα, δεδομένου ότι, σε περίπτωση αδυναμίας εντοπισμού των αθροιστικών συνδέσμων, θα χρειάζεται πάντοτε η προσφυγή, είτε στο γενικό κανόνα της παραγράφου 1, είτε στον κανόνα της παραγράφου 2.

⁽²³⁾ Πρβλ. ερώτηση 11 του ΠΒ.

4.7 Συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές ⁽²⁴⁾

4.7.1 Ορισμένα ερωτήματα

4.7.1.1 Αναγνωρίζεται ευρέως ότι οι διατάξεις που περιλαμβάνονται στη ΣΡ δεν είχαν ως κύριο μέλημα την προστασία των καταναλωτών ή άλλων «ασθενέστερων μερών» κατά τις συμβατικές τους σχέσεις και ότι, ως εκ τούτου, το σύστημα που απορρέει από τη ΣΡ, στο σύνολό του, δεν είναι το καταλληλότερο για την πραγματική προστασία των καταναλωτών ⁽²⁵⁾.

4.7.1.2 Πολλά ζητήματα πρέπει, λοιπόν, να εξεταστούν, προκειμένου το σύστημα που θα προκύψει από το νέο Κανονισμό να λαμβάνει δεόντως υπόψη την ειδική μειονεκτική θέση του μεμονωμένου καταναλωτή στις διεθνείς συμβάσεις, όλως ιδιαίτερος όταν έχει να αντιμετωπίσει συντεταγμένες εκ των προτέρων συμβάσεις, τις λεγόμενες «συμβάσεις προσχώρησης», και κυρίως σε εξαιρετικά εξειδικευμένους τομείς, όπως είναι οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή οι συμβάσεις ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Μεταξύ των ζητημάτων αυτών επισημαίνεται η έννοια του καταναλωτή και της σύμβασης με καταναλωτές που μπορεί να καλύπτεται από τους κανόνες του άρθρου 5 (η σημερινή εξαίρεση ορισμένων «μετακινούμενων» ή «ενεργών» καταναλωτών· η μη περιληψη ορισμένων συμβάσεων με αντικείμενο ακίνητα και ενδεχόμενων παροχών που σχετίζονται με τη χρήση τους — χρονομεριστική μίσθωση· το πρόβλημα της υπαγωγής σε συγκεκριμένη νομοθεσία των συμβάσεων που συνάπτονται μέσω νέων ηλεκτρονικών μέσων, μέσω των οποίων είχε γίνει και η αντίστοιχη διαφήμιση ή/και η προσφορά σύμβασης)· η καταλληλότητα του συμπληρωματικού συνδέσμου που επιλέγεται στη σημερινή ΣΡ· η ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων των άρθρων 4, 5 και 9· η σημερινή εξαίρεση των απλών συμβάσεων μεταφοράς· ο συσχετισμός με τον Κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» και όλα αυτά χωρίς να παραβλέπεται ότι επιβάλλεται να μην «αντιστραφούν» οι ρυθμίσεις, ούτως ώστε η θέση του επαγγελματία που συνάπτει σύμβαση με τον καταναλωτή να μην καθίσταται, με τη σειρά της, άνιση, δεδομένου ότι, σε επίπεδο ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, είναι σημαντικό να διαφυλάσσονται και οι δικές του προσδοκίες και ασφάλεια δικαίου.

4.7.2 Προτάσεις

4.7.2.1 Άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2. Συνιστάται να περιληφθεί ο «μετακινούμενος» και ο «ενεργός» καταναλωτής στις προβλέψεις του ειδικού αυτού κανόνα που αφορά τις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές.

4.7.2.1.1 Δεδομένης της σημασίας του προβλήματος των ηλεκτρονικών μέσων, κρίνεται σκόπιμο να υπάρχει ένας ενιαίος κανόνας συνδέσεως για τις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές, είτε πρόκειται για ηλεκτρονικό εμπόριο είτε όχι — ώστε να μην αποθαρρύνεται, ενδεχομένως, η προσφυγή στα ηλεκτρονικά μέσα.

4.7.2.1.2 Ως εκ τούτου, προκειμένου να επιτευχθούν οι δύο αυτοί στόχοι, κατά τον ορισμό του ουσιαστικού πεδίου εφαρμογής του κανόνα του άρθρου 5, δεν θα πρέπει πλέον να λαμβάνεται υπόψη ο τόπος ορισμένων γεγονότων, που σήμερα θεωρούνται καθοριστικά, όπως η προσφορά της σύμβασης, η διαφήμιση του αγαθού ή της υπηρεσίας, η δήλωση της βουλήσεως σύναψης σύμβασης, ή, γενικότερα, οι απαραίτητες για τη σύναψη της σύμβασης πράξεις.

4.7.2.1.3 Ούτως εχόντων των πραγμάτων, θα πρέπει να εξακολουθήσουν να εξαιρούνται από το πεδίο του κανονισμού οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο καταναλωτής, χωρίς να τον έχει καλέσει ή παροτρύνει ο προμηθευτής, μεταβαίνει στη χώρα του προμηθευτή, ή οφείλει ή όντως πηγαίνει να παραλάβει το αγαθό ή την παροχή στη χώρα αυτήν.

4.7.2.2 Άρθρο 5, παράγραφος 1. Προτείνεται να επεκταθεί η πρόβλεψη του άρθρου 5 και σε συμβάσεις που θα έχουν ως αντικείμενο ακίνητα —εμπράγματο δικαίωμα περιοδικής κατοικίας, σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης.

4.7.2.3 Άρθρο 5, παράγραφος 3. Κρίνεται ότι πρέπει να σταθμιστεί προσεκτικά η εφαρμογή του συμπληρωματικού κανόνα του άρθρου 4 και η αντικατάσταση του σημερινού συμπληρωματικού κριτηρίου της εφαρμογής του δικαίου της χώρας διαμονής του καταναλωτή. Η λύση αυτή εξακολουθεί να προστατεύει την ασφάλεια και τις προσδοκίες και των δύο μερών. Εξάλλου, δεν είναι βέβαιο ότι το δικαίο της χώρας διαμονής του καταναλωτή θα είναι ευνοϊκότερο γι' αυτόν επί της ουσίας.

⁽²⁴⁾ Πρβλ. ερώτηση 12 του ΠΒ.

⁽²⁵⁾ Πρόκειται, κυρίως, για την αρχή της αυτονομίας της βουλήσεως, λόγω της απουσίας πραγματικής ισότητας μεταξύ των μερών, ειδικότερα δε στις λεγόμενες «συμβάσεις προσχώρησης»· πρόκειται επίσης για το γενικό τεκμήριο της παραγράφου 2 του άρθρου 4, δεδομένου ότι, τις περισσότερες φορές, υποδεικνύει το δικαίο του επαγγελματία· πρόκειται ακόμη για μια στενή ερμηνεία του άρθρου 7, που δεν περιλαμβάνει στις προβλέψεις, ως «κανόνα δημοσίας τάξεως», τους κανόνες που αφορούν την προστασία των καταναλωτών.

4.7.2.4 Άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3. Το ελάχιστο όριο ουσιαστικής προστασίας του καταναλωτή θα πρέπει να εξακολουθήσει να διασφαλίζεται από τις αναγκαστικές διατάξεις του δικαίου της χώρας της συνήθους διαμονής του, οι οποίες θα υπερισχύουν του καθεστώτος που ορίζει το εφαρμοστέο δυνάμει των άρθρων 3, 4 και 9 δίκαιο, εκτός εάν ο προμηθευτής προβάλει ικανή απόδειξη του ότι, παρότι επέδειξε την εύλογη επιμέλεια, αγνοούσε τον τόπο διαμονής του καταναλωτή.

4.7.2.5 Άρθρο 5, παράγραφος 2. Όσον αφορά τις συμβάσεις που συνάπτονται εξ αποστάσεως μέσω ηλεκτρονικών μέσων, καθώς και τη συμπερίληψη του μετακινούμενου καταναλωτή έναντι της προστασίας των θεμιτών προσδοκιών του επαγγελματία, θα πρέπει να καθοριστεί ότι δεν θα μπορεί να γίνει επίκληση του ελάχιστου πλαισίου προστασίας που ορίζει το δίκαιο της χώρας διαμονής του καταναλωτή, από τη στιγμή που ο προμηθευτής θα αποδείξει ότι αγνοούσε τον τόπο διαμονής του καταναλωτή, ή ότι τον αγνοούσε χωρίς αυτό να οφείλεται σε δική του αμέλεια, ή ότι αυτό οφειλόταν σε διαταγμό του καταναλωτή, δηλαδή από τη στιγμή που η άγνοια αυτή βαρύνει τον καταναλωτή (πράγμα που δεν συμβαίνει, για παράδειγμα, εάν η σύμβαση έχει συναφθεί μέσω ηλεκτρονικών μέσων και ο προμηθευτής δεν έχει παράσχει στον καταναλωτή την ευκαιρία να του στείλει στοιχεία σχετικά με τον τόπο διαμονής του).

4.7.2.6 Άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3. Δεν κρίνεται απαραίτητο να μεγιστοποιηθεί η ουσιαστική προστασία του καταναλωτή, λ.χ. μέσω ενός κανόνα πολλαπλής εναλλακτικής σύνδεσης, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με τα όσα έχουν λεχθεί σχετικά με την ερμηνεία της αρχής της προστασίας του ασθενέστερου μέρους, ότι αρκεί να εξασφαλιστεί ένα ελάχιστο όριο προστασίας, και ότι, εξάλλου, είναι σημαντικό να μην θίγεται ασκόπως η αξία της ασφάλειας και των δύο μερών, ούτε και να εξουδετερώνεται εντελώς η σημασία της βούλησης των μερών, ακόμη και ως προς το ζήτημα αυτό.

Κρίνεται, λοιπόν, ότι η σύμβαση με καταναλωτές θα μπορούσε να υπόκειται στους γενικούς κανόνες συνδέσεως (σημερινά άρθρα 3, 4 και 9), με την επιφύλαξη ότι δεν μπορεί να περιοριστεί η προστασία που παρέχουν στον καταναλωτή οι αναγκαστικοί κανόνες της χώρας διαμονής του, εκτός εάν ο προμηθευτής αγνοούσε καλόπιστα τον τόπο διαμονής του καταναλωτή· το βάρος της απόδειξης της άγνοιας θα βαρύνει πάντοτε τον προμηθευτή, ανεξάρτητα από την επίδειξη της εύλογης επιμέλειας.

4.7.2.7 Άρθρο 5, παράγραφοι 4 και 5. Κρίνεται ότι δεν δικαιολογείται η εξαίρεση των απλών συμβάσεων μεταφοράς από το πεδίο εφαρμογής του κανόνα του άρθρου 5, παρότι αυτό θα σήμαινε την προσφυγή σε διαφορετικό δίκαιο για τις διαφορετικές πιστώσεις που αφορούν μία και την αυτή μεταφορά (θα φαινόταν μάλλον πιο λογικό να διατηρηθεί μια τέτοια εξαίρεση στο άρθρο 15 του Κανονισμού «Βρυξέλλες I», ώστε να επιτευχθεί η συγκέντρωση των προσφυγών ενώπιον της ίδιας δικαιοδοτικής αρχής).

4.7.2.8 Ίσως δεν είναι απαραίτητο να προβλέπεται στο άρθρο αυτό η αναγκαστική επίκληση ορισμένων αναγκαστικών κανόνων ενός κράτους μέλους, στην περίπτωση όπου η σύμβαση με τον καταναλωτή παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με άλλο δίκαιο από εκείνο του τόπου διαμονής του (και που ενδέχεται να αντιστοιχεί στον τόπο πραγματοποίησης μιας προσφοράς προς το κοινό ή μιας διαφήμισης — πρβλ. το γερμανικό νόμο της 27ης Ιουνίου του 2000 ⁽²⁶⁾), και τούτο, χωρίς να παραβλέπονται, είτε αυτά που προτείνονται για τις λεγόμενες «ενδοκοινοτικές» συμβάσεις, είτε οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7, παρότι, στην περίπτωση αυτή, η απόφαση της εφαρμογής των διατάξεων αυτών θα μπορούσε να εναπόκειται πάντοτε στη διακριτική ευχέρεια του δικάζοντος (πέρα από τις ευρέως γνωστές αμφιβολίες σχετικά με το είδος των κανόνων που προβλέπει η εν λόγω διάταξη).

4.7.2.9 Δεδομένου ότι οι λόγοι που δικαιολογούν την *favor personae* σύμφωνα με τη ΣΡ και σύμφωνα με τον Κανονισμό «Βρυξέλλες I» είναι οι ίδιοι, παρότι οι θεσπίσεις που περιλαμβάνουν οι κανόνες συνδέσεώς τους δεν συμπίπτουν, λόγω των διαφορετικών στόχων που επιδιώκουν οι δύο αυτές διαφορετικές πράξεις δικαίου, κρίνεται σκόπιμο να υποστηριχθεί η προσέγγιση του άρθρου 15 του Κανονισμού «Βρυξέλλες I» προς την επέκταση που θα δοθεί στη σύμβαση με καταναλωτές όπως αυτή θα προβλέπεται στον κανόνα του άρθρου 5, κυρίως δε εάν δεν λαμβάνεται πλέον υπόψη ο τόπος ορισμένων γεγονότων που προηγούνται της σύμβασης ή που χρησιμεύουν για τη συναφή της (πρβλ. τρίτο σημείο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 15 του Κανονισμού).

⁽²⁶⁾ Νόμος της 27ης Ιουνίου 2000, Bundesgesetzblatt, a. 2000, μέρος I, αρ. 28, της 29ης Ιουνίου 2000.

4.8 Οι συμβάσεις εργασίας ⁽²⁷⁾

4.8.1 Ορισμένα ερωτήματα

Οι συμβάσεις εργασίας θέτουν επίσης διάφορα ζητήματα. Επισημαίνονται τα εξής: η αντιπαράθεση της ΣΡ με τους κοινοτικούς κανόνες σχετικά με την προσωρινή απόσπαση και τις διάφορες έννοιες της απόσπασης· το ερώτημα εάν η σύναψη νέας σύμβασης με ένα μέλος του ομίλου του αρχικού εργοδότη θέτει ή όχι τέρμα στην απόσπαση, για τους σκοπούς της εφαρμογής του αντίστοιχου κανόνα σύνδεσης· το πρόβλημα της αναγκαστικής εφαρμογής των κανόνων μεταφοράς του κοινοτικού δικαίου για θέματα απόσπασης· το πρόβλημα της εργασίας που παρέχεται επί διαφόρων μεταφορικών μέσων διεθνών μεταφορών τα οποία υπόκεινται σε καταχώριση, και σε εξέδρες ανοιχτής θαλάσσης· ο ρόλος των συλλογικών συμβάσεων στις διεθνείς σχέσεις εργασίας και το ζήτημα των διεθνών συλλογικών συμβάσεων.

4.8.2 Προτάσεις

4.8.2.1 Χωρίς να θίγεται η ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, έτσι όπως αυτή ορίζεται στο σημερινό άρθρο 6, κρίνεται ότι πρέπει να παγιωθεί ως εφαρμοστέο το δικαίο του συνήθους τόπου παροχής της εργασίας, υπό τον όρο ότι πρόκειται για προσωρινή απόσπαση, με τη διευκρίνιση ότι η σύναψη, στη χώρα υποδοχής, μιας σύμβασης με εργοδότη του ίδιου ομίλου με τον αρχικό εργοδότη, δεν εμποδίζει τη συνέχεια της απόσπασης.

4.8.2.2 Εντούτοις, προτείνεται, ακόμη, να εκτιμηθεί προσεκτικά κατά πόσον είναι αναγκαίο να περιληφθεί κανόνας που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των κανόνων που απορρέουν από τη μεταφορά της οδηγίας 96/71/EK στη χώρα υποδοχής ⁽²⁸⁾.

4.8.2.3 Όσον αφορά την έννοια της απόσπασης, παρά τους πειραματικούς ορισμούς που έχουν επιχειρηθεί, λόγω της μεγάλης ποικιλίας των πιθανών σεναρίων και των περιστάσεων που καλύπτει ο επιχειρηματικός βίος, ίσως θα ήταν προτιμότερο να μην οριστεί κατά τρόπο ανελαστικό η έννοια αυτή (είτε εκ των προτέρων είτε εκ των υστέρων), αλλά να επαφίεται στον δικάζοντα η εκτίμηση *in concreto* της ύπαρξης προσωρινής απόσπασης.

4.8.2.4 Όσον αφορά την εργασία που παρέχεται επί πλοίων ή αεροσκαφών που πραγματοποιούν τακτικά διεθνή δρομολόγια, καθώς και επί εξεδρών ανοιχτής θαλάσσης, παρά τη συνδρομή που παρέχει η προαναφερθείσα Έκθεση της ΣΡ και την τάση συμφωνίας της διεθνούς νομικής θεωρίας, ίσως θα έπρεπε να αξιοποιηθεί η ευκαιρία προκειμένου να παγιωθεί μια ρητή επίλυση των περιπτώσεων αυτών, μέσω της περίληψής τους στο συμπληρωματικό κριτήριο του εδαφίου β) της παραγράφου 2 του άρθρου 6, με διατήρηση πάντοτε της ρήτρας εξαίρεσης της παραγράφου 2 του άρθρου 6, *in fine*.

4.8.2.4.1 Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσε να αποτραπεί ο πειρασμός να θεωρείται ότι τα εν λόγω μέσα μεταφοράς υπόκεινται, κατά κάποιον τρόπο, σε εξωεδαφικότητα και να εφαρμόζεται το δικαίο του κράτους της σημαίας, το οποίο, όπως είναι ευρέως γνωστό, δεν θα παρουσιάζει πάντοτε την στενότερη σύνδεση με την περίπτωση, κυρίως δε εάν ληφθεί υπόψη το φαινόμενο της «σημαίας ευκαιρίας» («*ravillons de complaisance*», «*flags of convenience*», «*bandiere di compiacenza, convenienza*» ή «*ombra*»).

⁽²⁷⁾ Πρβλ. ερωτήσεις 14 και 15 του ΠΒ.

⁽²⁸⁾ Ας αναφερθεί ότι η ΕΟΚΕ πρόκειται να γνωμοδοτήσει προσεχώς επί της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την «Εφαρμογή της οδηγίας 96/71/EK στα κράτη μέλη» [COM(2003) 458 τελικό, της 25.7.2003].

4.8.2.4.2 Έτσι, με την επιφύλαξη της υφιστάμενης παραγράφου 1 του άρθρου 6, θα ήταν εφαρμοστέο το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται η εγκατάσταση που προσέλαβε τον εργαζόμενο, εάν ο εργαζόμενος δεν παρέχει συνήθως τις υπηρεσίες του στην ίδια χώρα, ή εάν παρέχει τις υπηρεσίες του επί μεταφορικού μέσου υποκειμένου σε καταχώριση το οποίο δεν κυκλοφορεί εντός της ίδιας χώρας, ή εάν τις παρέχει σε εξέδρα ανοιχτής θαλάσσης, ή σε έδαφος που δεν υπόκειται σε κρατική κυριαρχία, εκτός και εάν κάποιο άλλο δίκαιο παρουσιάζει στενότερη σύνδεση, βάσει της συνεκτίμησης των συγκεκριμένων περιστάσεων της περίπτωσης.

4.8.2.5 Όσον αφορά τις συλλογικές συμβάσεις που ισχύουν στις χώρες και που άπτονται συγκεκριμένης εργασιακής σχέσης πολλαπλών τόπων, σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζονται από τη διεθνή θεωρία του δικαίου, και παρά τον αμφιλεγόμενο δογματικό χαρακτήρα τους, υπενθυμίζεται ότι οι ρήτρες των συλλογικών συμβάσεων είναι εφαρμοστέες υπό τον όρο ότι έχουν χαρακτήρα αναγκαστικών κανόνων στο πεδίο ενός από τα σχετικά δίκαια, είτε βάσει του άρθρου 6 (επειδή πρόκειται για σύμβαση της χώρας του επιλεχθέντος δικαίου, ή για την *lex loci laboris*, ή ακόμη για το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται η εγκατάσταση που προσέλαβε τον εργαζόμενο), είτε ακόμη βάσει του άρθρου 7.

4.8.2.6 Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τις προαναφερόμενες διεθνείς συλλογικές συμβάσεις, ίσως θα έπρεπε να αξιοποιηθεί η ευκαιρία προκειμένου να διευκρινιστεί εάν ο Κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται σε αυτές. Η ιδιαιτερότητα της προσέγγισης αυτής, που εξάλλου δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί στη διεθνή πρακτική, καθώς και η εννοιολογική διαμάχη σχετικά με τη φύση των συλλογικών συμβάσεων, αποτελούν επαρκή λόγο ώστε να δικαιολογείται η λύση αυτή.

4.8.2.6.1 Στην πραγματικότητα, για τον τομέα του εργατικού δικαίου, η καταλληλότερη νομική βάση για την προσέγγιση των κανονιστικών λύσεων θα πρέπει να εξευρεθεί στα πλαίσια των κοινοτικών προσπαθειών ενοποίησης ή προσέγγισης των κανόνων ουσιαστικού δικαίου των κρατών μελών και οι προσπάθειες αυτές θα μπορούσαν είτε να περιλαμβάνουν είτε και να μην περιλαμβάνουν την κατάρτιση διεθνών ή/και κοινοτικών συλλογικών συμβάσεων, καθώς και τον ορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες αυτές θα μπορούν να εμφανίζονται. Επομένως, θα πρόκειται για μια προσπάθεια και ένα έργο που δεν θα τοποθετείται πλέον αυστηρά στο επίπεδο των κανόνων συνδέσεως, τους οποίους θα ρυθμίζει ο Κανονισμός, αλλά μάλλον στο επίπεδο της προσέγγισης των κανόνων ουσιαστικού δικαίου.

4.9 Το εμπράγματο δικαίωμα περιοδικής κατοικίας και η σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης (πρβλ. 4.6)

4.9.1 Ερώτημα

Αν ληφθεί υπόψη το διευρυμένο περιεχόμενο που προβλέπει το εδάφιο γ) της παραγράφου 1 του άρθρου 15 του Κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», το οποίο δεν αναφέρεται πλέον αποκλειστικά σε κινητά αγαθά, καθώς και το περιεχόμενο της σύμβασης αυτής και η θέση των μερών που γενικά εμπλέκονται, τίθεται το ερώτημα εάν η προστασία που παρέχεται στις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές δεν θα πρέπει να είναι αποτελεσματική, ακόμη και στην περίπτωση που αυτές αφορούν την παροχή χρήσης ενός ακινήτου, κυρίως δε σε συνάρτηση με τις προτάσεις τροποποίησης του συμπληρωματικού κριτηρίου για τον καθορισμό του δικαίου που πρέπει να διέπει τις συμβάσεις με καταναλωτές (και, ως εκ τούτου, την προσφυγή στις παραγράφους 3 και 5 του άρθρου 4, σύμφωνα με την υφιστάμενη αρίθμηση).

4.9.2 Πρόταση

Προτείνεται να διευρυνθεί η έννοια-πλαίσιο του άρθρου 5, ώστε να αναφέρεται και στα ακίνητα, χωρίς να παύουν να έχουν σημασία οι κανόνες της *lex rei sitae*, και κυρίως οι προστατευτικοί κανόνες που απορρέουν από τη μεταφορά του κοινοτικού δικαίου (επειδή θεωρείται ότι, σε περίπτωση νέας διατύπωσης του άρθρου 5, το εν λόγω δίκαιο δεν θα πρέπει να πάψει να είναι εφαρμοστέο συμπληρωματικά, είτε δυνάμει της παραγράφου 3 του άρθρου 4, είτε δυνάμει του άρθρου 7 και της παραγράφου 6 του άρθρου 9).

4.10 Οι κανόνες δημοσίας τάξεως, οι κανόνες αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής, οι διατάξεις που, είτε απορρέουν είτε όχι από τη μεταφορά κοινοτικών οδηγιών, επιβάλλουν την εφαρμογή τους ανεξάρτητα από την δωσιδικία της νομοθεσίας τους ⁽²⁹⁾

4.10.1 Ορισμένα ερωτήματα

Οι διατάξεις αυτές συνεπάγονται πολυάριθμα και πολυσύνθετα προβλήματα. Ως πλέον σημαντικά, επισημαίνονται τα ακόλουθα: ο συνδυασμός των διατάξεων των άρθρων 5, 6, 7 και 9, παράγραφος 6, και 10, παράγραφος 2, και ο διαφορετικός τρόπος κατά τον οποίο οι διατάξεις αυτές πρέπει να αντιμετωπίζονται από τον δικαστή (τα περιθώρια εκτίμησης της παραγράφου 1 του άρθρου 7): οι δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά την προσπάθεια διευκρίνισης των κανόνων που θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην πρόβλεψη του άρθρου 7 και το σχετικό έργο του δικάζοντος· η ανομοιογένεια κατά τη μεταφορά των οδηγιών στο εκάστοτε εθνικό δίκαιο και το πρόβλημα της απουσίας μεταφοράς, όσον αφορά ζητήματα που φαίνεται ότι δεν έρχονται σε αντίθεση με τον ειδικό τομέα των κανόνων συνδέσεως, αλλά μάλλον με την προσπάθεια εναρμόνισης· τα ενδεχόμενα εμπόδια που οι κανόνες δημοσίας τάξεως ή οι κανόνες αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής μπορούν να δημιουργήσουν για την υλοποίηση των στόχων που συνδέονται με την ενιαία αγορά και με τις ελευθερίες που αυτή συνεπάγεται· η ανάγκη, από άποψη στόχων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, οι λύσεις που θα βρεθούν να αποσκοπούν στην επίτευξη της διεθνούς αρμονίας των αποφάσεων, και επομένως και της αρμονίας των αποφάσεων εντός της Κοινότητας, ώστε να αποτρέπεται η διαφορετική εκτίμηση των ιδίων καταστάσεων, ιδιαίτερα δε εντός του γεωγραφικού πεδίου του κοινοτικού χώρου.

4.10.2 Προτάσεις

4.10.2.1 Η ΕΟΚΕ συμβουλεύει να διαγραφεί η σημερινή παράγραφος 3 του άρθρου 3, που αναφέρεται σε αντικειμενικά εσωτερική σύμβαση (καθότι ο προσανατολισμός θα εξακολουθεί αναγκαστικά να εφαρμόζεται, ακόμη και αν δεν υπάρχει ρητός κανόνας), δεδομένου ότι, προκειμένου περί καθαρά εσωτερικών καταστάσεων, δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται κανόνας συνδέσεως. Η παραπομπή, εκ μέρους των μερών, σε αλλοδαπό δίκαιο, στα πλαίσια μιας σύμβασης καθαρά εσωτερικής, δεν θα μπορεί ποτέ να αποτρέψει την εφαρμογή των αναγκαστικών κανόνων της έννομης τάξεως με την οποία η εν λόγω σύμβαση διατηρεί όλους τους αντικειμενικούς συνδέσμους.

4.10.2.1.1 Έτσι, η παραπομπή αυτή δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως επιλογή συνδέσεως (kollisionsrechtliche Verweisung), αλλά θα πρέπει αναγκαστικά να αντιστοιχεί σε παραπομπή σε κανόνες ουσιαστικού δικαίου ή σε απλή ενσωμάτωση κανόνων ουσιαστικού δικαίου (materiellrechtliche Verweisung): δηλαδή, θα αποτελεί έκφραση της ιδιωτικής αυτονομίας στο πεδίο του εσωτερικού ουσιαστικού δικαίου και όχι έκφραση της αυτονομίας της βουλήσεως των μερών ως προς τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου: η βούληση των μερών θα μπορεί να καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο αποκλειστικά και μόνον όταν τα μέρη συνάπτουν σύμβαση που παρουσιάζει συνδέσμους με διάφορα κράτη.

4.10.2.1.2 Στο σημείο που θα παραμείνει κενό με την κατάργηση του κανόνα αυτού, και επειδή το σημείο αυτό (η παράγραφος 3 του άρθρου 3) είναι το κατάλληλο από άποψη συστηματοποίησης, θα μπορούσε να εμφανιστεί ένας κανόνας που να προβλέπει την έννοια της αντικειμενικά «ενδοκοινοτικής» σύμβασης, στην οποία, ανεξάρτητα από την επιλογή του δικαίου ενός τρίτου κράτους, θα πρέπει πάντοτε να εφαρμόζονται οι αναγκαστικοί κανόνες του κοινοτικού δικαίου ή κανόνες που προέρχονται από μεταφορά του κοινοτικού δικαίου, οι οποίοι ενδεχομένως ισχύουν στην συμπληρωματικά εφαρμοστέα νομοθεσία.

4.10.2.1.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο περιορισμός αυτός θα πρέπει να λειτουργεί μόνον όταν όλοι οι αντικειμενικοί σύνδεσμοι που παρουσιάζει η σύμβαση την συνδέουν με κράτη μέλη. Εντούτοις, με συνεκτίμηση, κυρίως, της δυνατότητας επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, ή αλλαγής της επιλογής αυτής, σε χρόνο μεταγενέστερο της σύναψης της σύμβασης, η συνδρομή όλων των συνδέσμων της σύμβασης εντός του κοινοτικού χώρου ίσως θα πρέπει να αναφέρεται στη στιγμή της επιλογής δικαίου και όχι, όπως προτείνεται στο ΠΒ, στη στιγμή της σύναψης της σύμβασης.

4.10.2.1.4 Με τον τρόπο αυτόν, θα εξασφαλισθεί συνοπτικά η τήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου αποτελεσματικότητας του παράγωγου κοινοτικού δικαίου, στις περιπτώσεις όπου τα μέρη προβαίνουν σε *professio iuris* σε μια «ενδοκοινοτική» σύμβαση.

4.10.2.2 Θα πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να εισαχθεί ένας γενικός κανόνας που θα υπαγορεύει την εφαρμογή των αναγκαστικών κανόνων προστασίας που απορρέουν από τη μεταφορά του κοινοτικού δικαίου, σε κάθε περίπτωση όπου η σύμβαση παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με ένα κράτος μέλος (δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, είναι εφαρμοστέοι οι κανόνες μεταφοράς του εν λόγω κράτους), όπως λ.χ. συμβαίνει με το γερμανικό νόμο του 2000.

⁽²⁹⁾ Πρβλ. ερωτήσεις 13 και 16 του ΠΒ.

4.10.2.2.1 Εντούτοις, ίσως θα αρκούσε να γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις του άρθρου 7 (που αφήνει πάντοτε στον δικαστή κάποια περιθώρια εκτίμησης), σε συνδυασμό με την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου και με το άρθρο 3, παράγραφος 3, με το άρθρο 5, ακόμη και με τις προσαρμογές που θα εισαχθούν (βλ. παραπάνω, οι οποίες θα επιτρέπουν να είναι εφαρμοστέο συμπληρωματικά το δίκαιο που υποδεικνύεται από το άρθρο 4, με τη μόνη επιφύλαξη του ελάχιστου πλαισίου προστασίας) και με το άρθρο 6 (που επιβάλλει την εφαρμογή ορισμένων κανόνων προερχόμενων από μεταφορά, ορισμένων νομοθεσιών, και ειδικότερα της νομοθεσίας που θα ήταν εφαρμοστέα βάσει του αντικειμένου της σύμβασης ή της νομοθεσίας του κράτους υποδοχής του αποσπασμένου εργαζόμενου), θα επαρκούν για να οδηγήσουν στην εφαρμογή αυτήν ⁽³⁰⁾.

4.10.2.3 Από την άλλη πλευρά, πέραν αυτών που λέχθηκαν ήδη σχετικά με την παράγραφο 3 του άρθρου 3, πρέπει να δηλωθεί και πάλι ότι η ανομοιογένεια κατά τη μεταφορά των οδηγιών στις εθνικές νομοθεσίες και το πρόβλημα της απουσίας μεταφοράς, είναι ζητήματα που φαίνεται ότι δεν έρχονται σε αντίθεση προς τον τομέα ειδικά των κανόνων συνδέσεως, αλλά μάλλον προς την προσπάθεια εναρμόνισης, καθώς αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών να εξασφαλίζουν στην εθνική τους νομοθεσία την επίτευξη των στόχων του κοινοτικού δικαίου για τους τομείς εκείνους που διέπονται από οδηγίες.

4.10.2.4 Θα ήταν καλό, παρά την κάπως βεβαρημένη ονομασία τους, που ανακαλεί μια παρελθούσα έννοια των «κανόνων δημοσίας τάξεως», να διατηρηθεί σε τυπικό επίπεδο ο ορισμός των κανόνων που αφορούν οι προβλέψεις του άρθρου 7, δηλαδή να ορίζονται σε συνάρτηση με το γεγονός ότι είναι άμεσα εφαρμοστέοι, ανεξάρτητα από το εφαρμοστέο δίκαιο δυνάμει των κανόνων συνδέσεως, και όχι να επιλεγεί μια ουσιαστική έννοια των κανόνων αυτών που θα αναφέρεται στο αντικείμενο ή το περιεχόμενό τους.

4.10.2.4.1 Στην πραγματικότητα, οι επιταγές του άρθρου 7 αποτελούν μία ακόμη προσπάθεια προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης των αποφάσεων, αν όχι μάλιστα προς την κατεύθυνση της προώθησης της εφαρμογής ορισμένων κανόνων μεταφοράς του κοινοτικού δικαίου, οι οποίοι ίσως δεν θα εφαρμόζονταν δυνάμει άλλων κανόνων της ΣΡ (ή ακόμη επειδή θα είχε διαπιστωθεί ανεπαρκής μεταφορά τους σε μια εθνική νομοθεσία, υπό το πρίσμα κάποιου εκ των κανόνων συνδέσεως, ή και επειδή η μεταφορά αυτή δεν θα είχε πραγματοποιηθεί καθόλου) —παρότι αυτός ο τελευταίος δεν φαίνεται να ήταν ο πρωταρχικός στόχος με βάση τον οποίο καθορίστηκαν οι εν λόγω κανόνες, πόσο μάλλον που η παράγραφος 1 του άρθρου 7 έχει οικουμενικό χαρακτήρα.

4.10.2.5 Όσον αφορά τους κανόνες δημοσίας τάξεως ή τους κανόνες αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής τρίτων κρατών, θα ήταν σκόπιμο να σταθμιστεί ποιο θα είναι το μέσον που θα εξυπηρετεί καλύτερα και την αρχή της διεθνούς αρμονίας του δικαίου, την οποία επιδιώκει το ΙΔΔ, και τους ενοποιητικούς στόχους που αποτελούν τη βάση της ΣΡ και, επομένως, θα αποτελούν και τη βάση του μελλοντικού κανονισμού ⁽³¹⁾.

⁽³⁰⁾ Στην περίπτωση αυτή θα παρέμεναν ίσως εκτός πεδίου εφαρμογής αν και, δυνάμει του άρθρου 7, όχι αναγκαστικά—μόνον οι κανόνες μεταφοράς του δικαίου του τόπου όπου ευρίσκεται το ακίνητο, στις περιπτώσεις συμβάσεων χρονομεριστικής μίσθωσης όπου θα έχει επιλεγεί το δίκαιο ενός τρίτου κράτους, και, ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές, μόνον όταν ο καταναλωτής δεν διαμένει μόνιμα σε κράτος μέλος (εάν διαμένει, το ελάχιστο όριο προστασίας της *lex domicilii* θα είναι και πάλι εφαρμοστέο, εάν το άρθρο 5 τροποποιηθεί ώστε να περιλαμβάνει τις συμβάσεις με καταναλωτές που αφορούν ακίνητα).

Εάν ακολουθηθεί η τελευταία αυτή οδός, θα πρέπει να διευκρινιστεί πώς πρέπει να ερμηνεύεται η έννοια του στενού συνδέσμου στις διάφορες οδηγίες που αφορούν κανόνες προστασίας, στις οποίες ορίζεται, γενικά, ότι τα κράτη οφείλουν να εξασφαλίζουν την εφαρμογή εντός της επικράτειάς τους των κανόνων μεταφοράς, όταν η σύμβαση παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με ένα κράτος μέλος, δεδομένου ότι η εφαρμογή ορισμένων αναγκαστικών κανόνων άλλων νομοθεσιών θα εξακολουθούσε να είναι δυνατή βάσει του άρθρου 7 (σημειώνεται, επιπλέον, ότι, ακόμη και σύμφωνα με το παράγωγο δίκαιο, το τι αποτελεί στενό σύνδεσμο ικανό να απαιτήσει την εφαρμογή των κανόνων προστασίας που προέρχονται από μεταφορά οδηγιών, είναι πάντοτε κάτι που μπορεί να καθορίσει ο δικάζων, ανάλογα με το πώς θα έχουν μεταφερθεί οι οδηγίες, δηλαδή, θα εξαρτάται από το κατά πόσον οι εσωτερικοί νομοθέτες θα έχουν διευκρινίσει ή όχι την έννοια αυτή κατά τρόπον ώστε να επιβάλλεται η εφαρμογή των κανόνων αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής που απορρέουν από τη μεταφορά).

⁽³¹⁾ Από τη μία πλευρά, θα πρέπει να αναγνωριστεί, βέβαια, ότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 7, παρότι μπορεί ενδεχομένως να συνιστά ένα μέσον για την επίκληση αναγκαστικών κανόνων μεταφοράς του κοινοτικού δικαίου (στο μέτρο που αυτοί θα πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται), δεν έχει ούτε ως αξιολογική θεμελίωση ούτε ως κεντρικό άξονα την επιθυμία να αποδοθεί σημασία στις αλλοδαπές νομοθετικές πολιτικές (είτε των κρατών μελών είτε τρίτων κρατών), ούτε και τη βούληση να εξετάζεται η κανονιστική μεθοδολογία βάσει της οποίας οι τρίτες νομοθεσίες (δηλ. εκείνες που δεν συνιστούν ούτε την *lex fori*, την *lex causae*) ορίζουν κάποιες έννοιες οικονομικο-κοινωνικής οργάνωσης του κράτους. Ο απώτερος στόχος της διάταξης αυτής πρέπει να αναζητηθεί μεταξύ των κανονιστικών στόχων του ΙΔΔ· εκεί βρίσκεται η θεμελίωση του συνυπολογισμού ή της εφαρμογής των κανόνων αυτών, στους οποίους δεν θα παρέπεμπε η κανονική λειτουργία του κανόνα συνδέσεως. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι η διάταξη αυτή επιδιώκει την ομοιόμορφη εκτίμηση μιας συγκεκριμένης νομικής περίπτωσης με διασυνοριακές πτυχές, χωρίς να παραβλέπει τις θεμιτές προσδοκίες των μερών, δεδομένου ότι οι κανόνες που θα ληφθούν υπόψη θα ανήκουν σε μια νομοθεσία που παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με την περίπτωση. Επιχειρείται, έτσι, να αποτραπεί η λήψη από το συγκεκριμένο *forum* διαφορετικής απόφασης από εκείνη που θα είχε ληφθεί αλλού, αποτρέποντας έτσι και το φαινόμενο του *forum shopping* (και, ενδεχομένως, μη παρέχοντας την ευκαιρία, για παράδειγμα, σε επίπεδο αναγνώρισης ή εκτέλεσης, η απόφαση που θα εκδοθεί να αντιβαίνει προς τις επιφυλάξεις δημόσιας τάξης ενός τρίτου κράτους, επειδή θα πρόκειται για κανόνες που ενδέχεται να εντάσσονται στο πεδίο της διεθνούς δημόσιας τάξης του κράτους αυτού). Υπό το πρίσμα αυτό, δικαιολογείται ίσως η άποψη ότι οι κανόνες που θα δημιουργήσουν τις περισσότερες ανησυχίες στο δικαστή του *forum* θα είναι ακριβώς εκείνοι που διαφυλάσσουν δημόσια συμφέροντα, ακόμη και αν εξακολουθήσει να υποστηρίζεται ένας μη ουσιαστικός ορισμός των διατάξεων που προβλέπει το άρθρο 7).

Από την άλλη πλευρά, η παρεμβολή των κανόνων αυτών ενδέχεται πάντοτε να αποτελεί εμπόδιο για την ασφάλεια δικαίου, πέρα, ευλόγως, από τις δυσκολίες εφαρμογής που ενδέχεται να προκύψουν στη συγκεκριμένη περίπτωση, κυρίως όταν αυτοί έρχονται σε αντιπαράθεση με κανόνες που προέρχονται από άλλες νομοθεσίες.

4.10.2.5.1 Αναγνωρίζοντας ότι είναι προτιμότερο να γίνει δεκτή η συνεκτίμηση ή η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων τρίτων νομοθεσιών, προκειμένου να τηρούνται οι αξίες του ΙΔΔ, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα ήταν επαρκές να δοθούν στον δικαστή τα απαιτούμενα περιθώρια αξιολόγησης, όπως άλλωστε συμβαίνει ήδη, δεδομένου ότι η εκτίμηση της ανάγκης της εν λόγω συνεκτίμησης ή εφαρμογής, σύμφωνα με το αν ανταποκρίνεται στους στόχους του ΙΔΔ, θα απαιτεί ενδελεχή εξέταση των περιστάσεων της περίπτωσης και του γενικού περιεχομένου των εν λόγω τρίτων νομοθεσιών, (εξάλλου, το υφιστάμενο κείμενο ήδη καλεί τον δικαστή να εξετάζει προσεκτικά τη φύση, το αντικείμενο, καθώς και τις ενδεχόμενες συνέπειες της μη συνεκτίμησης των κανόνων αυτών, και να τα συγκρίνει με τις συνέπειες της εφαρμογής ή της συνεκτίμησης τους).

4.10.2.5.2 Τα εν λόγω περιθώρια αξιολόγησης ίσως επαρκούν, κυρίως εάν ληφθεί υπόψη ότι οι κίνδυνοι για την ασφάλεια δικαίου και για την προβλεψιμότητα υπήρχαν ήδη, από τη στιγμή που έγινε αποδεκτή η συνεκτίμηση τέτοιων κανόνων. Η υπερβολική διευκρίνιση των προϋποθέσεων εφαρμογής ή συνεκτίμησης των κανόνων αυτών, όχι μόνο ενδέχεται να αποδειχθεί εξαιρετικά δυσχερές έργο, εάν γίνει γενικώς και αορίστως, αλλά και θα κινδύνευε να επηρεάσει το δικαστή, σε σημείο να τον εμποδίζει να αξιολογήσει κατάλληλα τις απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου για την κάθε ειδική περίπτωση. Θα οδηγούσαν, έτσι, οι διευκρινίσεις αυτές σε αποτέλεσμα αντίθετο από τον πρωταρχικό τους στόχο.

4.10.2.6 Λαμβάνοντας υπόψη την ήδη καθιερωμένη υπεροχή του κοινοτικού δικαίου, και παρά την παιδευτική του αξία, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να εξεταστεί μήπως δεν θα ήταν περιττό να επικυρωθεί ρητά η κατεύθυνση της απόφασης *Agblade*, δηλαδή μήπως θα ήταν σκόπιμο να υπενθυμίζεται στο άρθρο 7 ότι η εφαρμογή κανόνων αναγκαστικής και άμεσης εφαρμογής δεν μπορεί να συνεπάγεται αδικαιολόγητη παρεμπόδιση των ελευθεριών κυκλοφορίας που προβλέπει το πρωτογενές δίκαιο.

4.11 Ο τύπος των συμβάσεων και το ηλεκτρονικό εμπόριο (πρβλ. 4.6) ⁽³²⁾

4.11.1 Ερώτημα

Επειδή τα νέα ηλεκτρονικά μέσα δημιουργούν δυσκολίες εξακρίβωσης του τόπου, και επειδή, λόγω της χρησιμότητάς τους, δεν πρέπει να ασκούνται διακρίσεις κατά των μέσων αυτών, τίθεται το ερώτημα μήπως θα πρέπει να υιοθετηθεί ένας ενιαίος κανόνας, ανεξάρτητα από τα μέσα που χρησιμοποιούν τα μέρη για τη σύναψη της σύμβασης, ο οποίος θα διασφαλίζει την εγκυρότητα των συμβάσεων ως προς τον τύπο.

4.11.2 Πρόταση

Ο καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου ως προς τον τύπο θα μπορεί να εξαρτάται από την εναλλακτική επιλογή μεταξύ της *lex contractus*, του δικαίου του τόπου όπου ευρίσκονται τα μέρη κατά τη στιγμή της δήλωσης της βουλήσεως σύμβασης, και του δικαίου της μόνιμης διαμονής των μερών, εάν προστεθεί στο άρθρο 5 μια αναφορά σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του άρθρου 9 δεν θα εμποδίζουν την εφαρμογή των προστατευτικών κανόνων που προβλέπει το άρθρο 5 (δηλ. των προστατευτικών κανόνων του δικαίου του τόπου διαμονής του καταναλωτή).

⁽³²⁾ Πρβλ. ερώτηση 17 του ΠΒ.

4.12 Ικανότητα νομικών προσώπων (άρθρο 11)

4.12.1 Ερώτημα

Το άρθρο 11, όπου προβλέπεται η εφαρμογή της *lex loci celebrationis* (του δικαίου της χώρας της σύναψης) —η οποία δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις μεταξύ απόντων (*inter absentes*)—, όσον αφορά το ζήτημα της ικανότητας, αποσκοπεί να ευνοήσει την εγκυρότητα της συναλλαγής και να προστατέψει την εμπιστοσύνη του ενός εκ των συμβαλλομένων στη φαινομενική δικαιοπρακτική ικανότητα του αντισυμβαλλομένου. Ο κανόνας αυτός στηρίζεται στη «θεωρία του εθνικού συμφέροντος». Τίθεται, εντούτοις, το ερώτημα εάν η κατεύθυνση αυτή εφαρμόζεται στα νομικά πρόσωπα (πράγμα που θα ερχόταν σε αντίθεση με την ικανότητα των εν λόγω νομικών προσώπων δυνάμει της ενδεχόμενης αρχής της ειδικότητας, καθώς και με ζητήματα που άπτονται της οργανικής εκπροσώπησης), δεδομένου ότι η ΣΡ αναφέρεται αποκλειστικά στα φυσικά πρόσωπα ⁽³³⁾.

4.12.2 Πρόταση

Στην περίπτωση που υπάρχει πρόθεση να ληφθεί νομοθετική θέση επί του ζητήματος, κρίνεται ότι θα μπορούσε να επεκταθεί η εξαίρεση και στα νομικά πρόσωπα, για λόγους σαφήνειας και εναρμόνισης.

4.13 Η εκχώρηση απαιτήσεων και η υποκατάσταση ⁽³⁴⁾

4.13.1 Το συγκριτικό ζήτημα της διασαφήνισης των εννοιολογικών πλαισίων — π.χ. περίπτωση ανάληψης απαιτήσεων τρίτων (*factoring*). Τίθεται το ερώτημα εάν θα πρέπει να εισαχθούν διευκρινίσεις, οι οποίες θα συμβάλλουν, βέβαια, στον ενοποιητικό στόχο, αλλά θα έρχονται αναπόφευκτα σε σύγκρουση με τις διαφορετικές εννοιολογικές αποχρώσεις των εθνικών νομοθεσιών. Πρέπει, εξάλλου, να λαμβάνεται υπόψη η συνάφεια των δύο κανόνων (άρθρα 12 και 13) όσον αφορά την άποψη περί συνδέσεως που τους διέπει, αλλά και τις επιλεγόμενες συνδέσεις, για τις οποίες συνεκτιμάται ο τριμερής χαρακτήρας των σχέσεων αυτών.

4.13.1.1 Δεδομένου ότι πρόκειται καθαρά για νομικό χαρακτηρισμό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να επαφίεται το ζήτημα στην κρίση του δικάζοντος, πόσο μάλλον που η ασφάλεια δικαίου δεν φαίνεται να διατρέχει σοβαρό κίνδυνο, δεδομένου ότι και οι δύο κανόνες συνδέσεως παρουσιάζουν παρόμοια δομή και οδηγούν τελικά σε επιμεριστική εφαρμογή διαφόρων νομοθεσιών.

4.13.2 Το ζήτημα του αντιτάξιμου έναντι των τρίτων (ενδεχόμενων δικαιούχων δικαιωμάτων αντιτάξιμων έναντι του αρχικού εκχωρητή/δανειστή). Τίθεται το ερώτημα εάν ο Κανονισμός δεν θα πρέπει να λαμβάνει ρητώς θέση σχετικά με το δικαίο που θα ήταν το καταλληλότερο για να διέπει τα θέματα αυτά, ώστε να αποτρέπονται οι κίνδυνοι του *forum shopping*. Η ενοποιητική βούληση θα έκλινε υπέρ της ενοποίησης του εφαρμοστέου στην περίπτωση αυτού κανόνα, ώστε να αποτρέπονται οι ενδιαφερόμενοι από την ενδεχόμενη πρακτική του *forum shopping*. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αξία της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας, καθώς και οι κίνδυνοι που απορρέουν από την ταυτόχρονη προσφυγή σε διάφορες νομοθεσίες. Επειδή κάτι τέτοιο δεν θα θίγει την προβλεψιμότητα, και επειδή θα εξασφαλιστεί έτσι η ενιαία αντιμετώπιση όλων των τρίτων που ενδέχεται να έχουν απαιτήσεις ανταγωνιστικές προς τον εκδοχέα έναντι του εκχωρητή, κρίνεται ότι θα πρέπει να προκριθεί η εφαρμογή του δικαίου που ρυθμίζει την εκχωρηθείσα απαίτηση.

⁽³³⁾ Σύμφωνα με την υφιστάμενη διατύπωση, φαίνεται ότι μπορούν να υποστηριχθούν τρεις ερμηνείες: Αφενός, μπορεί να εκληφθεί η αναφορά σε φυσικά πρόσωπα ως αποκλειστική, οπότε αποκλείεται η εφαρμογή της ίδιας κατεύθυνσης για τα νομικά πρόσωπα. Αφετέρου, μπορεί να υποστηριχτεί η κατ' αναλογίαν εφαρμογή του κανόνα και για τα νομικά πρόσωπα. Τέλος, εάν ληφθεί υπόψη η φειδώ που επιδεικνύουν πάντοτε οι διεθνείς πράξεις, προς τις οποίες συμμορφώνονται οι κυρίαρχες βουλήσεις και οι πολιτικές των κρατών, ως προς την κατ' αναλογίαν εφαρμογή των κανόνων τους, προκειμένου να μην στρεβλώνεται η διεθνώς αναληφθείσα υποχρέωση και ο βαθμός της επιδιωκόμενης ενοποίησης, εάν ληφθούν επίσης υπόψη οι αποκλίσεις που έχουν διαπιστωθεί σχετικά με τη «θεωρία του εθνικού συμφέροντος», και εάν επισημανθεί ότι η ΣΡ δεν είχε στόχο να διέπει, ούτε το ζήτημα της ικανότητας, ούτε και τα θέματα που άπτονται των νομικών προσώπων, θα μπορούσε να συναχθεί ότι η ΣΡ απέβλεπε να διευθετήσει το ζήτημα της ικανότητας αποκλειστικά για το περιορισμένο αυτό πεδίο, και ότι σε αυτό και μόνο περιορίζεται η ενοποιητική συμφωνία των συμβαλλομένων κρατών και, ως εκ τούτου, οτιδήποτε αφορά την ικανότητα και υπερβαίνει τις διατάξεις του άρθρου 11 εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των συμβαλλομένων κρατών. Επομένως, το κάθε κράτος θα μπορεί να αποφασίσει εάν θα επεκτείνει ή όχι και στα νομικά πρόσωπα την επιταγή αυτή, ακριβώς επειδή, όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα, δεν έχει επιτευχθεί ενοποίηση.

⁽³⁴⁾ Πρβλ. ερωτήσεις 18 και 19 του ΠΒ.

4.13.3 Το ζήτημα των διαφορών μεταξύ εκδοχέων και της επίλυσής τους. Ισχύει κι εδώ, κατ' αναλογία, το σκεπτικό που αναπτύσσεται στην προηγούμενη παράγραφο, και προτείνεται η προσφυγή στο δίκαιο της εκχωρηθείσας απαίτησης, σε περίπτωση αντινομίας μεταξύ των καθεστώτων των νομοθεσιών που ρυθμίζουν τις διάφορες σχέσεις εκχώρησης (παρότι η υπεροχή του δικαίου αυτού μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή διαφορετικών νομοθεσιών στους εκδοχείς, αφενός, και στους τρίτους που επιχειρούν να γεύρουν τις αξιώσεις τους επί του αρχικού εκχωρητή/δανειστή — πρβλ. προηγούμενη παράγραφο).

4.13.4 Το πρόβλημα της υποκατάστασης που δεν θεμελιώνεται στην τήρηση ενοχής εκ μέρους του υποκαθιστάμενου δανειστή

4.13.4.1 Η χρησιμότερη αρχική έκθεση της ΣΡ εξήγούσε ήδη ότι η πρόθεσή της δεν ήταν να εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13 η υποκατάσταση που απορρέει από πληρωμή που δεν θεμελιώνεται σε καμιά ενοχή, αλλά μάλλον σε απλό «έννομο οικονομικό συμφέρον»⁽³⁵⁾, παρότι η υποκατάσταση μπορεί να προκύπτει *ex lege*.

4.13.4.2 Θα έπρεπε ίσως να διευκρινιστεί τώρα το κείμενο, προκειμένου να είναι σαφές ότι η περίπτωση αυτή θα πρέπει να καλύπτεται επίσης από τον εν λόγω κανόνα, και να υποδεικνύεται η σύνδεση που θα πρέπει τότε να προκριθεί.

4.13.4.3 Από την άλλη πλευρά, θα ήταν επίσης σκόπιμο να συμπληρωθεί ο κανόνας, ώστε να διευκρινίζει, επίσης, στην περίπτωση όπου η ικανοποίηση της απαίτησης θεμελιώνεται σε βάσιμο οικονομικό συμφέρον, ποιο θα έπρεπε τότε να είναι το δίκαιο που θα διέπει την ύπαρξη και την επέκταση της υποκατάστασης. Το δίκαιο αυτό θα μπορούσε να είναι εκείνο που θα ρυθμίζει τη σχέση ή την κατάσταση βάσει της οποίας θεμελιώνεται το εν λόγω οικονομικό συμφέρον —παρότι θα έπρεπε να εκχωρούνται στο δικαστή επαρκή περιθώρια εκτίμησης, που θα διασφαλίζονται, λ.χ., από την προσθήκη μιας ρήτρας εξαίρεσης.

4.14 Το εφαρμοστέο δίκαιο για το συμψηφισμό απαιτήσεων⁽³⁶⁾

Εάν κριθεί απαραίτητο να περιληφθεί κανόνας συνδέσεως για το συμψηφισμό, κρίνεται ότι θα πρέπει να οριστεί η αθροιστική εφαρμογή των *leges contractuum*.

5. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

5.1 Όπως αναφέρθηκε παραπάνω (σημείο 1.14), η ΕΟΚΕ, παρότι εξετάζει και άλλα θέματα, προκειμένου να έχει μια όσο το δυνατόν πιο πλήρη συμβολή για τα ζητήματα που θέτει η Επιτροπή, παρέχει παρακάτω μια συνδυαστική απάντηση για την καθεμιά από τις ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στο Ερωτηματολόγιο της Επιτροπής.

5.2 ΕΡΩΤΗΣΗ 1

5.2.1 Η εμπειρία που συνέλεξαν τα μέλη της ΕΟΚΕ στους τόπους καταγωγής τους οδηγεί στη γενική αίσθηση ότι οι δικαστές, γενικά, διαθέτουν μια γνώση της ΣΡ καθαρά ακαδημαϊκή, και όχι ιδιαίτερα εις βάθος, και ότι είναι μικρός ο αριθμός των δικαστών, κυρίως μάλιστα των χαμηλότερων βαθμών δικαιοδοσίας, που έχουν εμπειριστωμένες γνώσεις σχετικά με το περιεχόμενο της και τις δυνατότητες που προσφέρει.

5.2.2 Το ίδιο συμβαίνει, σε γενικές γραμμές, και με τους οικονομικούς φορείς, ειδικότερα με τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ, ενώ μόνο οι μεγάλες επιχειρήσεις, κυρίως οι πολυεθνικές, διαθέτουν τα τεχνικοοικονομικά μέσα που τους επιτρέπουν να επωφελούνται από τη ΣΡ κατά τη σύνταξη των συμβάσεών τους, και ιδιαίτερα των «συμβάσεων προσχώρησης».

5.2.3 Τα μέλη της ΕΟΚΕ είναι εξάλλου πεπεισμένα, βάσει της προσωπικής εμπειρίας τους από τους τόπους καταγωγής τους, ότι η κατάσταση αυτή είναι επιζήμια για την κανονική διαπραγμάτευση των συμβάσεων και δημιουργεί αυξημένα προβλήματα διαφορών στις διασυνοριακές συναλλαγές.

⁽³⁵⁾ Βλέπε Μ. GIULIANO, P. LAGARDE, *op.cit.*, σ. 35.

⁽³⁶⁾ Πρβλ. ερώτηση 20 του ΠΒ.

5.3 ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται αναλυτικά στα σημεία 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9 και 1.10 της παρούσας γνωμοδότησης.

5.4 ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Η ΕΟΚΕ, όπως εξάλλου σημειώνεται σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, στις οποίες αναφέρεται η παρούσα γνωμοδότηση, καταγγέλλει εδώ και πολύ καιρό το μειονέκτημα που συνιστά η πληθώρα και ο διασκορπισμός των κανόνων που έχουν επίδραση επί του εφαρμοστέου δικαίου σε διάφορες κοινοτικές πράξεις και έχει επισημάνει ότι θα ήταν καλό να συστηματοποιηθούν, κατά τρόπο συνεκτικό και αρμονικό, σε μία ενιαία κοινοτική πράξη που θα διέπει το ζήτημα.

5.5 ΕΡΩΤΗΣΗ 4

5.5.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η εισαγωγή μιας ρήτρας με το περιεχόμενο που προτείνει η Επιτροπή στο σημείο 3.1.2.2. του ΠΒ πρέπει να επικροτηθεί, κυρίως στο μέτρο που εμποδίζει την καταχρηστική χρήση της αυτονομίας της βουλήσεως ως μέσον για να αποφεύγεται η εφαρμογή κανόνων που θα προστάτευαν περισσότερο τα δικαιώματα ορισμένων ασθενέστερων συμβαλλομένων.

5.5.2 Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται αναλυτικά στο σημείο 4.10.2.1 της παρούσας γνωμοδότησης, όπου προτείνεται μια τροποποίηση στη διατύπωση του ΠΒ, δεδομένου ότι πρόκειται για κανόνες οι οποίοι, παρότι θα στηρίζονται σε πράξεις κοινοτικού δικαίου, θα συνιστούν κανόνες που πηγάζουν από το εσωτερικό δίκαιο.

5.6 ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Όσον αφορά τις σχέσεις με διεθνείς συμβάσεις των οποίων τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη και οι οποίες περιλαμβάνουν κανόνες συνδέσεως, κρίνεται ότι το έλασσον μειονέκτημα που θα μπορούσε να προκύψει από την εφαρμογή, σε ειδικές περιπτώσεις, κανόνων συνδέσεως που απομακρύνονται από εκείνους που προβλέπονται σε μια κοινοτική πράξη θα είναι πάντοτε λιγότερο σοβαρό από την καταγγελία των Συμβάσεων αυτών. Θα πρέπει, επομένως, να διατηρηθεί ο προσανατολισμός του πρώτου μέρους του άρθρου 21 της ΣΡ. Όσον αφορά τη μελλοντική προσχώρηση σε Συμβάσεις ενοποίησης κανόνων συνδέσεως, είτε ήδη υφιστάμενες είτε που θα συναφθούν στο μέλλον, η προσχώρηση αυτή, λόγω της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, θα πρέπει να παράγει αποτελέσματα μόνον εάν οι κανόνες που οι Συμβάσεις αυτές προβλέπουν δεν έχουν επίδραση επί του αντικειμένου του κανονισμού. Έτσι, ο κανονισμός δεν θα πρέπει να θίγει τη δυνατότητα προσχώρησης σε Συμβάσεις ενιαίου ουσιαστικού δικαίου, ούτε όμως και φαίνεται να εμποδίζει τα κράτη μέλη να συνάπτουν Συμβάσεις που επεκτείνουν τις ρυθμιστικές κατευθύνσεις του κανονισμού σε άλλα κράτη, που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.7 ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναλύεται διεξοδικά στο σημείο 4.5.3.

5.8 ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η λύση που προτείνει η ΣΡ, εάν εξεταστεί υπό το πρίσμα των συμφερόντων των μεμονωμένων ασφαλιζόμενων/αντισυμβαλλομένων, δεν είναι και εκείνη που θα προστατεύει καλύτερα τα δικαιώματά τους. Στο μέτρο αυτό, η περίπτωση των μεμονωμένων ασφαλιζόμενων/αντισυμβαλλομένων, πρέπει να εξομοιώνεται με τις προβλέψεις που αφορούν τους καταναλωτές, ανεξάρτητα από το εάν ο ασφαλιστής είναι ή όχι εγκατεστημένος στον κοινοτικό χώρο. Από την άλλη πλευρά, είναι γνωστό ότι ορισμένες οδηγίες για τις ασφάλειες περιλαμβάνουν κανόνες που επηρεάζουν το εφαρμοστέο δίκαιο (πρβλ. οδηγίες 88/357/ΕΟΚ, της 22.6.1988, 90/619/ΕΟΚ, της 8.11.1990 και 83/2002/ΕΚ, της 5.11.2002). Προς χάριν, όμως, της ενοποιητικής πρόθεσης, θα πρέπει να σταθμιστεί κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να περιληφθούν όλες οι συμβάσεις ασφαλίσεων στον Κανονισμό, με την υιοθέτηση ενός ειδικού κανόνα συνδέσεως που θα περιλαμβάνει τις πλέον πρόσφορες κατευθύνσεις σχετικά με το ζήτημα.

5.9 ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή διατυπώνεται αναλυτικά στα σημεία 4.5.1 και 4.5.2.

5.10 ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή θεμελιώνεται στο σημείο 4.5, ενώ παράλληλα είναι γεγονός ότι οι δύο εναλλακτικές προτάσεις της Επιτροπής δεν αλληλοαποκλείονται, αντίθετα μάλιστα είναι απόλυτα συμβιβάσιμες αμοιβαία και συμπληρωματικές. Φαίνεται, ωστόσο, σκόπιμο να γίνει δεκτό ότι η εξακρίβωση του εάν υπήρξε σιωπηρή επιλογή θα πρέπει να αποτελεί σε κάθε περίπτωση έργο του δικάζοντος, σε συνάρτηση με τα πραγματικά και αποδεικτικά στοιχεία που θα του υποβάλλονται.

5.11 ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται στο σημείο 4.6.1.

5.12 ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται και θεμελιώνεται στο σημείο 4.6.3.

5.13 ΕΡΩΤΗΣΗ 12

Η απάντηση στις διάφορες ερωτήσεις που τίθενται, και σε άλλες συναφείς, αναπτύσσεται εκτενώς στο σημείο 4.7.

5.14 ΕΡΩΤΗΣΗ 13

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται και θεμελιώνεται στο σημείο 4.10.

5.15 ΕΡΩΤΗΣΗ 14

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή δίδεται στο σημείο 4.8.

5.16 ΕΡΩΤΗΣΗ 15

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή δίδεται στο σημείο 4.8.

5.17 ΕΡΩΤΗΣΗ 16

Η απάντηση στην ερώτηση αναπτύσσεται εκτενώς στο σημείο 4.10.

5.18 ΕΡΩΤΗΣΗ 17

Η απάντηση στην ερώτηση δίδεται στο σημείο 4.11.

5.19 ΕΡΩΤΗΣΗ 18

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή διατυπώνεται και θεμελιώνεται στο σημείο 4.13.

5.20 ΕΡΩΤΗΣΗ 19

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή αναπτύσσεται επίσης στο σημείο 4.13.

5.21 ΕΡΩΤΗΣΗ 20

Η απάντηση στην ερώτηση δίδεται στο σημείο 4.14.

5.22 Πέρα από τις ερωτήσεις αυτές, υπενθυμίζεται ότι η παρούσα γνωμοδότηση εξέτασε και άλλα ζητήματα, που δεν περιλαμβάνονται ειδικώς στο ερωτηματολόγιο, όπως είναι, ειδικότερα, τα ζητήματα που αφορούν τη δομή της ΣΡ (σημεία 4.2.2 και 4.2.3), τα αποτελέσματα μεταγενέστερης επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου εκ μέρους των μερών (4.5.5), οι συμβάσεις μεταφοράς εμπορευμάτων (4.6.4.2) και το εφαρμοστέο δίκαιο ως προς τη δικαιοπρακτική ικανότητα νομικών προσώπων (4.12.2).

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

6.1 Στους δύο κύριους στόχους του Πράσινου Βιβλίου, τη μετατροπή της Σύμβασης της Ρώμης σε κοινοτική πράξη και τον εκσυγχρονισμό των διατάξεών της, η ΕΟΚΕ απαντά θετικά, και συνιστά να γίνει αυτό όσο πιο σύντομα επιτρέπει η δυσκολία του θέματος.

6.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η κοινοτική νομική πράξη που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί είναι ο Κανονισμός και συμφωνεί ότι η νομική βάση θα πρέπει να είναι τα άρθρα 61, εδάφιο γ), και 65, εδάφιο β), της Συνθήκης, τα οποία υποδεικνύει και η Επιτροπή.

6.3 Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει, κατά βάση, τις κύριες αρχές στις οποίες βασίζεται η Σύμβαση της Ρώμης και φρονεί ότι πρέπει να διατηρηθούν ως βάση για την κατάρτιση του Κανονισμού.

6.4 Οι προτάσεις της ΕΟΚΕ, οι οποίες αναπτύσσονται λεπτομερώς, υπαγορεύονται κυρίως από την ανάγκη όχι μόνο να εκσυγχρονιστούν διάφορες διατάξεις της Σύμβασης της Ρώμης υπό το πρίσμα της εξέλιξης του εμπορίου των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, καθώς και ενόψει των νέων συμβατικών μέσων —και ιδίως των πωλήσεων εξ αποστάσεως—, αλλά και να επιλυθούν διάφορα προβλήματα ερμηνείας που προέκυψαν από τη νομική θεωρία και από τα δικαστήρια κατά τη διάρκεια της ισχύος της Σύμβασης της Ρώμης.

6.5 Στη γνωμοδότηση που παρουσιάζει, και στις απαντήσεις στις 20 ερωτήσεις που θέτει η Επιτροπή, πέρα από άλλες, δικής της πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ προσπάθησε να προτείνει λύσεις που να διατηρούν την ισορροπία συμφερόντων των συμβαλλομένων μερών, με σεβασμό των αρχών του Δικαίου που έχουν καθιερωθεί ως κοινή κληρονομιά της έννομης τάξης των κρατών μελών.

6.6 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του ότι δεν εξάντλησε το θέμα και, για το λόγο αυτόν, συνιστά στην Επιτροπή, κατά την τελική εκπόνηση του κειμένου που θα προτείνει, να λάβει δεόντως υπόψη όλες τις συμβολές που θα της αποσταλούν ως ανταπόκριση στην αξιόπαινη πρωτοβουλία που συνιστά το υπό εξέταση Πράσινο Βιβλίο.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η προσαρμογή των πολιτικών για το ηλεκτρονικό επιχειρείν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον: τα διδάγματα από την πρωτοβουλία Go Digital και οι μελλοντικές προκλήσεις

[COM(2003) 148 τελικό]

(2004/C 108/02)

Στις 27 Μαρτίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. McDonogh.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή και σύνοψη της γνωμοδότησης

1.1 Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της στηρίζει την Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Η προσαρμογή των πολιτικών για το ηλεκτρονικό επιχειρείν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον: τα διδάγματα από την πρωτοβουλία Go Digital και οι μελλοντικές προκλήσεις» και, παράλληλα, επισύρει την προσοχή σε ορισμένους τομείς που απαιτούν μεγαλύτερη έμφαση.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατήρτισε μια εξαιρετική πρόταση σχετικά με την ανάγκη αναπροσαρμογής των πολιτικών των κρατών μελών και των περιφερειών για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να υπερβούν το στάδιο της απλής προώθησης του ηλεκτρονικού εμπορίου και να μπορέσουν να βοηθήσουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) με σκοπό την επαναχάραξη, την αυτοματοποίηση και τον εξορθολογισμό των επιχειρηματικών διαδικασιών.

1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εξαιρετικά πρακτική προσέγγιση που προτείνει η Ανακοίνωση με την οποία προτείνεται η υποστήριξη των ΜΜΕ με τις κατάλληλες πολιτικές — να προβλεφθεί δηλαδή ένα πλαίσιο για την χάραξη πολιτικής στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, αποκλειστικά για τις ΜΜΕ, και η σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Υποστήριξης του «Ηλεκτρονικού Επιχειρείν» για τις ΜΜΕ (ΕΔΥΗΕ), προκειμένου να καταστεί δυνατή η στοχοθετημένη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, σε όλη την επικράτεια της ΕΕ.

1.4 Επίσης, η ΕΟΚΕ επικροτεί την Επιτροπή, η οποία στην ανακοίνωσή της εμμένει στην άποψη ότι οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής πρέπει να καθορίζουν ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους με βάση την αρχή SMART (ακρωνύμιο που σχηματίζεται από τα αρχικά γράμματα των αγγλικών λέξεων: συγκεκριμένη, μετρήσιμη, εφικτή, ρεαλιστική και επίκαιρη [δράση]). Η μέτρηση της πρόοδου με βάση ρεαλιστικούς και κατάλληλους στόχους αποτελεί καίρια προϋπόθεση για την αποτελεσματική διαχείριση των πολιτικών πρωτοβουλιών και την αξιολόγηση των άμεσων συνεπειών τους.

1.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι χρειάζεται ακόμη να γίνουν πολλά για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που να ευνοεί την ανάπτυξη

ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε πολλές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θεωρεί ότι το πλαίσιο της Επιτροπής για τις πολιτικές στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, ειδικά για τις ΜΜΕ, πρέπει να αντικατοπτρίζει αυτές τις θεμελιώδεις απαιτήσεις. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συντονίσει τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι εθνικές κυβερνήσεις για την εφαρμογή ανοικτών και διάφανων πολιτικών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη συμμετοχή των ΜΜΕ.

1.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης ότι πρέπει να ενσωματωθεί και τέταρτος κύριος τομέας πολιτικής/ πρόκληση, δηλ. να βελτιωθεί το περιβάλλον που ευνοεί την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω π.χ. της εξασφάλισης της πρόσβασης σε βασικές εμπορικές υπηρεσίες του Διαδικτύου, μέσω συνεχών και στοχοθετημένων προγραμμάτων ευαισθητοποίησης που θα επιτρέψουν στις ΜΜΕ να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στις μεθόδους ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς και μέσω συστάσεων και τεχνολογικών πρωτοβουλιών σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να μειωθούν οι βλαβερές συνέπειες που τα ανεπιθύμητα διαφημιστικά ηλεκτρονικά μηνύματα (spam) έχουν στην ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατήρτισε μια εξαιρετική πρόταση σχετικά με την ανάγκη αναπροσαρμογής των πολιτικών των κρατών μελών και των περιφερειών για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να υπερβούν το στάδιο της απλής προώθησης του ηλεκτρονικού εμπορίου και να μπορέσουν να βοηθήσουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) με σκοπό την επαναχάραξη, την αυτοματοποίηση και τον εξορθολογισμό των επιχειρηματικών διαδικασιών.

2.2 Ταυτόχρονα, οι προτάσεις θα ευνοήσουν τους καταναλωτές. Εάν εδραιωθεί μία δίκαιη και αξιόπιστη αγορά όπου θα κυριαρχεί ο θεμιτός ανταγωνισμός και θα γίνεται ορθή χρήση των ΤΠΕ, η εμπιστοσύνη στο ηλεκτρονικό εμπόριο θα αυξηθεί, πράγμα απαραίτητο για την ανάπτυξη της εν λόγω αγοράς.

2.3 Είναι αναμφισβήτητο ότι οι ΜΜΕ, οι οποίες αποτελούν ποσοστό μεγαλύτερο του 99 % του συνόλου των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην προώθηση της καινοτομίας, της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Επιπλέον, η αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ αυξάνει την παραγωγικότητα και βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα. Κατά συνέπεια, η πραγματιστική προσέγγιση που συνιστά η Επιτροπή, ενθαρρύνει έντονα την ενεργό στήριξη της στρατηγικής της Λισσαβώνας, προκειμένου να καταστεί η ΕΕ, έως το 2010, η ανταγωνιστικότερη οικονομία που θα βασίζεται στη γνώση σε παγκόσμιο επίπεδο. Η εξαιρετικά πρακτική προσέγγιση που προτείνεται στην ανακοίνωση περιλαμβάνει ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη πολιτικών στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, ειδικά για τις ΜΜΕ, και για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Δικτύου Υποστήριξης του «Ηλεκτρονικού Επιχειρείν» για τις ΜΜΕ (ΕΔΥΗΕ), προκειμένου να εξασφαλιστεί η στοχοθετημένη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, σε ολόκληρη την ΕΕ.

2.4 Για να αναπτυχθεί η δυναμική και βασισμένη στη γνώση αυτή οικονομία θα χρειαστεί να γίνουν σημαντικές αλλαγές στο επιχειρηματικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ασκούν δραστηριότητα οι ΜΜΕ — οι επιχειρηματικές διαδικασίες και σχέσεις, η τεχνολογία, οι γνώσεις και τα προσόντα που είναι απαραίτητα προκειμένου οι μικρές επιχειρήσεις να μπορέσουν να επιτύχουν στο πλαίσιο της νέας αυτής οικονομίας θα διαφέρουν από τις συνήθειες και συνεπώς οι ΜΜΕ θα χρειαστεί να υποστούν ουσιαστική μεταμόρφωση.

2.4.1 Για να επιβιώσουν και να αποδώσουν καρπούς, οι ΜΜΕ, ιδιαίτερα δε οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους των 10 απασχολούμενους) χρειάζονται έναν ολοκληρωμένο και καλά οργανωμένο μηχανισμό υποστήριξης σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, στο εσωτερικό του εξειδικευμένου βιομηχανικού τομέα στον οποίο ανήκουν, ώστε να μπορούν να αλληλοϋποστηρίζονται κατά την διαδικασία μετασχηματισμού και να αποκτούν τις γνώσεις που απαιτούνται προκειμένου να επιτύχουν.

2.5 Εάν οι ΜΜΕ δεν βοηθηθούν κατά την διαδικασία μετασχηματισμού και προσαρμογής τους στην οικονομία της γνώσης με την παροχή απτής στήριξης εκ μέρους των αρμοδίων για την χάραξη πολιτικής, αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες για τις επιχειρήσεις, το επίπεδο της απασχόλησης και την κοινωνία σε όλη την έκταση της Ένωσης.

2.5.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εξαιρετικά πρακτική προσέγγιση που προτείνει η Ανακοίνωση με την οποία προτείνεται η υποστήριξη των ΜΜΕ με τις κατάλληλες πολιτικές — να προβλεφθεί δηλαδή ένα πλαίσιο για την χάραξη πολιτικής στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας αποκλειστικά για τις ΜΜΕ και η σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Υποστήριξης του «Ηλεκτρονικού Επιχειρείν» για τις ΜΜΕ (ΕΔΥΗΕ), προκειμένου να καταστεί δυνατή η στοχοθετημένη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, σε όλη την ΕΕ.

2.6 Ζητώντας από τα κράτη μέλη να καθορίσουν στόχους στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανά κλάδο και ανά περιφέρεια, και ενθαρρύνοντάς τα να εντοπίσουν κατάλληλους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους, η Επιτροπή δραστηριοποιείται έντονα υπέρ μιας συγκεκριμένης, μετρήσιμης, εφικτής, ρεαλιστικής και επίκαιρης δράσης (αρχή SMART), η οποία θα επιταχύνει σημαντικά την αποτελεσματική υιοθέτηση, από τις ΜΜΕ σε όλη την Ένωση, των ΤΠΕ και των διαδικασιών που προβλέπονται για την ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα.

2.6.1 Η Επιτροπή ενισχύει την πρωτοβουλία της, παρέχοντας ένα βήμα για συζήτηση, στήριξη και συντονισμό των πολιτικών σε όλη την ΕΕ (ΕΕBSN — European E-Business Support Network — Ευρωπαϊκό Δίκτυο Υποστήριξης του «Ηλεκτρονικού Επιχειρείν») και προτείνοντας ένα πλαίσιο για τέτοιες πολιτικές και στόχους.

2.6.2 Εκτός από τον εντοπισμό των πλέον καιρίων ζητημάτων, η Επιτροπή αναγνωρίζει ορθώς τη σημασία που έχει να διοχετεύονται πολλές από τις πολιτικές πρωτοβουλίες των ΜΜΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω αξιόπιστων ενδιάμεσων φορέων και πολλαπλασιαστών. Αυτή η εκστρατεία υπέρ των ΜΜΕ πρέπει να υποστηριχθεί πλήρως από την ΕΟΚΕ.

2.7 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Επιτροπή, η οποία στην ανακοίνωσή της εμμένει στην άποψη ότι οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής πρέπει να καθορίζουν ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους με βάση την αρχή SMART. Η μέτρηση της προόδου με βάση ρεαλιστικούς και κατάλληλους στόχους αποτελεί καίρια προϋπόθεση για την αποτελεσματική διαχείριση των πολιτικών πρωτοβουλιών και την αξιολόγηση των άμεσων συνεπειών τους.

2.8 Οι ΜΜΕ έχουν πραγματοποιήσει τα πρώτα βήματα προς την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, δεδομένου ότι η χρήση υπολογιστών και η πρόσβαση στο Διαδίκτυο είναι σχεδόν καθολικές. Ωστόσο, πέρα από αυτό το βασικό επίπεδο ΤΠΕ, διανοίγεται το ψηφιακό χάσμα: διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές στο βαθμό ψηφιακής ολοκλήρωσης μεταξύ των μεγαλύτερων ΜΜΕ και των μικρότερων επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των πολύ μικρών επιχειρήσεων με λιγότερους των 10 απασχολούμενους), ενώ υφίστανται επίσης και σημαντικές διαφορές μεταξύ των ΜΜΕ σε περιφερειακό ή τομεακό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις εκείνες που υιοθέτησαν νωρίς τις ΤΠΕ έχουν πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ όσες καθυστέρησαν χρειάζονται σημαντική βοήθεια προκειμένου να μπορέσουν να κερδίσουν το χαμένο έδαφος.

2.8.1 Για το λόγο αυτό απαιτούνται ειδικές πολιτικές πρωτοβουλίες ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπιστούν οι συγκεκριμένες ανάγκες των ΜΜΕ σε συγκεκριμένες περιφέρειες και τομείς, ιδιαίτερα των επιχειρήσεων που υιοθέτησαν τις ΤΠΕ με καθυστέρηση. Εάν δεν γεφυρωθεί το ψηφιακό χάσμα, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των μεγάλων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων με υψηλή ολοκλήρωση σε ΤΠΕ θα διευρύνεται έναντι των ΜΜΕ, με άμεσο κίνδυνο τον εκτοπισμό τους από την αγορά και την δημιουργία εκρηκτικών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Επιτροπή συνέκτιμσε αυτές τις διαφορές και συνέστησε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

2.9 Όταν εξετάζονται θέματα που αφορούν την ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα και την εντατικότερη χρήση των ΤΠΕ, τα ζητήματα της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας απασχολούν ιδιαίτερα τις ΜΜΕ, κυρίως δε τις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει, στις γενικές αυτές παρατηρήσεις, ότι κατά την ανάπτυξη πολιτικών οι αρμόδιοι για την χάραξη πολιτικής πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις τυχόν ανησυχίες που διατυπώνονται.

2.10 Στην ανακοίνωση αναφέρεται ότι ο ρόλος των δημοσίων αρχών στην προώθηση της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας έγκειται κυρίως στη διασφάλιση ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξή τους, ώστε να περιοριστούν οι φραγμοί που εμποδίζουν την πρόσβαση στην αγορά και να μειωθούν το κόστος και οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η επένδυση σε ΤΠΕ και, συνεπώς, να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε νέες διεθνείς αγορές.

2.10.1 Ένα περιβάλλον ευνοεί την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας όταν διαθέτει ένα σταθερό νομικό και κανονιστικό πλαίσιο και χαρακτηρίζεται από πλήρη ελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών, πράγμα που συνεπάγεται χαμηλότερο κόστος και περισσότερες και καλύτερες υπηρεσίες, καθώς και την ευρεία εισαγωγή υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τις προσπάθειες για τον καθορισμό ενός αποδεκτού κανονιστικού πλαισίου σε παγκόσμιο επίπεδο, το οποίο θα αποτρέπει την δημιουργία εθνικών φραγμών και θα εξασφαλίζει την αναγκαία ασφάλεια στις ηλεκτρονικές συναλλαγές.

2.10.2 Στο έγγραφο αναφέρεται ότι, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, έχουν ήδη γίνει τα απαραίτητα βήματα για την διασφάλιση αυτού του ευνοϊκού περιβάλλοντος. Παράλληλα με αυτές τις «οριζόντιες» πολιτικές πρωτοβουλίες που εντάσσονται στο πλαίσιο «eEurope» και σε άλλες ενέργειες της Επιτροπής, στόχος της εν λόγω ανακοίνωσης είναι να προτείνει ειδικές πολιτικές για τις ΜΜΕ με σκοπό την προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ και την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας εκ μέρους των ΜΜΕ.

2.10.3 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι χρειάζεται ακόμη να γίνουν πολλά για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που να ευνοεί την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε πολλές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θεωρεί ότι το πλαίσιο της Επιτροπής για τις πολιτικές στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, ειδικά για τις ΜΜΕ, πρέπει να αντικατοπτρίζει αυτές τις θεμελιώδεις απαιτήσεις. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συντονίσει τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι εθνικές κυβερνήσεις για την εφαρμογή ανοικτών και διάφανων πολιτικών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη συμμετοχή των ΜΜΕ.

2.11 Στο πλαίσιο πολιτικής της Επιτροπής, γενικός στόχος είναι η προώθηση και η στήριξη των ΜΜΕ κατά την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το προτεινόμενο πλαίσιο περιλαμβάνει 3 κύριους τομείς πολιτικής ή προκλήσεις, γύρω από τους οποίους διαρθρώνονται οι συγκεκριμένες ειδικές πολιτικές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το πλαίσιο εργασίας και τις κατευθύνσεις της Επιτροπής και θα παρακολουθήσει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την υλοποίησή του.

2.11.1 Η ανάπτυξη αυτού του πλαισίου και οι ειδικές πολιτικές αποτελούν ζήτημα της Επιτροπής και των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τον λεπτομερή κατάλογο δραστηριοτήτων που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση και είναι εντυπωσιασμένη με τον κατάλογο των προτεινόμενων δυνατών στόχων. Στην παρούσα γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ εξάγει επίσης ορισμένους πρόσθετους τομείς πολιτικής που σύμφωνα με την ΕΟΚΕ πρέπει να ενσωματωθούν στο πλαίσιο.

2.12 Όπως αναφέρθηκε στο σημείο 2.10.3 ανωτέρω, μπορεί να ενσωματωθεί και τέταρτος κύριος τομέας πολιτικής/πρόκληση: η βελτίωση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα. Η ΕΟΚΕ επικρίνει ως ένα βαθμό και το συνδυασμό σε ενιαία πολιτική δύο χωριστών τομέων, αφενός της βελτίωσης της κατανόησης σε επίπεδο διαχείρισης και, αφετέρου, της απόκτησης των προσόντων που απαιτούνται για την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας: θα μπορούσε ίσως να υπάρξει μεγαλύτερη σαφήνεια αν αποτελούσαν δύο χωριστές προκλήσεις. Το επόμενο κεφάλαιο της γνωμοδότησης περιλαμβάνει σχόλια για τα ζητήματα αυτά καθώς και συστάσεις για άλλους τομείς πολιτικής που αξίζουν ειδικής μνείας. Με

τις παρούσες συστάσεις της, η ΕΟΚΕ ευθυγραμμίζεται με τις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της στον τομέα αυτόν. (1)

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Περιβάλλον που ευνοεί την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας

3.1.1 Πρέπει να εξακολουθήσουν να ασκούνται πιέσεις προς τα κράτη μέλη ώστε να διασφαλιστεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό ΜΜΕ, στο περιφερειακό ιδιαίτερα επίπεδο, θα μπορεί να έχει πρόσβαση στις βασικές εμπορικές υπηρεσίες του Διαδικτύου (είτε μέσω ευρωζωνικής πρόσβασης είτε μέσω πάγιας πρόσβασης υψηλής ταχύτητας) και ότι το κόστος της πρόσβασης θα ευθυγραμμιστεί με τα ανταγωνιστικά πρότυπα της ΕΕ.

3.1.2 Η τεχνολογία και οι κανονισμοί υφίστανται για να υπάρξει ασφαλές περιβάλλον ώστε να μπορεί να αναπτύσσεται ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα. Είναι ανάγκη ωστόσο να προβλεφθούν συνεχή και στοχοθετημένα προγράμματα ευαισθητοποίησης ώστε οι ΜΜΕ να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στις διαδικασίες που προβλέπονται για την ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα.

3.1.3 Τα ανεπιθύμητα διαφημιστικά ηλεκτρονικά μηνύματα (spam) προκαλούν μεγάλη ενόχληση και κόστος στους αποδέκτες, κυρίως στις ΜΜΕ που με πενιχρά μέσα δραστηριοποιούνται στο Διαδίκτυο. Επίσης, κλωνίζουν την εμπιστοσύνη τους στην ασφάλεια των μεθόδων. Είναι απαραίτητο να διατυπωθούν συστάσεις και να αναληφθούν τεχνικές πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να μειωθούν οι βλαβερές συνέπειες που η απειλή αυτή έχει στην ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3.1.4 Αν και η συμμετοχή στις ηλεκτρονικές αγορές πρέπει να ενθαρρυνθεί, είναι απαραίτητο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, στα ειδικά προβλήματα που τίθενται από τους αντίστροφους πλειστηριασμούς. Οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μέσω αντίστροφων πλειστηριασμών δίνουν τη δυνατότητα σε μεγάλες επιχειρήσεις να ασκούν υπερβολικές πιέσεις προς τις ΜΜΕ προκειμένου να μειώσουν σημαντικά το περιθώριο κέρδους τους. Σε ακραίες περιπτώσεις, η βιωσιμότητα των ΜΜΕ μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο. Οι άσχημες εμπειρίες από τους αντίστροφους πλειστηριασμούς μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη στάση των ΜΜΕ έναντι της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίσει ότι εφαρμόζονται σε όλη την Ευρώπη κώδικες ορθής πρακτικής.

3.1.5 Δεδομένου ότι ολοένα και περισσότερες ΜΜΕ συμμετέχουν στην ψηφιακή οικονομία, προκύπτει το ζήτημα της καταχώρισης και της ιδιοκτησίας των ονομάτων τομέων (domain names). Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διαμορφώσει μέσα πρόληψης της κατάληψης ονομάτων τομέων (του cyber-squatting, δηλ. τη μαζική καταχώριση από επιχειρήσεις ή άτομα μη χρησιμοποιούμενων ονομάτων τομέων, με αποτέλεσμα παγιωμένες επιχειρήσεις να μην μπορούν να καταχωρίσουν ως όνομα τομέα την επίσημη εμπορική ονομασία τους).

(1) Ηλεκτρονική Ευρώπη 2002 — Κοινωνία πληροφοριών για όλους, ΕΕ C 123 της 25.4.2001
Καινοτομία, ΕΕ C 260 της 17.9.2001
«Έγκλημα πληροφορικής», ΕΕ C 311 της 7.11.2001
Σχέδιο δράσης eLearning, ΕΕ C 36 της 8.2.2002
MODINIS, ΕΕ C 61 της 14.3.2003
Πρόγραμμα eLearning, ΕΕ C 133 της 6.6.2003
eEurope 2003 — τελική έκθεση, ΕΕ C 220 της 16.9.2003.
toto

3.1.6 Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ενθαρρύνονται στην όσο το δυνατόν ευρύτερη εισαγωγή υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και στην εφαρμογή των διαδικασιών ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων κατά τρόπο ώστε να συνεκτιμώνται οι περιορισμένες δυνατότητες πολλών ΜΜΕ.

3.1.6.1 Τέτοιες συναλλαγές «από το κράτος στις επιχειρήσεις» (government-to-business [G2B]) και «από τις επιχειρήσεις στο κράτος» (business-to-government [B2G]) ενθαρρύνουν τις ΜΜΕ να χρησιμοποιούν περισσότερο τις ΤΠΕ και να αναπτύξουν ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα. Επίσης, αποδεικνύουν στις ΜΜΕ την αποτελεσματικότητα και τη χρησιμότητα της εν λόγω δραστηριότητας και τις εξοικειώνουν με την τεχνολογία και τα οφέλη της.

3.1.6.2 Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες, οι δημόσιες συμβάσεις αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεγαλύτερο του 50 % όλων των κρατικών επιχειρησιακών αγορών. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή εκ μέρους του Δημοσίου των συστημάτων ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων θα έχει μείζονα αντίκτυπο στην ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας εκ μέρους των ΜΜΕ και στην ικανότητα όλων των ΜΜΕ να διαθέτουν μερίδιο, σε ισότιμη βάση, στην οικονομία της κατανάλωσης κρατικών προϊόντων και υπηρεσιών. Έχει αποφασιστική σημασία τα συστήματα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων να εφαρμόζονται με τη δέουσα ευαισθητοποίηση στις ιδιαίτερες ανάγκες των ΜΜΕ. Εάν οι κυβερνήσεις δεν καταβάλουν ειδικές προσπάθειες στον τομέα αυτόν, το αποτέλεσμα θα είναι να ζημιωθούν πολλές ΜΜΕ.

3.1.7 Για να διευκολυνθεί μία μεγαλύτερη συμμετοχή των ΜΜΕ στις διαδικασίες ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες να περιοριστεί η πολυπλοκότητα και το κόστος της συμμόρφωσης προς του κανόνες που διέπουν τις συμβάσεις της ΕΕ.

3.1.8 Θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο ανάπτυξης εθνικών και περιφερειακών πυλών ιστοθέσεων συναλλαγών — ανάλογων εκείνων του προτύπου της Σιγκαπούρης — ώστε οι ΜΜΕ να μπορούν να συμμετέχουν στη νέα οικονομία με ευκολότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο και τα γενικά οικονομικά οφέλη που θα απορρέουν από την εκτεταμένη εφαρμογή των διαδικασιών ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων να αυξηθούν.

3.2 Κατανόηση σε επίπεδο διαχείρισης

3.2.1 Σε τελική ανάλυση, εξαρτάται από τους αρμόδιους διαχείρισης και διοίκησης μιας επιχείρησης να υιοθετήσουν σημαντικές νέες τεχνολογίες και να μεταβάλουν τις επιχειρηματικές διαδικασίες. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ. Ωστόσο, οι περισσότεροι υπεύθυνοι διαχείρισης στις ΜΜΕ έχουν πολύ περιορισμένες γνώσεις των ΤΠΕ και των δυνατών ωφελημάτων τους και αυτή η έλλειψη γνώσεων αποτελεί τον κύριο φραγμό για την υιοθέτηση των ΤΠΕ και την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3.2.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι οι πολιτικές πρωτοβουλίες πρέπει να επιδιώκουν τη βελτίωση της μεταφοράς γνώσεων στις ΜΜΕ μέσω δικτύων στήριξης και εργαστηρίων.

3.2.1.2 Συμφωνεί επίσης πλήρως όσον αφορά την ανάγκη κατάρτισης μελετών περιπτώσεων (case studies), προκειμένου να παρουσιαστούν με σαφήνεια τα οφέλη και η ευκολία εφαρμογής των διαδικασιών που προβλέπονται για την άσκηση ηλεκτρονικής

επιχειρηματικής δραστηριότητας εκ μέρους των ΜΜΕ. Οι μελέτες περιπτώσεων πρέπει να είναι συγκεκριμένες και με τοπικό ενδιαφέρον προκειμένου να κινήσουν το ενδιαφέρον των ΜΜΕ. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν ανάλυση του οικονομικού οφέλους. Σε τελική ανάλυση, τα μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη από τη χρήση ΤΠΕ θα πείσουν τους διαχειριστές να αναδιοργανώσουν τις επιχειρήσεις τους και να εφαρμόσουν διαδικασίες στον εν λόγω τομέα.

3.2.2 Εκτός από την κατάρτιση στις ΤΠΕ και την ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα, που αποτελεί μακροπρόθεσμη πολιτική, οι διαχειριστές ΜΜΕ χρειάζονται συμβουλές και καθοδήγηση για τις δυνατότητες που παρέχει σήμερα η ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τούτο επιτυγχάνεται καλύτερα από ενημερωμένους συμβούλους στο πλαίσιο δικτύων στήριξης, ιδίως μέσω αντιπροσωπευτικών οργανώσεων του επιχειρηματικού και βιομηχανικού τομέα. Χρειάζεται να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες προκειμένου να διασφαλισθεί επαρκής αριθμός καλά καταρτισμένων συμβούλων που θα αναλάβουν το εν λόγω έργο. Επίσης, πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες κατάρτισης και παροχής συμβουλών σε διαχειριστές ΜΜΕ που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

3.2.3 Ακόμη, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο υιοθέτησης φορολογικών κινήτρων, σε συνδυασμό με ειδικές μετρήσιμες πρωτοβουλίες, που θα διευκολύνουν τους διαχειριστές να εφαρμόσουν στις επιχειρήσεις τους πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη δραστηριότητας με ηλεκτρονικά μέσα. Με μέτρα φορολογικών απαλλαγών μπορούν να καλυφθούν η εισαγωγή συστημάτων και οι διάφορες τακτικές λειτουργικές δαπάνες, γεγονός που θα συνέβαλε, από οικονομική άποψη, στην ευρύτερη χρήση των ΤΠΕ στις ΜΜΕ.

3.2.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εναρμόνιση τέτοιων κινήτρων σε ισότιμη βάση σε όλη την ΕΕ, έτσι ώστε να μην υπάρξουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Επίσης, έχει ζωτική σημασία τα φορολογικά κίνητρα να ελέγχονται αυστηρά ώστε να διασφαλιστεί ότι θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

3.2.4 Για να μπορέσουν οι ΜΜΕ να αντιμετωπίσουν την ουσιαστική μεταμόρφωση που απαιτείται προκειμένου να επιτύχουν στο πλαίσιο της ταχέως αναπτυσσόμενης νέας οικονομίας θα χρειαστεί να έχουν πρόσβαση σε ταχύρυθμη και συνεχή μάθηση. Κατά την χάραξη των πολιτικών πρωτοβουλιών για την προαγωγή της μάθησης μεταξύ των ΜΜΕ — βελτίωση της κατανόησης σε επίπεδο διαχείρισης και των προσόντων που συνδέονται με τις ΤΠΕ και προώθηση στρατηγικών επιλογών — θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη της προώθησης δικτύων κοινωνικής υποστήριξης και του συνεχούς διαλόγου μεταξύ των ΜΜΕ.

3.3 Προσόντα για την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας

3.3.1 Οι ΜΜΕ μειονεκτούν σημαντικά όσον αφορά τις ΤΠΕ και τα προσόντα που απαιτούνται για την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

— Οι ειδικοί του τομέα είναι ελάχιστοι. Οι περισσότεροι εμπειρογνώμονες έχουν απορροφηθεί από μεγάλες επιχειρήσεις που μπορούν να ανταμείψουν καλύτερα τα σπάνια αυτά προσόντα.

- Οι οικονομίες κλίμακας αποτελούν ένα ακόμα εμπόδιο για τις ΜΜΕ, οι οποίες είναι αναγκασμένες να προσλαμβάνουν ειδικευμένο προσωπικό στις ΤΠΕ σε υψηλότερη αναλογία επί του συνόλου των υπαλλήλων από ό,τι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις.
- Επίσης, στις απόμακρες περιοχές (όπου εδρεύουν πολλές ΜΜΕ), η μεταφορά γνώσεων σχετικά με τις νέες τεχνολογίες και προ-σόντα συναντά δυσκολίες.

3.3.1.1 Κατά συνέπεια, τα προσόντα ΤΠΕ και τα προσόντα που συνδέονται με την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας διασφαλίζονται δύσκολα και κοστίζουν πολύ ακριβά στις ΜΜΕ. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό φραγμό στην υιοθέτηση, εκ μέρους των ΜΜΕ, των διαδικασιών που προβλέπονται για τον εν λόγω τομέα.

3.3.1.2 Οι πρωτοβουλίες μεταφοράς γνώσεων που αναφέρθηκαν ανωτέρω θα είναι χρήσιμες για τους διαχειριστές στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων. Ωστόσο, πάντοτε θα υπάρχει ανάγκη για εξειδικευμένη εμπειρογνομosύνη και στήριξη όσον αφορά την εφαρμογή και την συνεχή συντήρηση και διαχείριση σημαντικών σχεδίων ανάπτυξης ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3.3.1.3 Οι ΜΜΕ μπορούν να αποκτήσουν στοιχεία αυτής της εμπειρογνομosύνης μέσω των δικτύων στήριξης. Χρήσιμα μπορεί να είναι και τα φορολογικά κίνητρα και οι επιδοτήσεις για την πρόσληψη εμπειρογνομosύνη και την κατάρτιση του προσωπικού — ωστόσο, τα φορολογικά κίνητρα πρέπει να ελέγχονται αυστηρά ώστε να διασφαλιστεί ότι θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Ακόμη, πρέπει να ενθαρρυνθούν η δικτύωση και η διάθεση της εμπειρογνομosύνης μέσω κέντρων παροχής προσόντων στον συγκεκριμένο τομέα.

3.3.2 Δεδομένου ότι οι εμπειρογνομosύνη ΤΠΕ έχουν ολοένα μεγαλύτερη ζήτηση, είναι ευκαίω να προβλεφθούν έλεγχοι της ποιότητας του έργου των ασκούντων συμβουλευτικές δραστηριότητες προκειμένου να προστατευθούν οι ΜΜΕ από επιτηδευούς χωρίς τα σχετικά προσόντα. Εξάλλου, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει μία διαδικασία πιστοποίησης της ποιότητας και ένας κώδικας συμπεριφοράς για τις ΤΕΠ και τους συμβούλους του τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας που συνεργάζονται με τις ΜΜΕ, στο πλαίσιο συγκεκριμένων προγραμμάτων. Τα μέτρα στήριξης (π.χ. οι φορολογικές διευκολύνσεις) θα μπορούσαν να περιορίζονται στην χρήση, εκ μέρους των ΜΜΕ, ειδικευμένων εμπειρογνομosύνη.

3.3.3 Οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής οφείλουν να λάβουν υπόψη το γεγονός ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει ευρύτερη και πιο διαδεδομένη κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, προκειμένου να υπάρξει ανταπόκριση στις ανάγκες της οικονομίας του 21ου αιώνα, η οποία βασίζεται στη γνώση και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις ΤΠΕ και από τις διαδικασίες που εφαρμόζονται στην ηλεκτρονική επιχειρηματική δραστηριότητα. Τα υφιστάμενα προγράμματα πρέπει να επεκταθούν για να προσεγγίσουν το ευρύτερο τμήμα της οικονομίας και να συμπεριλάβουν όλες τις απαραίτητες πτυχές της κατάρτισης. Η κατάρτιση πρέπει να αρχίζει στα σχολεία και να συνεχίζεται μέσω πρωτοβουλιών δια βίου μάθησης, οι οποίες να υποστηρίζονται από τα κατάλληλα δίκτυα κοινωνικής στήριξης. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τον ενθουσιασμό της Επιτροπής για τη χρήση τεχνικών και εφαρμογών ηλεκτρονικής μάθησης στις ΜΜΕ, ως συμπλήρωμα στις παραδοσιακές μεθόδους κατάρτισης προσωπικού.

3.3.4 Η κοινωνική διάσταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας που ασκείται με ηλεκτρονικά μέσα πρέπει να εξεταστεί από τους

αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής. Η κοινωνία γενικά πρέπει να συμμετέχει σε αυτήν και να ενθαρρύνεται να την στηρίζει ώστε η εν λόγω δραστηριότητα να μπορέσει να γίνει αποδεκτή και να κατανοηθούν τα οφέλη της για το σύνολο.

3.4 Διαθέσιμες λύσεις στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας

3.4.1 Οι ΜΜΕ χρειάζονται προσιτές και κατάλληλες λύσεις στον εν λόγω τομέα. Παρά το γεγονός ότι αποτελούν το 99 % του συνόλου των επιχειρήσεων, οι περισσότερες εφαρμογές που έχουν στην διάθεσή τους για την ανάπτυξη ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως τα συστήματα διαχείρισης των σχέσεων με τους πελάτες (Customer Relationship Management [CRM]), έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τις ανάγκες των μεγάλων επιχειρήσεων. Οι ΜΜΕ χρειάζονται λύσεις χαμηλού κόστους που να εφαρμόζονται εύκολα, άμεσα και να ανταποκρίνονται στις δικές τους ανάγκες. Τέτοιες λύσεις σπανίζουν σήμερα.

3.4.1.1 Χρειάζεται λοιπόν να αναληφθούν πολιτικές πρωτοβουλίες για να διευκολυνθεί η ανάπτυξη αξιόπιστων και κατάλληλων επιλογών στο πλαίσιο των υφιστάμενων ΤΠΕ και η εξεύρεση λύσεων στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας που να είναι φιλικές προς τις ΜΜΕ και να μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς στις ιδιαίτερες ανάγκες τους (1). Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής οι ΜΜΕ να συνεργαστούν με μεγάλες επιχειρήσεις ΤΠΕ ώστε να δοθούν λύσεις που να ανταποκρίνονται στις τρέχουσες ανάγκες των ΜΜΕ, αναμένει ωστόσο τα απτά αποτελέσματα των προτάσεων αυτών τα οποία και θα αξιολογηθούν συν τω χρόνω (2). Επίσης, επιδοκιμάζει τη σημασία που αποδίδεται στη συμμετοχή των ΜΜΕ στο 6ο πρόγραμμα πλαίσιο ETA και στη στήριξη που το εν λόγω πρόγραμμα παρέχει στην ανάπτυξη λογισμικού ανοιχτού κώδικα (open source) και διαλειτουργικών λύσεων στον τομέα της ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι οποίες να είναι χρήσιμες και επαρκώς τεχνολογικά ολοκληρωμένες ώστε να μπορούν να παράσχουν αξιολογικές και σοβαρές λύσεις στις ΜΜΕ (3).

3.4.1.2 Παρά τις εξαγγελίες και τον υπάρχοντα προγραμματισμό, η μέχρι σήμερα πορεία του 6ου Προγράμματος Πλαισίου ETA αποδεικνύει ότι οι ΜΜΕ δεν είχαν αξιοσημείωτη συμμετοχή στα προγράμματα για το λόγο ότι η συντριπτική πλειοψηφία τους δεν διαθέτει την απαραίτητη υποδομή, την τεχνογνωσία, τις τεχνολογικές γνώσεις και το άρτια κατηρτισμένο προσωπικό που να τους επιτρέπει να συμμετέχουν με συνέπεια σε αυτά και να αντλούν από αυτά απτά οφέλη.

3.4.2 Η απλούστευση των διαδικασιών χορήγησης ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας θα διευκολύνει την διάθεση στο εμπόριο νέων εφαρμογών και τεχνολογιών για τις ΜΜΕ. Επί του παρόντος, οι διαδικασίες αυτές είναι εξαιρετικά δαπανηρές και αποτελούν φραγμό στην προσιτή και μικρής κλίμακας καινοτομία.

3.4.3 Είναι ενθαρρυντική η ιδέα της Επιτροπής να προωθήσει την διαλειτουργικότητα στον τομέα των ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω εθνικών πεδίων δοκιμών. Η ιδέα αυτή πρέπει να λάβει την κατάλληλη στήριξη διότι μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη για τις ΜΜΕ, εφόσον εφαρμοστεί όπως εκφράζεται από την Επιτροπή. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δεν είναι πεπεισμένη ότι ο ιδιωτικός τομέας θα δείξει τον ανάλογο ενθουσιασμό και θα εφαρμόσει το σχέδιο σε ευρεία κλίμακα, όπως προτείνεται από την Επιτροπή.

3.4.4 Προκειμένου να δοθούν κίνητρα υπέρ της καινοτομίας και του επιχειρηματικού πνεύματος όσον αφορά τη συμμετοχή των ΜΜΕ στην ανάπτυξη εφαρμογών ΤΠΕ, οι αρμόδιοι για τη διαμόρφωση πολιτικής θα πρέπει μάλλον να εξετάσουν το ενδεχόμενο να διοχετεύσουν ένα ποσοστό των κρατικών ενισχύσεων για ΤΠΕ σε ΜΜΕ.

3.5 Ηλεκτρονικές αγορές και δίκτυα ηλεκτρονικής επιχειρηματικής δραστηριότητας

3.5.1 Σε ορισμένους τομείς η σημασία των ηλεκτρονικών αγορών έχει αυξανόμενη σημασία για τις ΜΜΕ, ωστόσο πολλές ΜΜΕ στους εν λόγω τομείς δεν κατανοούν επαρκώς τον τρόπο λειτουργίας των ηλεκτρονικών αγορών μεταξύ επιχειρήσεων (Business to Business [B2B]), ούτε διαθέτουν την υποδομή σε ΤΠΕ που θα τους επέτρεπε να επωφεληθούν από την ευκαιρία. Χρειάζονται πολιτικές πρωτοβουλίες ώστε να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενες ΜΜΕ και να υπερβούν τους τεχνικούς, οικονομικούς και νομικούς φραγμούς. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τους ιδιοκτήτες ή τους διαχειριστές ΜΜΕ να αντιληφθούν τις εξαιρετικά πολύπλοκες συνθήκες που διαμορφώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο, που προβλέπουν την άρση των εμπορικών φραγμών και τη χρήση των νέων τεχνολογιών, και να προχωρήσουν με θάρρος στον αναγκαίο εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων τους για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις νέες και ιδιαίτερα απαιτητικές συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο μιας διαδικασίας πιστοποίησης της ποιότητας, προκειμένου να εντοπιστούν οι ηλεκτρονικές αγορές που λειτουργούν κατά τρόπο υποδειγματικό.

3.5.3 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές ανάγκες των ΜΜΕ κατά την εφαρμογή των συστημάτων ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων και την Επιτροπή

να συνεχίσει τις πρωτοβουλίες για έναν πραγματικό συντονισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.5.4 Τα δίκτυα συνεργασίας ηλεκτρονικών επιχειρήσεων μπορούν να ωφελήσουν τις ΜΜΕ και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τις πρωτοβουλίες που λαμβάνονται υπέρ της ανάπτυξής τους. Εκτός από τα άμεσα εμπορικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από τον συνδυασμό των ισχυρών σημείων πολλών ΜΜΕ με σκοπό την υποβολή συλλογικών προσφορών για συμβάσεις πολύ συνθετότερες ή μεγαλύτερες από ό,τι θα ήταν δυνατό με μεμονωμένες προσφορές, τα δίκτυα αυτά διευκολύνουν επίσης τη μεταφορά γνώσεων και τη γεφύρωση του χάσματος (βλ. σημείο 2.8) που υφίσταται από την άποψη της εμπειρογνομosύνης και των προσόντων. Τα δίκτυα μπορούν εξάλλου να συμβάλλουν και στην ανάπτυξη εφαρμογών στον εν λόγω τομέα που να προσαρμόζονται σε ειδικές ανάγκες. Πρέπει να προβλεφθούν πολιτικές και χρηματοδοτική στήριξη για την εξάπλωση τέτοιων δικτύων.

3.5.5 Ένα ακόμη ζήτημα που αφορά τις ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στις ηλεκτρονικές αγορές και σε δίκτυα συνεργασίας είναι η εχεμύθεια και η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων. Η συμμετοχή των ΜΜΕ θα διευκολυνθεί σημαντικά εάν η Επιτροπή και οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής συμβάλλουν στην αύξηση της ασφάλειας στον τομέα αυτό.

3.6 Αξιολόγηση των ευρωπαϊκών προσπαθειών για την μετάβαση των ΜΜΕ στην ψηφιακή εποχή.

3.6.1 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει τις τρεις γραμμές δράσης και την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ό,τι αφορά την υλοποίηση, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, των επιμέρους δράσεων οι οποίες αναπτύχθηκαν διεξοδικά στην Ανακοίνωση της «Βοήθεια προς τις ΜΜΕ για τη Μετάβαση στην Ψηφιακή Εποχή» και να εξαγάγει τα αναγκαία συμπεράσματα για τις τυχόν καθυστερήσεις.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση των μηχανοκίνητων οχημάτων και των ρυμουλκούμενων τους και των συστημάτων, κατασκευαστικών στοιχείων και χωριστών τεχνικών μονάδων που προορίζονται για τα οχήματα αυτά (αναδιατυπωμένη έκδοση)»

[COM(2003) 418 τελικό — 2003/0153 (COD)]

(2004/C 108/03)

Στις 28 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένου τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. LEVAUX.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα.

1. Εισαγωγή

1.1 Στόχος της πρότασης

1.1.1 Η παρούσα πρόταση αποτελεί αναδιατυπωμένη έκδοση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν στην έγκριση των οχημάτων με κινητήρα και των ρυμουλκούμενων τους.

1.1.2 Η εν λόγω οδηγία αποτελεί το βασικό νομικό μέσο για την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς στον τομέα των αυτοκινήτων. Οι γεωργικοί ελκυστήρες θα συμπεριληφθούν στη διαδικασία αυτή χάρη στην έγκριση νέας οδηγίας που θα τροποποιήσει την οδηγία πλαίσιο 74/150/ΕΟΚ της 4ης Μαρτίου 1974. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε σχετική γνωμοδότηση στις 16 Απριλίου 1969⁽¹⁾.

1.1.3 Η Επιτροπή εκτιμά ότι ήρθε πλέον η ώρα να επεκταθούν και στα επαγγελματικά οχήματα οι αρχές που έχουν καθιερωθεί για τις άλλες κατηγορίες οχημάτων.

1.1.4 Ύστερα από μία πρώτη ενοποίηση των τεχνικών παρατημάτων της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ σε ένα ενιαίο έγγραφο, η παρούσα πρόταση οδηγίας (αναδιατυπωμένη έκδοση) αποτελεί το δεύτερο στάδιο για την αναδιατύπωση των νομοθετικών διατάξεων. Με τον τρόπο αυτόν, θα καταστεί δυνατή η επέκταση, από το 2007, της διαδικασίας έγκρισης σε όλες τις κατηγορίες επαγγελματικών οχημάτων, λαμβανομένου υπόψη ότι η κοινοτική έγκριση τύπου για τα επιβατικά οχήματα είναι υποχρεωτική από την 1η Ιανουαρίου 1998 και για τις μοτοσυκλέτες και τα μοτοποδήλατα από τις 17 Ιουνίου 1999.

1.1.5 Η Επιτροπή εκτιμά ότι με την έγκριση της παρούσας πρότασης οδηγίας, που θα καταργήσει την οδηγία 70/156/ΕΟΚ η οποία αποτέλεσε αντικείμενο 18 τροποποιήσεων, θα προκύψει ένα καλύτερα δομημένο κείμενο που θα είναι πολύ πιο χρήσιμο για τους κατασκευαστές, τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες.

1.2 Συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στην εκπόνηση του σχεδίου οδηγίας

1.2.1 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη ενημερώθηκαν μέσω της συμβουλευτικής ομάδας και της ομάδας εργασίας για τα μηχανοκίνητα οχήματα (GTVM). Επιπλέον, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις εργασίες της ομάδας ΟΤΑ (Λειτουργικότητα της Έγκρισης Τύπου) και έλαβε επίσης υπόψη, σε μεγάλο βαθμό, τις εργασίες της ομάδας εργασίας ΤΑΑΜ (Συνεδρίαση αρχών αρμόδιων για την έγκριση τύπου). Οι περισσότεροι κυβερνητικοί εμπειρογνώμονες υποστηρίζουν την πρόταση με ορισμένες, ωστόσο, επιφυλάξεις όσον αφορά την υποχρεωτική ή προαιρετική έγκριση τύπου των επαγγελματικών οχημάτων.

1.2.2 Η Επιτροπή τονίζει ότι ο αντίκτυπος της πρότασης οδηγίας είναι τεράστιος. Στον πίνακα που περιλαμβάνεται στο σημείο 5.2 της αιτιολογικής της έκθεσης (παράρτημα 1 της παρούσας γνωμοδότησης), η Επιτροπή συγκρίνει τα επίπεδα ετήσιας παραγωγής των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας και της Ευρώπης των 15 για το σύνολο των «επιβατικών οχημάτων + ελαφρών φορτηγών + βαρέων επαγγελματικών οχημάτων». Δεδομένου ότι η παραγωγή αυτή είναι στάσιμη στην Ευρώπη των 15, είναι λυπηρό το ότι η Επιτροπή δεν πρόσθεσε, εν είδει πρόβλεψης, μια στήλη για τις δώδεκα υποψήφιες χώρες στις οποίες οι δυτικοί βιομήχανοι πραγματοποιούν μεγάλες επενδύσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της εθνικής παραγωγής⁽²⁾. Παράλληλα, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο αριθμός των επαγγελματικών οχημάτων στην Ευρώπη των 15 θα αυξηθεί από 24 829 000 το 2000 σε 32 867 000 το 2014. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι η πρόταση οδηγίας θα αφορά πολλά εκατομμύρια οχημάτων, εκτιμά, ωστόσο, ότι η Επιτροπή θα πρέπει να καταστήσει ακριβέστερα και σαφέστερα τα αριθμητικά στοιχεία της δεδομένου ότι η Ευρώπη των 15 θα περιλαμβάνει 27 κράτη μέλη μέχρι το 2014 και στα δώδεκα νέα μέλη ο αριθμός των οχημάτων αυξάνεται με ταχύτατο ρυθμό.

1.2.3 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η αυτοκινητοβιομηχανία συμμετείχε στην προετοιμασία της πρότασης από τα πρώτα στάδια και ότι η συνεισφορά της ήταν σημαντική για την ανάπτυξη της έννοιας διαδικασιών έγκρισης τύπου σε πολλαπλά στάδια. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η βιομηχανία τάσσεται γενικά υπέρ της πρότασης της Επιτροπής υπό την προϋπόθεση ότι θα προβλεφθεί αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους κατασκευαστές, και ιδίως τους κατασκευαστές αμαξωμάτων, να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της έγκρισης τύπου.

⁽¹⁾ ΕΕ C 48 της 16.4.1969.

⁽²⁾ Μετά την παρατήρηση της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή συμπλήρωσε τα ελλιπή δεδομένα στην πρόταση οδηγίας.

1.3 Περιεχόμενο της πρότασης οδηγίας

1.3.1 Από τις γραμμές προσέγγισης που συνυπάρχουν στην πρόταση οδηγίας πρέπει να επισημανθούν οι ακόλουθες:

- Η προτεινόμενη οδηγία βασίζεται στην πλήρη εναρμόνιση, καθιστώντας υποχρεωτικές τις διαδικασίες κοινοτικής έγκρισης τύπου και αντικαθιστώντας τις εθνικές διαδικασίες.
- Οι διαδικασίες θα καταστήσουν δυνατή την έγκριση τύπου ενός πλήρους οχήματος μέσω του συνδυασμού των επιμέρους εγκρίσεων τύπου που εκδίδονται για τα συστήματα, τα κατασκευαστικά στοιχεία και τις τεχνικές μονάδες που το αποτελούν, ακόμη και αν σε διάφορα κράτη μέλη έχουν διεξαχθεί μερικές εγκρίσεις τύπου.
- Θεσπίστηκε νέα μέθοδος έγκρισης τύπου —έγκριση τύπου σε πολλαπλά στάδια των διαφόρων στοιχείων που απαρτίζουν το σύνολο— ώστε να προσαρμοστούν οι διαδικασίες στην κατασκευή των επαγγελματικών οχημάτων. Για αυτή την κατηγορία οχημάτων, στις περισσότερες περιπτώσεις ο βασικός κατασκευαστής διεξάγει την έγκριση τύπου του συνόλου πλαίσιο, κινητήρας και θάλαμος οδήγησης, ο δεύτερος κατασκευαστής συναρμολογεί το αμάξωμα και το κουβούκλιο ανάλογα με τα μεταφερόμενα προϊόντα. Στη συνέχεια, το ολοκληρωμένο όχημα παρουσιάζεται για την τελική έγκριση τύπου.
- Τα επιβατικά οχήματα που κατασκευάζονται σε μικρές σειρές θα περιλαμβάνονται στο εξής στο εναρμονισμένο κοινοτικό σύστημα έγκρισης τύπου.
- Δυνατότητα μεμονωμένης έγκρισης επιβατικών οχημάτων.

1.3.2 Η πρόταση οδηγίας αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο που θα απλοποιήσει αισθητά τις διαδικασίες έγκρισης τύπου για τους κατασκευαστές:

- Εάν ένα κράτος μέλος έχει προβεί σε έγκριση τύπου ενός οχήματος, τότε όλα τα οχήματα του ίδιου τύπου θα μπορούν να λάβουν άδεια κυκλοφορίας σε όλη την Κοινότητα βάσει του πιστοποιητικού συμμόρφωσης τους.
- «Έχουν συμπεριληφθεί ρήτρες διασφάλισης, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη, είτε κατά τον χρόνο της έγκρισης τύπου είτε κατά την ταξινόμηση, να αρνούνται την έγκριση οχημάτων τα οποία, μολοντί συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις όλων των ισχυουσών οδηγιών, ενδέχεται να αποδειχθούν επικίνδυνα για την οδική ασφάλεια. Η αρχή αυτή έχει επίσης επεκταθεί και στα περιβαλλοντικά ζητήματα». Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι με αυτή τη διατύπωση της ανωτέρω παραγράφου (άρθρο 6.1. «Γενικές διατάξεις» της αιτιολογικής έκθεσης) η Επιτροπή αφήνει να υποτεθεί ότι οι ισχύουσες οδηγίες θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνες για την οδική ασφάλεια ή για το περιβάλλον. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν αληθεύει και συνεπώς η ΕΟΚΕ προτείνει να προσθέσει η Επιτροπή στο προαναφερθέν άρθρο 6.1 μετά τη λέξη «αρνούνται» τη διευκρίνιση «σε εξαιρετικές περιπτώσεις».

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Σε πρόσφατη γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας σχετικά με την προστασία των πεζών και για την τροποποίηση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ (CESE 919/2003) ⁽³⁾, η ΕΟΚΕ διατύπωσε προτάσεις εκ των οποίων ορισμένες πρέπει να συμπεριληφθούν και στην παρούσα γνωμοδότηση.

2.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και υποστηρίζει την προσέγγιση της Επιτροπής η οποία αναδιατυπώνει μια οδηγία που τροποποιήθηκε 18 φορές και εναρμονίζει τις ισχύουσες διατάξεις απλοποιώντας τις διαδικασίες και ενθαρρύνοντας, ως εκ τούτου, την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς.

2.3 Εντούτοις, σε αυτή την αναδιατυπωμένη έκδοση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ περιλαμβάνεται ένας στόχος σφαιρικότερος μεν, αλλά ανεπαρκώς αναπτυγμένος, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, που αφορά τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και της προστασίας του περιβάλλοντος.

2.4 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, όπως έχει ήδη επισημάνει στο παρελθόν, ότι κύριος στόχος της καθιέρωσης κοινοτικής έγκρισης τύπου είναι η ενίσχυση της ασφάλειας των χρησιμοποιούμενων οχημάτων και η προστασία των επιβατών τους σε περίπτωση σύγκρουσης, παράλληλα με το σεβασμό του περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός πρέπει να ενταχθεί σε μια σφαιρική προσέγγιση που δεν θα περιορίζεται στην απλή εφαρμογή μέτρων για την ελαχιστοποίηση των συνεπειών ενός ατυχήματος ή της βλάβης ενός κατασκευαστικού στοιχείου, ενός συστήματος ή μιας χωριστής τεχνικής μονάδας του οχήματος.

2.5 Στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση για την προστασία των πεζών, η ΕΟΚΕ επισήμαινε τρεις πτυχές οι οποίες, κατά τη γνώμη της, έπρεπε να περιληφθούν στην αιτιολογική έκθεση αυτής της αναδιατυπωμένης οδηγίας:

- Ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης των εμπλεκόμενων μερών: δεδομένου ότι οι συγκρούσεις οφείλονται πολύ συχνά στην απροσεξία των πεζών, των ποδηλατών και των οδηγών αυτοκινήτων, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι όλες αυτές οι κατηγορίες ευθύνονται για την πρόκληση ατυχημάτων και ότι πρέπει να ενθαρρυνθεί η υπεύθυνη συμπεριφορά όλων αυτών των χρηστών.
- Παιδεία και ενημέρωση: η αυτοκινητοβιομηχανία πρέπει να συνεργαστεί με τους άλλους ενδιαφερόμενους φορείς στον τομέα της παιδείας και της ενημέρωσης και να μεριμνήσει για την κάλυψη των αναγκών κατάρτισης ήδη από το δημοτικό σχολείο ή με επαναλαμβανόμενες επικοινωνιακές εκστρατείες προκειμένου να ενθαρρυνθεί η υπεύθυνη συμπεριφορά των πολιτών ήδη από τα νεανικά τους χρόνια.
- Υποδομές: οι ασφαλτοστρώσεις με αποστραγγιστικό οδόστρωμα και οι σηματοδοτήσεις με τα συστήματα ανίχνευσής τους πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο κοινής έρευνας της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας και οδικής βιομηχανίας.

2.6 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί εκ νέου από την Επιτροπή, παρόλο που πρόκειται για τεχνική οδηγία, να τροποποιήσει και να συμπληρώσει την αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας με βάση τις προαναφερθείσες προτάσεις προκειμένου να αναπτύξει καλύτερα «το περιεχόμενο μιας σφαιρικής πολιτικής πρόληψης των ατυχημάτων για τους χρήστες των οδών».

⁽³⁾ EE C 234 της 30.9.2003.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Λαμβανομένων υπόψη του αντικτύπου της πρότασης οδηγίας και των συνεπειών για την ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία, η ΕΟΚΕ συµµερίζεται το αίτηµα των επαγγελµατιών όσον αφορά την ανάγκη να προβλεφθούν αρκετά µεγάλες προθεσµίες για την εφαρµογή της. Κατανοεί αυτό το αίτηµα και το θεωρεί εύλογο, ιδίως για τους κατασκευαστές αµαξωµάτων. Η ΕΟΚΕ δεν διαθέτει τις αναγκαίες πληροφορίες και εκτιµήσεις αλλά θεωρεί ότι το προβλεπόµενο χρονοδιάγραµµα για την εφαρµογή της οδηγίας το οποίο, ανάλογα µε τους τύπους οχηµάτων, κλιµακώνεται από την 1η Ιανουαρίου 2007 έως την 1η Ιανουαρίου 2012 (άρθρο 40 και παράρτηµα XVI), είναι λογικό.

3.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δεν καταλαβαίνει τις επιφυλάξεις που εξέφρασαν ορισµένοι κυβερνητικοί εμπειρογνώµονες. Θα ήθελε να µάθει ποια είναι τα επιχειρήµατα αυτών που υποστήριξαν «ότι ελάχιστα µόνο οφέλη θα µπορούσαν να αναµένονται από την υποχρεωτική εφαρµογή της έγκρισης τύπου για την οδική ασφάλεια ή το περιβάλλον ενώ το κόστος θα ήταν αυξηµένο για τους κατασκευαστές». Η ΕΟΚΕ δεν συµφωνεί µε αυτή τη θέση. Αντίθετα, είναι πεπεισµένη για τις θετικές συνέπειες που θα έχει η πρόταση οδηγίας για την ασφάλεια και το περιβάλλον υπό τον όρο ότι αυτές οι προτάσεις για τη διαµόρφωση µιας σφαιρικής πολιτικής θα υιοθετηθούν εντός ευλόγου χρονικού διαστήµατος.

3.3 Όσον αφορά το κόστος για τους κατασκευαστές, θα είναι αναµφίβολα σηµαντικό αλλά αποδεκτό εάν κλιµακωθεί σε 10 ή 20 έτη. Για το λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ ζητεί να πραγµατοποιηθεί, από κοινού µε το σύνολο των ενδιαφερόµενων µερών, συγκριτική αξιολόγηση του κόστους της παρούσας οδηγίας και να εξακριβωθεί κατά πόσο η αυτοκινητοβιομηχανία θα µπορέσει να επωµιστεί την επιβάρυνση εντός αυτών των ευρέων χρονικών περιθωρίων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί προτιµότερο να επιµηκυνθούν οι προθεσµίες ανάλογα µε τις δυνατότητες εφαρµογής της οδηγίας από τις βιοµηχανίες παρά να

καθοριστούν ανέφικτες ηµεροµηνίες µε επιπτώσεις στην απασχόληση, το κόστος, ακόµη και στην επιβίωση των επιχειρήσεων, συµπεριλαµβανοµένων των κατασκευαστών εξοπλισµού. Στα πλαίσια της διεύρυνσης και των οικονοµικών δυσχερειών που αντιμετωπίζει η Ευρώπη, αυτή η εκ των προτέρων εξακρίβωση υπαγορεύεται από τις αρχές της προφύλαξης και της ορθότητας.

3.4 Όσον αφορά τα οχήµατα τέλους σειράς που εξετάζονται στο άρθρο 26, παράγραφος 3, η προθεσµία απάντησης των κρατών θα πρέπει να µειωθεί από 3 σε 1 µήνα προκειµένου να περιορισθεί το κόστος των αποθεµάτων.

3.5 Στη γνωµοδότησή της σχετικά µε την έγκριση τύπου ΕΚ των γεωργικών ελκυστήρων, και του εξοπλισµού τους (*), η ΕΟΚΕ είχε επιστήσει την προσοχή της Επιτροπής στην ανάπτυξη της αγοράς των «µηχανοκίνητων τετρακύκλων» (QUAD). Τα οχήµατα αυτά δεν αναφέρονται στην εν λόγω οδηγία ούτε στην οδηγία για τους γεωργικούς ελκυστήρες και τον εξοπλισµό τους και συνεπώς η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι επιτακτική ανάγκη να εναρµονιστεί στην ΕΕ η έγκριση τύπου αυτού του τύπου οχήµατος «QUAD».

4. Συµπεράσµατα

4.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την απλούστευση και τη διαφάνεια που θα επιτευχθούν µε την αναδιατυπωµένη έκδοση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ.

4.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή, αν και πρόκειται για τεχνική οδηγία, να τονίσει στην αιτιολογική έκθεση, παράγραφος 3 «Ιστορικό», ότι κύριος στόχος είναι να ενισχυθεί η «ασφάλεια» κατά τη χρήση των οχηµάτων όχι µόνο για την προστασία των επιβατών τους αλλά και για την αποφυγή των συγκρούσεων µε άλλους χρήστες των οδών, τους πεζούς, τους ποδηλάτες και άλλα οχήµατα.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονοµικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

(*) ΕΕ C 221 της 17.9.2002 CESE 674/2002.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά των εκπομπών αερίων και σωματιδιακών ρύπων από τους κινητήρες ανάφλεξης με συμπίεση που χρησιμοποιούνται σε οχήματα, καθώς και κατά των εκπομπών αερίων ρύπων από κινητήρες επιβαλλόμενης ανάφλεξης που τροφοδοτούνται με φυσικό αέριο ή υγραέριο και χρησιμοποιούνται σε οχήματα

[COM(2003) 522 τελικό — 2003/0126 (COD)]

(2004/C 108/04)

Στις 22 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση οδηγίας.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Ranocchiarì.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004, (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 113 ψήφους υπέρ και μία κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Με την παρούσα πρόταση οδηγίας — έγγρ. COM(2003) 522 — η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να συγχωνεύσει, σε ένα ενιαίο κείμενο, την οδηγία 88/77/ΕΟΚ σχετικά με τις εκπομπές καυσαερίων από κινητήρες επαγγελματικών οχημάτων και όλες τις επακόλουθες τροποποιήσεις που έχουν ήδη εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο.

1.2 Σύμφωνα με τα αιτήματα που διατυπώνονται στα άρθρα 4 έως 7 της οδηγίας 1999/96/ΕΚ, η Επιτροπή προτείνει, επιπλέον, τρία νέα μέτρα που αφορούν, αντιστοίχως, την εισαγωγή ενσωματωμένων στο όχημα συστημάτων διάγνωσης (OBD) ⁽¹⁾, την επιβεβαίωση της ανθεκτικότητας των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών κινητήρων και τον έλεγχο της συμμόρφωσης της λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων.

1.3 Η πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τα τρία προαναφερθέντα μέτρα έχει διαφορετική διάρθρωση από τις υπάρχουσες οδηγίες που διέπουν την έγκριση τύπου των μηχανοκίνητων οχημάτων. Η πρόταση αυτή αντικατοπτρίζει τη βούληση να καταστεί αποτελεσματικότερη η διαδικασία λήψης αποφάσεων και να απλοποιηθεί η προτεινόμενη νομοθεσία, κατά τρόπο ώστε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να μπορούν να επικεντρωθούν στην πολιτική κατεύθυνση και στο περιεχόμενο, ενώ η Επιτροπή θα αναλάβει την έγκριση των κατάλληλων απαιτήσεων για την υλοποίησή τους.

1.4 Η Επιτροπή υιοθέτησε, εν προκειμένω, μία προσέγγιση πολλαπλών επιπέδων, σύμφωνα με την οποία η θέσπιση και η έγκριση της νομοθεσίας ακολουθούν δύο διαφορετικές, αλλά παράλληλες, διαδρομές. Βάσει της προσέγγισης αυτής:

1.4.1 Οι θεμελιώδεις διατάξεις θα οριστούν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο σε οδηγία που θα εγκριθεί δυνάμει του άρθρου 251 της Συνθήκης, σύμφωνα με τη διαδικασία συναπόφασης δια της οποίας τίθενται οι βασικές αρχές για τα νέα μέτρα (πρόταση που υπάγεται στη διαδικασία συναπόφασης).

1.4.2 Οι τεχνικές προδιαγραφές για την εφαρμογή των θεμελιωδών διατάξεων θα οριστούν σε οδηγία που θα εγκρίνει η Επι-

(¹) On Board Diagnostic.

τροπή με την αρωγή της Κανονιστικής Επιτροπής για την Προσαρμογή στην Τεχνική Πρόοδο (πρόταση που υπάγεται στη διαδικασία επιτροπολογίας).

1.5 Το έγγραφο COM(2003) 522 αντιστοιχεί στην πρόταση οδηγίας που υπάγεται στη διαδικασία συναπόφασης (βλ. ανωτέρω, σημ. 1.4.1), ενώ η πρόταση οδηγίας που υπάγεται στη διαδικασία επιτροπολογίας (βλ. ανωτέρω, σημ. 1.4.2) δεν είναι ακόμη διαθέσιμη.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1 Κατά την κατάρτιση της πρότασης υπό εξέταση, η Επιτροπή πρόβη σε σαφή διάκριση και διαφοροποίηση του περιεχομένου που σχετίζεται με την εισαγωγή των νέων μέτρων και του περιεχομένου που αφορά την ενοποίηση του κειμένου της οδηγίας, βάσει των τροποποιήσεων που έχουν ήδη εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο.

2.2 Η Επιτροπή προτείνει τα νέα μέτρα που αφορούν την εισαγωγή ενσωματωμένων στο όχημα συστημάτων διάγνωσης (OBD), την επιβεβαίωση της ανθεκτικότητας των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών κινητήρων και τον έλεγχο της συμμόρφωσης της λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων να τεθούν σε εφαρμογή σε ημερομηνίες αντιστοιχες προς εκείνες που προβλέπονται για την έναρξη της ισχύος των ορίων εκπομπών Euro 4 και Euro 5.

2.3 Ενσωματωμένα στο όχημα συστήματα διάγνωσης (OBD) η Επιτροπή προτείνει να εισαχθούν τα συστήματα αυτά σε δύο διαδοχικά στάδια, με τις ακόλουθες ημερομηνίες έναρξης της ισχύος τους:

- i. Πρώτο στάδιο — από τον Οκτώβριο του 2005 για τις νέες εγκρίσεις τύπου και από τον Οκτώβριο του 2006 για όλες τις εγκρίσεις τύπου·
- ii. Δεύτερο στάδιο — από τον Οκτώβριο του 2008 για τις νέες εγκρίσεις τύπου και από τον Οκτώβριο του 2009 για όλες τις εγκρίσεις τύπου·

2.3.1 Κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου, το σύστημα OBD επιβάλλεται να είναι σε θέση να αναγνωρίζει την εμφάνιση βλάβης στο σύστημα ελέγχου του κινητήρα, σε περίπτωση που οι βλάβες αυτού του είδους προκαλούν αύξηση των εκπομπών καυσαερίων πέραν των προκαθορισμένων ορίων. Επιπροσθέτως, το σύστημα αυτό πρέπει να μπορεί να εντοπίζει τυχόν «σοβαρές λειτουργικές βλάβες» των δυναμικών συστημάτων μετεπεξεργασίας των καυσαερίων, όπως τα φίλτρα σωματιδίων ή/και οι καταλύτες.

2.3.2 Κατά τη διάρκεια του δεύτερου σταδίου, το σύστημα OBD πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζει τόσο την εμφάνιση βλάβης στο σύστημα ελέγχου του κινητήρα όσο και την ενδεχόμενη μείωση των επιδόσεων του συστήματος μετεπεξεργασίας των καυσαερίων που θα μπορούσε να προκαλέσει αύξηση των εκπομπών της εξάτμισης καυσαερίων πέραν των προκαθορισμένων ορίων.

2.4 Μέτρα για την επιβεβαίωση της ανθεκτικότητας των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών

2.4.1 Η Επιτροπή προτείνει τους ακόλουθους ορισμούς για τη διάρκεια ζωής των οχημάτων⁽²⁾ τα οποία θα εφοδιαστούν με κινητήρες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας:

i. Οχήματα N 1,	100 000 χλμ. ή πέντε έτη,
ii. Οχήματα N 2 και M 2,	200 000 χλμ. ή έξι έτη,
iii. Οχήματα N 3 και M 3,	500 000 χλμ. ή επτά έτη.

2.4.2 Από τον Οκτώβριο του 2005, για την έγκριση τύπου ενός νέου κινητήρα, ο κατασκευαστής θα υποχρεούται να αποδεικνύει ότι τα όρια εκπομπών θα τηρούνται για χρονικό διάστημα αντίστοιχο προς τη συνολική διάρκεια ζωής που ισχύει για τον τύπο του οχήματος επί του οποίου πρόκειται να τοποθετηθεί ο κινητήρας.

2.4.3 Από τον Οκτώβριο του 2006, όλοι οι κινητήρες που θα τοποθετούνται σε καινούρια οχήματα θα πρέπει να πληρούν την απαίτηση αυτή.

2.5 Έλεγχος της συμμόρφωσης της λειτουργίας: οι προαναφερθέντες ορισμοί όσον αφορά τη διάρκεια ζωής των επαγγελματικών οχημάτων θα ισχύσουν και για τον έλεγχο της συμμόρφωσης των κινητήρων εν λειτουργία.

⁽²⁾ **M** = οχήματα για τη μεταφορά ατόμων: **M1** (8 θέσεις + 1), **M2** (> 8 + 1 και συνολικό βάρος < T5), **M3** (> 8 + 1 και συνολικό βάρος > T5). **N** = οχήματα για τη μεταφορά εμπορευμάτων: **N1** (συνολικό βάρος <= T3,5), **N2** (συνολικό βάρος > T3,5 <= 12), **N3** (συνολικό βάρος > T12).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η διεύρυνση της ΕΕ καθιστά επιβεβλημένη την ενοποίηση των κειμένων των κυριότερων οδηγιών, με στόχο την επίτευξη περισσότερης σαφήνειας και διαφάνειας. Η έγκριση της ενοποιημένης μορφής οδηγίας 88/77/ΕΚ καθίσταται, επομένως, αναγκαία και η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την προσπάθεια της Επιτροπής για την επίτευξη του εγχειρήματος αυτού.

3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το γεγονός ότι το περιεχόμενο που σχετίζεται με την ενοποίηση του κειμένου της οδηγίας δεν προϋποθέτει τη διενέργεια ειδικής συζήτησης από τη στιγμή που συμπιπτει με επιλογές οι οποίες έχουν ήδη εγκριθεί τόσο από την ίδια την ΕΟΚΕ⁽³⁾ όσο και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

3.3 Η πρόταση όσον αφορά την υιοθέτηση μίας προσέγγισης πολλαπλών επιπέδων περιλαμβάνει δύο διαφορετικές, αλλά παράλληλες, διαδρομές για τη θέσπιση και την έγκριση των τεχνικών και των νομοθετικών προτύπων.

3.3.1 Η πραγματοποίηση διάκρισης μεταξύ των θεμελιωδών διατάξεων, βάσει των οποίων διαμορφώνονται τα προτεινόμενα μέτρα, και των τεχνικών λεπτομερειών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή τους μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην απλοποίηση και στην επιτάχυνση της νομοθετικής διαδικασίας.

3.3.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προσέγγιση που επιλέγει η Επιτροπή για να προτείνει τα νέα μέτρα που αφορούν την εισαγωγή των συστημάτων OBD, την επιβεβαίωση της ανθεκτικότητας των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών κινητήρων και τον έλεγχο της συμμόρφωσης της λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων.

3.3.3 Οι τεχνικές λεπτομέρειες της εφαρμογής τους θα μπορέσουν έτσι να συζητηθούν και να προσδιορισθούν από τους εμπειρογνώμονες που θα τεθούν στη διάθεση της Επιτροπής από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της Επιτροπής Προσαρμογής στην Τεχνική Πρόοδο.

3.3.4 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεκτιμήσει επίσης τις δυναμικές συνεισφορές τόσο της βιομηχανίας όσο και των λοιπών ενδιαφερομένων πλευρών για τον προσδιορισμό των εν λόγω τεχνικών λεπτομερειών.

3.4 Η ΕΟΚΕ οφείλει δυστυχώς να επισημάνει ότι οι προτάσεις της Επιτροπής όσον αφορά τα συστήματα OBD, την ανθεκτικότητα και την συμμόρφωση της λειτουργίας υπεβλήθησαν με σημαντική καθυστέρηση έναντι των χρονοδιαγραμμάτων που προβλέπονται από τα άρθρα 4 έως 7 της οδηγίας 1999/96/ΕΚ τα οποία προαναφέρθηκαν στο σημείο 1.2.

3.5 Η ΕΟΚΕ πρέπει, εξάλλου, να επισημάνει ότι οι ημερομηνίες έναρξης της ισχύος των προτεινόμενων μέτρων είναι εξαιρετικά και επικίνδυνα κοντινές.

⁽³⁾ ΕΕ C 41/91 της 18.2.1991. ΕΕ C 155/95 της 21.6.1995. ΕΕ C 407/98 της 28.12.1998.

3.5.1 Ενδεχόμενες καθυστερήσεις ως προς την υιοθέτηση των δύο παράλληλων οδηγιών, της οδηγίας που υπάγεται στη διαδικασία συναπόφασης και της αντιστοιχικής οδηγίας που υπάγεται στη διαδικασία επιτροπολογίας, θα καθιστούσαν αδύνατο για τη βιομηχανία να αποκτήσει εγκαίρως την έγκριση τύπου των κινητήρων που αναμένεται να διατεθούν στην αγορά το 2005.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η εισαγωγή των συστημάτων OBD στους κινητήρες των ευρωπαϊκών επαγγελματικών οχημάτων θα πραγματοποιηθεί πολύ νωρίτερα από ό,τι στις άλλες αγορές, συμπεριλαμβανομένης της αμερικανικής και της ιαπωνικής αγοράς. Κατά συνέπεια, σε αυτή την περίπτωση δεν θα υπάρχει η εμπειρία που ήταν ωστόσο διαθέσιμη κατά το προηγούμενο στάδιο, όταν τα συστήματα OBD εισήχθησαν στα επιβατηγά αυτοκίνητα.

4.2 Προκειμένου να είναι έτοιμοι το 2005, οι κατασκευαστές ευρωπαϊκών κινητήρων χρειάστηκε να αρχίσουν να ασχολούνται με το μηχανολογικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη των συστημάτων OBD πριν από χρόνια, βάσει των δικών τους προτάσεων και των συζητήσεων στο πλαίσιο της MVEG⁽⁴⁾, στην οποία συμμετέχουν μαζί με την Επιτροπή και εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη.

4.2.1 Εδώ και καιρό η κατάσταση έχει φτάσει σε ένα σημείο δίχως επιστροφή, όπου οι στρατηγικές στις οποίες βασίζονται τα συστήματα δεν μπορούν πλέον να τροποποιηθούν και έχουν περάσει εφεξής στο στάδιο του καθορισμού της διακρίβωσης των συστημάτων.

4.2.2 Ως εκ τούτου, η καθυστέρηση με την οποία οι δύο παράλληλες οδηγίες θα καταστούν διαθέσιμες στην οριστική τους μορφή θεωρείται εξαιρετικά επικίνδυνη. Η εισαγωγή απρόβλεπτων

τροποποιήσεων θα δυσχέρανε την τήρηση των ημερομηνιών έναρξης της ισχύος των προβλεπόμενων μέτρων.

4.3 Η επιβεβλημένη απόδειξη της αποτελεσματικότητας των συστημάτων ελέγχου των εκπομπών προϋποθέτει την πραγματοποίηση δοκιμών για τις οποίες απαιτείται επαρκής χρόνος προειδοποίησης. Και σε αυτή την περίπτωση, η καθυστέρηση με την οποία οι δύο αυτές παράλληλες οδηγίες θα κοινοποιηθούν στην οριστική τους μορφή ενδέχεται να προκαλέσει διόλου ευκαταφρόνητες δυσχέρειες.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως τη νέα προσέγγιση «πολλαπλών επιπέδων» που προτίθεται να δοκιμάσει η Επιτροπή με την υπό εξέταση πρόταση οδηγίας. Η πραγματοποίηση διάκρισης μεταξύ των θεμελιωδών αρχών και των πολιτικών στόχων της νομοθεσίας, αφενός, και των τεχνικών λεπτομερειών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή τους, αφετέρου, συνεπάγεται την απλοποίηση και την επιτάχυνση της νομοθετικής διαδικασίας.

5.2 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η πρόταση της Επιτροπής απαιτείται να υιοθετηθεί κατεπειγόντως από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

5.3 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί, συνεπώς, ότι το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξεύρεση κοινής θέσης, εντός χρονικού διαστήματος το οποίο να καθιστά δυνατή την υιοθέτηση της παρούσας πρότασης οδηγίας πριν από τον επόμενο Απρίλιο. Τυχόν περαιτέρω καθυστερήσεις θα προξενούσαν αμφιβολίες σχετικά με τη δυνατότητα τήρησης των ημερομηνιών που προβλέπονται για την έναρξη της ισχύος των προτεινόμενων μέτρων όσον αφορά την ανθεκτικότητα των συστημάτων ελέγχου και τα συστήματα OBD.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

⁽⁴⁾ Motor Vehicle Emissions Group (Ομάδα για τις Εκπομπές Αυτοκινήτων Οχημάτων).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι υποδομές μεταφορών του μέλλοντος: προγραμματισμός και γειτονικές χώρες — βιώσιμη κινητικότητα — χρηματοδότηση»

(2004/C 108/05)

Στις 17 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παρ. 1 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Οι υποδομές μεταφορών του μέλλοντος: προγραμματισμός και γειτονικές χώρες — βιώσιμη κινητικότητα — χρηματοδότηση» με θέμα:

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2003. Εισηγητές ήταν η κα ALLEWELDT και οι κ.κ. LEVAUX και RIBBE.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειάς της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 107 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 3 αποχές.

Προοίμιο

Με την επιστολή της 8ης Απριλίου 2003, του κ. Umberto VATTANI, πρέσβη και μονίμου αντιπροσώπου της Ιταλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004».

Στη σύνοδο ολομέλειας του Ιουλίου, ο κ. BUTTIGLIONE, Ιταλός υπουργός ευρωπαϊκών υποθέσεων, εξ ονόματος της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφέρθηκε στο θέμα δηλώνοντας ότι η νέα ώθηση στην πολιτική μεταφορών υποδομών αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της Ιταλικής Προεδρίας. Εξάλλου, εξέφρασε την ευχή τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών να μην χρησιμεύουν μόνο στην μεταφορά εμπορευμάτων αλλά και ενισχύουν τους δεσμούς μεταξύ των κοινωνιών που διασχίζουν.

Κατόπιν προσκλήσεως του Ιταλικού Εθνικού Συμβουλίου Οικονομίας και Εργασίας (CNEL), το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία της πληροφορίας» (TEN) της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής συνεδρίασε στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 στη Ρώμη. Με την ευκαιρία αυτή, το τμήμα TEN υιοθέτησε, παρουσία του κ. BUTTIGLIONE, την διερευνητική του γνωμοδότηση καθώς και κοινό ψήφισμα με την επιτροπή V του CNEL, στο οποίο υπογραμμίζονταν τα εξής:

- η ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της νέας Ευρώπης,
- προέχει να διασφαλιστεί μια συνεπής και βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κινητικότητας, χάρη στην οποία μπορεί να επιτευχθεί μια αρμονική εξέλιξη του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της ηπείρου.

Ο κ. BUTTIGLIONE, εξ ονόματος της Ιταλικής Προεδρίας, εξέφρασε ακόμη την ευχή να συνδεθεί στενότερα η ΕΟΚΕ με την διαμόρφωση της σχετικής ευρωπαϊκής πολιτικής. Για το λόγο αυτό,

ανατέθηκε στο ειδικευμένο τμήμα TEN να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Οι υποδομές μεταφορών του μέλλοντος: προγραμματισμός και γειτονικές χώρες — βιώσιμη κινητικότητα — χρηματοδότηση». Δεδομένου ότι το ζήτημα είναι περίπλοκο, αποφασίσθηκε να ορισθούν τρεις εισηγητές⁽¹⁾ στους οποίους ανατέθηκαν αντίστοιχα οι τρεις εξεταζόμενες πτυχές, με βάση εργασίας την «αναπτυξιακή πρωτοβουλία για την Ευρώπη» και τα πορίσματα της ομάδας Van Miert. Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί συνεχώς το ζήτημα και η γνωμοδότηση που αποτυπώνει την παρούσα θέση της, θα υποβληθεί πριν από το τέλος της εντολής της Ιταλικής Προεδρίας, στην τελευταία συνεδρίαση που θα πραγματοποιηθεί αρχές Δεκεμβρίου.

Alexander Graf von Schwerin

Πρόεδρος του ειδικευμένου τμήματος

«Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία της πληροφορίας»

1. Σχεδιασμός και πολιτική γειτνίασης — η σύνδεση των ΔΕΔ με τους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους του Ελσίνκι

1.1 Ένας από τους στόχους της Ιταλικής Προεδρίας είναι να δοθεί νέα ώθηση στην πολιτική για τις υποδομές μεταφορών. Αν και η Γερμανία και η Γαλλία πρόσφατα δήλωσαν ότι ο κύριος στόχος της εν λόγω «Αναπτυξιακής πρωτοβουλίας για την Ευρώπη» δεν έπρεπε να περιλαμβάνει μόνο τις υποδομές μεταφορών αλλά και τα ενεργειακά δίκτυα, τις τηλεπικοινωνίες, την έρευνα και την ανάπτυξη, η εστίαση στις υποδομές μεταφορών είναι απόλυτη δικαιολογημένη. Προβλίνοντας σε απολογισμό των τελευταίων 10 ετών όσον αφορά την υλοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα των μεταφορών, το συμπέρασμα είναι εξαιρετικά απογοητευτικό. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντέδρασε δημοσιεύοντας τον περασμένο Οκτώβριο μία ανακοίνωση που να λαμβάνει υπόψη αυτή τη διευρυμένη προσέγγιση και επιδιώκει να την μετατρέψει σε στρατηγική για την τόνωση της απασχόλησης⁽²⁾.

⁽¹⁾ η κα ALLEWELDT: Προγραμματισμός και γειτονικές χώρες
ο κ. LEVAUX: Βιώσιμη κινητικότητα
ο κ. RIBBE: Χρηματοδότηση

⁽²⁾ COM(2003) 579 τελικό «Μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την ανάπτυξη — Επενδύοντας στα δίκτυα και τη γνώση για την ανάπτυξη και την απασχόληση — Ενδιάμεση έκθεση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο».

1.2 Λόγω της επικείμενης διεύρυνσης της ΕΕ και της μεταβολής της γεωστρατηγικής θέσης της στην Ευρώπη, λόγω των προβλέψεων όσον αφορά τις εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών γενικά και των μεταφορικών μέσων ειδικότερα, λόγω της αυξανόμενης ευαισθησίας όσον αφορά τις συνέπειες στο περιβάλλον και, τέλος, λόγω των ασθενών προοπτικών ανάπτυξης στην ΕΕ και των επιπτώσεων στην απασχόληση, τίθεται το ερώτημα εάν έχουμε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις, εφόσον δεν έχουμε δώσει ένα σαφές μήνυμα για μια κοινή ευρωπαϊκή πρωτοβουλία στον τομέα της ανάπτυξης υποδομών για τις μεταφορές. Η παρατεταμένη χρήση πεπαιωμένων συνταγών δεν μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχία, αντίθετα οφείλουμε να έχουμε το θάρρος να αναπτύξουμε νέα μέσα.

1.3 Στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 στη Ρώμη, το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία της πληροφορίας» (TEN) της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και η Πέμπτη Επιτροπή «Μεγάλα έργα και δίκτυα υποδομών» του Ιταλικού Εθνικού Συμβουλίου Οικονομίας και Εργασίας (CNEL), υιοθέτησαν κοινό ψήφισμα. Και οι δύο υπογραμμίζουν τον επείγοντα χαρακτήρα της δημιουργίας των πανευρωπαϊκών συγκοινωνιακών διαδρόμων στη Νότια και Ανατολική Ευρώπη και της βελτίωσης των προϋποθέσεων για την συγκοινωνιακή ανάπτυξη στην περιοχή της Μεσογείου, η οποία όπως τονίζεται στον «Χάρτη της Νάπολης», αποκτά νέο οικονομικό, κοινωνικό και στρατηγικό ρόλο μετά την διεύρυνση της ΕΕ. Το δίκτυο των υφιστάμενων διαδρόμων πρέπει να συμπληρωθεί με σημαντικές συνδέσεις, όπως π.χ. η σύνδεση, μέσω ενός «διαδρόμου της Αδριατικής», μεταξύ των διαδρόμων V και VIII. Παράλληλα, πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τρόπο ιόδροπο τα συμφέροντα όλων των περιφερειών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της σημερινής ΕΕ των 15 καθώς και της Βόρειας Ευρώπης που παρουσιάζουν καθυστέρηση. Η ανάπτυξη αυτού του πανευρωπαϊκού δικτύου χρειάζεται μεγαλύτερη στήριξη από τεχνική, οργανωτική και οικονομική άποψη.

1.4 10 έτη μετά τις πρώτες βασικές εκτιμήσεις για την οκτώμηνη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθέτει σε ομάδα εμπειρογνομόνων με επικεφαλής τον Karel van Miert να προβεί σε απολογισμό (?). Διαπιστώνεται ότι όχι μόνον η υλοποίηση των σχεδίων έχει καθυστερήσει με βάση τις προθεσμίες που είχαν οριστεί αλλά και οι δημόσιες επενδύσεις για τις μεταφορές μειώθηκαν συνολικά από 1,8 % του ΑεγχΠ το 1980 σε λιγότερο από 1 % του ΑεγχΠ στη δεκαετία του '90. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε την 1η Οκτωβρίου 2003 μία πρόταση σχετικά με την αναπροσαρμογή των προσανατολισμών για το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) στην κλίμακα της διευρυμένης Ευρώπης (*). Στόχος είναι η δημιουργία συνεκτικού δικτύου μεταφορών μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών και να επιταχυνθεί η υλοποίηση των έργων προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει εκ νέου στην αντίληψη για τα ΔΕΔ-Μ με τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

1.5 Τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών αποτελούν σημαντική προϋπόθεση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην διευρυμένη Ευρώπη. Οι νέες και οι παλαιές γειτονικές χώρες της ΕΕ πρέπει να είναι οι εταίροι αυτού του σχεδίου το οποίο όχι μόνο καλύπτει το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου αλλά και την υπερβαίνει.

(?) Έκθεση για τα «Διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» της Ομάδας Υψηλών Αξιωματούχων υπό την προεδρία του κ. Karel Van Miert, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 20.6.2003.

(*) COM(2003) 564 τελικό της 1.10.2003.

1.6 Οι τρεις πανευρωπαϊκές διασκέψεις μεταφορών στην Πράγα το 1991, στην Κρήτη το 1994 και στο Ελσίνκι το 1997 (?) δημιούργησαν τις βάσεις για ένα δίκτυο μεγάλων συγκοινωνιακών αξόνων (διαδρόμων). Αποτέλεσαν επίσης την ευκαιρία συναίνεσης σχετικά με τους στόχους της πολιτικής μεταφορών στους οποίους ενσωματώνονται οι αρχές της ενεργειακής, περιβαλλοντικής κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, προκειμένου να επιτευχθούν θεμιτές και ισορροπημένες συνθήκες ανταγωνισμού. Η αρχή αυτή της συνεργασίας που να υπερβαίνει τα σύνορα της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής μεταφορών θα συνεχίσει να ισχύει και στο μέλλον και η Επιτροπή οφείλει να την συνεκτιμά και να την στηρίζει στο πλαίσιο των εργασιών της.

1.7 Τα έργα υποδομών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος μπορούν να ανταποκριθούν στην αποστολή τους μόνον εάν ανταποκρίνονται σε οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά συμφέροντα και τα λαμβάνουν υπόψη. Για το λόγο αυτό απαιτείται κάτι πολύ περισσότερο από την συνεργασία των υπουργών μεταφορών, και συγκεκριμένα, η συμμετοχή των επαγγελματικών οργανώσεων, των επιχειρήσεων μεταφορών, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των οργανώσεων προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών, συμμετοχή που πρέπει να λειτουργεί διασυνοριακά. Τούτο δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί απλώς με την ένταξη στην ΕΕ. Η πραγματικότητα όσον αφορά την εφαρμογή των ΔΕΔ δείχνει μάλλον ότι η ώθηση για την εφαρμογή «ευρωπαϊκών» συγκοινωνιακών διαδρόμων δίνεται μόνον από την «ευρωπαϊκή» συνειδητοποίηση της κοινωνίας και τη συναίνεση, η οποία λαμβάνει υπόψη την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Η ΕΟΚΕ προτείνει να επεκταθούν στα ΔΕΔ-Μ, οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν με την «έννοια των διαδρόμων», έτσι ώστε να αξιοποιηθεί αυτό το δυναμικό.

1.8 Κατά συνέπεια, διαμορφώνονται συγκεκριμένες απαιτήσεις όσον αφορά την αναθεώρηση των προσανατολισμών των ΔΕΔ, γεγονός που περιλαμβάνει τη συνέχιση των έργων για τους διαδρόμους.

1.8.1 Τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και οι διάδρομοι πρέπει συμβάλλουν στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και να ενισχύσουν τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Θα πρέπει κατ'αρχάς να αποτελούν την άριστη σύνδεση μεταξύ οικονομικών χώρων και θα πρέπει να ελέγχονται με βάση αυτό. Μέχρι σήμερα, οι εν λόγω έλεγχοι ήταν ελάχιστοι —σχεδόν ανύπαρκτοι— και δύσκολα αξιολογήσιμοι. Αναφέρονται ορισμένες μεμονωμένες επιστημονικές μελέτες αλλά σπάνια παρατίθενται αμφισβητούμενα γεγονότα ή απόψεις. Για την απόκτηση μιας ρεαλιστικής εικόνας της κατάστασης, πρέπει να προσφύγει κανείς στις απόψεις και εμπειρίες διαφόρων ενώσεων. Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή κατέφυγε σε αυτή τη δυνατότητα με μεγάλη φειδώ.

1.8.2 Η διατροφικότητα των διαδρόμων ΔΕΔ πρέπει να διασφαλισθεί και, για το σκοπό αυτό πρέπει να υφίστανται εφαρμόσιμα ποιοτικά κριτήρια. Κάθε άξονας/διάδρομος θα πρέπει να αναπτύξει και να εφαρμόσει αυτήν την διατροφικότητα για δικό του λογαριασμό. Κατά συνέπεια, θα έπρεπε να γίνει υποχρεωτική η εισαγωγή εννοιών διατροφικότητας και να προβλεφθούν ανάλογα σχέδια δράσης.

(?) Βλ. Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ στην ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 100.

1.8.3 Πρέπει να υπογραμμισθεί περισσότερο ο φιλοπεριβαλλοντικός χαρακτήρας των εσωτερικών πλωτών μεταφορών (βλ. σημείο 2.3.8). Δεν πρέπει επίσης να λησμονούνται οι λιμένες, η ιδιαίτερη χρηματοδότηση του διαδρόμου εσωτερικής ναυσιπλοΐας VII, του Δούναβη, η διασύνδεση με το σιδηρόδρομο καθώς και οι κατάλληλοι τεχνικοί και κοινωνικοί κανόνες της διασυνοριακής εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

1.8.4 Η ενίσχυση των θαλασσιών μεταφορών μικρών αποστάσεων και η αντίστοιχη ενσωμάτωσή τους στον σχεδιασμό των διαδρόμων των ΔΕΔ δεν είναι ικανοποιητική. Αισιοδοξία προκαλεί συνεπώς το ότι η Επιτροπή προτείνει την αναβάθμιση των θαλασσιών συνδέσεων. Εφόσον πρόκειται για μεταφορικές υπηρεσίες και για την προώθησή τους, είναι σημαντικό να γίνουν σεβαστές οι προδιαγραφές ασφαλείας και τα κοινωνικά πρότυπα. Ακόμη, πρέπει να συνεκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις μιας έντονης θαλάσσιας κυκλοφορίας (π.χ. όσον αφορά τη Βαλτική) και ακτοπλοΐας.

1.8.5 Θα πρέπει να προσδιορισθούν φιλόδοξοι αλλά εφικτοί στόχοι —των οποίων η εφαρμογή θα πρέπει να αξιολογείται— ενόψει της ανάπτυξης των σιδηροδρομικών μεταφορών, και να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διασυνοριακή συνεργασία και στη διασύνδεση των θαλάσσιων λιμένων. Ενώ μελετούνται νέα συστήματα διόδων στα οδικά δίκτυα⁽⁶⁾, πρέπει να παρέχονται και οι εναλλακτικές λύσεις. Σχετικά, τα πρώτα σημαντικά μέτρα στον τομέα της συνεργασίας στις σιδηροδρομικές μεταφορές, όπως εφαρμόζονται στους διαδρόμους IV⁽⁷⁾ και X⁽⁸⁾, αναφέρονται ως ορθά παραδείγματα.

1.8.6 Χρειάζονται αυξημένες επενδύσεις για τη συντήρηση και την ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών, καλύτερη κοινοτική χρηματοδότηση καθώς και μια εντονότερη δέσμευση για την τήρηση του «ευρωπαϊκού» σχεδιασμού. Όμως, οι δημοσιονομικοί πόροι είναι περιορισμένοι και πρέπει να διασφαλισθεί μια γενικά ισορροπημένη ανάπτυξη. Τούτο σημαίνει ότι η ανάπτυξη των υφιστάμενων υποδομών προέχει της δημιουργίας νέων και ότι οι επενδύσεις σε μεγάλους μεταφορικούς άξονες δεν πρέπει να αποβούν εις βάρος εκείνων για τις περιφερειακές μεταφορές που καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας. Γενικά, θα πρέπει να εξετασθεί σε ποιο βαθμό η σύνδεση των περιφερειακών μεταφορικών δικτύων με τους διαδρόμους ΔΕΔ μπορεί να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο βέλτιστο.

1.8.7 Η επιτυχία των ΔΕΔ εξαρτάται από το εάν τα ζητήματα περιβάλλοντος, ασφάλειας και προστασίας των καταναλωτών επιλύονται κατά τρόπο σαφή στους πολίτες. Οι μεταφορές, η ασφάλεια και η βιωσιμότητα δεν μπορούν να διαχωριστούν. Για το λόγο αυτό, παράλληλα με τις οικονομικές ανάγκες, θα πρέπει να επιλυθούν κατάλληλα και οι κοινωνικές ανάγκες — όχι μόνον των εργαζομένων στον τομέα των μεταφορών. Οι προσανατολισμοί για τα ΔΕΔ, όπως είχε προβλεφθεί αρχικά, θα πρέπει να συμπληρωθούν με ποιοτικά κριτήρια, τα οποία μπορούν να περιγραφούν ως εξής: ποιοτική παροχή υπηρεσιών, ασφάλεια, περιβαλλοντικές επιπτώσεις των μεταφορών, συνθήκες εργασίας και προσόντα των εργαζομένων. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να διαμορφωθούν εφικτοί μηχανισμοί ελέγχου, όπως μια ειδική περιβαλλοντική έκθεση για τους διαδρόμους ΔΕΔ ή κάτι παρόμοιο.

(6) Γερμανία — Αυστρία — Σλοβακία — Ουγγαρία — Κροατία — Σερβία — Βουλγαρία — Μολδαβία — Ουκρανία — Ρουμανία.

(7) ΕΕ C 32 της 5.2.2004.

(8) Γερμανία — Τσεχική Δημοκρατία — Σλοβακία — Ουγγαρία — Ρουμανία — Βουλγαρία — Ελλάδα — Τουρκία.

1.8.8 Με την ενσωμάτωση των διαδρόμων στους προσανατολισμούς για τα ΔΕΔ, θα πρέπει να συμπεριληφθούν και να διατηρηθούν τα θετικά επιτεύγματα των συνεργασιών για τους διαδρόμους. Στο μέλλον, οι διάδρομοι θα υπερβαίνουν την επικράτεια της ΕΕ και θα χρησιμεύουν ως σύνδεσμοι με γειτονικές χώρες και ηπείρους. Μετά την διεύρυνση, δεν θα πρέπει να «καταργηθούν οι υπόλοιποι διάδρομοι» αλλά να υπάρξει σοβαρή και γεωγραφικά ευρεία προ-σφορά συνεργασίας. Χρειάζεται να εξετασθούν προσεκτικά οι συνέπειες των αποφάσεων που λαμβάνονται επί του παρόντος στην ΕΕ για τα ΔΕΔ στον τομέα της συνεργασίας στο πλαίσιο των διαδρόμων.

Κρίνεται θετικά η νέα πρόταση της Επιτροπής για τον ορισμό συντονιστών που θα προωθούν τα έργα ΔΕΔ που έχουν προτεραιότητα. Με τον τρόπο αυτό χρησιμοποιεί την εμπειρία που αποκτήθηκε με τους διαδρόμους. Επίσης, θετική εξέλιξη αποτελεί το σχέδιο που προβλέπει την εφαρμογή κοινών διασυνοριακών διαδικασιών στο μέλλον στον τομέα της έρευνας και της αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Είναι απαραίτητη η επικαιροποιημένη εξέταση της προόδου που σημειώθηκε και, κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει αποδεκτή και η διαδικασία υποβολής ετήσιων εκθέσεων που προβλέπει η Επιτροπή. Η «λειτουργία παρακολούθησης» που προβλέπει η Δήλωση του Ελσίνκι του 1997 δεν ασκήθηκε ποτέ, ακόμη και εάν συντάχθηκαν μεμονωμένες εκθέσεις όπως εκείνη της CEMT (Ευρωπαϊκή Διάσκεψη των υπουργών μεταφορών), οι τακτικές εκθέσεις προόδου των διευθυντικών επιτροπών για τους διαδρόμους ή η έκθεση ΤΙΝΑ (Transport Infrastructure Needs Assessment — Εκτίμηση των αναγκών για μεταφορικές υποδομές) του 1999. Η δραστηριότητα των συντονιστών θα συμβάλλει επίσης στην υλοποίηση των προαναφερθέντων πολιτικών στόχων. Η περιγραφή των καθηκόντων που περιλαμβάνεται στο άρθρο 17α αποτελεί μια σωστή προϋπόθεση για το σκοπό αυτό, κυρίως όσον αφορά την προώθηση του διαλόγου με τους φορείς εκμετάλλευσης, τους χρήστες μεταφορών, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους εκπροσώπους των κοινωνικών φορέων καθώς επίσης και τη βέλτιστη χρησιμοποίηση των υποδομών και τους ενδεχόμενους περιορισμούς⁽⁹⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επωφεληθεί από την εμπειρία της και από τη στήριξη που μπορεί να της παρασχεθεί μέσω της διοργάνωσης διαβουλεύσεων με τους κοινωνικοοικονομικούς κύκλους, την δημιουργία συνθηκών διαφάνειας και την πραγματοποίηση ακροάσεων και διαλόγων. Μια παρόμοια δέσμευση είχε αναληφθεί κατά την ανταλλαγή επιστολών μεταξύ του ειδικευμένου τμήματος TEN και της επιτρόπου Loyola de Palacio την άνοιξη του 2003. Είναι πλέον καιρός να υλοποιηθεί.

2. Μεταφορικές υποδομές με συνεκτίμηση της βιώσιμης ανάπτυξης

2.1 Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

2.1.1 Η κινητικότητα είναι ένα από τα πλεονεκτήματα του σύγχρονου κόσμου. Ο πολλαπλασιασμός των δραστηριοτήτων αναψυχής, η επιθυμία για ταξίδια αλλά και ο κόσμος της εργασίας που απαιτεί μια ολοένα και μεγαλύτερη ευελιξία, προσδίδουν στην κινητικότητα αποφασιστική σημασία στην κοινωνία μας. Η κινητικότητα είναι για πολλούς συνώνυμη της ελευθερίας και πρέπει να είναι απερίοριστη.

(9) Αυστρία — Κροατία — FYROM — Σλοβενία — Ουγγαρία — Σερβία — Βουλγαρία.

2.1.2 Ακόμη, η κινητικότητα αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση της λειτουργίας πολλών αποφασιστικών τομέων της οικονομίας. Οι επενδύσεις σε νέες συγκοινωνιακές αρτηρίες καθώς και η συντήρηση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων συμβάλλουν στην ενίσχυση της συγκυρίας και στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

2.1.3 Ωστόσο, κινητικότητα δεν σημαίνει απαραίτητα μεγάλες διαδρομές. Ένας μεγάλος αριθμός μεταφορικών υπηρεσιών δεν σημαίνει απαραίτητα έντονη κινητικότητα με την θετική σημασία του όρου. Ο πολλαπλασιασμός των μεταφορικών υπηρεσιών έχει πλέον αγγίξει τα όριά του. Η συμφόρηση των οδικών αξόνων μετατρέπει την κινητικότητα σε ακινησία. Για την επίλυση του προβλήματος αυτού, αναφέρεται συχνά η ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών. Οι συγκοινωνίες πρέπει να είναι ταχύτερες και ρευστότερες, και επομένως, αποτελεσματικότερες και οικονομικότερες. Παράλληλα, οι περιφέρειες που παρουσιάζουν «υστέρηση» θα πρέπει να αναπτυχθούν, προκειμένου να προσφέρουν προοπτικές ανάπτυξης στην οικονομία των απομακρυσμένων περιφερειών.

2.1.4 Ωστόσο, δεν διέφυγε από την ΕΟΚΕ ότι εκφράζονται ολοένα και περισσότερες διαμαρτυρίες. Οι μεταφορές περιέχουν αναμφίβολα και αρνητικές πτυχές που πλήττουν τον άνθρωπο και τη φύση:

- τα δυστυχήματα, οι βλάβες της υγείας λόγω του θορύβου και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η χρήση της γης και των φυσικών πόρων προκαλούν το λεγόμενο «εξωτερικό κόστος» που ανέρχεται στην ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της Νορβηγίας και της Ελβετίας) σε 539 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί στο 8 % του ΑεγχΠ των εν λόγω χωρών,
- τα τοπία κατακερματίζονται, οι φυσικοί βιότοποι καταστρέφονται, οι δίοδοι αποδημίας των διαφόρων ζωικών ειδών διακόπτονται,
- οι Ευρωπαίοι πλήττονται από την αύξηση των μεταφορικών δραστηριοτήτων και των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον. Μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνει ότι τρεις από τις επτά κυριότερες μορφές ρύπανσης οφείλονται στις μεταφορές: ο θόρυβος, η υποβάθμιση του τοπίου και η ατμοσφαιρική ρύπανση. Είναι αυτονόητο ότι το αυτοκίνητο καταλαμβάνει με μεγάλη διαφορά την πρώτη θέση σε αυτή την αρνητική κατάσταση.

2.1.5 Οι επικριτές της υφιστάμενης πολιτικής μεταφορών θέτουν ολοένα και συχνότερα το ερώτημα πότε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι οδικές και άλλες μεταφορικές υποδομές μιας χώρας είναι βέλτιστες ή ολοκληρωμένες. Εκφράζονται επίσης κριτικές διότι ακόμη και σε περιφέρειες με καλές μεταφορικές υποδομές, η οικονομία είναι συχνά εύθραυστη και η ανεργία υψηλή, και συχνά αμφισβητείται από πολλούς επικριτές, η σχέση αίτιου και αιτιατού μεταξύ μεταφορικών υποδομών και οικονομικής ανάπτυξης.

2.1.6 Είναι σαφές για την ΕΟΚΕ ότι χρειάζεται να γίνει μια απλή διάκριση κατά την αξιολόγηση των σχεδίων ανάπτυξης των μεταφορικών υποδομών, μεταξύ της αποκαλούμενης επενδυτικής φάσης (καθαυτές δράσεις κατασκευής) και συνέπειες που προκύπτουν από

τη διαχείριση και την χρήση των υποδομών. Δεν πρόκειται στην τελευταία περίπτωση μόνον για τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις αλλά και για τις συνέπειες για τις υφιστάμενες μεταφορικές υποδομές σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ορίζεται ότι τα διευρωπαϊκά δίκτυα πρέπει να επιδιώκουν την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας αυξανόμενος αριθμός εμπειρικών μελετών δείχνει ωστόσο ότι αν και η ανάπτυξη των ΔΕΔ συνδέει πράγματι καλύτερα τα οικονομικά κέντρα της Ευρώπης συμβάλλοντας στην ενίσχυση της συνολικής της ανταγωνιστικότητας, σε αντίθεση με τους στόχους της Συνθήκης, οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των κεντρικών και των απομακρυσμένων περιφερειών της Ευρώπης όσον αφορά την πρόσβαση και τις οικονομικές δυνατότητες, αυξάνονται λόγω της προτεραιότητας που προσδίδεται στις συνδέσεις μεταξύ των κέντρων.

2.2 Μεταφορικές υποδομές και βιώσιμη ανάπτυξη

2.2.1 Στον δικτυακό της τόπο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιγράφει με ακρίβεια το προφανές αυτό πρόβλημα: «Τα ανοικτά σύνορα και οι φθιγνές μεταφορές προκάλεσαν πρωτοφανή αύξηση της κινητικότητας των Ευρωπαίων. Τα εμπορεύματα φθάνουν ταχύτατα και αποτελεσματικά από το εργοστάσιο στον πελάτη ο οποίος βρίσκεται συχνά σε διαφορετική χώρα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνέβαλε σ' αυτό μέσω του ανοίγματος των εθνικών αγορών στον ανταγωνισμό και της άρσης των φυσικών και τεχνικών φραγμών στην ελεύθερη κυκλοφορία. Τα σημερινά όμως μοντέλα και οι ρυθμοί αύξησης των μεταφορών δεν είναι βιώσιμα.»⁽¹⁰⁾

2.2.2 Στην στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης που υιοθετήθηκε το 2001 στο Γκέτεμποργκ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει δικαίως τα εξής: «Η κοινή πολιτική μεταφορών πρέπει να αντιμετωπίζει τα αυξανόμενα επίπεδα συμφόρησης και ρύπανσης και να ενθαρρύνει τη χρήση περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μεταφοράς.» Αναφέρει την πρόθεσή της να προσδώσει «προτεραιότητα στις επενδύσεις σε υποδομές για τα δημόσια μέσα μεταφοράς και για το σιδηρόδρομο ...». Η ΕΟΚΕ, σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, συμφώνησε με τους στόχους της στρατηγικής του Γκέτεμποργκ⁽¹¹⁾.

2.2.3 Οι μεταφορές κατέχουν καιρία σημασία, όχι μόνον για την ισχύουσα οικονομική πολιτική. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη δεν πρέπει να αξιολογούνται μόνον από βραχυπρόθεσμη άποψη. Στο μέλλον, η πολιτική μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να αποτελέσει, αναμφίβολα, μία από τις κεντρικές προτεραιότητες στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη και τις κλιματικές μεταβολές. Για καταστεί τούτο δυνατόν, απαιτούνται αλλαγές όπως το υπενθυμίζει και η Επιτροπή. Για παράδειγμα, οι μεταφορές συμβάλλουν στις κλιματικές μεταβολές με την έκλυση αερίων θερμοκηπίου σε ποσοστό 28 %, με το μερίδιο των οδικών μεταφορών να αγγίζει το 84 % της συνολικής ποσότητας. «Εάν δεν αναληφθούν πρωτοβουλίες προκειμένου να αναστραφεί η αυξητική τάση της κυκλοφορίας, οι εκπομπές CO₂ που οφείλονται στις μεταφορές αναμένεται να αυξηθούν κατά 50 % περίπου μεταξύ των ετών 1990 και 2010, φτάνοντας τα 1,113 δισεκατομμύρια τόνους εκπομπών, έναντι 739 εκατομμυρίων το 1990».

⁽¹⁰⁾ COM(2003) 564 τελικό, άρθρο 17 α §4 εδάφιο γ), σ. 23.

⁽¹¹⁾ Πηγή: http://europa.eu.int/pol/trans/index_el.htm

2.2.4 Οικολογικά και κοινωνικά προβλήματα προκαλούνται από την έντονη αύξηση των οδικών και αεροπορικών μεταφορών, ενώ το μερίδιο των φιλοπεριβαλλοντικών μεταφορικών μέσων μειώνεται ⁽¹²⁾. Η πολιτική για τις μεταφορικές υποδομές συνέβαλε μεταξύ άλλων σε αυτήν την εξέλιξη. Σύμφωνα με την Eurostat, το δίκτυο αυτοκινητοδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξήθηκε σε ποσοστό άνω του 25 % μεταξύ 1990 και 1999 ενώ το σιδηροδρομικό δίκτυο περιορίστηκε κατά 4 % ⁽¹³⁾.

2.2.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι όσον αφορά τους περισσότερους περιβαλλοντικούς παράγοντες (κατανάλωση ενέργειας, χρήση του εδάφους, εκπομπές κτλ), ο σιδηρόδρομος αναδεικνύεται, πριν από την ναυσιπλοΐα, ως το λιγότερο ρυπογόνο μεταφορικό μέσο ενώ στις ατομικές μεταφορές, το ιδιωτικής χρήσεως αυτοκίνητο και το αεροπλάνο παρουσιάζουν, με μεγάλη διαφορά, τις χειρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως και τα φορτηγά για τις εμπορευματικές μεταφορές. Περισσότερα στοιχεία θα παρατεθούν στο παράρτημα της παρούσας γνωμοδότησης.

2.2.6 Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης, εξετάστηκε επίσης το ζήτημα των συνεπειών για την απασχόληση από την δημιουργία μεταφορικών υποδομών. Διάφορες γερμανικές μελέτες, όχι όλες πολύ πρόσφατες, αναφέρουν ότι οι επενδύσεις στις σιδηροδρομικές υποδομές δημιουργούν περισσότερες θέσεις εργασίας από ό,τι η κατασκευή οδικών δικτύων. Η ΕΟΚΕ προτείνει να μεριμνήσει η Επιτροπή για την κατάρτιση ειδικών μελετών — όπως στην περίπτωση του «εξωτερικού κόστους» προκειμένου να αποτελέσουν τη βάση των συζητήσεων.

2.2.7 Τα μεγάλα έργα που ανακοινώθηκαν προκάλεσαν σε πολλές περιοχές την αντίδραση των πολιτών και ένα μέρος των σχεδιαζόμενων μέτρων δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί ή σημείωσε καθυστερήσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εμπειρίες αυτές πρέπει να ληφθούν υπόψη, ιδίως στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη και ενόψει της διεύρυνσης προς Ανατολάς με την συνεπόμενη αύξηση των μεταφορικών συνδέσεων. Οι δηλώσεις της Επιτροπής που αναφέρονται στο σημείο 2.2.1 ανωτέρω πρέπει επιτέλους να υλοποιηθούν προκειμένου να μην επαναληφθούν με τις υποψήφιες χώρες οι επιπτώσεις στο περιβάλλον και στον άνθρωπο. Η ΕΕ μπορεί να έχει αποφασιστική θετική συμβολή προκειμένου να διαφυλαχθεί στις εν λόγω χώρες το ακόμη υψηλό ποσοστό φιλοπεριβαλλοντικών μέσων μεταφοράς το οποίο ωστόσο παρουσιάζει επί του παρόντος ταχεία μείωση.

2.2.8 Στόχος της πολιτικής για τις μεταφορικές υποδομές δεν μπορεί να είναι μόνον η συμβολή στην επίτευξη του στόχου της «μείωσης κατά 50 % του CO₂ έως το 2030». Πρέπει να επιδιώξει ώστε σε όλους τους τομείς που συνδέονται με την βιωσιμότητα (οικονομία, περιβάλλον, κοινωνικές πτυχές), να συμβάλει θετικά στην βιώσιμη κινητικότητα.

2.2.9 Η «βιώσιμη κινητικότητα», κατά την ΕΟΚΕ επιτυγχάνεται όταν:

— δεν καταναλώνεται περισσότερη ενέργεια από εκείνη που παράγεται μέσω των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,

— διαφυλάσσονται πλήρως η λειτουργία και η αναζωογόνηση του περιβάλλοντος (χωρίς επιβάρυνση από εκπομπές ή εκμετάλλευση φυσικών πόρων κατά την παραγωγή, χρήση και εναπόθεση οχημάτων και υποδομής),

— δεν υποβαθμίζεται η ποιότητα διαβίωσης των σημερινών και μελλοντικών γενεών,

— όλοι έχουν πρόσβαση σε αυτήν.

2.2.10 Η ΕΟΚΕ συνδέει τους προαναφερθέντες στόχους βιωσιμότητας με μια νέα πολιτική μεταφορών προσανατολισμένη στο μέλλον.

2.2.11 Στον τομέα της οικονομίας, οι επενδύσεις πρέπει να συμβάλλουν στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην βελτίωση της περιφερειακής (καθαρής) προστιθέμενης αξίας, στη θέσπιση ενός μακροοικονομικά αποδοτικού συστήματος μεταφορών και στην οικονομική βιωσιμότητα.

2.2.12 Στον κοινωνικό τομέα, οι επενδύσεις πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία της σωματικής υγείας, συμπεριλαμβανομένης της ουσιαστικής μείωσης του θορύβου. Οι συνθήκες εργασίας των απασχολούμενων στις μεταφορές πρέπει να βελτιωθούν και οι επενδύσεις να συμβάλλουν στην τήρηση της αρχής της κοινωνικής δικαιοσύνης («σύνθημα: δικαιοσύνη για όλους»). Οι πόλεις πρέπει να διαμορφωθούν για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ανθρώπων και όχι των μεταφορών. Πρέπει να συνεκτιμηθούν οι ανάγκες κινητικότητας όλων των κατοίκων της υπαίθρου (δηλαδή όχι μόνον των κατόχων αυτοκινήτου).

2.2.13 Στον τομέα του περιβάλλοντος, οι επενδυτικές αποφάσεις που ελήφθησαν ανταποκρίνονται ήδη στους στόχους της ΕΕ για την προστασία του κλίματος. Είναι απαραίτητο να μειωθεί η χρήση του εδάφους. Χρειάζεται να συνεκτιμηθούν περισσότερο η προστασία της φύσης, του τεχνητού τοπίου και των χώρων ψυχαγωγίας στην ύπαιθρο. Η μείωση των ρύπων και η μείωση της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων αποτελούν πλέον αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής υποδομών.

2.3 Ειδικές παρατηρήσεις

2.3.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση ότι η πολιτική μεταφορών —λόγω της αρχής της επικουρικότητας— αποτελεί σε μεγάλο βαθμό αρμοδιότητα των κρατών μελών και χρηματοδοτείται από αυτά. Ωστόσο, ο κοινοτικός προϋπολογισμός αφιερώνει ετησίως μέσω των διαρθρωτικών ταμείων (συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Συνοχής) δισεκατομμύρια ευρώ για την ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών. Η χρήση των εν λόγω πόρων θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της βιωσιμότητας.

2.3.2 Η πολιτική μεταφορών πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο τμήμα μιας χωροταξικής πολιτικής που να επιδιώκει να περιορίσει την αύξηση των μεταφορών και να ανταποκριθεί στην παρούσα ζήτηση προτείνοντας όσο το δυνατόν πιο φιλοπεριβαλλοντικά μέσα μεταφοράς.

⁽¹²⁾ ΕΕ C 48 της 21.2.2002, σ. 112.

⁽¹³⁾ Η ΕΟΚΕ αναφέρεται συχνά στις περιφερειακές μεταφορές με λεωφορεία ως έναν από τους πυλώνες μιας βιώσιμης πολιτικής μεταφορών. Δεδομένου ότι η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει κυρίως τις ευρωπαϊκές μεταφορικές υποδομές, δεν αναφέρεται λεπτομερώς στην προώθηση των μεταφορών με λεωφορεία. Η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή μια χωριστή κοινοτική πολιτική για τις υποδομές μεταφορών με λεωφορεία.

2.3.3 Τούτο σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ό,τι η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών μεταφορικών υποδομών (ΔΕΔ/ΤΙΝΑ) ενδέχεται να έχει άμεσες και έμμεσες συνέπειες στις εθνικές και περιφερειακές υποδομές. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο να συγκεντρωθούν οι επενδύσεις στα έργα ΔΕΔ και ΤΙΝΑ και να παραμεληθούν οι περιφερειακές και εθνικές υποδομές, λαμβανομένης υπόψη της δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών μελών και των υποψηφίων χωρών. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει σε άλλες γνωμοδοτήσεις ότι χώρες όπως η Πολωνία και η Ουγγαρία αφιερώνουν επί του παρόντος λιγότερο από 1 % του ΑεγχΠ για τη συντήρηση του συνόλου των μεταφορικών υποδομών τους ή την κατασκευή νέων. Όμως, η υλοποίηση των έργων ΤΙΝΑ έως το 2015 —σύμφωνα με τις προβλέψεις— απαιτεί ετήσιες επενδύσεις ύψους 1,5 % του ΑεγχΠ μόνον για τους διαδρόμους. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες να μην συγκαλύψουν τα προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν σε επίπεδο περιφερειακής οικονομίας.

2.3.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι τα έργα ΔΕΔ-Μ προβλέπουν εφεξής και την χρηματοδότηση των τοπικών μεταφορικών υποδομών αλλά εκφράζει τις αμφιβολίες της εάν η επιλεγείσα ταχεία σιδηροδρομική γραμμή που συνδέει το αεροδρόμιο με το κέντρο της πόλης του Μονάχου, αποτελεί ουσιαστικό έργο.

2.3.5 Η ΕΟΚΕ προσδοκεί από την ΕΕ να χρησιμοποιεί στο μέλλον τους πόρους της με τρόπο πολύ πιο στρατηγικό. Θα πρέπει να χρηματοδοτεί κατά προτεραιότητα έργα που να διέπονται από τις ακόλουθες αρχές:

— την αρχή της μείωσης των μεταφορών: όπως και στην περίπτωση της κατανάλωσης ενέργειας, χρειάζεται να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από τις μεταφορές. Στόχος πρέπει να είναι η μείωση των δαπανών για τις μεταφορές με την ταυτόχρονη διαφύλαξη της κινητικότητας. Τούτο σημαίνει ότι μέσω μιας συνεκτικής μεταφορικής, χωροταξικής και οικονομικής πολιτικής, επιδιώκεται ο περιορισμός της τάσης αύξησης των αποστάσεων στην μετακίνηση των ατόμων και των αγαθών. Τούτο μπορεί να υλοποιηθεί για παράδειγμα, μέσω της διαμόρφωσης των πόλεων που να ευνοούν την εγγύτητα μεταξύ τόπου κατοικίας, εργασίας ή αγορών, μέσω ευχάριστων χώρων διαβίωσης και κατοικίας, μέσω του περιορισμού των άσκοπων μετακινήσεων στην Ευρώπη, μέσω της ενίσχυσης των περιφερειακών οικονομικών δικτύων⁽¹⁴⁾ κτλ. Η εσωτερική ευρωπαϊκή του εξωτερικού κόστους —την οποία ζητεί συχνά η ΕΕ— είναι ουσιαστική για την υλοποίηση της εν λόγω αρχής (βλ. συνέχεια),

— την αρχή της στροφής προς άλλα μέσα μεταφοράς: τούτη επιδιώκει την μείωση της κυριαρχίας του ιδιωτικού αυτοκινήτου και των οδικών εμπορευματικών μεταφορών. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μόνον με μια εναλλακτική λύση για την κινητικότητα που να προσελκύσει το κοινό. Η λύση αυτή βασίζεται στο σιδηρόδρομο, σε συνδυασμό με όλους τους παρόχους μεταφορικών υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον (δημόσιες επιχειρήσεις τοπικών επιβατικών μεταφορών, χώροι στάθμευσης για ποδήλατα, κέντρα ενημέρωσης για την κινητικότητα, συλλογική χρήση των αυτοκινήτων/car pool, ταξί, πάροχοι υπηρεσιών επιμελητείας κτλ). Στις περιφέρειες όπου λόγω της πυκνότητας πληθυσμού δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο σιδηρόδρομος, η ανάπτυξη ελκυστικών μέσων μεταφορών με λεωφορεία αποτελεί σημαντικό έργο. Η απαραίτητη ανάπτυξη των φιλοπεριβαλλοντικών μέσων μεταφοράς απαιτεί στοχοθετημένες επενδύσεις εκσυγχρονισμού στις υποδομές, τα αυτοκίνητα και τις νέες τε-

χνολογίες επικοινωνίας και ενημέρωσης, ανοίγοντας έτσι εξαιρετικές προοπτικές για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που καινοτομούν,

— την αρχή της «εκστρατείας για μια νέα νοοτροπία κινητικότητας»: κανένα μέτρο δεν θα είναι αποτελεσματικό εάν η νέα έννοια της κινητικότητας δεν γίνει αποδεκτή. Πρέπει να καταβληθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθειες υπέρ μιας νέας νοοτροπίας της κινητικότητας και τα έργα υποδομών που συγχρηματοδοτούνται από αυτήν να αποτελούν παραδείγματα της εν λόγω αρχής.

2.3.6 Με βάση τις εν λόγω αρχές, χρειάζεται να αναθεωρηθούν (βλ. σημείο 1.8) οι κατευθυντήριες γραμμές για τα διευρωπαϊκά δίκτυα (ΔΕΔ και ΤΙΝΑ) και να βελτιωθούν οι διαδικασίες μιας πολιτικής μεταφορικών υποδομών η οποία, αφενός, να είναι περιβαλλοντικά βιώσιμη και, αφετέρου, να μπορεί να χρηματοδοτηθεί μακροπρόθεσμα.

2.3.7 Η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά το γεγονός ότι οι σιδηροδρομικές συνδέσεις κατέχουν κυρίαρχη θέση στην επιλογή των νέων έργων προτεραιότητας των ΔΕΔ. Όμως, η αρχή που πρέπει να εφαρμόζεται εδώ (όπως ισχύει για όλα τα νέα κατασκευαστικά έργα) είναι ότι πρέπει να επιλέγονται προσαρμοσμένες εκδοχές που να γίνονται όσο το δυνατόν καλύτερα αποδεκτές από το κοινό, προκειμένου να αποφεύγεται πάγωμα των επενδύσεων.

2.3.8 Η διαμόρφωση του Δούναβη μεταξύ Straubing και Vils-hofen αποτελεί παράδειγμα της σύγκρουσης που μπορεί να προκληθεί τα προτεινόμενα πρότυπα διαμόρφωσης στο πλαίσιο της αναθεώρησης των ΔΕΔ χωρίς την πρότερη συνεκτίμηση των τοπικών δεδομένων. Πρέπει να αποφευχθεί το ενδεχόμενο κατάρρευσης της συναίνεσης μεταξύ ομοσπονδιακής κυβέρνησης και περιβαλλοντικών οργανώσεων όσον αφορά την βελτίωση των συνθηκών ναυσιπλοΐας με σεβασμό στο περιβάλλον, η οποία εγγυάται την τήρηση της ευρωπαϊκής οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας όσον αφορά την υποχρέωση μέγιστου βυθίσματος φόρτωσης 2,5 μέτρων σε όλη τη διάρκεια του έτους.

2.3.9 Δεν μπορούμε πλέον να επιτρέψουμε τον συχνά καταστροφικό ανταγωνισμό μεταξύ διαφορετικών μεταφορικών μέσων μεταφοράς λόγω παράλληλων επενδύσεων. Τούτο σημαίνει ότι η χρήση των πόρων που είναι περιορισμένη τόσο για οικονομικούς όσο και για περιβαλλοντικούς λόγους, θα πρέπει στο μέλλον να προσανατολίζεται και να βελτιστοποιείται σύμφωνα με τις αρχές της βιωσιμότητας που προασπίζει η ΕΟΚΕ (βλ. σημεία 2.2.11 έως 2.2.13). Στο μέλλον, χρειάζεται να αναπτυχθούν ολοκληρωμένες σφαιρικές προσεγγίσεις των μεταφορών, η οποίες να απορρέουν από μια βιώσιμη χωροταξική και πολεοδομική πολιτική. Ένας ολοκληρωμένος σφαιρικός σχεδιασμός των μεταφορών δεν σημαίνει μόνον σχεδιασμό των υποδομών αλλά και εκ των προτέρων μελέτη σε μεγάλη κλίμακα διάφορων εναλλακτικών προτύπων σε επίπεδο τόσο χωροταξίας όσο και, στη συνέχεια, μεταφορών. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να διαμορφωθούν και νέες καινοτόμες μέθοδοι ενημέρωσης και επικοινωνίας.

2.3.10 Συνεπώς, χρειάζεται να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των διάφορων μέσων μεταφοράς μετά από εμπεριστατωμένες αναλύσεις των επιπτώσεων και διαδικασίες. Όσον αφορά ειδικότερα τις μεταφορές μεγάλων αποστάσεων, πρέπει να αξιοποιηθούν εάν είναι δυνατόν τα πλεονεκτήματα των σιδηροδρομικών και των πλωτών μεταφορών.

⁽¹⁴⁾ Ανακοίνωση τύπου της Eurostat αριθ. 43/2002 της 9.4.2002.

2.3.11 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι μια τέτοια νέα και βιώσιμη πολιτική μεταφορών απαιτεί ένα τεράστιο επενδυτικό πρόγραμμα και, συνεπώς, μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική ανάκαμψη. Όμως, απαιτεί ανακατανομή των επενδύσεων: λιγότερα νέα κατασκευαστικά σχέδια μεγάλης εμβέλειας, περισσότερα προσαρμοσμένα σχέδια διαμόρφωσης και ανακαίνισης (π.χ. για να καταστεί ο σιδηρόδρομος ελκυστικότερος).

2.3.12 Τούτο σημαίνει ότι η διαθέσιμη χρηματοδότηση πρέπει να επικεντρώνεται κατά προτεραιότητα στην εξυγίανση, τον εκσυγχρονισμό και τη συντήρηση του σιδηροδρομικού και του οδικού δικτύου και των οικολογικά βιώσιμων τμημάτων των εσωτερικών πλωτών οδών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να επανεξετασθούν επίσης τα υφιστάμενα έργα ΔΕΔ και ΤΙΝΑ προκειμένου να εξακριβωθεί εάν τηρούν τα πρότυπα και τις απαιτήσεις που σκιαγραφούνται στην παρούσα γνωμοδότηση. Είναι αυτονόητο ότι τα όλα νέα κατασκευαστικά έργα οφείλουν να ανταποκρίνονται στους κοινοτικούς στόχους βιωσιμότητας.

2.3.13 Τα φιλοπεριβαλλοντικά μέσα μεταφοράς (σιδηρόδρομοι και ορισμένες πλωτές μεταφορές) διαθέτουν σημαντικά αποθέματα ικανότητας τα οποία, ιδίως για το σιδηρόδρομο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν βραχυπρόθεσμα με τη λήψη τεχνικών και οργανωτικών μέτρων. Το «τρένο του μέλλοντος» πρέπει να κερδίσει το χαμένο έδαφος και να παρέχει υπηρεσίες κινητικότητας που να ελκύουν το κοινό. Η ΕΕ θα πρέπει να προσανατολίσει τις επενδύσεις προς αυτήν την κατεύθυνση.

2.3.14 Όσον αφορά τις επενδύσεις στην διαμόρφωση των πλωτών οδών, οι οποίες προϋποθέτουν την παρέμβαση στην φυσική ροή των ποταμών και των εκβολών, απαιτούνται νέες προσεγγίσεις. Οι πλημμύρες των τελευταίων ετών έδειξαν ότι απαιτείται μεγάλη επιφυλακτικότητα. Εάν επιδιώκεται η ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας ως οικολογικό μέσο μεταφοράς, θα πρέπει να ισχύει η αρχή σύμφωνα με την οποία χρειάζεται να προσαρμοστούν τα πλοία στις πλωτές οδούς και όχι οι πλωτές οδοί να προσαρμοστούν στα μεγάλα πλοία.

2.3.15 Σε κάθε νέο σχεδιασμό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η ικανοποίηση κάθε νέας επιθυμίας κινητικότητας των ατόμων, μπορεί να αντιτίθεται στις (αποδημητικές) ανάγκες των αγρίων ειδών. Ελάχιστοι είναι εκείνοι που συνειδητοποιούν ότι, όπως οι οδηγοί, και τα ζώα χρειάζονται «οδικές αρτηρίες» και «χώρους ανάπαυσης» σε όλους τους τομείς που αφορούν την βιωσιμότητα (οικονομικός, περιβαλλοντικός, κοινωνικός). Το σχέδιο «Βαλτική αρτηρία» (Via Baltica) θα διακόψει σημαντικές αποδημητικές οδούς του λύκου και του λύγκα, με αποτέλεσμα να εμποδισθεί η φυσική επανεγκατάσταση των ειδών αυτών στην Δυτική Ευρώπη. Τούτο σημαίνει ότι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των λεπτομερών σχεδίων πρέπει να είναι πιο πολύπλοκη από ό,τι συμβαίνει σήμερα και να ενσωματώνει το αντίστοιχο πρόσθετο κόστος, π.χ. για την κατασκευή των «οικολογικών διόδων για τα ζώα».

2.3.16 Στο μέλλον, η κοινοτική χρηματοδότηση θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο σε σχέδια για τα οποία η ΕΕ θα πρέπει να αποδεικνύει ότι συμβάλλουν στη δημιουργία ενός βιώσιμου συστήματος κινητικότητας. Ένα βιώσιμο σύστημα κινητικότητας προϋποθέτει το κατάλληλο πλαίσιο προϋποθέσεων, για το οποίο έχει ήδη γνωμοδοτήσει η ΕΟΚΕ. Στις προϋποθέσεις περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

— πραγματικό κόστος των μεταφορών: κύρια μέθοδος διαμόρφωσης μιας βιώσιμης πολιτικής μεταφορών είναι η παροχή

οικονομικών κινήτρων στους χρήστες. Η εφαρμογή πραγματικών τιμών, δηλαδή η εσωτερικευση του εξωτερικού κόστους (530 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως στην ΕΕ) είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή μείωση των μετακινήσεων, της μεταστροφής προς οικολογικά μέσα μεταφοράς, η περαιτέρω ανάπτυξη βελτιωμένων τεχνολογιών στα αυτοκίνητα και η εμπνευματοποίησή τους. Για την βέλτιστη χρήση και αξιοποίηση των υφιστάμενων μεταφορικών υποδομών και για τη σταδιακή και ακριβή ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους, ενδείκνυται μέσα όπως η γενικευμένη εισαγωγή ενός τέλους κυκλοφορίας των φορτηγών, το οποίο να συνδέεται με την απόδοση, η σταδιακή εξίσωση και αύξηση του φόρου στα πετρελαιοειδή, ο επαναπροσανατολισμός και η έντονη διαφοροποίηση του φόρου επί των οχημάτων με κινήτρα ανάλογα με το επίπεδο εκπομπών τους — και με συνεκτίμηση των ηχητικών οχλήσεων και η προσαρμογή της φορολογίας της ναυσιπλοΐας και των αεροπορικών μεταφορών στο επίπεδο της φορολογίας των σιδηροδρομικών και οδικών μεταφορών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει παρέλθει ο χρόνος των συζητήσεων για την εσωτερικευση του εξωτερικού κόστους και ότι πρέπει να αρχίσει η υλοποίηση. Η Επιτροπή οφείλει να επεξεργαστεί προτάσεις όσο το δυνατόν ταχύτερα και να τις εξετάσει με τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών.

— θεμιτός ανταγωνισμός: πρέπει να αποφευχθούν οι οικολογικές και κοινωνικές στρεβλώσεις με την επιβολή της τήρησης και της εφαρμογής ή και ενίσχυσης ορισμένων υποχρεώσεων και απαγορεύσεων όσον αφορά π.χ. τους χρόνους οδήγησης και ανάπαυσης των οδηγών φορτηγών, τους περιορισμούς ταχύτητας, τις διατάξεις όσον αφορά την ασφάλεια και το θόρυβο. Θα πρέπει να επιβληθεί η εναρμόνιση των συνθηκών ανταγωνισμού με υψηλά οικολογικά και κοινωνικά κριτήρια, ως προϋπόθεση για την ελευθέρωση της αγοράς μεταφορών. Τούτο ισχύει ειδικότερα για τις εμπορευματικές μεταφορές και τις δημόσιες επιβατικές μεταφορές.

3. Χρηματοδότηση

3.1 Εισαγωγή

3.1.1 Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των αγαθών στον ευρωπαϊκό χώρο, απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη των συναλλαγών, δεν μπορεί να διασφαλισθεί παρά μόνον εάν υπάρχουν κατάλληλες, αποτελεσματικές και αξιόπιστες μεταφορές.

3.1.2 Σε μια πρώτη φάση, η ανάπτυξη των δικτύων αφορούσε κυρίως τις οδικές υποδομές. Στη συνέχεια, μια λιγότερο σπάταλη πολιτική στη χρήση των ενεργειακών πόρων και μια καλύτερη συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού παράγοντα, επέβαλαν την έρευνα στον τομέα των εναλλακτικών μέσων μεταφοράς. Σήμερα, εκφράζεται η βούληση να μεταφερθεί η προβλεπόμενη αύξηση των εμπορευματικών μεταφορών στις προσεχείς δεκαετίες, από τα οδικά μέσα σε άλλα μεταφορικά μέσα (σιδηρόδρομοι, εσωτερική και θαλάσσια ναυσιπλοΐα κτλ). Αντίθετα, η ανάπτυξη των μαζικών επιβατικών μεταφορών με αστικά ή εκδρομικά λεωφορεία πρέπει να ενθαρρυνθεί.

3.1.3 Η διεύρυνση του ευρωπαϊκού χώρου με την διεύρυνση το 2004 από 15 σε 25 κράτη μέλη και στη συνέχεια σε 27, επιβάλλει την διασύνδεση των δικτύων και την ανάπτυξή τους στα μελλοντικά κράτη μέλη.

3.1.4 Οι προθέσεις, προοπτικές και δυσκολίες είναι γνωστές και κοινές. Έχουν εκφραστεί εδώ και δύο δεκαετίες μέσω φιλόδοξων σχεδίων ευρωπαϊκής κλίμακας με τη μορφή ρυθμιστικών σχεδίων, λευκών βιβλίων που παρουσίασε η Επιτροπή και στη συνέχεια από ορισμένα συγκεκριμένα έργα που αποτελούν την αρχή ενός ευρωπαϊκού ιστού αποδοτικών μεταφορικών δικτύων.

3.1.5 Μετά από αυτές τις διαπιστώσεις, μπορούμε να εκτιμήσουμε ότι η ακολουθούμενη προσέγγιση των ρυθμιστικών σχεδίων που ορίζουν στόχους οι οποίοι επαναλαμβάνονται στα λευκά βιβλία είναι ικανοποιητική. Οι οριζόμενες προθεσμίες είναι εφικτές και, ανάλογα με την περίπτωση, πρόκειται για χρονικούς Ορίζοντες για το 2010, το 2020 ή αργότερα διότι ενσωματώνουν στην πορεία τις νέες δυσκολίες και τις εξελίξεις. Ρεαλισμός, προσαρμοστικότητα και ευελιξία είναι πράγματι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία, υπό τον όρο ότι οι στόχοι επιτυγχάνονται εντός των προθεσμιών. Δυστυχώς, πολύ συχνά σημειώνονται καθυστερήσεις.

3.2 Λόγοι της μη υλοποίησης των στόχων ή των δεσμεύσεων στον τομέα των μεταφορικών υποδομών

3.2.1 Εάν οι σφαιρικές αποφάσεις σε επίπεδο ευρωπαϊκών ρυθμιστικών σχεδίων λαμβάνονται με βάση την αρχή της επικουρικότητας, εναπόκεινται στην πρωτοβουλία κάθε κράτους μέλους τόσο η επί τόπου υλοποίηση όσο και η χρηματοδότηση, στο μεγαλύτερο μέρος της (με εξαίρεση τις υποδομές που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και το ταμείο συνοχής).

3.2.2 Οι μακροπρόθεσμες φιλοδοξίες κάθε κυβέρνησης επηρεάζονται από τις εκλογικές δεσμεύσεις που εγγράφονται στην βραχυπρόθεσμη διάρκεια της εντολής (4 με 7 έτη ανάλογα) και δυστυχώς σύμφωνα με δημοσιονομικές διαθεσιμότητες που καθορίζονται ετησίως.

3.2.3 Στις συνθήκες αυτές, η υλοποίηση διαρθρωμένων και συνεχών ευρωπαϊκών μεταφορικών δικτύων είναι σε μεγάλο μέρος ανέφικτη παρά τις καλές προθέσεις των πολιτικών αρμοδίων και τα χρηματοδοτικά κίνητρα της ΕΕ.

3.3 Πώς μπορεί να αλλάξει η κατάσταση;

3.3.1 Προκειμένου να βελτιωθεί η παρούσα κατάσταση, πρέπει να εξετασθούν οι συνθήκες με τις οποίες υλοποιούνται σήμερα οι μεταφορικές υποδομές από άποψη χρηματοδότησης.

3.3.2 Όταν κάθε κράτος υλοποιεί στο έδαφός του τις υποδομές για τα ευρωπαϊκά δίκτυα, η ΕΕ συνεισφέρει σε πολύ μικρό ποσοστό, περίπου 10 % του συνολικού κόστους των επενδύσεων για τις επιδοτήσεις που χορηγούνται με βάση το κονδύλιο για τις μεταφορές του προϋπολογισμού της ΕΕ. Η συνεισφορά αυτή γίνεται με την μορφή επιδοτήσεων που προέρχονται απευθείας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και δεν επαρκεί για την ταχεία έναρξη των έργων κατά τρόπο αμετάκλητο. Μόνο τα έργα που εγγράφονται στα διαρθρωτικά ταμεία ή το ταμείο συνοχής επιδοτούνται σε υψηλότερο ποσοστό (30-50 %).

3.3.3 Προκειμένου να αυξηθεί η συνεισφορά της ΕΕ στα έργα για τα ευρωπαϊκά μεταφορικά δίκτυα ώστε να φθάσει το 30 με 50 % με την μορφή επιδοτήσεων, ή ακόμη μακροπρόθεσμων δανείων, προϋποθέτει ότι η ΕΕ διαθέτει επαρκείς πόρους. Όμως, ο κοινοτικός προϋπολογισμός δεν μπορεί να αυξηθεί ανεξέλεγκτα διότι

— με τη διέγερση, οι ανάγκες θα αυξηθούν κατά τρόπο γεωμετρικό,

— και, ακόμη, οι πόροι που θα χορηγηθούν στα έργα αυτά αφορούν την μακροπρόθεσμη προοπτική και πρέπει να είναι «συνεχούς ροής».

3.3.4 Με βάση τα κριτήρια αυτά, η ΕΟΚΕ εξέτασε ορισμένες από τις πιθανές λύσεις χρηματοδότησης και θα υποβάλει στη συνέχεια διάφορες προτάσεις.

3.4 Χρηματοδότηση των σχεδίων για τα ευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών

3.4.1 Σύναψη ευρωπαϊκού δανείου (πρόταση της Επιτροπής του 1993)

3.4.1.1 Η Επιτροπή, στο Λευκό Βιβλίο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»⁽¹⁵⁾ είχε σαφώς εξετάσει το ζήτημα της χρηματοδότησης στο κεφάλαιο με τίτλο «Ο ποнокέφαλος της χρηματοδότησης» και υπενθύμισε ότι το 1993 είχε ήδη «κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου» προτείνοντας να επιτραπεί στην ΕΕ να συνάψει δάνειο, πρόταση που όμως δεν έγινε δεκτή από το Συμβούλιο. Έκτοτε, η Επιτροπή ζήτησε την αύξηση του ποσοστού κοινοτικής συμμετοχής από 10 σε 30 %, προκειμένου να δοθεί στα κράτη μέλη μεγαλύτερο κίνητρο που θα λειτουργήσει ως μοχλός. Όμως, πρόκειται για το μέγιστο ποσοστό που μπορεί να ισχύσει σε ορισμένα έργα τόσο προτεραιότητας όσο και διασυνοριακά και, επί του παρόντος το Συμβούλιο δεν έχει ακόμη εγκρίνει τον κατάλογο των έργων ΔΕΔ-Μ που μπορούν να χρηματοδοτούνται από αυτό το πιο ευνοϊκό ποσοστό.

3.4.1.2 Σε αυτές τις συνθήκες, για τα σχέδια ΔΕΔ ή ΔΕΔ-Μ όπου το μερίδιο της διευρωπαϊκής κυκλοφορίας είναι υψηλότερο από εκείνο της εθνικής, το ποσοστό συμμετοχής στο έργο πρέπει να είναι αρκετά υψηλό ώστε να αποτελεί κίνητρο και, κυρίως να είναι ορθά υπολογισμένο (βλέπε παραδείγματα της σήραγγας του Brenner στην Αυστρία ή της ταχείας σύνδεσης Λιόν-Τορίνου μεταξύ Γαλλίας και Ιταλίας). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αύξηση του ποσοστού επιδότησης από 10 σε 30 % για τέτοιου είδους έργα είναι άδικη για τις ενδιαφερόμενες χώρες, δεν δημιουργεί κίνητρα και περιορίζει μόνον μερικούς τα εμπόδια που έχουν επισημάνει οι ενδιαφερόμενες χώρες.

3.4.2 Κοινοπραξίες δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και αναλήψεις έργων

3.4.2.1 Στο ίδιο Λευκό Βιβλίο, η Επιτροπή προτείνει την ανάπτυξη «κοινοπραξιών δημόσιου-ιδιωτικού τομέα» για την υλοποίηση έργων. Στη γνωμοδότησή της με τίτλο «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004»⁽¹⁶⁾, η ΕΟΚΕ ανέφερε σχετικά:

«Εφόσον πρόκειται για κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής σχετικά με τους περιορισμούς των χρηματοδοτήσεων υποδομών μεγάλου μεγέθους που προέρχονται αποκλειστικά από τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, η μικτή χρηματοδότηση δεν θα μπορούσε να αποτελέσει τη μοναδική λύση, αφού οι ιδιωτικοί επενδυτές απαιτούν, δικαίως, εγγυήσεις και απόδοση ανάλογη των επενδύσεών τους, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους. Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο ακόμη επιχειρήματα:

⁽¹⁵⁾ Η πρόωγη των περιφερειακών οικονομικών δικτύων με τη μείωση των μεταφορών που ενέχει, μπορεί να συμβάλει σχετικά. Η δημιουργία μεγάλων κεντρικών σφαγείων (συντά με κοινοτικούς πόρους) οδήγησε σε σημαντική αύξηση των μεταφορικών δραστηριοτήτων (συγκεκριμένα, την αμφισβητούμενη μεταφορά των ζώων) και κατάργησε θέσεις τοπικής απασχόλησης. Εάν εσωτερικευόταν το συνολικό εξωτερικό κόστος που προκύπτει από τον υπολογισμό του κόστους εκμετάλλευσης των σφαγείων, η «αποδοτικότητα» τους θα έπρεπε να επανεξετασθεί.

⁽¹⁶⁾ COM(2001) 370 — Γνωμοδότηση CESE, ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 168.

- κάθε σχέδιο ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας το οποίο αφορά περισσότερες της μιας ευρωπαϊκές χώρες, θα ήταν σκόπιμο να υλοποιηθεί μέσω της σύστασης μιας νομικής δομής “Ευρωπαϊκή Εταιρεία”, ώστε να υπάρχει η απαραίτητη διαφάνεια σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση του αντίστοιχου σχεδίου,
- η συγκρότηση μιας κοινοπραξίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα λογικά νοείται μόνο στο πλαίσιο ισορροπίας της των πόρων του δημοσίου τομέα και του ιδιωτικού τομέα. Δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς μία κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην οποία θα μειοψηφούσε ο ιδιωτικός τομέας. Επίσης, δεν θα ήταν ρεαλιστικό να φανταστεί κανείς ότι ο ιδιωτικός τομέας δύναται να παράσχει την απαραίτητη χρηματοδότηση για την εκτέλεση της πλειονότητας των έργων,
- πρέπει να καθοριστούν όρια προκειμένου να αποφευχθούν οι απρόβλεπτες συνέπειες που θα είχε η σταδιακή εγκατάλειψη της κυρίαρχης εξουσίας, που παραδοσιακά ανήκει στα κράτη ή στη δύναμη του δημόσιου τομέα σε ό,τι αφορά τη χωροταξία και τις σημαντικές συλλογικές υποδομές.

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση υποδομών μεταφορών, η κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα αποτελεί αναμφίβολα ενδιαφέρουσα προσέγγιση για ορισμένες περιπτώσεις, αλλά οπωσδήποτε δεν αποτελεί πανάκεια.»

3.4.2.2 Ορισμένα κράτη, για να αποφύγουν να χρηματοδοτήσουν από τον προϋπολογισμό τους τις υποδομές για τους αυτοκινητοδρόμους καταφεύγουν σε ένα χρηματοοικονομικό εύρημα όπου το ενδιαφερόμενο κράτος καταβάλει στην ιδιωτική κατασκευαστική επιχείρηση το ποσό από τα «ιδεατά» διόδια που θα καταβάλλεται από τους χρήστες του εν λόγω αυτοκινητοδρόμου. Η καινοτόμος αυτή χρηματοδότηση επιτρέπει την μετάθεση στον ιδιωτικό τομέα των απαραίτητων δανείων. Αν και το κόστος της είναι σχετικά υψηλότερο, η υλοποίηση των έργων είναι ταχύτερη.

3.4.3 Συγχρηματοδότηση και συντονισμός της

3.4.3.1 Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 23 Απριλίου 2003, την ανακοίνωση «Ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών: καινοτόμος χρηματοδότηση διαλειτουργικότητα τηλεδιοδίων»⁽¹⁷⁾ Στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής υπογραμμίζοντας μια βελτίωση του συντονισμού της δημόσιας χρηματοδότησης που θα επιτρέψει την καλύτερη χρήση των πόρων, την αποφυγή καθυστερήσεων χωρίς όμως την αύξηση των εσόδων.

3.4.3.2 Η επιθυμητή σύσταση ενός ευρωπαϊκού οργανισμού μεταφορών υποδομών θα εξασφαλίσει για κάθε έργο τον καλύτερο συντονισμό, την βελτιστοποίηση και την ευελιξία της δημόσιας χρηματοδότησης, περιφερειακής, εθνικής και κοινοτικής, τηρώντας ταυτόχρονα τα κριτήρια της βιώσιμης κινητικότητας. Κατά συνέπεια, θα επιτρέψει, σε τελική φάση, την καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων.

3.4.4 Διαλειτουργικότητα των διοδίων

3.4.4.1 Όσον αφορά την διαλειτουργικότητα των τηλεδιοδίων, η ΕΟΚΕ διερωτάται για τους τεχνικούς στόχους που όρισε από την Επιτροπή στο πλαίσιο της αναζήτησης καινοτόμων τρόπων χρηματοδότησης για την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών⁽¹⁸⁾. Τα υφιστάμενα και τα μελλοντικά συστήματα τηλεδιοδίων αποτελούν μια υπηρεσία που προτείνεται στους χρήστες για

να διευκολυνθούν η πληρωμή των διοδίων και η ροή της κυκλοφορίας, αλλά όσον αφορά τα ΔΕΔ-Μ, δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση ούτε για νέο τύπο εσόδων, ούτε για νέο τύπο χρηματοδότησης. Πρόκειται απλώς για ένα καλύτερο εργαλείο για την εισπραξη των τελών διόδου.

3.4.4.2 Αντίθετα, εκτός από τα τέλη διοδίων που καταβάλλονται στον εργολήπτη και περιλαμβάνονται στη σύμβαση ανάθεσης, η εγκατάσταση σε ορισμένους αυτοκινητοδρόμους δωρεάν χρήσης (Γερμανία) αυτόματων διοδίων ανά μεταφερόμενο τόνο μόνο για τα φορτηγά, θα δημιουργήσει νέα έσοδα. Όμως, εφόσον η Επιτροπή δεν λαμβάνει θέση όσον αφορά τη διάθεση αυτών των νέων εσόδων, είναι πιθανόν ότι με βάση την αρχή της επικουρικότητας και τα δημοσιονομικά κριτήρια που ορίζει η Συνθήκη του Μάαστριχτ, τα οποία κάθε κράτος ή η κάθε περιφέρεια (ιδιοκτήτης του έργου όπου καταβάλλονται τέλη διόδου) θα συνεχίσει να χρησιμοποιεί τα έσοδα για τη βελτίωση του δικτύου του (διαπλάτυνση των οδών, συντήρηση). Κατά συνέπεια, δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για μια καινοτόμο χρηματοδότηση που συμβάλει στην υλοποίηση νέων σιδηροδρομικών, οδικών ή ποτάμιων συνδέσμων που σχεδιάζονται στο πλαίσιο των ΔΕΔ-Μ.

3.4.5 Ίδρυση ενός «Ταμείου μεγάλων έργων», χρηματοδοτούμενου από τα δημοσιονομικά πλεονάσματα της ΕΕ

3.4.5.1 Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση της πρότασης του αρμόδιου επιτρόπου για την περιφερειακή πολιτική και την μεταρρύθμιση των οργάνων, κ. Michel Barnier. «Ο κοινοτικός προϋπολογισμός —συχνά πλεονασματικός!— αποτελεί το 1 % του κοινοτικού ΑεγχΠ. Συνεπώς, θα μπορούσε να προσφέρει στις ευρωπαϊκές οικονομίες ένα περιθώριο ελιγμών, π.χ. μέσω ενός Ταμείου μεγάλων έργων που θα μπορούσε να συγκεντρώνει πόρους σε ευνοϊκές συγκυρίες και να τους διαθέτει για επενδύσεις σε λιγότερο ευνοϊκές συγκυρίες ...». Στη συνέχεια, ο επίτροπος ζητεί μια μεγαλύτερη ευελιξία στην χρήση των πόρων, ιδίως των διαρθρωτικών προκειμένου να μπορούν να αναπροσανατολίζονται.

3.4.5.2 Όσον αφορά τη χρηματοδότηση ενός τέτοιου Ταμείου, η ΕΟΚΕ επικροτεί βεβαίως την πρόταση του επιτρόπου να κατευθύνεται μέρος από τα πλεονάσματα του κοινοτικού προϋπολογισμού στην συστηματική τροφοδότηση ενός «Ταμείου μεγάλων έργων». Ωστόσο, αν και τα πλεονάσματα μπορούν να αποτελέσουν ένα συμπλήρωμα που να επιτρέψει την καλύτερη αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνδέονται με την υλοποίηση των ευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, όμως το κύριο μέρος της χρηματοδότησής τους θα πρέπει να προέρχεται από σταθερές πηγές, ανεξάρτητες από την μη υλοποίηση ενίοτε του κοινοτικού προϋπολογισμού.

3.4.5.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το ποσό των 700 εκατομμυρίων ευρώ ετησίως που διατίθεται για το κονδύλι «Μεταφορές» του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού δεν επαρκεί για την επίτευξη των στόχων που έχουν οριστεί και επιβεβαιωθεί από διάφορα Ευρωπαϊκά Συμβούλια και, συνεπώς, πρέπει να αυξηθεί σημαντικά.

3.4.5.4 Τέλος, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αρχή της δημιουργίας ενός «ειδικού» ταμείου που να τροφοδοτείται από έσοδα εκτός προϋπολογισμού, η οποία προτείνεται από τον αρμόδιο επίτροπο για την μεταρρύθμιση των οργάνων, γεγονός που αποδεικνύει ότι ένα τέτοιο σχέδιο είναι εφικτό και εξαρτάται μόνον από την πολιτική βούληση των κρατών μελών.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 10 της 14.1.2004.

⁽¹⁸⁾ COM(2003) 132 τελικό της 23.4.2003.

3.4.6 Ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου Υποδομών Μεταφορών

3.4.6.1 Πρόσφατα, η ΕΟΚΕ είχε αναφέρει ότι η υλοποίηση των ευρωπαϊκών μεταφορικών υποδομών αποτελεί καίριο διακύβευμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεωρεί ότι το ίδιο το μέλλον της ΕΕ εξαρτάται από αυτό και ότι έχει φθάσει η ιστορική στιγμή για τη λήψη αποφάσεων που θα διασφαλίσουν αποδοτικά μέσα συναλλαγών στις επόμενες γενεές. Τα μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενα μέσα κυρίως για την χρηματοδότηση των υποδομών αποδεικνύονται σύμφωνα με τα σχέδια αναποτελεσματικά, ανεπαρκή και οδηγούν σε καθυστερήσεις που θα καταστούν αμετάκλητες λαμβανομένου υπόψη του διεθνούς ανταγωνισμού. Είναι πλέον επιτακτικό να διαμορφωθεί ένας μηχανισμός χρηματοδότησης πραγματικά καινοτόμος και προφυλαγμένος από τις εθνικές πολιτικές και οικονομικές διακυμάνσεις.

3.4.6.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι πρότεινε τρεις φορές το 2003 ⁽¹⁹⁾ την δημιουργία αυτού του Ταμείου με τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο για τα έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας,
- σταθερά έσοδα 1 λεπτού ανά λίτρο καυσίμου (βενζίνη, πετρέλαιο κίνησης, υγραέριο) που καταναλώνεται σε όλες τις οδικές εμπορευματικές ή επιβατικές μεταφορές (δημόσιας ή ιδιωτικής χρήσης),
- συγκέντρωση από τα κράτη μέλη και καταβολή στο άρτιο, ετησίως, 3 περίπου δισεκατομμυρίων ευρώ για τα 300 εκατ. τόνων καυσίμων που καταναλώνονται, στο σχετικό ταμείο του κοινοτικού προϋπολογισμού,
- ανάθεση της διαχείρισης του ταμείου στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για τα έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας που προτείνει η Επιτροπή και εγκρίνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προκειμένου να χορηγηθεί:

- πολύ μακροπρόθεσμα δάνεια (30 έως 50 έτη),
- επιδοτήσεις δανείων που συνάπτονται για τα εν λόγω έργα,
- χρηματοπιστωτικές εγγυήσεις για τις κοινοπραξίες δημοσίου-ιδιωτικού τομέα,
- μετά από εξουσιοδότηση της ΕΕ, επιχορηγήσεις 10 έως 50 % ανάλογα με τη φύση των έργων (φυσικά εμπόδια, διευρωπαϊκός χαρακτήρας κτλ).

3.4.6.3 Το ευρωπαϊκό αυτό ταμείο υποδομών μεταφορών θα χρηματοδοτείται από μία εισφορά αλληλεγγύης ύψους 1 λεπτού ανά λίτρο καυσίμου που θα καταναλώνεται στους δρόμους της ΕΕ από το σύνολο των ιδιωτικών, δημόσιων ή επαγγελματικών οχημάτων εμπορευματικών και επιβατικών μεταφορών.

3.4.6.4 Τα εμφανή πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η εν λόγω εισφορά είναι τα εξής:

- η εικοσαετής διάρκεια της χρηματοδότησης,
- μια λύση για τις ετήσιες ανάγκες ύψους 3 έως 4 δισεκ. ευρώ, ποσό που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων VAN MIERT, απαιτείται για την χρηματοδότηση των ΔΕΔ-Μεταφορές,
- η απλότητά της διότι όλα τα κράτη μέλη έχουν ήδη συστήματα εισπραξης φόρων στα καύσιμα.

Ωστόσο, είναι εξίσου εμφανές ότι μπορούν να προταθούν έντονες αντιρρήσεις αρχής κατά της εισφοράς αυτής. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να εξετάζει την προτεινόμενη μέθοδο χρηματοδότησης των έργων ΔΕΔ-Μεταφορές και ζητεί από την Επιτροπή να καταρτίσει συγκεκριμένη και εις βάθος μελέτη για το θέμα αυτό.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 32 της 5.2.2004.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: μέσα δράσης και μηχανισμοί χρηματοδότησης»

(2004/C 108/06)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. **Sirkeinen**.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 113 ψήφους υπέρ και 2 ψήφους κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Στόχος και ιστορικό

1.1 Η Ευρώπη, όπως και ο υπόλοιπος βιομηχανοποιημένος κόσμος, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα. Η εξάρτηση από το πετρέλαιο, τον άνθρακα και, ολοένα και περισσότερο, από το φυσικό αέριο είναι σχεδόν απόλυτη στον τομέα των μεταφορών, ενώ ο βαθμός εξάρτησης στον τομέα της παραγωγής ενέργειας είναι υψηλός και αυξάνεται διαρκώς. Στην ΕΕ, το ποσοστό χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ενέργειας ανέρχεται σε 50 % και προβλέπεται να αυξηθεί σε 70 % έως το 2020. Επίσης, τα δημόσια οικονομικά των κρατών συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τα ορυκτά καύσιμα, κυρίως μέσω των υψηλών φόρων που επιβάλλονται στα καύσιμα για τις μεταφορές.

1.1.1 Η σημαντική εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα συναρτάται με ορισμένα προβλήματα. Η αναμενόμενη εξάντληση των αποθεμάτων ορυκτών καυσίμων είναι πιθανό να προξενήσει μακροπρόθεσμα ορισμένα προβλήματα εφοδιασμού, προς το παρόν, όμως, η κατάσταση ελέγχεται από τις ρυθμιστικές δυνάμεις των αγορών. Εντούτοις, τα ορυκτά καύσιμα παραμένουν στο επίκεντρο της διεθνούς πολιτικής. Τα περισσότερα αποθέματα πετρελαίου και αερίου βρίσκονται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από πολιτική αστάθεια ή όπου δεν ισχύουν οι συνήθεις κανόνες της αγοράς και του ανταγωνισμού. Ωστόσο, η επιτακτικότερη πρόκληση συνίσταται σήμερα στην αλλαγή του κλίματος, διότι με την καύση ορυκτών καυσίμων εκπέμπεται διοξείδιο του άνθρακα.

1.2 Η αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί κεντρική συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής στην Ευρώπη. Η Πράσινη Βίβλος για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού στην Ευρώπη προσδιορίζει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της ευρωπαϊκής στρατηγικής στον τομέα της ενέργειας, με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη.

1.3 Στην Πράσινη Βίβλο τίθενται δύο βασικοί στόχοι για τις στρατηγικές που εκτίθενται σε αυτή:

- βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού μέσω της διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας με τη χρήση μη εισαγόμενων πηγών, και
- καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος μέσω της υποκατάστασης των ορυκτών καυσίμων από πηγές οι οποίες δεν προκαλούν έκλυση αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Συγχρόνως, ο τρίτος στόχος των ενεργειακών πολιτικών έγκειται στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, σύμφωνα με το πνεύμα της στρατηγικής της Λισαβόνας.

1.4 Οι κύριες προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας περιλαμβάνονται στη Λευκή Βίβλο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας του 1997, στην οδηγία για την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας («RES-E»), η οποία εγκρίθηκε το 2001, και στην οδηγία σχετικά με τα βιοκαύσιμα που εγκρίθηκε το 2003.

1.4.1 Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδοτήσεις για κάθε μια από τις προτάσεις αυτές και, επιπλέον, το 2000 εξέδωσε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Ανανεώσιμη ενέργεια από τη γεωργία». Σε όλες αυτές τις γνωμοδοτήσεις η ΕΟΚΕ παρείχε την αμέριστη υποστήριξη της στο στόχο της αύξησης της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών. Τα προτεινόμενα μέτρα πολιτικής έτυχαν επίσης ευρείας αποδοχής, αλλά διατυπώθηκαν ορισμένες αναλυτικές παρατηρήσεις. Στη γνωμοδότησή της επί της οδηγίας σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ΕΟΚΕ εξέφρασε τις ανησυχίες της επισημαίνοντας ότι, εάν τυχόν παραχωρηθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα εν λευκώ επιλογής των μέτρων ενίσχυσης και του επιπέδου τους, τότε ενδέχεται να προκληθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

1.5 Τα μέτρα ενίσχυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι απαραίτητα, επειδή πολλές από τις πηγές και τις τεχνολογίες αυτές δεν είναι πάντοτε ανταγωνιστικές σε σχέση με την παραδοσιακή παραγωγή ενέργειας, αλλά μπορούν να γίνουν. Η ενίσχυση μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως αντιστάθμισμα των κρατικών ενισχύσεων που έχουν διατεθεί, επί σειρά ετών, στις παραδοσιακές πηγές ενέργειας και στις μεθόδους παραγωγής τους, καθώς και του εξωτερικού κόστους που προκαλείται μεν αλλά δεν αναλαμβάνεται από την παραδοσιακή παραγωγή και χρήση ενέργειας. Τα επιχειρήματα αυτά υποστηρίζονται από πολλές μελέτες, αλλά όχι από όλες, ή εν πάση περιπτώσει όχι πλήρως.

1.6 Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι να συνεισφέρει με δεδομένα, αναλύσεις και συστάσεις στη συνεχιζόμενη ζωνή συζήτηση όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία η Επιτροπή προετοιμάζεται για την αναθεώρηση της οδηγίας για την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας («RES-E»). Μολονότι η προθεσμία εφαρμογής της οδηγίας αυτής δεν έχει ακόμη παρέλθει, έχουν ήδη αναληφθεί σημαντικές προσπάθειες στα κράτη μέλη.

2. Παρόντες στόχοι και κανονισμοί της ΕΕ

2.1 Στόχοι για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έχουν τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην οδηγία σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παρέχεται ορισμός των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με τον οποίο ως ανανεώσιμες πηγές ενέργειας νοούνται οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: αιολική, ηλιακή, γεωθερμική, θαλάσσια, παλιρροϊκή και υδροηλεκτρική ενέργεια, ενέργεια από βιομάζα, από αέρια εκλυόμενα στις χωματερές, από αέρια παραγόμενα κατά την κατεργασία λυμάτων και από βιοαέρια. Η οδηγία ορίζει περαιτέρω ότι ως βιομάζα νοείται το βιοαποικοδομήσιμο κλάσμα προϊόντων, αποβλήτων και καταλοίπων της γεωργίας (συμπεριλαμβανομένων των φυτικών και των ζωικών ουσιών), της δασοκομίας και συναφών με αυτές βιομηχανικών κλάδων, καθώς και το βιοαποικοδομήσιμο κλάσμα βιομηχανικών και αστικών αποβλήτων.

2.2 Στόχος της Λευκής Βίβλου για κοινοτική στρατηγική και σχέδιο δράσης — «Ενέργεια για το μέλλον: ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» είναι ο διπλασιασμός του μεριδίου της ανανεώσιμης ενέργειας στο συνολικό ενεργειακό εφοδιασμό της ΕΕ. Αυτό συνεπάγεται αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά ποσοστό ίσο με το 12 % της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το 2010.

2.3 Για να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή της στρατηγικής που παρουσιάζεται στη Λευκή Βίβλο, το 1999 ξεκίνησε ειδική εκστρατεία, η οποία θα συνεχισθεί έως το 2003. Για ορισμένες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ορίστηκαν ενδεικτικοί στόχοι στους οποίους ενδεχομένως θα γίνονταν προσθήκες κατά την περίοδο 1999-2003.

2.4 Η οδηγία σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ορίζει ως γενικό στόχο για το μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας που θα παράγεται από ανανεώσιμες πηγές να ανέλθει σε 22 % της ακαθάριστης κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ έως το 2010. Η οδηγία θέτει ενδεικτικούς στόχους όσον αφορά το μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές για κάθε κράτος μέλος.

2.5 Στόχος της οδηγίας για τα βιοκαύσιμα είναι η αύξηση της κατανάλωσης βιοκαυσίμων σε 2 % της κατανάλωσης πετρελαίου κίνησης και βενζίνης το 2005 και σε 5,75 % το 2010. Παράλληλα με την οδηγία αυτή, εγκρίθηκε και η οδηγία σχετικά με τις εκπτώσεις φόρων για τα βιοκαύσιμα, η οποία παρέχει στα κράτη μέλη ένα βασικό μέσο για την προαγωγή των βιοκαυσίμων.

2.6 Στην οδηγία σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν διατυπώνονται σαφείς κανόνες σχετικά με τα μέτρα ενίσχυσης της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Αναφέρεται, ωστόσο, ότι το 2005 η Επιτροπή θα προβεί σε επισκόπηση της εφαρμογής και των αποτελεσμάτων και κατόπιν θα αποφασίσει ενδεχομένως μια κοινή μέθοδο στήριξης εφαρμοστέα στο σύνολο της Ένωσης.

2.7 Εν τω μεταξύ, το 2001 η Επιτροπή θέσπισε κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, οι οποίες ισχύουν κατ' αρχήν και για την ενίσχυση των ΑΠΕ. Η κεντρική ιδέα των κατευθυντήριων γραμμών έγκειται στο γεγονός ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας επιδέχονται μεν κρατική ενίσχυση, αλλά τα καθίστανται ενίσχυση πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή. Επιτρέπονται τέσσερις δια-

φορητικές, εναλλακτικές μορφές ενίσχυσης, ενώ μόνον ένα συγκεκριμένο, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις υψηλό, ποσοστό του κόστους είναι δυνατό να καλύπτεται από ενισχύσεις, πράγμα που δεν πρέπει όμως να οδηγεί σε υπεραντιστάθμιση. Τα καθίστανται ενίσχυση πρέπει να είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας και το ύψος των ενισχύσεων να φθίνει.

2.8 Στην Παγκόσμια Διάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη το 2002 συμφωνήθηκε να καταβληθούν προσπάθειες για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε όλο τον κόσμο, αλλά δεν τέθηκαν συγκεκριμένοι στόχοι. Ωστόσο, η ΕΕ δεσμεύθηκε —μέσω της δημιουργίας ενός συνασπισμού ομόνων κρατών— να επιδιώξει την επίτευξη ενός παγκόσμιου στόχου για το μερίδιο των ΑΠΕ, ο οποίος να συνάδει με το στόχο της ΕΕ. Η Επιτροπή προετοιμάζει ανακοίνωση επί του θέματος αυτού.

3. Συναφείς πολιτικές και μέτρα

3.1 Η προαγωγή της ενεργειακής αποδοτικότητας είναι ακόμη ένας πυλώνας της ενεργειακής πολιτικής με στόχους παρόμοιους με εκείνους της προαγωγής των ΑΠΕ, δηλαδή την ασφάλεια του εφοδιασμού και την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Βασική τεχνολογία αποτελεί η συνδυασμένη παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας (CHP), για την οποία σύντομα θα εγκριθεί σχετική οδηγία. Άλλα μέτρα για την ενεργειακή αποδοτικότητα είναι τα πρότυπα αποδοτικότητας για τις οικιακές συσκευές, η σήμανση, ένα σχέδιο οδηγίας σχετικά με το σχεδιασμό εξοπλισμού που χρησιμοποιεί ηλεκτρική ενέργεια και άλλο ένα σχετικά με τη διαχείριση βάσει της ζήτησης.

3.1.1 Τα κράτη μέλη έχουν επίσης θεσπίσει εθνικά μέτρα για την προαγωγή της ενεργειακής αποδοτικότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι Εθελούσιες Συμφωνίες υπήρξαν επιτυχείς και εκτιμάται γενικώς ότι υπάρχουν ακόμη πολλές δυνατότητες στον τομέα αυτό.

3.1.2 Τα μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας συνήθως δεν αλληλεπικαλύπτονται ούτε παρεμβάλλονται μεταξύ των μέτρων για την προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ωστόσο, στην περίπτωση της συνδυασμένης παραγωγής θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας διαπιστώνεται αλληλοεπικάλυψη καθώς μια πηγή για τη συνδυασμένη παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας είναι η βιομάζα. Η αλληλοεπικάλυψη αυτή δεν αναμένεται να προκαλέσει προβλήματα στην αγορά ούτε να δυσχεράνει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από διάφορες οδηγίες.

3.2 Το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ, όπως διαμορφώνεται στην πρόσφατα εγκριθείσα σχετική οδηγία, αφορά την παραγωγή ενέργειας που προκαλεί εκπομπές CO₂. Η οδηγία αυτή δεν καλύπτει άμεσα τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή άλλες πηγές ενέργειας που δεν προκαλούν εκπομπές, όπως η πυρηνική ενέργεια — δηλαδή, το σύστημα δεν προβλέπει τη διάθεση πιστώσεων για τον περιορισμό των εκπομπών CO₂ μέσω επενδύσεων με στόχο την παραγωγή ενέργειας που δεν προκαλεί εκπομπές. Ωστόσο, το σύστημα ανώτατων ορίων εκπομπών και εμπορίας εκπομπών (cap and trade) αποτελεί πολύ ισχυρό μέσο το οποίο θα αυξήσει εμμέσως τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και θα αυξήσει τις ενεργειακές τιμές και το κόστος της χρήσης ορυκτών καυσίμων καθιστώντας περισσότερο ανταγωνιστικές τις πηγές ενέργειας που δεν προκαλούν εκπομπές.

3.2.1 Η οδηγία σχετικά με το σύστημα εμπορίας εκπομπών και κυρίως η οδηγία σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλληλεπικαλύπτονται και μάλιστα σε ορισμένα σημεία ενδέχεται να μην είναι συνεκτικές. Η οδηγία σχετικά με το σύστημα εμπορίας εκπομπών μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι καλύπτει την πτυχή της αλλαγής του κλίματος στο πλαίσιο της προαγωγής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το ερώτημα που προκύπτει είναι εάν ο στόχος της μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να περιοριστεί αποκλειστικά στην εμπορία εκπομπών και να επανασχεδιασθούν τα μέτρα που σχετίζονται με την ασφάλεια του εφοδιασμού. Σύμφωνα με πολυάριθμες μελέτες, η εμπορία των εκπομπών της ΕΕ θα αυξήσει σημαντικά την αγοραία τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος (οι εκτιμήσεις κυμαίνονται από 20 % έως περισσότερο από 100 %). Είναι εφικτό από οικονομικής και πολιτικής άποψης να αυξηθεί το εν λόγω κόστος με την εφαρμογή ενός οιοδήποτε άμεσου συστήματος στήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που επιπροσθέτως θα αυξήσει τον λογαριασμό ηλεκτρικού ρεύματος του χρήστη;

3.3 Η κοινή γεωργική πολιτική έχει μεγάλη επίδραση στον εφοδιασμό σε βιομάζα για την παραγωγή ενέργειας. Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ επιφέρει αλλαγές στο χώρο αυτό. Ενεργειακές καλλιέργειες μπορούν πλέον να λάβουν χώρα και σε κανονικές γεωργικές εκτάσεις και να επιδοτούνται με 45 ευρώ ανά εκτάριο.

3.4 Τον Ιούνιο του 2003 υιοθετήθηκε το κοινοτικό πρόγραμμα στήριξης «Ευφυής ενέργεια για την Ευρώπη» για μη τεχνολογικές δράσεις στον τομέα της ενεργειακής αποτελεσματικότητας και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το εν λόγω πρόγραμμα διαρκεί από το 2003 έως το 2006 και στηρίζει έργα που στόχο έχουν την προώθηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας και άρση των εμποδίων για την είσοδο στην αγορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το πρόγραμμα έχει τέσσερα σκέλη: το ALTENER στοχεύει τις νέες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το SAVE αφορά την ενεργειακή αποδοτικότητα, το STEER συνδέεται με τις μεταφορές, ενώ αντικείμενο του COOPENER είναι η συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

3.5 Οι πολιτικές στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (E&A) είναι κείρας σημασίας τόσο για την ανάπτυξη νέων λύσεων σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όσο και για την περαιτέρω βελτίωση των τεχνολογιών που εφαρμόζονται ήδη ή πρόκειται να κυκλοφορήσουν σύντομα στην αγορά. Ορισμένες μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που περιλαμβάνονται στον ορισμό της οδηγίας σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βρίσκονται, στην πραγματικότητα, στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής τους, και θα απαιτηθούν σημαντικές προσπάθειες στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης έως ότου αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητές τους.

3.5.1 Η τεχνολογία του υδρογόνου προσελκύει ιδιαίτερη προσοχή και δημιουργεί προσδοκίες. Ως προς ορισμένες εφαρμογές της, η τεχνολογία αυτή φαίνεται να βρίσκεται πολύ κοντά στην είσοδο της στην αγορά. Οι μεγάλες δυνατότητες του υδρογόνου, χρησιμοποιούμενου ως καυσίμου για τις μεταφορές και σε στοιχεία καυσίμου, συνίστανται στο γεγονός ότι, αφενός, δεν προκαλεί αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και, αφετέρου, παρέχει ένα μέσο αποθήκευσης της ηλεκτρικής ενέργειας και υποκατάστασης του πετρελαίου. Το υδρογόνο παράγεται είτε από φυσικό αέριο (την ορυκτή πρωτογενή πηγή ενέργειας) είτε από νερό με την κατανάλωση ενέργειας μέσω ηλεκτρόλυσης είτε από βιομάζα. Δεδομένου ότι τα γνωστά αποθέματα φυσικού αερίου είναι

περιορισμένα, είναι προτιμότερο να διατεθούν ως καύσιμα μεταφορών. Η πυρηνική ενέργεια και πιθανόν στο μέλλον η φωτοβολταϊκή ενέργεια είναι οι πλέον κατάλληλες για την παροχή της ηλεκτρικής ενέργειας που απαιτείται για την παραγωγή υδρογόνου από το νερό. Εξάλλου, πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω οι τεχνικές παραγωγής τους με στόχο τη μείωση του κόστους συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών για τον ασφαλή χειρισμό αυτού του ιδιαίτερα εκρηκτικού καυσίμου.

4. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα κράτη μέλη

4.1 Η μεταφορά των οδηγιών για την προώθηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η οδηγία σχετικά με τα βιοκαύσιμα δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί στα κράτη μέλη. Είναι πολύ νωρίς για να πει κανείς εάν όλα τα κράτη μέλη θα προλάβουν τις στοχοθετημένες προθεσμίες, αλλά θεωρείται πιθανό ορισμένα εξ αυτών να μην τις προλάβουν. Όλα τα κράτη μέλη έχουν ήδη κοινοποιήσει τους εθνικούς στόχους τους.

4.2 Εν τω μεταξύ τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει εθνικά καθεστώτα ενίσχυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν εντατικοποιήσει καθεστώτα, τα οποία εφαρμόζονταν ήδη πριν από τις πολιτικές δηλώσεις σε επίπεδο ΕΕ. Τα συστήματα ενίσχυσης των διαφόρων κρατών μελών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους και το ίδιο ισχύει και για τα επίπεδα της αντιστάθμισης που παρέχουν.

4.2.1 Παρατηρούνται πέντε βασικές μορφές ενίσχυσης:

1. εγγυημένες τιμές αγοράς και υποχρέωση επαναγοράς
2. «πράσινα» πιστοποιητικά, συνήθως σε συνδυασμό με υποχρέωση επανάκτησης
3. συστήματα πρόσκλησης υποβολής προσφορών
4. φορολογικές ελαφρύνσεις ή απαλλαγές και
5. άμεση υποστήριξη των επενδύσεων.

4.2.2 Η υποχρέωση επαναγοράς ισχύει ήδη στην Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, και την Ελλάδα. Συστήματα βάσει πιστοποιητικών χρησιμοποιούνται στο Βέλγιο, τη Δανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ βρίσκονται υπό σχεδιασμό στην Ιταλία. Στη Φινλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο η ενίσχυση είναι ενσωματωμένη στο σύστημα φορολόγησης της ενέργειας/του άνθρακα.

4.2.3 Παράδειγμα του συστήματος τιμών απορρόφησης/υποχρεωτικής πληρωμής είναι ο νόμος περί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας της Γερμανίας. Το σύστημα εγγυάται στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές την άμεση στήριξη των τιμών για περίοδο 20 ετών. Προβλέπονται διάφορες κατηγορίες τιμών για τις διαφόρων ειδών τεχνολογίες και διαφορετικά επίπεδα αποδοτικότητας στο εσωτερικό κάθε κατηγορίας που συνήθως υπερβαίνουν τα 80 ΙJ ανά MWh. Συνήθως, οι τιμές διασφαλίζονται για ορισμένο χρονικό διάστημα και έπειτα μειώνονται σταδιακά με την πάροδο του χρόνου. Το κόστος κατανέμεται εξίσου σε όλους τους καταναλωτές. Η συμβατότητα του εν λόγω γερμανικού νόμου με τις διατάξεις περί κρατικών ενισχύσεων της Συνθήκης απετέλεσε αντικείμενο διερεύνησης και, τελικώς, αποφασίσθηκε ότι δεν συνιστά κρατική ενίσχυση εφόσον δεν απαιτείται να διατεθούν κρατικοί πόροι.

4.2.4 Παράδειγμα καθεστώτος στήριξης ενσωματωμένου στο σύστημα φορολόγησης της ενέργειας είναι εκείνο των Κάτω Χωρών. Η ηλεκτρική ενέργεια που δεν παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας φορολογείται, προκειμένου να ενισχυθεί η παραγωγή «πράσινης» ηλεκτρικής ενέργειας. Οι χρήστες βιομηχανικού ηλεκτρικού ρεύματος εξαιρούνται σε μεγάλο βαθμό από τη φορολόγηση αυτή, λαμβανομένου υπόψη του εναλλακτικού μέσου που έχει θεσπισθεί για τη βιομηχανία, δηλαδή της υποχρέωσης της βιομηχανίας να εκπληρώσει κορυφαίους σε παγκόσμιο επίπεδο στόχους στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας.

4.2.5 Το σύστημα UK Renewables Obligation που εφαρμόζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί παράδειγμα συστήματος βάσει πιστοποιητικών και υποχρεώσεων, σύμφωνα με το οποίο οι προμηθευτές υποχρεούνται να παρέχουν συγκεκριμένο ποσοστό ενέργειας προερχόμενο από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας 3 % το 2002, 10,4 % το 2010). Το κόστος, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ενδεχομένως και πρόστιμο (περίπου 45 ευρώ ανά MWh,) κατανέμεται στους καταναλωτές.

4.3 Τα συστήματα αυτά είναι σχεδόν αμιγώς εθνικού χαρακτήρα και συνήθως δεν περιλαμβάνουν τις εισαγωγές. Παρ' όλα αυτά, σε ορισμένες περιπτώσεις οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν τη δυνατότητα να αποκομίσουν διπλά οφέλη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αιολική ενέργεια που παράγεται στη Γερμανία και εξάγεται στις Κάτω Χώρες, η οποία μπορεί να επωφεληθεί τόσο από την άμεση στήριξη των τιμών που παρέχεται στη Γερμανία όσο και από την ενίσχυση που χορηγείται στις Κάτω Χώρες.

4.4 Η αιολική ενέργεια αναμένεται να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην εκπλήρωση των συνολικών στόχων και τα προγράμματα ενίσχυσης προσαρμόζονται αναλόγως. Η τιμή αγοράς της αιολικής ενέργειας από τους παραγωγούς επί του παρόντος υπερβαίνει τα 100 ευρώ ανά MWh στην Ιταλία και το Βέλγιο, και τα 50 ευρώ στη Γαλλία, την Αυστρία, Πορτογαλία, Γερμανία, και το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε ορισμένα κράτη μέλη τα επίπεδα των τιμών θα πέσουν ύστερα από πέντε έως δεκαπέντε έτη.

5. Διεύρυνση

5.1 Μόνον σε τρία από τα δέκα νέα κράτη μέλη της ΕΕ το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην εθνική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ήταν, το 1997, υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ το ίδιο έτος (12,9 %). Οι χώρες αυτές είναι:

- η Λεττονία με 42,4 %,
- η Σλοβακία με 17,9 %, και
- η Σλοβενία με 29,9 %.

Και οι τρεις αυτές χώρες χρησιμοποιούν κυρίως υδροηλεκτρική ενέργεια λόγω της μεγάλης διαθεσιμότητας της συγκεκριμένης ενεργειακής πηγής. Στις υπόλοιπες επτά χώρες, το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας είναι μάλλον χαμηλό, δηλαδή ο μέσος όρος κυμαίνεται στο 2 %.

5.2 Οι εθνικοί στόχοι των νέων κρατών μελών προβλέπουν αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η οποία το 2010 αναμένεται να διπλασιασθεί σε σχέση με το 1997. Αυτό το ποσοστό αύξησης είναι λοιπόν σχεδόν ίδιο με εκείνο που έχει τεθεί ως στόχος για τις χώρες της ΕΕ. Ένα από τα προβλήματα που θα προκύψουν είναι ότι αυτές οι δέκα

χώρες δεν παρουσιάζουν μεγάλες δυνατότητες εκμετάλλευσης της αιολικής ενέργειας. Η έως τούδε χρήση της αιολικής ενέργειας δεν προοιωνίζει αποδοτικό τρόπο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και, επομένως, στα περισσότερα από τα νέα κράτη μέλη φαίνεται να αυξάνεται η σημασία της χρήσης της βιομάζας.

5.3 Όσον αφορά την παροχή θερμικής ενέργειας, τα νέα κράτη μέλη καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό από εκτεταμένα δίκτυα αστικής θέρμανσης, τα οποία ωστόσο πάσχουν εν μέρει από έλλειψη συντήρησης. Οι δυνατότητες χρήσης της βιομάζας και της συνδυασμένης παραγωγής θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας για την αστική θέρμανση ενδέχεται να είναι σημαντικές, αλλά δεν γνωρίζουμε περαιτέρω λεπτομέρειες.

5.4 Τα νέα κράτη μέλη φαίνεται να παρουσιάζουν μεγάλες δυνατότητες όσον αφορά την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, σημαντικά μεγαλύτερες από τις δυνατότητες που παρουσιάζει η ΕΕ. Το γεγονός αυτό πρέπει να ενισχυθεί εκ παραλλήλου με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ειδικότερα, πρέπει να διεξαχθούν εκστρατείες ενημέρωσης των πολιτών για την εξοικονόμηση της ενέργειας στα νοικοκυριά.

5.5 Το γεγονός ότι τα νέα κράτη μέλη ξεκίνησαν τις προσπάθειες αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μεταγενέστερα μπορεί να αποβεί προς όφελός τους, δεδομένου ότι έτσι έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τις επιτυχημένες και τις αποτυχημένες εμπειρίες των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για να παρασχεθεί αυτή η δυνατότητα τόσο στα νέα όσο και στα υφιστάμενα κράτη μέλη της ΕΕ, κρίνεται απαραίτητη η διεξοδική παρακολούθηση των θετικών και των αρνητικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω οι επιτυχείς προσπάθειες, να μειωθούν τα λάθη και, άρα, να βελτιστοποιηθεί το κόστος παραγωγής.

5.6 Η στήριξη προς το σκοπό αυτό των νέων κρατών μελών φαίνεται πολύ σημαντική, καθώς οι εμπειρίες τους όσον αφορά τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι αρκετά περιορισμένες, όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία που δείχνουν ότι ως επί το πλείστον η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βασίζεται στην υδροηλεκτρική ενέργεια.

5.7 Μια ακόμη πτυχή του ίδιου θέματος αφορά το κόστος της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Κανένα από τα νέα κράτη μέλη δεν διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους. Επομένως, κάθε νέα τεχνολογία για την οποία απαιτούνται μεγάλα κεφάλαια και ολιγάριθμο ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί δυσβάσταχτο φορτίο και μειώνει τις πιθανότητες των νέων κρατών μελών της ΕΕ να φθάσουν τα επίπεδα της ΕΕ έπειτα από κάποια χρόνια. Το υψηλό κόστος της κατανάλωσης ενέργειας ενδέχεται να προκαλέσει μείωση των ρυθμών ανάπτυξης και να πλήξει την ανταγωνιστικότητα.

5.8 Επομένως, η προώθηση ανταγωνιστικών τιμών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι ζωτικής σημασίας ιδιαίτερα για αυτή την ομάδα χωρών διότι σύντομα θα υποχρεωθούν, όπως είναι φυσικό, να αποδεχθούν τις ίδιες υποχρεώσεις και τους ίδιους στόχους με τα υφιστάμενα κράτη μέλη της ΕΕ.

6. Δυνατότητες και μη δασμολογικά εμπόδια για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

6.1 Οι δυνατότητες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι μεγάλες, αλλά παραμένουν στις περισσότερες περιπτώσεις περιορισμένες, ακόμη και εάν παραβλέψει κανείς τον παράγοντα του κόστους. Οι δυνατότητες διαφέρουν όχι μόνον ανάλογα με την πηγή, αλλά και, κατά κύριο λόγο, από χρονικής πλευράς. Οι μορφές των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, κυρίως η αιολική και η υδροηλεκτρική ενέργεια και η βιομάζα, υπόκεινται ταυτοχρόνως σε εμφανείς περιορισμούς. Άλλες μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η φωτοβολταϊκή και η παλιρροϊκή ενέργεια, βρίσκονται ακόμη στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής τους και οι πραγματικές δυνατότητές τους δεν αναμένεται να φανούν πριν από την πάροδο 20-30 ετών, ή και αργότερα. Χρειάζεται να καταβληθούν ακόμη πολλές προσπάθειες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στους τομείς της έρευνας και της ανάπτυξης, γεγονός το οποίο προϋποθέτει πολύ διαφορετικές προσεγγίσεις και λύσεις από εκείνες που προορίζονται να συνδράμουν τις σχεδόν πλήρως αναπτυγμένες τεχνολογίες ώστε να γίνουν ακόμη πιο αποδοτικές και απολύτως ανταγωνιστικές.

6.2 Η χρήση της αιολικής ενέργειας περιορίζεται λόγω της αναγκαίας εξασφάλισης εφεδρικής ενέργειας και της συνακόλουθης ικανότητας του δικτύου. Η παραγωγή βιομάζας προάγεται μέσω της γεωργικής και της δασικής πολιτικής. Η χρήση της βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας επηρεάζεται από άλλες εφαρμογές, που αποφέρουν υψηλότερη προστιθέμενη αξία. Η προτίμηση των εφαρμογών αυτών υπό την επιρροή των δυνάμεων της αγοράς δεν πρέπει να υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα της βιομάζας. Η παραγωγή περισσότερης υδροηλεκτρικής ενέργειας είναι δυσχερής στην Ευρώπη για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι ακόμη και σχέδια για μικρές και προσανατολισμένες στο μέλλον μονάδες παραγωγής εγείρουν αντιδράσεις.

6.3 Ένα διογκούμενο, σοβαρό εμπόδιο για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι η εναντίωση του κοινού. Η εναντίωση μπορεί να οφείλεται στην ανεπαρκή συνειδητοποίηση της σημασίας που έχει η αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και στην παραπληροφόρηση σχετικά με τις ιδιότητες των τεχνολογιών. Προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα αυτό απαιτείται να διοργανωθούν ενημερωτικές και εκπαιδευτικές εκστρατείες, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής της σημασίας και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα σχολικά προγράμματα. Οι αποφάσεις όσον αφορά την τοποθεσία των εγκαταστάσεων φυσικά πρέπει να λαμβάνουν πάντοτε υπόψη την αποδοχή εκ μέρους των εντοπιών. Η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί, επίσης, να προσφέρει ορθές λύσεις όπως, για παράδειγμα, θαλάσσιες εγκαταστάσεις παραγωγής αιολικής ενέργειας αντί χερσαίων εγκαταστάσεων.

6.3.1 Οι τεχνολογίες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας προσελκύουν σε σημαντικό βαθμό την εφευρετικότητα και την επιχειρηματικότητα, γεγονός που πρέπει να ενθαρρυνθεί και να ενισχυθεί. Το ίδιο πρέπει να συμβεί και όσον αφορά το ενδεχόμενο της συμμετοχής και της πραγματοποίησης επενδύσεων από κατοίκους των εκάστοτε περιοχών. Παρά τα συστήματα ενίσχυσης, τα οποία ορισμένες φορές είναι αρκετά γενναία, δεν θα πρέπει ωστόσο να αγνοηθούν οι δυνητικοί κίνδυνοι.

6.4 Οι επαχθείς και χρονοβόρες διαδικασίες αδειοδότησης καθιστούν συχνά τις επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας επικίνδυνες και δαπανηρές. Πρέπει να θεσπιστούν χρονικοί περιορισμοί τις οποίες οι αρχές οφείλουν να τηρούν. Επιπλέον, οι δικαστικές προσφυγές σχετικά με αποφάσεις των αρχών μπορούν να παρατείνουν τις διαδικασίες αδειοδότησης για μεγάλο διάστημα, ακόμη και για σειρά ετών.

6.5 Σε πολλές περιπτώσεις, για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας απαιτείται ανάπτυξη των υποδομών η οποία μπορεί να είναι χρονοβόρα. Επίσης η αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δημιουργεί πρόσθετες απαιτήσεις και, ορισμένες φορές, προβλήματα στα δίκτυα, ιδίως όταν οι τοπικές παράμετροι δεν λαμβάνονται προσεκτικά υπόψη. Επομένως, ο ρυθμός αύξησης της χρήσης μπορεί να είναι κάπως βραδύτερος σε σχέση με τους ενδεικτικούς στόχους ή το κόστος να είναι υψηλότερο.

6.6 Στην πράξη, η προαγωγή των πηγών ανανεώσιμης ενέργειας αποσκοπεί στην υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων, καθώς αυτά εκπέμπουν αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και, σε μεγάλο βαθμό, εισάγονται από χώρες εκτός ΕΕ. Λαμβάνοντας υπόψη τους συντελεστές αποδοτικότητας για τη χρήση πρωτογενούς ενέργειας, η άμεση παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική ενέργεια, αποτελεί την καλύτερη λύση από την άποψη της υποκατάστασης. Η υποκατάσταση πρωτογενών ορυκτών καυσίμων με καύσιμα από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι λιγότερο αποτελεσματική. Η συνδυασμένη παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα βελτιώνει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της υποκατάστασης. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη της την αρχή της υποκατάστασης στο συνολικό σχεδιασμό της, όχι όμως ιδιαίτερα κατά το σχεδιασμό των μέτρων προαγωγής και κατά τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων.

6.7 Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχουν εναποτεθεί υψηλές προσδοκίες. Εάν ληφθούν υπόψη οι προαναφερθέντες περιορισμοί και το μεγάλο χρονικό διάστημα που απαιτείται σε πολλές περιπτώσεις, είναι προφανές ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν θα λύσουν όλα τα ενεργειακά προβλήματα της Ευρώπης. Μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην κάλυψη της ολοένα αυξανόμενης ζήτησης. Στο βραχυπρόθεσμο ή μεσοπρόθεσμο διάστημα δεν μπορούν, έστω και με το πλέον αισιόδοξο αλλά ακόμα ρεαλιστικό σενάριο, να υποκαταστήσουν τον άνθρακα ή την πυρηνική ενέργεια, και ακόμα λιγότερο και τις δυο αυτές πηγές ενέργειας. Για πιο μακροπρόθεσμα διαστήματα, πρέπει να αναπτυχθούν σενάρια και οράματα για να δοθεί έμπνευση και κατεύθυνση στην Ε&Α και σε άλλες δράσεις σε ένα πρώιμο στάδιο.

7. Αξιολόγηση των μεθόδων στήριξης και των αποτελεσμάτων

7.1 Η αποτελεσματικότητα των μέσων για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εξαρτάται σημαντικά από το λεπτομερή σχεδιασμό τους. Φαίνεται, ωστόσο, ότι τα συστήματα άμεσης στήριξης των τιμών είναι ιδιαίτερος αποτελεσματικά. Εντούτοις, πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη η σχέση κόστους/αποτελεσματικότητας, οι επιπτώσεις στις αγορές και άλλες συνέπειες των συστημάτων.

7.2 Στην πλειονότητά τους, τα συστήματα ενίσχυσης δεν δημιουργούν ανταγωνισμό ανάμεσα στις διαφορετικές μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ούτε ανάμεσα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στις παραδοσιακές μορφές παραγωγής ενέργειας. Κατά κανόνα, οι μέθοδοι προαγωγής δεν περιέχουν καμία πρόβλεψη για την βελτίωση της τεχνολογίας και την ανάπτυξη της αποδοτικότητας, ενώ, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν προβλέπονται μηχανισμοί για την αποτροπή της υπεραντιστάθμισης.

7.3 Οι δομές των αγορών καυσίμων για τη θέρμανση, την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τις μεταφορές διαφέρουν σημαντικά. Με την εξάπλωση των δικτύων αστικής θέρμανσης, η αγορά του τομέα της θέρμανσης έχει αποκτήσει αμιγώς τοπικό χαρακτήρα. Οι αγορές των καυσίμων για τις μεταφορές είναι ανταγωνιστικές και, ως ένα βαθμό, υφίστανται στρέβλωση λόγω της διαφορετικής φορολόγησης εντός της ΕΕ. Η αγορά του ηλεκτρικού ρεύματος αρχίζει να απελευθερώνεται, αλλά υπάρχουν ακόμη πολλά εμπόδια που παρακωλύουν το διασυνοριακό εμπόριο. Ο διαχωρισμός της υποδομής και της υποδομής και η διασφάλιση της πρόσβασης τρίτων αποτελούν σημαντικά θέματα.

7.3.1 Κάθε μέτρο για την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και καυσίμων για τις μεταφορές από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πρέπει να εξετάζεται προσεκτικά ώστε να μην προκαλεί στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Η διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για το σύνολο της ΕΕ, πράγμα το οποίο σαφώς δεν ισχύει επί του παρόντος, πρέπει να θεωρηθεί βασικό στόχος.

7.3.2 Στην περίπτωση του ηλεκτρικού ρεύματος, κατά τον σχεδιασμό των μέτρων προαγωγής θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η βέλτιστη αξιοποίηση των φυσικών και κλιματικών συνθηκών στο σύνολο της ΕΕ, καθώς και η υπάρχουσα ικανότητα των δικτύων. Σε αντίθετη περίπτωση, οι λύσεις δεν θα είναι καθόλου συμφέρουσες και θα συνεπάγονται υψηλότερο επενδυτικό κόστος και κόστος χρήσης για το ίδιο τελικό αποτέλεσμα. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η χωροθέτηση των αιολικών πάρκων, η οποία πρέπει να είναι η βέλτιστη δυνατή τόσο σε σχέση με τις ωφέλιμες συνθήκες ανέμου όσο και με την παραγωγική ικανότητα και τη χρήση του δικτύου. Αυτό δεν συμβαίνει επί του παρόντος, δεδομένου ότι οι εθνικοί στόχοι αποτελούν καθοριστικό παράγοντα.

7.4 Η οδηγία για την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ορίζει κριτήρια για τα εθνικά σχέδια στήριξης. Πρέπει να είναι συμβατά με την εσωτερική αγορά, να λαμβάνουν υπόψη τα χαρακτηριστικά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, να είναι αποτελεσματικά και απλά και να προβλέπουν επαρκή μεταβατικά καθεστώτα προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με την οδηγία για την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ΕΟΚΕ είχε προτείνει να ληφθούν υπόψη πρόσθετες αρχές. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνεται: εύλογη επιβάρυνση των καταναλωτών και των δημοσίων πόρων, φθίνοντα επίπεδα αποζημίωσης, έλλειψη ανάγκης για μακροπρόθεσμη στήριξη, πλήρης διαφάνεια και, στο μέτρο του δυνατού, λήψη της τελικής απόφασης από την αγορά, και κανονικοί κίνδυνοι αγοράς.

7.4.1 Οι αρχές αυτές εξακολουθούν να ισχύουν πλήρως. Δυστυχώς, φαίνεται ότι πολλά από τα εθνικά καθεστώτα ενίσχυσης

που έχουν θεσπισθεί δεν είναι σύμμορφα προς τις αρχές αυτές, και συνήθως διαφοροποιούνται σε αρκετά σημεία. Συγκρινόμενα με τις αρχές αυτές, τα συστήματα εγγυημένων τιμών αγοράς και υποχρέωσης επαναγοράς φαίνεται να αντιφάσκουν με πολλές από αυτές.

7.5 Έχουν ήδη εκπονηθεί ορισμένες μελέτες για την εφαρμογή των καθεστώτων ενίσχυσης και έχουν γίνει προβλέψεις σχετικά με την επακόλουθη αύξηση της παραγωγής και της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Σε ορισμένες από τις μελέτες αυτές λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι τα περισσότερα μέσα της ΕΕ δεν έχουν τεθεί ακόμη σε ισχύ. Σε ορισμένες μελέτες συνεκτιμώνται οι συνέπειες των πολιτικών και των μέσων που πρόκειται να υλοποιηθούν στο εγγύς μέλλον. Τα αποτελέσματα ποικίλλουν σημαντικά, αλλά φαίνεται ότι τα περισσότερα κράτη μέλη, και η ΕΕ στο σύνολό της, δεν θα επιτύχουν το στόχο της αύξησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έως το 2010.

7.6 Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις έχει επιτευχθεί ουσιαστική αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αύξηση της αιολικής ενέργειας στη Δανία, τη Γερμανία και την Ισπανία, από το οποίο συνάγεται ότι οι αυξήσεις είναι εφικτές, ακόμη και σε περιοχές όπου οι φυσικές συνθήκες είναι λιγότερο ευνοϊκές, όπως όσον αφορά τις συνθήκες ανέμου στην ενδοχώρα της Γερμανίας. Εάν κάθε κράτος μέλος μιμηθεί το παράδειγμα των κρατών που έχουν να επιδείξουν τα καλύτερα επιτεύγματα, τότε μπορεί να επιτευχθεί ο συνολικός στόχος της ΕΕ.

7.7 Η επίτευξη του στόχου της ΕΕ δεν είναι λοιπόν ανέφικτη. Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν και κατά πόσον οι πολιτικοί και οι ψηφοφόροι είναι πρόθυμοι να συνεισφέρουν τους απαραίτητους πόρους. Το κόστος πρέπει να είναι ανεκτό για τους καταναλωτές και η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο.

7.8 Πολλά κράτη μέλη, και ιδίως τα τρία προαναφερθέντα, επέλεξαν να θεσπίσουν σημαντικά υψηλές τιμές για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Το κατά πόσον το κόστος για την εκπλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορεί να είναι αποδεκτό αποτελεί πολιτική απόφαση. Ωστόσο, η επικρατούσα εντύπωση είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις το κόστος κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα, εν συγκρίσει προς τα επίπεδα των τιμών για την αγορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που υπερβαίνουν τα 100 ευρώ ανά MWh, με τις τρέχουσες τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στην αγορά (πλην κόστους μεταφοράς και φόρων), που κατά μέσον όρο κυμαίνονται μεταξύ 25-30 ευρώ ανά MWh.

7.9 Όσο ο αριθμός των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που λαμβάνουν ενίσχυση είναι σχετικά περιορισμένος, το συνολικό κόστος παραμένει σε χαμηλό επίπεδο. Όταν όμως ο αριθμός αυτός αυξάνεται οι ποσότητες, σύμφωνα με τους στόχους, τότε η επιβάρυνση από πλευράς κόστους αρχίζει να έχει αντίκτυπο στα οικονομικά των χρηστών. Αυτό μπορεί να προκαλέσει αντιδράσεις μεταξύ των ψηφοφόρων, όπως έγινε στη Δανία, ή να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα ιδίως των μεγάλων βιομηχανιών-καταναλωτών ενέργειας, επακόλουθο το οποίο δεν συνάδει διόλου με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας, αλλά ούτε και με τους υπόλοιπους στόχους στον τομέα της οικονομίας.

8. Συμπεράσματα και συστάσεις

8.1 Επί του παρόντος, φαίνεται ότι ούτε τα κράτη μέλη στην πλειονότητά τους ούτε η ΕΕ στο σύνολό της θα επιτύχουν τους στόχους που έχουν τεθεί για την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έως το 2010. Τα επιτεύγματα σε ορισμένα κράτη μέλη δείχνουν ότι η υλοποίηση του στόχου της ΕΕ δεν είναι ανέφικτη. Ωστόσο, θεωρείται μάλλον αβέβαιη η εξεύρεση της αναγκαίας πολιτικής βούλησης και των απαιτούμενων πόρων.

8.2 Δεδομένου ότι σε επίπεδο ΕΕ δεν υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές για τα συστήματα ενίσχυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν εθνικά συστήματα, τα οποία ποικίλλουν σημαντικά ως προς την προσέγγιση, το σχεδιασμό και την έκτασή τους. Φαίνεται ότι πολλά από τα υφιστάμενα σχέδια πρέπει, ειδικότερα, να αναθεωρηθούν αυστηρά από πλευράς αποδοτικότητάς τους συγκριτικά με το κόστος τους.

8.3 Η παρούσα κατάσταση δημιουργεί προσκόμματα στην εσωτερική αγορά διότι τα καθεστώτα έχουν αμιγώς εθνικό χαρακτήρα και δεν περιλαμβάνουν εισαγωγές. Σύμφωνα με την άποψη του Δικαστηρίου επί αυτού, όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια, δεν ισχύει κάτι τέτοιο επειδή η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας δεν είναι πλήρως απελευθερωμένη, γεγονός το οποίο πρόκειται να συμβεί το 2007. Ωστόσο, το διασυνοριακό εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται καθημερινά στο σύνολο της ΕΕ.

8.4 Επίσης δεν υπάρχουν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των παραγόντων της αγοράς στις διάφορες περιοχές της ΕΕ. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι που αιτιολογούν την έλλειψη αυτή, όπως για παράδειγμα η απόφαση του ΔΕΚ⁽¹⁾, που έκρινε ότι το γερμανικό σύστημα άμεσης στήριξης των τιμών δεν συνιστά κρατική ενίσχυση επειδή δεν αφορά κρατικούς πόρους. Ωστόσο, από οικονομική άποψη δεν έχει σχεδόν καμία σημασία εάν η ενίσχυση προέρχεται απευθείας από την τσέπη των καταναλωτών, ή εμμέσως από την τσέπη των φορολογουμένων δια του κρατικού προϋπολογισμού.

8.5 Όσον αφορά τις διαφορετικές μορφές καθεστώτων ενίσχυσης, κανένα καθεστώς δεν πληροί απολύτως τις απαιτήσεις της αποτελεσματικότητας, της μη πρόκλησης στρεβλώσεων στην αγορά, και της ενίσχυσης του ανταγωνισμού και της καινοτομίας. Στην περίπτωση του συστήματος άμεσης στήριξης των τιμών, οι τιμές ορίζονται από τις αρχές και τα ποσά από την αγορά, ενώ στην περίπτωση του συστήματος βάσει πιστοποιητικών εμπορίας ισχύει το αντίθετο. Τα συστήματα άμεσης στήριξης των τιμών, εφόσον χρησιμοποιούνται σωστά, μπορούν να λαμβάνουν υπόψη την αποδοτικότητα. Τα πιστοποιητικά δεν παρέχουν ενδεχομένως επαρκή ασφάλεια για την πραγματοποίηση επενδύσεων, οι δε τιμές μπορεί να είναι ευμετάβλητες.

8.6 Το κόστος των συστημάτων προαγωγής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι ήδη υψηλό σε ορισμένες περιπτώσεις. Τούτο αρχίζει να δημιουργεί ανησυχίες, γεγονός το οποίο μπορεί από πολιτική άποψη να αποβεί εις βάρος των στόχων και των πολιτικών που προβλέπουν στην αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

8.7 Το 2005, σύμφωνα με την οδηγία σχετικά με την προαγωγή της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η Επιτροπή πρόκειται να προβεί σε επισκόπηση των εξελίξεων όσον αφορά τη χρήση ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές και ενδέχεται να προτείνει ένα ενιαίο σύστημα ενίσχυσης. Η πλήρης εναρμόνιση προβλέπεται να ολοκληρωθεί το 2012. Εντούτοις, πρέπει να θεωρείται αναμενόμενη η εκδήλωση έντονων αντιδράσεων εκ μέρους των περισσότερων κρατών μελών, σε περίπτωση που υποχρεωθούν να αλλάξουν το σύστημα που εφαρμόζουν επί σειρά ετών.

8.8 Στο παρόν στάδιο πολλοί είναι εκείνοι που δεν κρίνουν απαραίτητη τη θέσπιση ενός ενιαίου συστήματος ενίσχυσης για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές. Επιπλέον, δεν υπάρχει ένα τέλειο σύστημα προς επιλογή. Κατά την ΕΟΚΕ, πρέπει εν καιρώ να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί ένα κοινό σύστημα και οι εξελίξεις προς την κατεύθυνση της περαιτέρω κατάταξης των εθνικών συστημάτων πρέπει να ματαιωθούν από τώρα ήδη. Το κοινό σύστημα πρέπει να είναι σχεδιασμένο κατά τρόπο ώστε να προωθήσει την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα.

8.9 Η Επιτροπή είναι αρμόδια για την εκτέλεση των πολιτικών που προτείνει. Αν και βρισκόμαστε ακόμη σε ένα πρώιμο στάδιο όσον αφορά την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η Επιτροπή απαιτείται να επιδείξει ιδιαίτερη προσοχή στα προβλήματα που προαναφέρθηκαν, προτού αυτά επιδεινωθούν με την πάροδο του χρόνου.

8.10 Η ΕΟΚΕ συνιστά στη ΓΔ Ενέργειας και Μεταφορών

- να εντείνει τις προσπάθειές της να διευκολύνει την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ κρατών μελών, περιφερειών, και λοιπών φορέων για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με ιδιαίτερη έμφαση στα νέα κράτη μέλη,
- να ζητήσει από τα κράτη μέλη να παρακολουθούν σε ετήσια βάση τις εξελίξεις στις αγορές των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με σκοπό την συγκέντρωση τόσο στατιστικών στοιχείων όσο και, προς παντός, πληροφοριών σχετικά με τις αποκομισθείσες εμπειρίες, επί των οποίων η ΓΔ Ενέργειας και Μεταφορών θα δημοσιεύει ετήσια περιληπτική έκθεση,
- να αξιολογήσει σε βάθος την αλληλεπίδραση, τη συνοχή, και τις πρακτικές συνέπειες των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν τη χρήση των εναλλακτικών πηγών και τεχνολογιών ενέργειας προκειμένου να αποτραπεί η υπερβολική ρύθμιση. Ειδικότερα, πρέπει να μελετηθούν σε βάθος οι συνέπειες της οδηγίας περί εμπορίας των εκπομπών και να ληφθούν τα σχετικά μέτρα πριν την εφαρμογή της οδηγίας,
- να ξεκινήσει χωρίς καθυστέρηση διεξοδική διερεύνηση των εξελίξεων και της παρούσας κατάστασης όσον αφορά την προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καλύπτοντας ιδίως την καινοτομία, την αποδοτικότητα των μέτρων στήριξης συγκριτικά με το κόστος τους, την επίδρασή τους όσον αφορά την επιβάρυνση των καταναλωτών και την γενικότερη ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής βιομηχανίας.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

(1) ΔΕΚ, απόφαση της 13.3.2001, Rs C — 379/98.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002, σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας»

[COM(2003) 440 τελικό — 2003/0159 COD]

(2004/C 108/07)

Στις 8 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Ε. CHAGAS.

Κατά την 405η σύνοδο Ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004, (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 107 ψήφους υπέρ και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση της Επιτροπής

1.1 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας (ΕΟΑΝ), που συστάθηκε μετά το ναυάγιο του πετρελαιοφόρου Erika στα τέλη του 1999, ιδρύθηκε βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002⁽¹⁾, με στόχο τη διασφάλιση «υψηλού ομοιόμορφου και αποτελεσματικού επιπέδου ασφάλειας στη θάλασσα και πρόληψης της ρύπανσης από τα πλοία στην Κοινότητα». Ο Οργανισμός συνδράμει τα κράτη μέλη με τεχνική και επιστημονική υποστήριξη, προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθή εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα και της πρόληψης της ρύπανσης από τα πλοία.

1.2 Στα καθήκοντα του Οργανισμού περιλαμβάνονται επίσης: η συγκέντρωση πληροφοριών και η αξιοποίηση των βάσεων δεδομένων σχετικά με την ασφάλεια στη θάλασσα· η αξιολόγηση και ο έλεγχος των νηογνομώνων· καθώς και η διοργάνωση αποστολών επιθεώρησης στα κράτη μέλη για την εξακρίβωση των συνθηκών ελέγχου των πλοίων εκ μέρους του κράτους του λιμένα.

1.3 Ειδικότερα, η Επιτροπή προτείνει:

— να δοθεί στον Οργανισμό η νομική αρμοδιότητα και τα κατάλληλα μέσα για την καταπολέμηση της ακούσιας ή παράνομης ρύπανσης που προκαλείται από πλοία, συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας ναύλωσης ειδικών πλοίων και του αναγκαίου εξοπλισμού για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης·

— να διευρυνθούν οι στόχοι του Οργανισμού ώστε να καλύψουν τον τομέα της ασφάλειας των θαλάσσιων μεταφορών, ένας στόχος τον οποίο δικαιολογούν οι αυξανόμενες απειλές για τρομοκρατικές ενέργειες έναντι των πλοίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων, καθώς και η ανάγκη εξασφάλισης της ορθής εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας που προβλέπονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές⁽²⁾·

— να προσδιοριστεί σαφώς ο ρόλος του Οργανισμού στον τομέα της αναγνώρισης των προσόντων ναυτικών από τρίτες χώρες, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία σχετικά με τα ελάχιστα επίπεδα εκπαίδευσης των ναυτικών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Από το σύνολο των καθηκόντων που του ανατίθενται, καθίσταται σαφής η σημασία του ρόλου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής των κοινοτικών και διεθνών διατάξεων που σχετίζονται με την ασφάλεια στη θάλασσα και με την πρόληψη της ακούσιας ή παράνομης ρύπανσης από πλοία.

2.2 Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, και μετά από το ναυάγιο του πετρελαιοφόρου Prestige στα τέλη του 2002, η Επιτροπή αποφάσισε, το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, να επιταχύνει τη σύσταση του ΕΟΑΝ, χωρίς να περιμένει την απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τον μελλοντικό τόπο εγκατάστασης του Οργανισμού, η οποία ελήφθη τελικά κατά την ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής του Δεκεμβρίου του 2003.

2.3 Αυτό έδωσε την ευκαιρία να προχωρήσουν όλες οι γραφειοκρατικές διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού (οι οποίες δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί) και διορισμού του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και η σταδιακή θέση σε λειτουργία όλων των υπηρεσιών που απαρτίζουν τον Οργανισμό.

2.4 Όσον αφορά τις τροποποιήσεις του Κανονισμού για τον ΕΟΑΝ που προτείνονται τώρα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που εκτίθενται κατωτέρω.

⁽¹⁾ ΕΕ L 208 της 5.8.2002, σ. 1.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές, COM(2003) 229 τελικό.

2.5 Είναι γνωστό ότι όλα τα κράτη μέλη δεν θέτουν σε εφαρμογή κατά τον ίδιο τρόπο, ούτε και ταυτόχρονα, την κοινοτική νομοθεσία, ειδικότερα δε όσον αφορά την ασφάλεια των θαλασσιών μεταφορών. Εντούτοις, αναγνωρίζονται οι προσπάθειες που έχει καταβάλει η Επιτροπή προκειμένου να εξασφαλιστεί όλο και μεγαλύτερη ομοιογένεια των διαδικασιών και της εφαρμογής, και να ενισχυθεί, επομένως, η ασφάλεια προσώπων και αγαθών, καθώς και η προστασία του περιβάλλοντος. Από την άποψη αυτήν, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις τροποποιήσεις που προωθούν την ενίσχυση ή τη διασαφήνιση του ρόλου του ΕΟΑΝ σχετικά με τη συνδρομή του προς την Επιτροπή, λόγω χάρη κατά την ενημέρωση και κατάρτιση της κοινοτικής νομοθεσίας και τον έλεγχο της εφαρμογής της, κατά τη διοργάνωση δράσεων κατάρτισης, τη συλλογή δεδομένων και την τήρηση βάσεων δεδομένων με πληροφορίες σχετικά με την ασφάλεια στη θάλασσα, την προστασία των θαλασσιών μεταφορών και την πρόληψη και καταπολέμηση της ρύπανσης, τη συνεργασία με τρίτες χώρες για τα ζητήματα αυτά, την ενίσχυση της ποιότητας των Ελέγχων από το Κράτος του Λιμένα, ή την αξιολόγηση και αναγνώριση της πιστοποίησης και την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας εκ μέρους τρίτων χωρών.

2.6 Έχει σημασία, εντούτοις, να υπενθυμίσουμε εδώ τις παρατηρήσεις που είχε διατυπώσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την ίδρυση του ΕΟΑΝ⁽³⁾, και όλως ιδιαίτερος ότι θα είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί σαφής διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων, αφενός, του ΕΟΑΝ (χωρίς νομοθετικές ή ρυθμιστικές αρμοδιότητες) και, αφετέρου, της Επιτροπής για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (με ρυθμιστικό ρόλο).

2.7 Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να επιταχύνουν τη διαδικασία καθορισμού των σχεδίων καταφυγής σε ασφαλείς λιμένες, να αναθεωρήσουν και να εκσυγχρονίσουν τα ισχύοντα εθνικά σχέδια (περιλαμβάνοντας την τακτική διεξαγωγή πρακτικών ασκήσεων), καθώς και να εφοδιαστούν με τον απαραίτητο εξοπλισμό ώστε να δύνανται να ανταποκρίνονται δεόντως σε περίπτωση ατυχημάτων μεγάλης έκτασης.

2.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επίσης, την απόδοση στον Οργανισμό ρόλου συμπληρωματικού προς εκείνον των κρατών μελών, για την τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στον τομέα της ακούσιας και εκούσιας ρύπανσης από πλοία. Εντούτοις, θα εξακολουθήσει να ανήκει στην αρμοδιότητα του εκάστοτε κράτους μέλους η θέσπιση σχεδίων πρόληψης και καταπολέμησης της ρύπανσης, καθώς και ο εφοδιασμός με τα κατάλληλα για το έργο αυτό μέσα. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να μην εκφράσει τη λύπη της για το γεγονός ότι, ενώ ήδη υφίσταται η αρμοδιότητα αυτή, δεν έχουν ακόμη προετοιμαστεί κατάλληλα όλα τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση ατυχημάτων όπως εκείνα των πετρελαιοφόρων *Erika* και *Prestige*.

2.9 Ο ΕΟΑΝ θα πρέπει να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για την εκπόνηση σχεδίων πρόληψης και καταπολέμησης της θαλάσσιας ρύπανσης, που να είναι συνεκτικά και συντονισμένα μεταξύ τους, καθώς και να προβεί στη διαχείριση των διαθέσιμων τεχνικών μέσων (ειδικευμένα πλοία και λοιπός εξοπλισμός), και συνεπώς θα ήταν ευκαταίετο να μπορεί να διαδραματίζει ενεργό ρόλο σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης, χωρίς αυτό να σημαίνει μείωση των ευθυνών των κρατών μελών. Αυτό είναι το νόημα που αποδίδεται στην εισαγωγή νέας παραγράφου γ) iii) στο άρθρο 2.

2.10 Η ΕΟΚΕ φρονεί, ακόμη, ότι σε περίπτωση ναύλωσης πλοίων για τη χρησιμοποίησή τους στο έργο αυτό, θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι ο ενδιαφερόμενος εφοπλιστής (ή οι ενδιαφερόμενοι εφοπλιστές) τηρεί τη σχετική κοινοτική και διεθνή νομοθεσία, ειδικότερα δε όσον αφορά τις συνθήκες ασφάλειας του σκάφους, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας (περιλαμβανομένης και της πιστοποίησης) των πληρωμάτων.

2.10.1 Θα ήταν χρήσιμο να διευκρινιστεί με ποιον τρόπο προβλέπεται η λειτουργική διαχείριση των πλοίων και των εξοπλισμών που προσφέρονται για συνδρομή στην καταπολέμηση της ρύπανσης. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η διαχείριση των μέσων που διατίθενται κατά την παρέμβαση θα πρέπει να ανατίθεται στις αρμόδιες εθνικές αρχές.

2.11 Λαμβάνοντας υπόψη ότι πολλά από τα κράτη που θα προσχωρήσουν στην ΕΕ από το Μάιο του 2004 είναι παράκτια και ότι, σύμφωνα με τις συνοδευτικές εκθέσεις για την προετοιμασία της ένταξης που δημοσιεύτηκαν το Νοέμβριο του 2003, όλα αυτά τα κράτη παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις ως προς την διοικητική και τεχνική ικανότητα, η ΕΟΚΕ συνιστά να προβλεφθούν ειδικά σχέδια για την υποστήριξη του εξοπλισμού των κρατών αυτών. Θα μπορούσε, κατά τον τρόπο αυτόν, να αποτραπεί το ενδεχόμενο ύπαρξης περιοχών που δεν θα καλύπτονται από κανένα σχέδιο ή που δεν θα διαθέτουν τα αναγκαία μέσα για τη συνδρομή σε περίπτωση ατυχήματος. Επίσης, θα πρέπει να μελετηθούν μορφές συνεργασίας, για τον τομέα αυτόν, με τις τρίτες χώρες που συνορεύουν με κράτη μέλη.

2.12 Όσον αφορά την συμπερίληψη της προστασίας των θαλασσιών μεταφορών στις αρμοδιότητες του Οργανισμού, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, και στον τομέα αυτόν, είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των εθνικών σχεδίων που θα θεσπίσουν τα κράτη μέλη. Πρόκειται για πεδίο στο οποίο ο ΕΟΑΝ μπορεί να συνδράμει την Επιτροπή. Ας αναφερθεί, ωστόσο, ότι τα εν λόγω εθνικά σχέδια περιλαμβάνουν ενίοτε στοιχεία στρατιωτικής φύσεως, στα οποία η πρόσβαση, ακόμη και του ΕΟΑΝ, είναι αναγκαστικά περιορισμένη. Προκειμένου να αποτραπεί η παρεμβολή κωλυμάτων εκ μέρους ορισμένων κρατών μελών, θα ήταν σκόπιμο να εξερευνηθούν ευέλικτες λύσεις οι οποίες θα εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών σχεδίων, μεμονωμένα και συνολικά, ενώ παράλληλα θα σέβονται τις επιφυλάξεις που ενδέχεται να διατηρούν ορισμένα κράτη μέλη.

2.13 Πάνω απ' όλα, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι η μεταφορά και η εφαρμογή των κανόνων που αφορούν την ενίσχυση της ασφάλειας των πλοίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων θα διεξαχθούν κατά τρόπο εναρμονισμένο και συνεκτικό, χωρίς να νοθεύονται οι στόχοι τους.

2.14 Η ΕΟΚΕ οφείλει να καταγράψει το γεγονός ότι, κατά τη συνεδρίασή του του παρελθόντος Δεκεμβρίου, το Συμβούλιο των Υπουργών Μεταφορών επέτυχε ήδη κατ' αρχήν συμφωνία επί του θέματος αυτού, χωρίς να έχει λάβει υπόψη ούτε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ούτε την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που βρίσκονταν ακόμη, και οι δύο, υπό προετοιμασία. Δεδομένου ότι πρόκειται για κατάσταση που επαναλαμβάνεται τακτικά, η ΕΟΚΕ ζητά οι αιτήσεις γνωμοδότησης που της αποστέλλονται να προβλέπουν κατάλληλες προθεσμίες ώστε η διαδικασία υιοθέτησης των γνωμοδοτήσεών της να μπορεί να διεξάγεται εγκαίρως.

2.15 Η ΕΟΚΕ φρονεί, ακόμη, ότι θα πρέπει να διεξαχθεί εις βάθος ο νεοεμφανιζόμενος προβληματισμός σχετικά με τη δημιουργία μιας κοινοτικής ακτοφυλακής. Παρότι πρόκειται για ευαίσθητο θέμα, επειδή εμπλέκονται ζητήματα κυριαρχίας και εξουσίας επί της θάλασσας, μια τέτοια ακτοφυλακή θα μπορούσε να λειτουργεί συμπληρωματικά προς το ρόλο του ΕΟΑΝ, με αρμοδιότητες πρόληψης και εποπτείας.

3. Συμπεράσματα

3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής και επισημαίνει το σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο ΕΟΑΝ για τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα στα κράτη μέλη. Εντούτοις, επισύρει την προσοχή στην ανάγκη εξασφάλισης σαφούς διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων του ΕΟΑΝ, αφενός, και της Επιτροπής για την Ασφάλεια στη Θάλασσα, αφετέρου.

(³) ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σ. 54.

3.2 Ο ρόλος του ΕΟΑΝ για την καταπολέμηση της ρύπανσης δεν θα πρέπει να υποκαθιστά το ρόλο των κρατών μελών, αλλά να τον συμπληρώνει.

3.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, παρά τις δέσμες μέτρων Erika I και Erika II, πολλά κράτη μέλη δεν είναι ακόμη κατάλληλα εφοδιασμένα με τον εξοπλισμό και το ανθρώπινο δυναμικό που απαιτούνται προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν σε σημαντικά ατυχήματα και φρονεί ότι πρέπει να αποδοθεί μέγιστη προτεραιότητα στον εφοδιασμό αυτών.

3.3.1 Από την άλλη πλευρά, ο καθορισμός, εκ μέρους των κρατών μελών, σχεδίων καταφυγής σε ασφαλείς λιμένες παρουσιάζει

ακόμη καθυστερήσεις και, ως εκ τούτου, ζητείται η επιτάχυνση της διαδικασίας αυτής προκειμένου να θεσπιστεί το ταχύτερο ένα συνεκτικό δίκτυο που θα καλύπτει όλα τα κοινοτικά ύδατα.

3.4 Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην υποστήριξη προς τα νέα κράτη μέλη, για τον εφοδιασμό τους σε ανθρώπινο δυναμικό και σε εξοπλισμό για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ρύπανσης.

3.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά την περαιτέρω προώθηση του προβληματισμού σχετικά με την ιδέα της σύστασης κοινοτικής Ακτοφυλακής, η οποία θα μπορούσε να συμπληρώνει το ρόλο του ΕΟΑΝ ως προς τις πτυχές της πρόληψης και της εποπτείας.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη ρύθμιση της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάγονται στο παράρτημα 16 της σύμβασης για τη διεθνή πολιτική αεροπορία, τόμος 1 δεύτερο μέρος κεφάλαιο 3 δεύτερη έκδοση (1988)»

[COM(2003) 524 τελικό — 2003/0309 COD]

(2004/C 108/08)

Το Συμβούλιο αποφάσισε, στις 22 Σεπτεμβρίου 2003, να ζητήσει την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 80 § 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ ανατέθηκαν στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, κοινωνία των πληροφοριών». Το τμήμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **Bo Green**.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), υιοθέτησε με 46 ψήφους υπέρ και 1 ψήφο κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Στοιχεία του ιστορικού

1.1 Η Επιτροπή, με απόφαση της 1ης Απριλίου 1987, έδωσε εντολή στις υπηρεσίες της να προβαίνουν σε κωδικοποίηση όλων των νομοθετικών πράξεων, το αργότερο μετά τη δέκατη τροποποίησή τους (ή ακόμη και σε συντομότερο διάστημα), προκειμένου να διασφαλίζεται η σαφήνεια και η κατανόηση της κοινοτικής νομοθεσίας.

1.2 Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει καμία τροποποίηση επί της ουσίας των πράξεων που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή συγκατατέθηκαν, με τη διοργανική συμφωνία της 20ής Δεκεμβρίου 1994, να ακολουθείται ταχεία διαδικασία για την έγκριση των κωδικοποιούμενων πράξεων.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Ο σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της οδηγίας 92/14/ΕΟΚ που ρυθμίζει τη χρησιμοποίηση των αεροσκαφών σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν διεθνώς. Η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες πράξεις που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης. Η εν λόγω πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

2.2 Η οδηγία αναφέρεται στις εκπομπές θορύβου των αεριωθούμενων υποχηματικών αεροπλάνων της πολιτικής αεροπορίας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, κατ' αρχήν, την παρούσα πρόταση της Επιτροπής, η οποία επιδιώκει τη μεγαλύτερη σαφήνεια και διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη χρησιμοποίηση μισθωμένων οχημάτων χωρίς οδηγό στις εμπορευματικές μεταφορές»

[COM(2003) 559 τελικό — 2003/0221 (COD)]

(2004/C 108/09)

Στις 3 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 71 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **SIMONS**.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών», η σαφήνεια και η διαφάνεια της κοινοτικής νομοθεσίας έχουν ιδιαίτερη σημασία. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, με τη διοργανική συμφωνία που επέτυχαν, όρισαν ότι πρέπει να ακολουθείται ταχεία διαδικασία για την έγκριση κωδικοποιημένων πράξεων που τροποποιούνται συχνά. Αυτό υπό τον όρο ότι δεν μπορεί να γίνει καμία τροποποίηση επί της ουσίας των πράξεων που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης.

Η πρόταση που υποβλήθηκε από την Επιτροπή ανταποκρίνεται ακριβώς στην πρόθεση αυτή και, κατά συνέπεια, δεν προσκρούει σε καμία αντίρρηση εκ μέρους της ΕΟΚΕ.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2320/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινών κανόνων στο πεδίο της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας»

[COM(2003) 566 τελικό — 2003/0222 (COD)]

(2004/C 108/10)

Στις 8 Οκτωβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ορθό να επιτραπεί στους αερολιμένες που χρησιμοποιούνται μόνο από μικρά αεροσκάφη, ή από γενική αεροπορία ή που χρησιμοποιούνται σποραδικά η εφαρμογή ισοδύναμων μέτρων ασφαλείας με αυτά που προβλέπει η νομοθεσία για τους αερολιμένες, δεδομένου ότι η πραγματοποίηση επενδύσεων σε δαπανηρούς εξοπλισμούς ασφαλείας δεν θα ήταν ενδεδειγμένη. Με την πρόταση διορθώνονται, επίσης, ορισμένα λάθη δευτερεύουσας σημασίας. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ την υποστηρίζει.
2. Επιπλέον, τονίζει τη σημασία της νέας παραγράφου 3α του άρθρου 4, όπου αναφέρεται ότι: «Εκαστη πτήση που προέρχεται από οροθετημένη περιοχή αεροδρομίου αναφέρει το γεγονός αυτό στον αερολιμένα προορισμού πριν από την άφιξη της πτήσης». Η πληροφορία αυτή είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η δυνατότητα λήψης των κατάλληλων μέτρων ασφαλείας για την υποδοχή επιβατών πτήσεων και αποσκευών από «οροθετημένες» περιοχές αερολιμένων «προέλευσης» οι οποίοι μετεπιβιβάζονται σε άλλη πτήση ή εισέρχονται σε κτίριο υποδοχής όπου δεν υπάρχει φυσικός διαχωρισμός των αφίξεων από τις αναχωρήσεις. Ο χειριστής του αεροσκάφους είναι στην καλύτερη θέση για να προσφέρει τις πληροφορίες αυτές.
3. Τέλος, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι τα εθνικά μέτρα ασφαλείας [όπως αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2320/2002] πρέπει να εφαρμόζονται στις «οροθετημένες περιοχές» και όχι στις μεμονωμένες πτήσεις γενικής αεροπορίας ή μικρών αεροσκαφών (με λιγότερο από 10 τόνους μέγιστο βάρος απογείωσης ή λιγότερες από 20 θέσεις) που καταφθάνουν σε ένα αερολιμένα προορισμού όπου δεν υπάρχει «οροθετημένη περιοχή».

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων»

[COM(2003) 379 τελικό — 2003/0139 (COD)]

(2004/C 108/11)

Την 1η Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Δεκεμβρίου 2003, με βάση εισιγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 405η Σύνοδο Ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

Η πρόταση επιδιώκει τέσσερις κύριους στόχους:

- α) μεταφορά στην κοινοτική νομοθεσία της αναθεωρημένης απόφασης του Συμβουλίου του ΟΟΣΑ της 14ης Ιουνίου 2001 της αναθεωρημένης σύμβασης της Βασιλείας
- β) διευθέτηση των δυσκολιών εφαρμογής, διαχείρισης και ελέγχου της εφαρμογής του κανονισμού του 1993 και επίτευξη μεγαλύτερης νομικής σαφήνειας·
- γ) προώθηση της διεθνούς εναρμόνισης των κανόνων στον τομέα των διασυνοριακών μεταφορών αποβλήτων·
- δ) αναδιάρθρωση και απλούστευση της δομής των άρθρων του κανονισμού, προκειμένου να καταστεί σαφέστερος και πιο λογικός.

2. Υπενθύμιση των κυριότερων στοιχείων του κανονισμού

Οι μεταφορές αποβλήτων υπόκεινται σε διάφορες διαδικασίες και σε διάφορα καθεστώτα ελέγχου, ανάλογα με το είδος των μεταφερόμενων αποβλήτων και το είδος της επεξεργασίας στην οποία θα υποβληθούν στον τόπο προορισμού. Ως εκ τούτου, το καθεστώς ελέγχου περιλαμβάνει διάφορα επίπεδα, ανάλογα με τον κίνδυνο που παρουσιάζουν τα απόβλητα και ο τρόπος επεξεργασίας τους.

2.1 Διαδικασία προηγούμενης γραπτής κοινοποίησης και συγκατάθεσης

Οι μεταφορές όλων των αποβλήτων που προορίζονται για διάθεση και οι μεταφορές επικίνδυνων και ημι-επικίνδυνων αποβλήτων που προορίζονται για ανάκτηση υπόκεινται στην απαίτηση προηγούμενης γραπτής κοινοποίησης και συγκατάθεσης.

Στην πράξη, όταν ένας παραγωγός αποβλήτων ή φορέας συλλογής αποβλήτων -ο κοινοποιών- προτίθεται να πραγματοποιήσει μεταφορά επικίνδυνων ή ημι-επικίνδυνων αποβλήτων (παράρτημα IV) προς ανάκτηση ή διάθεση, ή μεταφορά μη επικίνδυνων αποβλήτων

(παράρτημα III) προς διάθεση, οφείλει να υποβάλει προηγούμενη γραπτή κοινοποίηση στην αρμόδια αρχή αποστολής.

Ο κοινοποιών οφείλει επίσης να υποβάλει σύμβαση που να έχει συνάψει με τον παραλήπτη για την ανάκτηση ή διάθεση των κοινοποιούμενων αποβλήτων.

Η κοινοποίηση πρέπει να σταλεί στην αρμόδια αρχή αποστολής, η οποία και την διαβιβάζει στην αρμόδια αρχή προορισμού. Η αρμόδια αρχή προορισμού, εάν κρίνει ότι η κοινοποίηση είναι «κατάλληλα ολοκληρωμένη», αποστέλλει στον κοινοποιούντα απόδειξη παραλαβής.

2.2 Απαίτηση πρότερης ενημέρωσης

Οι μεταφορές μη επικίνδυνων αποβλήτων (παράρτημα III) που προορίζονται για ανάκτηση δεν υπόκεινται στη διαδικασία πρότερης γραπτής κοινοποίησης. Εφαρμόζεται, εντούτοις, η υποχρέωση ύπαρξης σύμβασης μεταξύ του προσώπου που διοργανώνει τη μεταφορά και του παραλήπτη.

2.3 Κυριότερες τροποποιήσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής και τους ορισμούς (τίτλος I)

- α) Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού έχει προσδιοριστεί σαφέστερα.
- β) Η ορολογία όσον αφορά τους όρους «κοινοποιών», «παραλήπτης», «μεταφορά» και «προορισμός» δεν έχει εναρμονιστεί με την ορολογία της Σύμβασης της Βασιλείας και της απόφασης του ΟΟΣΑ του 2001.
- γ) Έχουν προστεθεί διάφοροι νέοι ορισμοί.
- δ) Προτείνεται τροποποίηση του ορισμού της «αρμόδιας αρχής» και ευθυγράμμισή του με τη Σύμβαση της Βασιλείας.
- ε) Έχει προστεθεί ορισμός της έννοιας της «περιβαλλοντικώς ορθής διαχείρισης».
- στ) Έχει αποσαφηνιστεί ο ορισμός του «κοινοποιούντος».

2.4 Κυριότερες τροποποιήσεις και αποσαφηνίσεις των διατάξεων που αφορούν μεταφορές εντός της Κοινότητας (τίτλος II)

Πρόκειται για τον βασικό κορμό του Κανονισμού, δεδομένου ότι ο τίτλος II περιλαμβάνει τις κύριες διατάξεις.

- α) Ο αριθμός των καταλόγων αποβλήτων μειώνεται από τρεις σε δύο και, παράλληλα, προτείνεται να περιοριστεί ο αριθμός των διαδικασιών σε δύο.

Προτείνεται, λοιπόν, να συγχωνευθεί ο κατάλογος των ημι-επικίνδυνων αποβλήτων (παράρτημα III) και ο κατάλογος των επικίνδυνων αποβλήτων (παράρτημα IV) σε έναν ενιαίο κατάλογο, που θα μετατραπεί σε παράρτημα IV. Ο κατάλογος των μη επικίνδυνων αποβλήτων που περιλαμβάνονταν στο παρόν παράρτημα II, θα γίνει παράρτημα III.

Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι:

- οι μεταφορές μη επικίνδυνων αποβλήτων που προορίζονται για ανάκτηση πρέπει να συνοδεύονται από συγκεκριμένες πληροφορίες,
 - οι μεταφορές όλων των αποβλήτων που προορίζονται για διάθεση, των επικίνδυνων και ημι-επικίνδυνων αποβλήτων και των αποβλήτων που δεν περιλαμβάνονται σε κανέναν κατάλογο και που προορίζονται για ανάκτηση, υπόκεινται στη διαδικασία κοινοποίησης και γραπτής συγκατάθεσης.
- β) Προβλέπεται, επίσης, ότι οι αρμόδιες αρχές δίδουν, η καθεμία χωριστά, τη συγκατάθεσή τους, εντός προθεσμίας τριάντα ημερών, και έχουν προστεθεί ορισμένες διαδικαστικές διασφαλίσεις για τον κοινοποιούντα.
- γ) Οι εγκαταστάσεις μεταβατικής ανάκτησης και διάθεσης προτείνεται να υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις με τις εγκαταστάσεις τελικής ανάκτησης και διάθεσης (βλέπε παρατηρήσεις παρακάτω).
- δ) Προτείνεται να επεκταθεί και να αποσαφηνιστεί ο κατάλογος των πληροφοριών και εγγράφων που πρέπει να συνοδεύουν τις μεταφορές μη επικίνδυνων αποβλήτων.
- ε) Σύμφωνα με την απόφαση του ΟΟΣΑ του 2001, οι μεταφορές αποβλήτων που προορίζονται για εργαστηριακή ανάλυση δεν θα υπόκεινται στη διαδικασία προηγούμενης γραπτής κοινοποίησης και συγκατάθεσης.
- στ) Τα απόβλητα που περιέχουν χημικές ουσίες με έμμοτους οργανικούς ρύπους (ΡΟΡ) προτείνεται να υπόκεινται στις ίδιες διατάξεις όπως και οι μεταφορές αποβλήτων που προορίζονται για διάθεση.
- ζ) Προτείνεται να θεσπιστεί διαδικαστικός κανόνας για τις περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών όσον αφορά την ταξινόμηση των αποβλήτων.
- η) Η χρηματική εγγύηση ή ισοδύναμη ασφάλιση του κοινοποιούντα θα πρέπει να έχει συσταθεί και να είναι νομικός δεσμευτική κατά τη στιγμή της κοινοποίησης.
- θ) Η υποχρέωση παραλαβής των αποβλήτων κατόπιν επιστροφής (μεταφορά που δεν μπορεί να ολοκληρωθεί ή παράνομη μετα-

φορά) προβλέπεται να εφαρμόζεται επίσης και για τα μη επικίνδυνα απόβλητα που προορίζονται για ανάκτηση.

2.5 Διατάξεις σχετικές με τις μεταφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών (τίτλος III)

Δεν προτείνεται καμία τροποποίηση.

2.6 Κυριότερες τροποποιήσεις και αποσαφηνίσεις των διατάξεων που αφορούν εξαγωγές από την Κοινότητα και εισαγωγές σε αυτήν (τίτλοι IV, V και VI)

- α) Οι τροποποιήσεις και προσθήκες αυτές ανταποκρίνονται κυρίως στην εφαρμογή των διαδικαστικών κανόνων που προβλέπονται στη Σύμβαση της Βασιλείας, οι οποίοι διαφέρουν από εκείνους που ισχύουν για τις ενδοκοινοτικές μεταφορές.
- β) Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η πρόταση αυτή δεν θα επιβάλει πρόσθετες οικονομικές επιβαρύνσεις στις επιχειρήσεις. Ενδέχεται, όμως, να συνεπάγεται επιπρόσθετα έξοδα για ορισμένα κράτη μέλη.
- γ) Η πρόταση αναμένεται να προωθήσει περαιτέρω την ενιαία εφαρμογή του κανονισμού και να περιορίσει τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή φρονεί ότι η Επιτροπή προτείνει ένα κείμενο που αυξάνει την «ανιχνευσιμότητα» των λειτουργιών μεταφοράς αποβλήτων. Το κείμενο αναμένεται να συμβάλει στην κατάργηση ορισμένων πρακτικών και την εξασφάλιση, κατά ομοιογενή τρόπο, της απαραίτητης αυστηρότητας για την πραγματική εφαρμογή ορθών πρακτικών με στόχο την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος και μια καλύτερη θεώρηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

3.2 Το κείμενο θα καταστήσει τη δραστηριότητα των επαγγελματιών στον κλάδο των αποβλήτων διαφανέστερη, πιο εύκολα ανιχνεύσιμη και πιο υπεύθυνη, κυρίως μέσω των μηχανισμών δήλωσης, σύστασης χρηματικών εγγυήσεων και υποχρέωσης παραλαβής κατόπιν επιστροφής σε περίπτωση μη ολοκλήρωσης των συμβάσεων. Θα αυξήσει, επίσης, την υπευθυνότητα των διοικήσεων, δεδομένου ότι θα οφείλουν να δώσουν γραπτή συγκατάθεση για τις προγραμματιζόμενες μεταφορές (χαρακτηρισμός των εργασιών, άδειες λειτουργίας των εγκαταστάσεων επεξεργασίας, συμμόρφωση...), πράγμα που σαφώς χρειαζόταν. Θα οφείλουν επίσης να τηρούν τις προθεσμίες ώστε να μην καθυστερούν οι διαδικασίες.

3.3 Η ορθολογική οργάνωση του κειμένου θα πρέπει να διευκολύνει την εφαρμογή του, πράγμα που αναμένεται να περιορίσει τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στους κόλπους της Ένωσης. Σημειώνεται ότι η Επιτροπή Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αφενός, και η Ολομέλεια του Κοινοβουλίου, αφετέρου, έχουν ήδη εξετάσει το προτεινόμενο κείμενο⁽¹⁾. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι η γνώμη της ΕΟΚΕ δεν ζητήθηκε νωρίτερα, προκειμένου να είναι διαθέσιμη η γνώμοδοσή της για την κοινοβουλευτική συζήτηση, η οποία επέφερε βελτιώσεις στο κείμενο.

(¹) Βλέπε έκθεση ΕΚ Τ5-0505/2003.

3.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, εντούτοις, ότι η προσέγγιση που υιοθετήθηκε φαίνεται να στηρίζεται σε μια διαδικασία που αφορά απλές μεταφορές, με μία μόνο φόρτωση, ενώ στην πράξη γίνονται πολλαπλές μεταφορές που καλύπτονται από μια γενική διαδικασία κοινοποίησης. Οι διοικητικές επιβαρύνσεις και οι σχετικές δαπάνες, αφενός, και, αφετέρου, το γεγονός ότι οι διαστάσεις των μεταφερόμενων όγκων απαιτούν πολλαπλή φόρτωση, δικαιολογούν το γεγονός ότι οι απλές μεταφορές αποτελούν εξαιρεση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η νομική βάση παραπέμπει στα άρθρα 175 και 133 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι προφανές ότι πρέπει να επιλεγεί το άρθρο 175, δηλαδή η προστασία του περιβάλλοντος. Η αναφορά στο άρθρο 133 είναι μάλλον πρώιμη. Πράγματι, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, υφίστανται ακόμη στο εσωτερικό της Ευρώπης πολλές ανισότητες που θα έπρεπε να εξαλειφθούν προτού να μπορέσουν τα απόβλητα να αντιμετωπίζονται ως μια πραγματική αγορά στην Ευρώπη.

Σημειώνεται έλλειψη ομοιογένειας των ορισμών και ασάφειες που οδηγούν σε πολύ διαφορετικές ερμηνείες στα διάφορα κράτη μέλη, με υπερβολικά συχνές προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Με βάση όλα αυτά τα στοιχεία, βρισκόμαστε ακόμη πολύ μακριά από την έννοια της αγοράς υπό την ευρωπαϊκή της διάσταση.

Η Επιτροπή θα πρέπει ασφαλώς να μεριμνήσει ώστε να καταστεί δυνατό το άνοιγμα της αγοράς αυτής, πρέπει όμως ακόμη να ολοκληρωθούν πρώτα πολλά στάδια:

- Ορισμός της ανακύκλωσης, της ανάκτησης και της διάθεσης
- Καθορισμός και πλαισίωση των λεγόμενων μεταβατικών εργασιών
- Ομοιογένεια των διαφόρων χρεώσεων και ενισχύσεων
- Διαφάνεια ως προς τη χρηματοδότηση των εγκαταστάσεων
- Ομοιογένεια των πρακτικών σχετικά με τις άδειες που αφορούν τις γεωγραφικές ζώνες όπου επεμβαίνουν οι φορείς, καθώς και με τις ελευθερίες που παρέχονται σε έναν παραγωγό να συνάπτει συμβάσεις οπουδήποτε στην Ευρώπη
- Ομοιογένεια των χαρακτηρισμών των εργασιών με την εξασφάλιση του ότι οι μεταφορές δεν θα συνοδεύονται από αναγκαστικό αποβλήτων και ότι θα εφαρμόζονται οι ίδιες υποχρεώσεις στη χώρα εισαγωγής όπως και στη χώρα προέλευσης.

4.2 Άρθρο 1, παράγραφος 6

Η ΕΟΚΕ έχει απορίες σχετικά με την εξαίρεση που προβλέπεται για τα απόβλητα που υπάγονται στις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ)

αριθ. 1774/2002. Εάν τα προϊόντα αυτά είναι απόβλητα, θα έπρεπε να υπάγονται στο πεδίο της νομοθεσίας για τις μεταφορές αποβλήτων, έστω και μόνο για να ισχύουν ομοιόμορφες διαδικασίες.

4.3 Άρθρο 2, ορισμός

Οι προτάσεις του Κοινοβουλίου προσδίδουν σαφήνεια και ακρίβεια στο κείμενο.

4.4 Άρθρο 3, παράγραφος 4, και άρθρο 20

Φαίνεται μάλλον ουτοπικό να υποχρεωθούν οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να αποστείλουν δείγματα για εργαστηριακή ανάλυση να ενημερώνουν τις αρχές τρεις ημέρες πριν. Στην πράξη, ένας τέτοιος μηχανισμός φαίνεται αδύνατον να οργανωθεί και να ελέγχεται. Εξάλλου, τις περισσότερες φορές, τα δείγματα μεταφέρονται με αυτοκίνητο και παραλαμβάνονται για επιστροφή αυθημερόν.

Μία διαδικασία δήλωσης η οποία θα αποστέλλεται την ίδια ημέρα ή την προηγούμενη της μεταφοράς ή της παραλαβής, θα μπορούσε να επιλύσει το πρόβλημα της ανιχνευσιμότητας, εφόσον τα δείγματα θα συνοδεύονται από αντίγραφο της ενημέρωσης.

4.5 Άρθρο 3

Το Κοινοβούλιο πρότεινε να απαγορευθεί η εξαγωγή αποβλήτων για εργασίες που δεν θα είναι «τελικές».

Όπως έχει σήμερα η νομοθεσία, οι μεταβατικές εργασίες δεν διαθέτουν ούτε ορισμό, ούτε και κανόνες λειτουργίας. Θα ήταν ίσως σκόπιμο, επομένως, όπως πρότεινε το Κοινοβούλιο, να απαγορευθεί η εξαγωγή αποβλήτων για εργασίες που δεν είναι τελικές.

Πράγματι, πώς μπορούν να γίνουν αποδεκτές εργασίες ανάμιξης αποβλήτων χωρίς να διγόνται τα προβλήματα διάλυσης, και επομένως ενδεχόμενου αποχαρακτηρισμού;

4.6 Άρθρο 4

Δεν είναι λογικό ένας φορέας οι εργασίες του οποίου «τροποποιούν τη φύση ή τη σύνθεση των αποβλήτων» να καθίσταται ο κοινοποιών της μεταφοράς.

Τι σημαίνει «τροποποιούν»; Μέχρις ότου οι «εργασίες» αυτές, που δεν συνιστούν επεξεργασία, πλαισιωθούν δεόντως, είναι μάλλον άστοχο να είναι «επιτρεπτές» βάσει ενός κειμένου το οποίο αποσκοπεί ακριβώς στο να εξασφαλίσει ότι οι μεταφορές αποβλήτων δεν είναι δυνατές παρά μόνον εάν εξασφαλίζεται παράλληλα η μέγιστη προστασία του περιβάλλοντος και οι βέλτιστες εργασίες ανάκτησης.

4.7 Άρθρο 5

Θα έπρεπε να διευκρινίζεται ότι τα έγγραφα κοινοποίησης και μεταφοράς θα μπορούσαν να συνίστανται σε ηλεκτρονικά έγγραφα, τυποποιημένα από αρμόδια αρχή ή από περιβαλλοντικό φορέα.

Αντίθετα, η πρόταση του Κοινοβουλίου, που αποσκοπεί στην απαλλαγή των δημοσίων φορέων από τις ίδιες υποχρεώσεις που δεσμεύουν τους ιδιωτικούς φορείς, δεν πρέπει να γίνει δεκτή, για προφανείς λόγους τήρησης των κανόνων του ανταγωνισμού.

4.8 Άρθρα 6.4, 7.3 και 7.6

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν ήδη παραπάνω, δεν θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο έγγραφο αυτό διατάξεις για τις μη τελικές εργασίες.

4.9 Άρθρα 8 και 9

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις διασφαλίσεις που παρέχονται στους επαγγελματίες σε θέματα προθεσμιών. Προκειμένου να καταστούν αυτές αποτελεσματικότερες, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί ότι ο κοινοποιών θα μπορεί να απαιτήσει αποζημίωση σε περίπτωση αδικαιολόγητης καθυστέρησης κατά την χορήγηση της απόδειξης παραλαβής.

4.10 Άρθρο 10

Στόχος του άρθρου αυτού είναι η επιτάχυνση των διαδικασιών. Θα ήταν λοιπόν σκόπιμο να ενθαρρύνεται η διαβίβαση των αιτήσεων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

4.11 Άρθρο 11

Στο άρθρο αυτό, θα μπορούσαν να υποβληθούν προτάσεις προκειμένου οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας που εισάγουν τα απόβλητα να ενημερώνουν τις αρχές αποστολής σχετικά με το τι έγιναν αυτά και, ακόμη, προκειμένου οι αρχές αποστολής και προορισμού να καλούνται να συνεργαστούν ώστε να εξασφαλίζεται ο εκατέρωθεν έλεγχος της ορθής ολοκλήρωσης των εργασιών.

4.12 Άρθρο 16

Για πρώτη φορά στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, εισάγεται η έννοια της διαφάνειας για τις λεγόμενες «μεταβατικές» εργασίες και καθίσταται υπεύθυνος ο αντίστοιχος φορέας. Αυτό αποτελεί θετικό στοιχείο. Εντούτοις, όπως ήδη ειπώθηκε, οι «μεταβατικές» εργασίες εισάγον-

ται εδώ χωρίς να υπάρχει κείμενο που να τις πλαισιώνει. Για το λόγο αυτόν, μέχρις ότου αλλάξει η κατάσταση, θα ήταν ίσως προτιμότερο να περιοριστούν οι μεταφορές αποκλειστικά σε μεταφορές για τελικές εργασίες.

4.13 Άρθρο 21

Η ανάμειξη κατά τη διάρκεια των εργασιών μεταφοράς θα πρέπει να απαγορευθεί.

4.14 Άρθρο 31

Το άρθρο αυτό αποσκοπεί στο να δύναται ο κοινοποιών να αντιμετωπίσει τις διοικητικές δαπάνες. Το πρόβλημα είναι ότι ο «ενδεδειγμένος και ανάλογος» χαρακτήρας των εν λόγω δαπανών ενδέχεται να είναι πολύ υποκειμενικός ανάλογα με τα κράτη, γεγονός που θα μπορούσε να επισύρει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

4.15 Άρθρο 62

Το άρθρο αυτό είναι πολύ γενικό και αόριστο. Τι είδους συμπληρωματικά μέτρα θα μπορούσε να προσθέσει η Επιτροπή;

5. Συμπέρασμα

Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ο νέος προτεινόμενος κανονισμός αυξάνει την ανιχνευσιμότητα των αποβλήτων και παρέχει στους επαγγελματίες διασφαλίσεις για τις προθεσμίες. Τούτο συμβάλλει στην καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος και στην πλήρωση των απαιτήσεων της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτοί είναι στόχοι που πρέπει να αποτελέσουν τη βασική προτεραιότητα του κειμένου. Ορισμένες διατάξεις του κειμένου θα ήταν καλό να διευκρινιστούν και να απλουστευθούν, ώστε να καταστούν αποτελεσματικότερες.

Για να επιτευχθεί πραγματικό άνοιγμα της αγοράς, πρέπει να προταθούν σαφείς ορισμοί, δεκτοί από όλα τα κράτη μέλη, κυρίως όσον αφορά τις έννοιες της ανακύκλωσης, της ανάκτησης, της διάθεσης και των μεταβατικών εργασιών.

Θα ήταν επίσης ιδιαίτερα εποικοδομητικό να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις ορθές πρακτικές που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ, ενώ διατυπώνει τις παραπάνω παρατηρήσεις, φρονεί ότι η τροποποίηση του κανονισμού θα συμβάλει στη βελτίωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα φθοριούχα αέρια του φαινομένου του θερμοκηπίου»

[COM(2003) 492 — τελικό 0189/2003 COD]

(2004/C 108/12)

Στις 9 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε, τη γνωμοδότησή του στις 18 Δεκεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Sears.

Κατά την 495η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η γη περιβάλλεται από αέρια, ορισμένα εκ των οποίων απορροφούν και αντανακλούν τη θερμότητα, προκαλώντας την αύξηση της θερμοκρασίας στην επιφάνεια του εδάφους. Αυτό είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Οι συγκεντρώσεις των αερίων που προκαλούν αυτό το φαινόμενο (διοξείδιο του άνθρακα, μεθάνιο, υδρατμοί, υποξείδιο του αζώτου, όζον και ορισμένες σκοπίμως παρασκευασμένες ουσίες συμπεριλαμβανομένων των φθοριούχων αερίων) έχουν αυξηθεί ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

1.2 Αν αυτές οι τάσεις, και η επακόλουθη αύξηση της θερμοκρασίας της γης, δεν μπορούν να περιοριστούν ή να αντιστραφούν, θα οδηγήσουν σε μόνιμη και δυνητικά επιζήμια αλλαγή του κλίματος. Η εξισορρόπηση των τάσεων αυτών και των αναγκών των λαών σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξης στη γη είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα.

1.3 Η διεθνής απάντηση καθορίστηκε στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές, η οποία εγκρίθηκε το 1992, και από το πρωτόκολλο του Κιότο του 1997. Η ΕΕ έχει καθορίσει την αλλαγή του κλίματος ως προτεραιότητα του 6ου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (2001-2010).

1.4 Τον Ιούνιο του 2000, η ΕΕ θέσπισε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος ως μια διαδικασία διαβουλευσεων μεταξύ πολλών ενδιαφερόμενων μερών προκειμένου να καθοριστούν οι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε η ΕΕ να επιτύχει καλύτερα τους στόχους του Κιότο. Στην πρώτη έκθεση του Ιουνίου 2001 του ευρωπαϊκού προγράμματος για την αλλαγή του κλίματος, προσδιορίστηκαν λύσεις 42 με καλή σχέση κόστους-απόδοσης για τη μείωση των εκπομπών αερίων φαινομένου του θερμοκηπίου κατά 664-765 εκατομμύρια τόνων ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα. Στις λύσεις αυτές περιλαμβάνονταν δράσεις για τον περιορισμό της χρήσης και των εκπομπών ορισμένων φθοριούχων αερίων.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Στόχος της πρότασης είναι ο περιορισμός των εκπομπών υδροφθορανθράκων (HFC), υπερφθορανθράκων (PFC) και εξαφθοριούχου θείου (SF₆), που χρησιμοποιούνται ευρέως ως ψυκτικά μέσα, διαλύτες καθαρισμού και διογκωτικά αφρωδών πλαστικών καθώς και στις ιατρικές και ειδικές εφαρμογές, συμπεριλαμβανομέ-

νων της πυρόσβεσης, της παραγωγής ημιαγωγών και εξοπλισμού μεταγωγής και της παραγωγής μαγνησίου.

2.2 Οι ουσίες αυτές είναι ισχυρά αέρια του θερμοκηπίου που καλύπτονται από το πρωτόκολλο του Κιότο. Οι προτεινόμενες δράσεις αναμένονται να μειώσουν τις εκπομπές τους κατά 23 εκατ. τόνους σε 75 εκατ. τόνους ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα έως το 2010, με ενδεχόμενες περαιτέρω μειώσεις μόλις εφαρμοστούν πλήρως τα μέτρα.

2.3 Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 95 της Συνθήκης. Τα μέτρα για την εναρμόνιση των απαιτήσεων στους τομείς της παρακολούθησης, της συγκράτησης και της χρήσης, θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους δυνάμει του πρωτοκόλλου του Κιότο παρέχοντας συγχρόνως σημαντική προστασία στην εσωτερική αγορά.

2.4 Το άρθρο 3 προβλέπει την παρακολούθηση και τη συγκράτηση των διαρροών από σταθερό εξοπλισμό ψύξης, κλιματισμό, αντλίες θερμότητας, και συστήματα πυρασφάλειας. Το άρθρο 4 αναφέρεται στην συντήρηση και στην ανάκτηση των αερίων, στο τέλος του κύκλου ζωής των προϊόντων, για ανακύκλωση, ποιοτική αντικατάσταση ή καταστροφή. Το άρθρο 6 επιβάλλει στους παραγωγούς, τους εισαγωγείς και τους εξαγωγείς, υποχρέωση τήρησης αρχείων παραγωγής, εμπορίας και χρήσης αυτών των φθοριούχων αερίων και γνωστοποίησης αυτών των στοιχείων στην Επιτροπή. Τα άρθρα 7 και 8 απαγορεύουν τη διάθεση στην αγορά και την επακόλουθη χρήση ορισμένων φθοριούχων αερίων για συγκεκριμένες εφαρμογές.

2.5 Τα άρθρα 9 και 10 αφορούν ειδικά τη χρήση φθοριούχων αερίων κινητών συστημάτων κλιματισμού (MAC) στα αυτοκίνητα και τα ελαφρά φορτηγά οχήματα. Προτείνεται ένα σύστημα μεταβίβασιμων ποσοτώσεων προκειμένου να δοθεί στους κατασκευαστές ο χρόνος για να επιφέρουν τις αναγκαίες αλλαγές με αποτελεσματικό ως προς το κόστος τρόπο. Στις περιπτώσεις εκτός αυτών που προβλέπονται στο άρθρο 10, απαγορεύεται η χρήση φθοριούχων αερίων με δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη (δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας, σε περίοδο 100 ετών, με δυναμικό διοξειδίου του άνθρακα ισοδύναμο με 1) μεγαλύτερο από 150 σε νέα οχήματα που διατίθενται στην αγορά μετά την 1η Ιανουαρίου 2009.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη διαρκή και επιτακτική ανάγκη συνολικής μείωσης των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου και υποστηρίζει θερμά την πρωτοβουλία της Επιτροπής για πλήρη κύρωση του πρωτοκόλλου του Κιότο. Συνεπώς, επικροτεί την πρόταση για τον έλεγχο και την χρήση ορισμένων φθοριούχων αερίων. Οι προτεινόμενες δράσεις έχουν αναπτυχθεί από κοινού με τα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο να παρασχεθούν στα κράτη μέλη αποτελεσματικά από απόψεως κόστους μέσα προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι μείωσης των εκπομπών. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι τα μέσα αυτά θα αποτελέσουν, στη συνέχεια, πρότυπα προς υιοθέτηση από τρίτες χώρες.

3.2 Οι δραστηριότητες που καλύπτονται από την πρόταση (ψύξη, κλιματισμός, ιατρικές και ειδικές εφαρμογές) θεωρούνται ολοένα και περισσότερο ουσιώδεις για την επιβίωση του ανθρώπου. Χωρίς αυτές, ο καθημερινός εφοδιασμός με νωπά τρόφιμα θα γινόταν αδύνατος και η ανάληψη ασφαλούς και παραγωγικής δραστηριότητας στο σπίτι, στην εργασία ή στο ταξίδι, θα γινόταν όλο και πιο δύσκολη.

3.3 Ωστόσο, οι δραστηριότητες για τον μετριασμό αυτών των επιπτώσεων της θερμότητας μπορούν, επίσης, να συμβάλουν στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη λόγω της διαρροής των ψυκτικών μέσων που χρησιμοποιούνται (άμεσες επιπτώσεις) και της αυξημένης χρήσης ενέργειας για τη λειτουργία του συστήματος ψύξης (έμμεσες επιπτώσεις). Οι έμμεσες επιπτώσεις συνήθως υπερτερούν των άμεσων επιπτώσεων. Στα οικιακά ψυγεία, η χρήση ενέργειας αντιπροσωπεύει το 96 % των συνολικών εκπομπών. Η χρήση μονάδας κινητού συστήματος κλιματισμού σε ένα αυτοκίνητο αυξάνει τη χρήση καυσίμων και τις εκπομπές έως και 20 %.

3.4 Η επιλογή του ψυκτικού μέσου περιορίζεται κυρίως στην αμμωνία, το διοξείδιο του άνθρακα, το νερό, τους υδρογονάνθρακες ή τους φθωράνθρακες (HFC). Καθένα έχει τα πλεονεκτήματά του και τα μειονεκτήματά του· δεν προβλέπεται να ανακαλυφθούν νέα μόρια για αυτή τη χρήση βραχυπρόθεσμα. Οι χλωροφθοράνθρακες (CFC), οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 1930 ως ασφαλής και φτηνή εναλλακτική λύση της αμμωνίας, του διοξειδίου του θείου και των υδρογονανθράκων, έχουν ήδη αρχίσει να καταργούνται σταδιακά βάσει του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ λόγω του υψηλού δυναμικού τους καταστροφής του όζοντος (ODP). Επιπλέον, τείνουν να έχουν υψηλό δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη.

3.5 Όσον αφορά την οικιακή ψύξη, το πρόβλημα της αναφλεξιμότητας του προτιμητέου υποκατάστατου, του ισοβουτανίου, έχει επιλυθεί με χαμηλές αρχικές επιβαρύνσεις (30-60 gm) και ποσοστά διαρροών και με τη χρήση αντιαεκρηκτικών ηλεκτρικών συστημάτων.

3.6 Τα εμπορικά συστήματα εξαρτώνται από την αμμωνία σε απομακρυσμένους χώρους ή όπου υπάρχει ειδικευμένο προσωπικό που είναι συνηθισμένο να εργάζεται σε δυνητικά επικίνδυνες συνθήκες, ή σε μίγματα υδροφθορανθράκων, π.χ., στα σουπερμάρκετ όπου η ασφάλεια είναι υψίστης σημασίας λόγω της παρουσίας του κοινού. Στις περιπτώσεις αυτές, ο βελτιωμένος σχεδιασμός, η παρακολούθηση και η συγκράτηση είναι ουσιώδεις πτυχές.

3.7 Η αύξηση της ζήτησης κινητών κλιματιστικών σε ιδιωτικά αυτοκίνητα οφείλεται στην πτώση του κόστους και στην αύξηση της ευαισθητοποίησης γύρω από τις επιπτώσεις της τοπικής αλλαγής του κλίματος. Ωστόσο, η αρχική επιβάρυνση (750 gm) του ψυκτικού μέσου, συνήθως HFC 134a με χαμηλή αναφλεξιμότητα αλλά με δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας ισοδύναμο με

1 300, είναι πολύ μεγαλύτερη από ό,τι στα οικιακά ψυγεία. Η διάρκεια ζωής είναι πολύ μεγαλύτερη (1 200-2 400 gms). Οι έμμεσες επιπτώσεις είναι ακόμη μεγαλύτερες.

3.8 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται ο ανασχεδιασμός και η καλύτερη συγκράτηση προκειμένου να καταστεί δυνατή η ασφαλής χρήση είτε HFC 152a, που είναι ελαφρώς εύφλεκτος αλλά έχει δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας μόνο 140, είτε βουτανίου, που είναι εξαιρετικά εύφλεκτο αλλά έχει δυναμικό αύξησης της θερμοκρασίας μόνο 3, είτε διοξειδίου του άνθρακα που δεν είναι εύφλεκτο αλλά απαιτεί υψηλότερη πίεση, μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη χρήση καυσίμου και σε ασφυξία των επιβατών του οχήματος σε περίπτωση ατυχήματος. Οι συνέπειες για το σχεδιασμό της μηχανής και του αμαξώματος, τη συντήρηση και τον εξαερισμό ή την ανακύκλωση στο τέλος του κύκλου ζωής είναι σημαντικές.

3.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτούνται πιο επείγοντα μέτρα ούτως ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν τα κινητά κλιματιστικά στη διαδικασία έγκρισης τύπου για όλα τα νέα μοντέλα που διατίθενται στην ευρωπαϊκή αγορά. Η ανάπτυξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προδιαγραφών για τον υπολογισμό των διαρροών και των συνολικών εκπομπών και την αξιολόγηση των επιπτώσεών τους στην ατμοσφαιρική ρύπανση και την αλλαγή του κλίματος, είτε βρίσκονται σε λειτουργία κινητά κλιματιστικά είτε όχι, αποτελεί κείμενο βήμα στο πλαίσιο αυτό.

3.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι, προκειμένου να προστατευθεί το παγκόσμιο περιβάλλον, νομική βάση της παρούσας πρότασης πρέπει να αποτελέσει το άρθρο 95 της συνθήκης ώστε να παρασχεθεί προστασία και προστασία στην εσωτερική αγορά στους τομείς που θίγονται περισσότερο. Για να είναι πλήρως αποτελεσματικά τα μέτρα, είναι σημαντικό να καθιερωθούν μακροπρόθεσμες βιώσιμες τάσεις στις προτιμήσεις των καταναλωτών και στις σχετικές κατασκευαστικές καινοτομίες σε αυτές τις βιομηχανίες παγκοσμίως προμηθειών. Η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει τον ηγετικό ρόλο της συνεχίζοντας τη διαδικασία διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς, παρέχοντας κίνητρα για θετικές δράσεις και προωθώντας ένα πλαίσιο στο οποίο οι δράσεις θα μπορούν να αναλαμβάνονται εγκαίρως και με αποτελεσματικό ως προς το κόστος τρόπο.

3.11 Οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό μέσω της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, π.χ., των συστημάτων παρακολούθησης που χρησιμοποιούνται στη Σουηδία (τα οποία μειώνουν τις διαρροές από τις εμπορικές εγκαταστάσεις και τις εγκαταστάσεις λιανικής πώλησης από 30-40 % σε 5-8 %) και στην Ολλανδία (το σύστημα STEK για ψυκτικό εξοπλισμό χωρίς διαρροές) και μέσω συστημάτων που θα ενημερώνουν τον καταναλωτή και θα ανταμείβουν τις επιλογές του όταν πρόκειται για αποφάσεις που επηρεάζουν το περιβάλλον του πλανήτη. Ο ενεργειακός χαρακτηρισμός που είχε ήδη μείζονα αντίκτυπο στα οικιακά συστήματα θα πρέπει να επεκταθεί στα εμπορικά και τα κινητά συστήματα το συντομότερο δυνατόν.

3.12 Δεδομένου ότι θα προσχωρήσουν τώρα στην ΕΕ χώρες που ήδη υπόκεινται στα πρωτόκολλα του Μόντρεαλ και του Κιότο αλλά βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια και με διαφορετικά επίπεδα εσωτερικής ανάπτυξης, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει τις προσπάθειές της για μια ρεαλιστική και βιώσιμη μείωση των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου προστατεύοντας τη διευρυμένη εσωτερική αγορά και διασφαλίζοντας ίσους όρους ανταγωνισμού για τους παραγωγούς και τους εισαγωγείς. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι το κατάλληλο νομικό μέσο για την εν λόγω πρόταση είναι ο κανονισμός.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Πρέπει να συμπεριληφθούν στις αιτιολογικές σκέψεις οι παράγοντες ασφάλειας και υγείας όλων όσων εμπλέκονται στον κύκλο ζωής των σχετικών προϊόντων.

4.2 Λείπουν ορισμένοι ορισμοί. Είναι αναγκαίο να καθοριστούν με σαφήνεια οι όροι «φορέας εκμετάλλευσης»/«κάτοχος» των σταθερών συστημάτων. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνεργαστεί με τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης κάλυψη των πραγματικών καταστάσεων.

4.3 Οι συστάσεις σχετικά με τη συγκράτηση είναι ασθενείς και δεν περιλαμβάνουν επαρκείς απαιτήσεις δράσης ή στοχοθετημένη παρακολούθηση των αναξιοπιστων και διαπερατών εγκαταστάσεων. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στο συνηθισμένο και το δανικό σύστημα. Καθώς αυξάνονται τα κίνητρα για τη μείωση των διαρροών στο στάδιο σχεδιασμού, πρέπει να καταστεί δυνατή η μείωση της συχνότητας παρακολούθησης των νέων ενεργειακών αποδοτικών εγκαταστάσεων με αποδεδειγμένα χαμηλά ποσοστά διαρροών, ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο ψυκτικό μέσο. Οι χρήστες πρέπει να αντιληφθούν ότι η μείωση των διαρροών αποτελεί παράγοντα μείωσης του κόστους και ότι συμβάλλει στην περιβαλλοντική τους επίδοση. Οι εθελοντικές συμφωνίες, τα συστήματα επισημάνσης και βράβευσης, η ενημέρωση μέσω του τύπου και η αναγνώριση εκ μέρους των καταναλωτών της επιτευχθείσας πρόοδου, αποτελούν μέσα για να πραγματοποιηθούν οι επιθυμητές αλλαγές των υφιστάμενων πρακτικών.

4.4 Το άρθρο 5 προβλέπει την κατάρτιση του προσωπικού που συμμετέχει στις δραστηριότητες συγκράτησης και ανάκτησης, αλλά όχι και στις δραστηριότητες εγκατάστασης, συντήρησης και επιθεώρησης. Ωστόσο, αυτό είναι σημαντικό για να είναι αποτελεσματικές οι αλλαγές.

4.5 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ των διαδικασιών υποβολής στοιχείων που καθορίζονται στο άρθρο 6. Τα στοιχεία που υποβάλλονται σε εθνικό επίπεδο σε σχέση με τις προδιαγραφές της ΕΕ για τον αέρα διαφέρουν σημαντικά από άποψη ποιότητας: χωρίς συνεκτική και αποτελεσματική βάση δεδομένων, θα είναι δύσκολο να καθοριστούν οι πρόοδοι που έχουν επιτευχθεί ή τι συμπληρωματικές δράσεις απαιτούνται.

4.6 Δεδομένης της ανάγκης να εξισορροπηθούν οι κίνδυνοι και τα οφέλη στους τομείς της ψύξης και του κλιματισμού, θα ήταν προτιμότερο αυτές οι συγκεκριμένες δραστηριότητες να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής νομοθετικής δράσης, συμπεριλαμβανόμενης της έγκρισης τύπου των κινητών κλιματιστικών, παρά να δίνεται έμφαση, όπως στην προκειμένη περίπτωση, σε μία μόνο σειρά ψυκτικών μέσων.

4.7 Το σύστημα ποσοτώσεων για τις εκπομπές των κινητών κλιματιστικών είναι πολύπλοκο και δεν φαίνεται απόλυτα αναγκαίο. Υπό την προϋπόθεση ότι το χρονοδιάγραμμα θα είναι ρεαλιστικό, θα ήταν προτιμότερο να θεσπιστεί, π.χ., από το 2012, η έγκριση τύπου των νέων μοντέλων η οποία θα βασίζεται σε όλες τις πτυχές ενεργειακής απόδοσης και περιορισμού των εκπομπών και θα εφαρμόζεται στους κατασκευαστές και στους εισαγωγείς εξίσου. Επίσης, πρέπει να οριστεί μια τελική ημερομηνία, π.χ. το 2020, μετά την οποία όλα τα νέα αυτοκίνητα, είτε πρόκειται για καινούργια είτε για παλιά μοντέλα, θα πρέπει να συμμορφώνονται πλήρως με τα νέα πρότυπα. Πρέπει, επίσης, να ενθαρρυνθούν συστήματα που αποβλέπουν στην αύξηση του ποσοστού αντικατάστασης των υφισταμένων μοντέλων που δεν συμμορφώνονται στις προδιαγραφές.

4.8 Τέλος, ο ρόλος και η ευθύνη του καταναλωτή έχουν μεγάλη σημασία. Όσον αφορά τις δραστηριότητες που θεωρούνται ουσιώδεις, ο καταναλωτής πρέπει να γνωρίζει τις διαθέσιμες επιλογές και τις συνέπειες κάθε επιλογής. Όταν προκύπτουν ειδικές δαπάνες, για παράδειγμα για τη συντήρηση ή κατά τη διάθεση, οι δαπάνες αυτές πρέπει να προσδιορίζονται και να χρεώνονται. Τα συστήματα επισημάνσης έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των οικιακών ψυγείων· αυτά τα συστήματα θα πρέπει να επεκταθούν, με τη βοήθεια της Επιτροπής, και σε άλλες πτυχές της ψύξης και του κλιματισμού το συντομότερο δυνατό.

4.9 Όσον αφορά άλλες εφαρμογές που είναι προαιρετικές αλλά σχετικά κοινότητες ή για τις οποίες είναι ήδη διαθέσιμες ασφαλέστερες εναλλακτικές λύσεις, η προσέγγιση της Επιτροπής, όπως καθορίζεται στα άρθρα 7, 8 και στο παράρτημα II, είναι η ενδεδειγμένη και έχει την υποστήριξη της ΕΟΚΕ. Οι εθελοντικές συμφωνίες, συνοδευόμενες από σταθερή πρόοδο και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, είναι προτιμότερες σε πολυσύνθετους και σημαντικούς τομείς όπως η χορήγηση φαρμάκων μέσω εισπνευστήρων με δοσομετρητή (MDI).

4.10 Άλλες χρήσεις των φθοριούχων αερίων, π.χ., σε βαρέα φορτηγά οχήματα και στα οδικά, σιδηροδρομικά και αερομεταφερόμενα ψυκτικά συστήματα, οι οποίες δεν καλύπτονται από την πρόταση αυτή, πρέπει να συμπεριληφθούν σε μεταγενέστερες προτάσεις όταν συγκεντρώνουν τα αναγκαία δεδομένα.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα εξωτερικά χερσαία σύνορα των κρατών μελών και την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα προσωρινά εξωτερικά σύνορα μεταξύ κρατών μελών»

[COM 502-2003 τελικό — 2003/0148 CNS—2003/0194 (CNS)]

(2004/C 108/13)

Στις 18 Αυγούστου 2003 το Συμβούλιο αποφάσισε, με βάση το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Ιανουαρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Simons**.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 52 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους και καμία αποχή κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Εισαγωγή

Σκοπός των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εγκαθίδρυση καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα εξωτερικά χερσαία σύνορα των κρατών μελών⁽¹⁾ και στα προσωρινά εξωτερικά χερσαία σύνορα μεταξύ κρατών μελών⁽²⁾ είναι να διευκολυνθεί η διέλευση των συνόρων από τους καλόπιστους κατοίκους των περιοχών αυτών, οι οποίοι έχουν βάσιμους λόγους να διέρχονται συχνά από τα σύνορα αυτά, λαμβανομένης ταυτόχρονα υπόψη της ανάγκης να αποτραπεί η λαθρομετανάστευση και να αντιμετωπιστούν οι ενδεχόμενες απειλές που εκπροσωπούν για την ασφάλεια οι εγκληματικές δραστηριότητες.

1. Περίληψη των προτάσεων της Επιτροπής

1.1 Σύμφωνα με την πρόταση κανονισμού, όπως διατυπώνεται στο έγγραφο 2003/193, τόσο τα σημερινά όσο και τα νέα κράτη μέλη (από 1η Μαΐου 2004), τα οποία συνορεύουν με τρίτη χώρα, θα έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας διμερείς συμφωνίες με στόχο τη διευκρίνιση των κανόνων που ισχύουν για την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία.

1.2 Επίσης, με βάση την πρόταση κανονισμού όπως αναφέρεται στο έγγραφο 2003/194 μπορούν, τόσο ένα παλαιό και ένα νέο κράτος μέλος, αλλά και δύο νέα κράτη μέλη που έχουν κοινά σύνορα, να διευκρινίσουν τους ισχύοντες κανόνες μέσω παρόμοιων διμερών συμφωνιών.

1.2.1 Πρόκειται για προσωρινές ρυθμίσεις οι οποίες θα ισχύουν από την 1η Μαΐου 2004 και μετά, αλλά θα καταργηθούν από τη στιγμή που τα νέα κράτη μέλη θα εφαρμόζουν πλήρως το κεκτημένο Σένγκεν και θα έχουν αρθεί οι έλεγχοι στα κοινοτικά σύνορα.

1.3 Με τις δύο αυτές προτάσεις της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να διευκολύνει τη διέλευση των συνόρων από τους καλόπιστους κατοίκους των παραμεθόριων περιοχών, οι οποίοι έχουν ένομους λόγους τακτικής διέλευσης των εξωτερικών χερσαίων συνόρων, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη την ανάγκη αποτροπής

της λαθρομετανάστευσης καθώς και αντιμετώπισης των ενδεχόμενων απειλών που εκπροσωπούν για την ασφάλεια οι εγκληματικές δραστηριότητες.

1.4 Υπό το πρίσμα αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ώστε οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν τακτικά και τουλάχιστον ένα χρόνο σε παραμεθόρια περιοχή γειτονικού κράτους μέλους, να μπορούν να διέρχονται συχνά από τα εξωτερικά χερσαία σύνορα, για οικογενειακούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς ή οικονομικούς λόγους, ενδεχομένως εκτός των επιτρεπόμενων σημείων συνοριακής διέλευσης και των καθορισμένων ωρών λειτουργίας, με την προϋπόθεση ότι η μέγιστη διάρκεια διαμονής τους θα ανέρχεται σε επτά συνεχείς ημέρες και δεν θα υπερβαίνει συνολικά τους τρεις μήνες ανά εξάμηνο.

1.5 Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει βέβαια να διαθέτουν τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα. Οι μη υπόχρεοι θεώρησης υπήκοοι τρίτων χωρών, θα μπορούν να εισέρχονται προσκομίζοντας είτε το δελτίο ταυτότητας είτε μια ειδική άδεια.

1.5.1 Οι υπόχρεοι θεώρησης υπήκοοι τρίτων χωρών οφείλουν να διαθέτουν ειδική θεώρηση του τύπου «L», η οποία θα έχει ελάχιστη διάρκεια ισχύος ενός έτους και μέγιστη πέντε ετών. Η θεώρηση αυτή εκδίδεται με τη μορφή θεώρησης ενιαίου τύπου.

1.6 Τέλος, οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση σε μια περιοχή η οποία δεν υπερβαίνει τα 50 χιλιόμετρα από τα σύνορα. Εντός της περιοχής αυτής προσδιορίζονται οι περιφέρειες ή οι πόλεις που έχουν ενδιαφέρον για την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ, μολονότι υποστηρίζει τους στόχους των προτάσεων, διερωτάται με ποιόν τρόπο θα εξακριβωθεί ότι ο ενδιαφερόμενος δεν έχει υπερβεί τη μέγιστη επιτρεπόμενη διάρκεια παραμονής, δεδομένου ότι σε ορισμένα ταξιδιωτικά έγγραφα, για πρακτικούς λόγους, δεν τοποθετείται ή δεν πρέπει να τοποθετηθεί σφραγίδα εισόδου και εξόδου.

⁽¹⁾ COM (2003) 502 τελικό — 2003/0193 (CNS)

⁽²⁾ COM (2003) 502 τελικό — 2003/0194 (CNS)

2.2 Προφανώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί δεδομένο ότι, μετά από τον έλεγχο που έχει διεξαχθεί ενόψει της έκδοσης της ειδικής θεώρησης τύπου L, οι ενδιαφερόμενοι που διαθέτουν τη θεώρηση αυτή είναι καλόπιστοι. Επίσης, επειδή η μέγιστη διάρκεια της θεώρησης αυτής ανέρχεται σε πέντε έτη, θα είναι δύσκολο να εξακριβωθεί κατά τη διέλευση των συνόρων, κυρίως όταν αυτό συμβαίνει εκτός των επιτρεπόμενων σημείων διέλευσης και των καθορισμένων ωρών λειτουργίας, αν οι ενδιαφερόμενοι εξακολουθούν να πληρούν τις προϋποθέσεις για την έκδοση θεώρησης, ή αν έχουν σημειωθεί εντωμεταξύ για αφαίρεση της θεώρησης.

2.3 Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι η προσέγγιση αυτή δεν προσφέρει σε καμία περίπτωση ικανοποιητική λύση όσον αφορά τη διαμονή μη υπόχρεων θεώρησης υπηκόων τρίτων χωρών, στους οποίους επιτρέπεται η είσοδος με την απλή προσκόμιση δελτίου ταυτότητας.

2.4 Σε περίπτωση που οι ενδιαφερόμενοι εντοπίζονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους πρέπει η διαμονή τους να θεωρηθεί παράνομη και να απελαθούν από το έδαφος του κράτους αυτού. Σε αυτό το πλαίσιο συνιστάται να οριστεί ότι οι σχετικοί κανόνες Σένγκεν θα ισχύουν σε παρόμοιες περιπτώσεις απομάκρυνσης, κυρίως όταν δεν έχουν συναφθεί με τη χώρα καταγωγής συμφωνίες επιστροφής και επανεισοδοχής

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα εξωτερικά χερσαία σύνορα των κρατών μελών. [2003/0193 (CNS)]

3.1.1 Άρθρο 3 (ορισμοί)

3.1.1.1 Ο ορισμός «διασυνοριακοί εργαζόμενοι» που διευκρινίζεται στο στην παράγραφο η) του άρθρου 3, έχει ληφθεί από την πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση οδηγίας του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση και την άσκηση ανεξάρτητων οικονομικών δραστηριοτήτων

3.1.1.2 Είναι συνεπώς εύλογο το ερώτημα αν ισχύει για αυτή την κατηγορία ατόμων ο ορισμός που περιλαμβάνει ο υπό εξέταση κανονισμός ή αν πρόκειται να αντικατασταθεί από τον ορισμό που περιέχεται στην προαναφερθείσα οδηγία, μετά την υιοθέτηση και την ενσωμάτωσή της στο εθνικό δίκαιο.

3.1.2 Άρθρο 4 (ρήτρα μη διακριτικής μεταχείρισης)

3.1.2.1 Από τη στιγμή που όλα τα κράτη μέλη υπογράφουν (ή οφείλουν να υπογράψουν) τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, είναι αυτονόητο ότι θα εφαρμόσουν και τους όρους του άρθρου 4.

3.1.2.2 Όταν πρόκειται για την επανεισοδοχή ατόμων ή τη χορήγηση ασύλου, είναι απαραίτητο να τονίζεται ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν πρέπει να προωθούνται σε τρίτη χώρα ή μέσω τρίτης χώρας ή ότι πρέπει να τους αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα σε περίπτωση που, εάν επιστρέψουν στην τρίτη χώρα, διατρέχουν πραγματικό κίνδυνο να καταδιωχθούν για τους λόγους

που αναφέρονται στο άρθρο 4. Παρόμοια ρήτρα είναι όμως περιττή όσον αφορά την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία

3.1.3 Άρθρο 10 (τύπος της θεώρησης)

3.1.3.1 Σύμφωνα με το άρθρο αυτό η θεώρηση εκδίδεται με τη μορφή θεώρησης ενιαίου τύπου και περιέχει το διακριτικό γράμμα «L». Αυτό συνεπάγεται ότι οι υπάλληλοι που επωμίζονται τον έλεγχο εντός του χώρου Σένγκεν, θα πρέπει να λάβουν σαφείς οδηγίες σχετικά και επισημαίνουμε ότι το γράμμα «L» χρησιμοποιείται και ως κωδικός χώρας για το Λουξεμβούργο κατά την έκδοση θεωρήσεων που προορίζονται για την επικράτεια της χώρας αυτής.

3.1.4 Άρθρο 20 (τροποποίηση της κοινής προξενικής εγκυκλίου)

3.1.4.1 Δεδομένου ότι η εν λόγω εγκύκλιος περιλαμβάνει τους κανόνες που πρέπει να εφαρμόζουν οι αρμόδιες για την έκδοση θεωρήσεων αρχές, δεν πρέπει να τροποποιηθεί μόνο όσον αφορά το τμήμα I σημείο 2 (ορισμοί και τύπος της θεώρησης) αλλά επίσης και όσον αφορά το τμήμα V (εξέταση και απόφαση) σημείο 3 καθώς και το τμήμα VI (προσθήκη αυτοκόλλητου). Δεν είναι λογικό να απαιτείται από τις αρχές αυτές να διαβάσουν πρώτα το παράρτημα της εγκυκλίου προτού προβούν στην έκδοση της θεώρησης.

3.1.4.2 Επιπλέον προκαλεί εντύπωση ότι στο σημείο α) της δεύτερης παραγράφου γίνεται λόγος για την ελάχιστη και όχι για τη μέγιστη διάρκεια ισχύος.

3.1.4.3 Τέλος, κρίνεται αναγκαίο να ενημερωθούν και οι υπάλληλοι που διεκπεραιώνουν τους ελέγχους στα σύνορα σχετικά με τους κανόνες που διέπουν την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία. Αυτό συνεπάγεται ότι θα πρέπει να προσαρμοστεί αναλόγως και το Κοινό Εγχειρίδιο, εφόσον δεν προβλέπεται η αναθεώρησή του στις τελικές διατάξεις.

3.1.5 Άρθρο 21 (τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας Σένγκεν)

3.1.5.1 Στο άρθρο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την κατάργηση του άρθρου 136, παράγραφος 3 της προαναφερθείσας συμφωνίας.

3.1.5.2 Δεν μπορούν όμως να καταργηθούν διατάξεις της συμφωνίας αυτής, βάσει ενός κανονισμού, αλλά μπορεί να εξαιρεθεί η εφαρμογή τους.

3.2 Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα προσωρινά εξωτερικά χερσαία σύνορα μεταξύ κρατών μελών [2003/0193 (CNS)].

3.2.1 Στο βαθμό που ο σκοπός της πρότασης αυτής είναι η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα εξωτερικά χερσαία σύνορα των κρατών μελών, σύμφωνα με το έγγραφο 2003/193, οι παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν ανωτέρω ισχύουν και για την πρόταση κανονισμού για την εγκαθίδρυση καθεστώτος τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας στα προσωρινά εξωτερικά σύνορα μεταξύ κρατών μελών.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους και των δύο προτάσεων σχετικά με τη ρύθμιση της τοπικής διασυνοριακής κυκλοφορίας και ιδιαίτερα τη διευκόλυνση της τακτικής διέλευσης των συνόρων από καλόπιστους κατοίκους των παραμεθόριων περιοχών με την οποία λαμβάνεται συγχρόνως υπόψη η ανάγκη αποτροπής της λαθρομετανάστευσης και αντιμετώπισης των ενδεχόμενων απειλών που εκπροσωπούν για την ασφάλεια οι εγκληματικές δραστηριότητες.

4.2 Στο μέτρο που δεν είναι δυνατό να υλοποιηθούν και οι δύο πτυχές του στόχου αυτού με βάση τις ισχύουσες διατάξεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας (συμπεριλαμβανομένου του κεκτημένου Σένγκεν) οφείλουμε να διατυπώσουμε τις ακόλουθες συστάσεις σχετικά με τον κανονισμό του Συμβουλίου όπως προτείνονται στο έγγραφο 2003/0193:

4.2.1 Προκειμένου να μπορεί να ελεγχθεί η τήρηση της προθεσμίας διαμονής, δεν θα πρέπει να δίδεται η δυνατότητα διέλευσης των συνόρων εκτός των επιτρεπομένων σημείων διέλευσης και των καθορισμένων ωρών λειτουργίας (βλ. άρθρο 18).

4.2.2 Προκειμένου να είναι εφικτός ο έλεγχος της καλοπιστίας των ενδιαφερομένων σε τακτικά διαστήματα, προτείνεται η μέγιστη διάρκεια ισχύος της ειδικής θεώρησης να μην υπερβαίνει το ένα έτος.

4.2.3 Προκειμένου να τονισθεί ότι οι διατάξεις της Συμφωνίας Σένγκεν, όπως ορίζεται στο άρθρο 23, ισχύουν και στην περίπτωση προώθησης ατόμων εκτός της παραμεθόριας περιοχής ή σε άλλο σημείο του χώρου Σένγκεν, καθώς και για τους παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών, προτείνεται να προστεθεί στο άρθρο 2 μια αναφορά στο άρθρο αυτό.

4.2.4 Δεδομένου ότι το καθεστώς των διασυνοριακών εργαζομένων δεν έχει ρυθμιστεί σε κοινοτικό επίπεδο και λαμβανομένου

υπόψη ότι οι σχετικές συζητήσεις στο Συμβούλιο δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη, προτείνεται να διαγραφεί ο ορισμός που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3 σημείο η) (καθώς και το άρθρο 15 που αναφέρεται σε αυτή την κατηγορία ατόμων) ή να διατηρηθεί με την επιφύλαξη της υιοθέτησης της σχετικής οδηγίας.

4.2.5 Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη, κατά την εφαρμογή όχι μόνο αυτού του κανονισμού αλλά και ολόκληρης της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας υποχρεούνται να τηρούν τη ρήτρα μη διακριτικής μεταχείρισης, θεωρείται περιττό το άρθρο 4. Επιπλέον, αν διατηρηθεί το άρθρο αυτό, δημιουργείται η εντύπωση ότι τα κράτη μέλη προτίθενται να μην εφαρμόζουν πάντα τη ρήτρα αυτή, όσον αφορά την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία. Εάν κριθεί αναγκαίο, η θεμελιώδης αυτή αρχή μπορεί να συμπεριληφθεί στα αιτιολογικά σημεία.

4.2.6 Επειδή το γράμμα L χρησιμοποιείται και ως κώδικας χώρας για τις θεωρήσεις που εκδίδονται για την επικράτεια του Λουξεμβούργου, και θα μπορούσε συνεπώς να δημιουργήσει σύγχυση στους υπαλλήλους που διεκπεραιώνουν τους ελέγχους, θα ήταν σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ένα γράμμα που να μην αντιστοιχεί σε κώδικα χώρας.

4.2.7 Οι οδηγίες που περιλαμβάνονται στις τελικές διατάξεις και οι οποίες αφορούν τόσο τις αρμόδιες για την έκδοση θεωρήσεων αρχές όσο και τους υπαλλήλους που διεκπεραιώνουν τους ελέγχους στα σύνορα, θα πρέπει να διευκρινιστούν σαφέστερα, είτε στα πλαίσια του άρθρου 20 είτε σε ένα νέο άρθρο.

4.2.8 Δεδομένου ότι δεν μπορούν να διαγραφούν άρθρα της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν βάσει ενός κανονισμού, προτείνεται να απαλειφθεί, ή ενδεχομένως να αναδιατυπωθεί το άρθρο 21.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη»

(2004/C 108/14)

Στις 9 Απριλίου 2003, με επιστολή της Επιτρόπου κας Viviane Reding, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη».

Στις 15 Απριλίου 2003, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών. Το τμήμα υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RODRIGUEZ GARCIA CARO.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 72 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Αιτιολόγηση της γνωμοδότησης

1.1.1. Στις 9 Απριλίου 2003 η Επίτροπος κα Viviane Reding ζήτησε, με επιστολή της προς τον Πρόεδρο της ΕΟΚΕ, μία διερευνητική γνωμοδότηση σχετικά με την ευρωπαϊκή πολιτιστική βιομηχανία.

Σύμφωνα με την Επίτροπο, η ΕΟΚΕ, λόγω του ρόλου της στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών και επειδή εκπροσωπεί τα συμφέροντα των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, βρίσκεται στην κατάλληλη θέση, μεταξύ άλλων:

- να παράσχει μια έμπειρη γνώμη για αυτό το θέμα,
- να κάνει μια σύνθεση των συμφερόντων που διακυβεύονται και
- να διατυπώσει μηνύματα βασισμένα στη συμφωνία των κοινωνικοοικονομικών εταίρων.

Η Επιτροπή σκοπεύει, κατ' αρχήν, να προτείνει, στις αρχές του 2004, νέα κοινοτικά μέσα για τον πολιτιστικό και τον οπτικοακουστικό τομέα.

1.1.2. Κατά την Επιτροπή, οι κυριότερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν αυτές οι βιομηχανίες είναι οι εξής:

- ο εξωτερικός ανταγωνισμός στο ευρωπαϊκό επίπεδο,
- η πειρατεία που συνδέεται με τις νέες τεχνολογίες,
- η ισορροπία ανάμεσα στους μεγάλους φορείς εκμετάλλευσης και στις ανεξάρτητες επιχειρήσεις (πρόσβαση στην αγορά και πολιτιστική πολυμορφία),
- η διαφοροποιημένη φορολογική αντιμετώπιση,
- το έλλειμμα ειδικών και κατάρτισης σε ορισμένα πεδία αυτών των τομέων.

1.1.3. Η υφιστάμενη κατάσταση επιβάλλει, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, την ανάγκη να ξεκινήσει μια διαδικασία προβληματισμού σχετικά με τις εξής πτυχές:

- τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν αυτές οι βιομηχανίες,
- τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν,
- τη συμβολή που μπορεί να έχει η Ευρώπη για να τις βοηθήσει να αντεπεξέλθουν σ' αυτές τις προκλήσεις, ιδίως στο πλαίσιο της διεύρυνσης.

1.1.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κατά τη σύνοδό του της 4ης Σεπτεμβρίου 2003, ενέκρινε το ψήφισμά του για τις «Πολιτιστικές βιομηχανίες», εισηγήτρια του οποίου ήταν η ευρωβουλευτής κα Μυρσίνη Ζορμπά.

1.1.4.1. Το εκτενές και πλήρες αυτό κείμενο είναι το προϊόν μιας αυστηρής μεθοδολογίας, την οποία ακολούθησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για να καταρτίσει ένα σχέδιο ψηφίσματος με λειτουργικές συστάσεις για τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών σχετικά με τα πιθανά μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν.

1.1.4.2. Στη δημόσια ακρόαση που προηγήθηκε, στις 22 Απριλίου 2003, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα ενός ερωτηματολογίου που είχε αποσταλεί σε 200 επαγγελματίες ενώσεις, ομοσπονδίες διάφορων τομέων, επιχειρήσεις και ειδικούς σε αυτά τα θέματα, οι οποίοι εξέθεσαν ως κυριότερα προβλήματα της ευρωπαϊκής πολιτιστικής βιομηχανίας τα εξής:

- έλλειψη επενδύσεων,
- προβλήματα σε σχέση με τη διανομή,
- ανεπαρκές μέγεθος της αγοράς,
- γλωσσική πολυμορφία,
- πειρατεία στον τομέα.

1.1.4.3. Σύμφωνα με το προαναφερόμενο έγγραφο, το οποίο παρουσιάστηκε στην ακρόαση, οι επαγγελματίες του τομέα δεν αισθάνονται ικανοποιημένοι από τις πολιτιστικές πολιτικές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.2. Περιεχόμενο της διερευνητικής γνωμοδότησης

1.2.1. Η γνωμοδότηση που κατήρτισε η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή περιλαμβάνει εκείνες τις γραμμές δράσης που θεωρούνται, στο σύνολό τους, χρήσιμες για την ανάπτυξη μιας μελλοντικής κοινοτικής παρέμβασης.

1.2.2. Η ΕΟΚΕ πρέπει να απαντήσει, βασικά, στα εξής δύο ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι πολιτιστικές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη;
- Ποια συμβολή μπορεί να έχει η Ευρώπη για να αντεπεξέλθει μακροπρόθεσμα σ' αυτές τις προκλήσεις;

2. Ευρώπη και πολιτισμός

2.1. Πολιτισμός

2.1.1. Γενικά, τα λεξικά ορίζουν τη λέξη «πολιτισμός», όταν αναφέρονται στη γενική της έννοια, με παρόμοιους τρόπους. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτισμός είναι το σύνολο των γνώσεων, των συνθηκών και των επιπέδων καλλιτεχνικής και επιστημονικής ανάπτυξης μιας συγκεκριμένης εποχής ή μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας.

2.1.1.1. Οι λαοί της Ευρώπης μοιράζονται, με μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό εγγύτητας, γνώσεις, συνήθειες, επίπεδα ανάπτυξης και αξίες, οι οποίες, με όλο το σεβασμό στα πιο τοπικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ενός ευρωπαϊκού πολιτισμού ή ενός ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου.

2.1.1.2. Από μια άλλη σκοπιά, που συμφωνεί με το αντικείμενο της γνωμοδότησής μας, ο πολιτισμός μπορεί να οριστεί ως το σύνολο των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών παραγωγών και προϊόντων που σχετίζονται με τη μουσική, το θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, το βιβλίο κ.λπ.. Ο ορισμός αυτός λαμβάνει περισσότερο υπόψη την οικονομική διάσταση του πολιτισμού και τον εντάσσει πλήρως στο πλαίσιο της βιομηχανίας, της πολιτιστικής βιομηχανίας.

2.1.2. Όμως ο πολιτισμός δεν είναι μια αφηρημένη έννοια. Είναι κάτι που εκπηγάζει από την ίδια την ύπαρξη εκείνων που τον παράγουν. Δεν υπάρχει πολιτισμός, αν δεν υπάρχουν δημιουργοί, καλλιτέχνες, ερμηνευτές κ.λπ., οι οποίοι με την έμπνευσή τους θέτουν στη διάθεση των πολιτών έργα που μένουν στο καλλιτεχνικό κεκτημένο της ανθρωπότητας, η οποία τα θαυμάζει και τα εκτιμά σε όλο τους το μεγαλείο.

2.1.3. Συνεπώς, οι πολιτιστικές δημιουργίες, τα έργα του πολιτισμού, δεν θα είχαν λόγο ύπαρξης, αν οι πολίτες δεν είχαμε δυνατότητες πρόσβασης σ' αυτά. Η πρόσβαση στον πολιτισμό αυξάνει τις δυνατότητες του ανθρώπου. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι μια φάυλη χρήση του μπορεί να τον μετατρέψει σε παράγοντα ελέγχου από πλευράς της εξουσίας. Η ενίσχυση του πολιτισμού και η ενίσχυση και προαγωγή της ελεύθερης πρόσβασης των πολιτών σε αυτόν μπορούν να αποτελέσουν στοιχείο αντιπαράθεσης σε οποιοδήποτε πρότυπο ηγεμονίας που προσπαθεί να επιβληθεί χρησιμοποιώντας ως μέσο τον πολιτισμό.

2.2. Πολιτιστική πολιτική και Ευρωπαϊκός Πολιτιστικός Χώρος

2.2.1. Μέχρι τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διέθετε νομική βάση στην οποία να μπορεί να στηριχθεί μια πολιτιστική πολιτική. Με μία στέρεη νομική βάση και με την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων σε αυτόν τον τομέα της κοινοτικής πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση παύει να έχει παρουσία στο διεθνές πλαίσιο μόνο χάρη στη γεωγραφική της διαμόρφωση και στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική της διάρθρωση, αλλά αρχίζουν να τονίζονται και οι πιο σημαντικές πτυχές του κοινού πολιτιστικού πεδίου της κοινοτικής Ευρώπης.

2.2.2. Με την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο πολιτισμός αποτελεί ζωτικό και ενοποιητικό στοιχείο της καθημερινής ζωής και της ταυτότητας των Ευρωπαίων πολιτών (!).

2.2.3. Παρότι δεν υπάρχει κοινή πολιτική για τους διάφορους πολιτιστικούς τομείς και παρά τους περιορισμούς του άρθρου 151 της Συνθήκης ΕΚ, θα ήταν σκόπιμο να συμβάλουν τα κράτη μέλη

και η Ένωση μέσω των θεσμικών της οργάνων στην ανάπτυξη ενός κοινού οράματος για το μέλλον, ενός οράματος που θα επιτρέψει στο σύνολο της Ένωσης να παρεμβαίνει πιο έντονα στο πεδίο του πολιτισμού.

2.2.3.1. Πιστεύουμε επ' αυτού ότι μία πολιτιστική πολιτική ευρωπαϊκού επιπέδου θα πρέπει να αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της πρόσβασης των πολιτών της Ένωσης στη γνώση της πολιτιστικής ταυτότητας που μας ενώνει και της πολιτιστικής πολυμορφίας των διάφορων περιφερειών της Ευρώπης, με στόχο την καλύτερη αλληλοκατανόηση όσων είμαστε μέτοχοι αυτής της πολυμορφίας.

2.2.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του της 5ης Σεπτεμβρίου 2001, θεωρούσε σκόπιμο για το μέλλον της Ένωσης να ενισχυθεί η πολιτιστική διάσταση, τόσο σε πολιτικό όσο και σε δημοσιονομικό επίπεδο, και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία των κρατών μελών, ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί ένας «Ευρωπαϊκός Πολιτιστικός Χώρος».

2.2.4.1. Η δημιουργία αυτού του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Χώρου συνεπάγεται πλούτο από δύο απόψεις: από πολιτιστική άποψη, που είναι αυτονόητη, και από οικονομική άποψη, μέσω της αξίας που προσδίδει στις πολιτιστικές βιομηχανίες. Μέσω των βιομηχανιών αυτών επιτυγχάνεται η πρόσβαση των πολιτών της Ένωσης στον πολιτισμό και σε αυτές πρέπει να βασιστεί επίσης η επέκταση και η εξαγωγή του πολιτισμού μας πέραν των κοινοτικών συνόρων.

2.2.5. Αν και ο σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης δεν είναι η συζήτηση για την πολιτιστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πολιτική αυτή είναι ένα θέμα τεράστιας σημασίας, το οποίο θα πρέπει να εξεταστεί σε βάθος.

3. Κοινοτικά προγράμματα υποστήριξης του πολιτισμού και των πολιτιστικών βιομηχανιών

3.1. Νομική βάση

3.1.1. Μέχρι την έγκριση της Συνθήκης του Μάαστριχτ η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διέθετε νομικό πλαίσιο που να της επιτρέπει να αναπτύξει μια πολιτιστική πολιτική στο πλαίσιο της Κοινότητας. Η Συνθήκη της Ρώμης δεν περιείχε κανένα συγκεκριμένο άρθρο ή παράγραφο για αυτό το θέμα και μόνο το προοίμιο της αναφερόταν στον πολιτισμό ως στοιχείο ένωσης των λαών και προαγωγής της οικονομικής και κοινωνικής προόδου.

3.1.1.1. Το άρθρο 151 της Συνθήκης ΕΚ θεσπίζει μία βάση για τις κοινοτικές δράσεις που ενθαρρύνουν, υποστηρίζουν και συμπληρώνουν τη δράση των κρατών μελών, με σεβασμό της εθνικής και περιφερειακής πολυμορφίας και ιδιαίτερη έμφαση στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά των πολιτών της Ένωσης. Οποιαδήποτε δράση εναρμόνισης αποκλείεται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής αυτού του άρθρου.

3.1.2. Μία από τις αποστολές που έχουν ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η εξασφάλιση των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής βιομηχανίας. Το άρθρο 157 της Συνθήκης ορίζει ότι η δράση της Κοινότητας αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην επιτάχυνση της προσαρμογής της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές και στην προαγωγή ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επιχειρηματική πρωτοβουλία και τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.

(!) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις πολιτιστικές βιομηχανίες, αιτιολογική σκέψη Α [P5_TA-PROV (2003) 0382].

3.1.2.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να συμβάλει στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των πολιτιστικών βιομηχανιών, ούτως ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από τους καρπούς της έρευνας και των τεχνολογικών εξελίξεων, από καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση και από τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας σε έναν ευρωπαϊκό χώρο του πολιτισμού.

3.2. Ειδικά προγράμματα στον τομέα του πολιτισμού

3.2.1. Αφού απέκτησε το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, το άρθρο 151 της Συνθήκης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε σε εφαρμογή κατά την περίοδο 1996-1997 τρία ειδικά προγράμματα στον τομέα του πολιτισμού: το Καλειδοσκόπιο⁽²⁾, που αποσκοπούσε στην ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής δημιουργίας και στη βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού των ευρωπαϊκών λαών στον καλλιτεχνικό τομέα, το ARIANE⁽³⁾, που αποσκοπούσε στην ανάπτυξη της συνεργασίας των κρατών μελών στον τομέα του βιβλίου και της ανάγνωσης και στη βελτίωση της γνώσης της λογοτεχνικής δημιουργίας και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών μέσω της μετάφρασης, και το Rafael⁽⁴⁾, που αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας των κρατών μελών στον τομέα της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.2.2. Τον Φεβρουάριο του 2000 εγκρίθηκε το πρώτο πρόγραμμα-πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπέρ του πολιτισμού⁽⁵⁾. Με το πρόγραμμα αυτό απλοποιείται η κοινοτική δράση με τη συγκέντρωση της σε ένα μόνο μέσο χρηματοδότησης και διαχείρισης της πολιτιστικής συνεργασίας. Αυτή η συνεργασία των πολιτιστικών φορέων συμβάλλει στην καθιέρωση ενός ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου, στην ανάπτυξη της καλλιτεχνικής και λογοτεχνικής δημιουργίας, στη γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού της Ευρώπης, στη διεθνή διάδοση του πολιτισμού, στην αναβάθμιση της πανευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και στον διαπολιτισμικό διάλογο.

3.2.2.1. Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» αποσκοπεί στη δημιουργία ενός κοινού πολιτιστικού χώρου ο οποίος θα χαρακτηρίζεται από την πολιτιστική πολυμορφία και από την κοινή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι επίσης ανοιχτή στα κράτη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και στις υποψήφιες για ένταξη χώρες. Το πρόγραμμα υποστηρίζει τα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά έργα που έχουν ευρωπαϊκή διάσταση στο επίπεδο του σχεδιασμού, της οργάνωσης και της υλοποίησής τους. Τα περισσότερα έργα περιλαμβάνουν μία διάσταση πολυμέσων, για τη δημιουργία σελίδων στο Διαδίκτυο και φόρουμ συζήτησης.

3.2.2.2. Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000», το οποίο είχε θεσπιστεί για την περίοδο 2000-2004, προβλέπεται να παραταθεί μέσω μιας νέας πρότασης απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με την οποία τροποποιείται η απόφαση αριθ. 508/2000/ΕΚ⁽⁶⁾. Με την πρόταση αυτή επιδιώκεται να συνεχιστεί το πρόγραμμα με τους ίδιους όρους έως και το 2006.

3.3. Κοινοτικά προγράμματα με αντίκτυπο στον τομέα του πολιτισμού

3.3.1. Το πρόγραμμα MEDIA, που πήρε το όνομά του από τα αρχικά των λέξεων «Δράσεις για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας» στα γαλλικά, απο-

σκοπεί στον περιορισμό των αδυναμιών των ευρωπαϊκών βιομηχανιών περιεχομένου οπτικοακουστικών έργων και πολυμέσων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ανεπαρκή κυκλοφορία ευρωπαϊκών έργων μεταξύ των διάφορων χωρών και χρόνιο έλλειμμα επενδύσεων στην ανάπτυξη έργων, στη συνεχή κατάρτιση, στη διάδοση των έργων και στην προώθησή τους. Οι ελλείψεις αυτές είναι ακόμη πιο σημαντικές, αν επιπλέον γίνουν συγκρίσεις με τα έργα που προέρχονται από τις ΗΠΑ.

3.3.1.1. Έτσι, τα προγράμματα MEDIA στηρίζουν τον πολιτισμό μέσω δράσεων υπέρ των οπτικοακουστικών βιομηχανιών που παράγουν πολιτιστικά έργα αυτού του τύπου. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα MEDIA-Κατάρτιση⁽⁷⁾ και MEDIA Plus⁽⁸⁾, που διαδέχθηκαν τα προγράμματα MEDIA I και MEDIA II, αποσκοπούν στην κατάρτιση των επαγγελματιών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων (MEDIA-Κατάρτιση) και στην ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης οπτικοακουστικών έργων (MEDIA Plus).

3.3.1.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποίησε μια δημόσια ακρόαση, προκειμένου να προτείνει, βάσει της ακρόασης αυτής και των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης των εν εξελίξει προγραμμάτων, μια νέα γενιά προγραμμάτων για την ευρωπαϊκή οπτικοακουστική βιομηχανία.

3.3.2. Άλλα προγράμματα και δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν σχετίζονται άμεσα με τη στήριξη του πολιτισμού, περιέχουν γραμμές δράσης και υποστηρίζουν έργα με αντίκτυπο σε πολυποικίλες πτυχές του πολιτισμού, γενικά, και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ειδικότερα.

3.3.2.1. Μερικά από τα πιο σημαντικά προγράμματα αυτού του τύπου και από τις πολιτιστικές δραστηριότητες στις οποίες παρεμβαίνουν είναι τα εξής:

- α) Το 5ο Πρόγραμμα-Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, ορισμένα από τα ειδικά προγράμματα του οποίου, ιδίως το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Έρευνας στις Τεχνολογίες της Κοινωνίας των Πληροφοριών, αναπτύσσουν δραστηριότητες υπέρ της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- β) Πολυάριθμα έργα που χρηματοδοτούνται από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ΣΩΚΡΑΤΗΣ και LEONARDO έχουν ως αντικείμενο την εκμάθηση και τη γνώση των τεχνών και τη σύσταση ενώσεων μεταξύ πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, με στόχο να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν οι Ευρωπαίοι τα έργα τέχνης και να καταρτιστούν σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τον πολιτισμό στις πολυποικίλες εκφάνσεις του.
- γ) Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για ό,τι αφορά την κατάρτιση, συμπεριλαμβάνει την κατάρτιση σε καλλιτεχνικούς κλάδους, όπως π.χ. στην αποκατάσταση και τη συντήρηση της φωτογραφικής κληρονομιάς στην Ιταλία. Στο ίδιο πλαίσιο, πρέπει να αναφέρουμε και την κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL.
- δ) Το πρόγραμμα ΝΕΟΛΑΙΑ χρηματοδοτεί κάθε χρόνο συναντήσεις νέων 15-25 ετών, μερικές από τις οποίες αφορούν καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

⁽²⁾ Απόφαση 719/1996/ΕΚ.

⁽³⁾ Απόφαση 2085/1997/ΕΚ.

⁽⁴⁾ Απόφαση 2228/1997/ΕΚ.

⁽⁵⁾ Απόφαση 508/2000/ΕΚ.

⁽⁶⁾ COM(2003) 187

⁽⁷⁾ Απόφαση 163/2001/ΕΚ.

⁽⁸⁾ Απόφαση 821/2000/ΕΚ.

- ε) Το πρόγραμμα eContent, στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης eEurope, αναπτύσσει τεχνολογίες αυτόματης μετάφρασης οι οποίες συμβάλλουν στη διατήρηση της γλωσσικής πολυμορφίας των λογοτεχνικών έργων που παράγονται στην Ευρώπη, και στηρίζει την παραγωγή ευρωπαϊκού ψηφιακού περιεχομένου.
- στ) Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει επίσης στη χρηματοδότηση χώρων καλλιτεχνικής δημιουργίας και διάδοσης, όπως είναι τα ωδεία, οι αίθουσες συναυλιών, τα στούντιο ηχογράφησης κ.ά.
- ζ) Το πρόγραμμα EUROMED HERITAGE, στο πλαίσιο του προγράμματος MEDA (πρόγραμμα συνεργασίας με τις μεσογειακές χώρες), είναι ένα περιφερειακό πρόγραμμα στήριξης της ανάπτυξης της ευρωμεσογειακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο του εντάσσεται το EUMEDIS, μια πρωτοβουλία για την ανάπτυξη των ψηφιακών υπηρεσιών στις μεσογειακές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών πρόσβασης με πολυμέσα στην πολιτιστική κληρονομιά και στον τουρισμό.
- η) Το πρόγραμμα URB-AL στηρίζει τη συνεργασία πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Λατινικής Αμερικής σε θέματα που σχετίζονται με τα προβλήματα των αστικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της αστικής κληρονομιάς. Το ASIA-URB είναι το αντίστοιχο πρόγραμμα για την Ασία, ενώ η διατήρηση και η αναβάθμιση της κληρονομιάς αποτελούν επίσης αντικείμενο συνεργασίας με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού στο πλαίσιο της Συμφωνίας της Κοτονού.
- θ) Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης χρηματοδοτεί έργα αποκατάστασης της κληρονομιάς στο πλαίσιο προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης. Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες URBAN για τις αστικές περιοχές σε κρίση και INTERREG για την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε διάφορους τομείς, όπως η αστική ανάπτυξη, υποστηρίζουν έργα με αυτά τα χαρακτηριστικά.
- ι) Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων υποστηρίζει δράσεις ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, ενώ η πρωτοβουλία LEADER συμβάλλει επίσης στην ανακαίνιση και πολιτιστική αναβάθμιση των κτιρίων, των οικοπέδων, των επίπλων και αντικειμένων τέχνης και των υλικών σε αυτόν τον τομέα.
- ια) Στο πλαίσιο του 6ου Προγράμματος Δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το Περιβάλλον, το πρόγραμμα LIFE III συμβάλλει στην περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης, ενθαρρύνοντας την αναβάθμιση και την τουριστική αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών χώρων.

3.3.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η σειρά των προγραμμάτων που παρατέθηκε ανωτέρω αντικατοπτρίζει το αυξανόμενο ενδιαφέρον που δείχνουν τα κοινοτικά όργανα για την προώθηση και τη στήριξη του πολιτισμού, αλλά αποκαλύπτει επίσης μία διασπορά των προσπαθειών και των ενεργειών, που χωριστά επιτυγχάνουν μεν αδιαμφισβήτητες προόδους, αλλά συντονισμένα θα μπορούσαν ίσως να προσθέσουν συνέργιες και να παράσχουν καλύτερα αποτελέσματα και μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην επίτευξη των στόχων που σχετίζονται με τον πολιτισμό.

3.3.3.1. Πολλά από αυτά τα προγράμματα υπάγονται στην ίδια Γενική Διεύθυνση, ιδίως εκείνα που σχετίζονται πιο άμεσα με τον πολιτισμό και τις πολιτιστικές βιομηχανίες του οπτικοακουστικού τομέα, αλλά υπάρχουν και άλλες δράσεις σε προγράμματα που υπάγονται σε άλλες Γενικές Διευθύνσεις οι οποίες θα πρέπει να μας

κάνουν να προβληματιστούμε όσον αφορά τον καλύτερο συντονισμό τους.

4. Πολιτιστικές βιομηχανίες

4.1. Τι εννοούμε λέγοντας «πολιτιστικές βιομηχανίες»;

4.1.1. Η ΕΟΚΕ δεν θέλει να δώσει έναν κλειστό και περιοριστικό ορισμό της έννοιας των πολιτιστικών βιομηχανιών, καθώς ο στόχος της πρέπει να είναι ο προσδιορισμός των τομέων που πρέπει να συμπεριληφθούν στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες.

4.1.1.1. Εκ των πραγμάτων, η συμπερίληψη ή μη ενός δεδομένου τομέα δραστηριότητας στην έννοια των πολιτιστικών βιομηχανιών εξαρτάται από τις πηγές στις οποίες έχει κανείς στηριχθεί. Το εν λόγω πεδίο μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες τόσο διαφορετικές μεταξύ τους όσο οι σκηνικές τέχνες, με όλες τους τις εκφάνσεις της θεατρικής, της μουσικής, της χορευτικής ερμηνείας κ.λπ., οι πλαστικές τέχνες με τις διάφορες μορφές τους της ζωγραφικής, της γλυπτικής κ.λπ., η πολιτιστική βιοτεχνία, η έκδοση βιβλίων, η παραγωγή μουσικής, τα οπτικοακουστικά μέσα και ο κινηματογράφος, τα μέσα επικοινωνίας, η πολιτιστική και προπαντός η αρχιτεκτονική κληρονομιά, οι δραστηριότητες συντήρησης και αποκατάστασης των έργων και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ακόμη και ο τουρισμός, όταν ο στόχος του είναι η προσέγγιση συγκεκριμένης πολιτιστικής κληρονομιάς, είτε αυτή είναι αστική είτε αγροτική, χωρίς να λησμονούμε τα μουσεία, τις βιβλιοθήκες και άλλους πολιτιστικούς χώρους.

4.1.2. Για την UNESCO, η δημιουργικότητα, η οποία αποτελεί σημαντικό τμήμα της πολιτιστικής ταυτότητας των ανθρώπων, εκφράζεται με διάφορους τρόπους. Τα έργα της ανθρώπινης δημιουργικότητας, αφού αναπαράχθούν και πολλαπλασιαστούν με βιομηχανικές διαδικασίες και διαδοθούν παγκοσμίως, μετατρέπονται σε προϊόντα πολιτιστικών βιομηχανιών όπως η έκδοση βιβλίων, η παραγωγή δίσκων μουσικής, η κινηματογραφική και βιντεογραφική παραγωγή και, πιο πρόσφατα, η ηλεκτρονική παραγωγή πολυμέσων⁽⁹⁾.

4.1.2.1. Αυτός ο ορισμός της UNESCO πλησιάζει, πράγματι, πολύ την έννοια της πολιτιστικής βιομηχανίας, στην οποία θα πρέπει να προσθέσουμε εκείνους τους τομείς που περιλαμβάνουν πολιτιστικά έργα τα οποία δεν μπορούν να αναπαράχθούν μαζικά, αλλά προσελκύουν το ενδιαφέρον, τον άμεσο ή έμμεσο θαυμασμό ή τη μετακίνηση των πολιτών για να τα απολαύσουν. Εμφανίζονται έτσι βιομηχανίες που δεν χρειάζεται να αναπαράγουν τα έργα, αλλά που μέσω του πολιτιστικού τουρισμού φέρνουν εκατομμύρια πολίτες κοντά στη μη αναπαραγόμενη πολιτιστική κληρονομιά.

4.1.2.2. Για αυτόν τον λόγο και για να είναι αποτελεσματική μια ευρωπαϊκή πολιτική υποστήριξης του πολιτισμού και, κατ'έκταση, των πολιτιστικών βιομηχανιών, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον εννοιολογικό προσδιορισμό που ζήτησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του της 4ης Σεπτεμβρίου 2003 και παρέχει τη δική της προσέγγιση σ' αυτόν τον ορισμό με τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στα σημεία 4.1.2 και 4.1.2.1 του παρόντος εγγράφου.

4.2. Πώς θα μπορούσαν να ταξινομηθούν οι πολιτιστικές βιομηχανίες;

4.2.1. Για καθαρά διδακτικούς σκοπούς και χωρίς να αποκλείουμε κάποιον άλλο τρόπο ταξινόμησης, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις πολιτιστικές βιομηχανίες στις εξής κατηγορίες:

— Πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν καλλιτεχνικές εκδηλώσεις που απολαμβάνουμε άμεσα και ζωντανά: θέατρο, ζωντανές μουσικές συναυλίες, χορό.

⁽⁹⁾ http://www.unesco.org/culture/industries/html_sp/index_sp.shtml.

- Πολιτιστικά έργα και έργα τέχνης όπως η καλλιτεχνική και αρχιτεκτονική κληρονομιά και τα έπιπλα και αντικείμενα τέχνης, και όλες οι σημαντικές πτυχές της συντήρησης και αποκατάστασης που διασφαλίζουν τη διάρκεια τους στο χρόνο.
- Πολιτιστικά ιδρύματα όπως μουσεία, πινακοθήκες και βιβλιοθήκες.
- Πολιτιστική βιομηχανία εκδοτικών προϊόντων, η οποία περιλαμβάνει την έκδοση βιβλίων, την παραγωγή φωνογραφικού και φωτογραφικού υλικού, καθώς και τον κινηματογράφο και την αναπαραγωγή σε βίντεο ή ψηφιακό βιντεοδίσκο (DVD).
- Πολιτιστική βιομηχανία συνεχούς ροής, η οποία περιλαμβάνει τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και γενικά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Τομέας των πολυμέσων, στον οποίο ανήκουν τα νέα ψηφιακά υποθέματα και η επιγραμμική πολιτιστική ενημέρωση μέσω της πρόσβασης στο Διαδίκτυο με ευρυζωνική σύνδεση.

4.2.2. Με τις παραμέτρους αυτές, κανείς δεν μπορεί να αμφιβάλλει για την οικονομική σημασία των πολιτιστικών προϊόντων και των βιομηχανιών που τα στηρίζουν. Η αυξανόμενη οικονομική τους σημασία καθιστά τις πολιτιστικές βιομηχανίες σημαντική πηγή οικονομικής δραστηριότητας και προοδευτικής δημιουργίας απασχόλησης. Έτσι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι πολιτιστικές βιομηχανίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν σημαντικό παράγοντα προσέγγισης της επίτευξης των στόχων της Λισαβόνας σε σχέση με τη δημιουργία απασχόλησης.

4.2.2.1. Σε μία κοινωνία που εκτιμά όλο και περισσότερο τον ελεύθερο χρόνο και τις δραστηριότητες που συνδέονται με αυτόν, οι πολιτιστικές βιομηχανίες προάγουν τη γνώση, την ψυχαγωγία και την απασχόληση, γι' αυτό και είναι λογικό να τους παρέχεται από τις κρατικές και τις κοινοτικές δημόσιες αρχές υποστήριξη που να ενθαρρύνει τη διάδοση και την ανάπτυξή τους, ιδίως σε ό,τι αφορά τις τεχνολογικές εξελίξεις.

4.2.2.2. Απαιτούνται ειδικά μέτρα για την προστασία του ιδιαίτερου πολιτισμού που δημιουργείται και ασκείται από τους αυτόχθονες και τους μειονοτικούς πληθυσμούς.

5. Η ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή, ο πολιτικός και οι πολιτιστικές βιομηχανίες

5.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, λόγω του προνομιακού της ρόλου ως έκφρασης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, μπορεί και οφείλει να παρουσιάσει μια γνωμοδότηση που όχι μόνο να εκφράζει τις ανησυχίες και τις προσδοκίες αυτών των εταίρων, αλλά και να αντικατοπτρίζει το πολιτιστικό όραμα των χρηστών αυτών των πολιτιστικών βιομηχανιών, συμβάλλοντας έτσι στον εμπλουτισμό και την ολοκλήρωση του σχετικού προβληματισμού.

5.2. Στην πορεία των ετών η ΕΟΚΕ έχει εκφραστεί επανειλημμένα τόσο σε σχέση με τον πολιτισμό, γενικά, όσο και με τις πολιτιστικές βιομηχανίες, ειδικότερα. Όσον αφορά αυτές τις τελευταίες, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη γνώμη της για τις βιομηχανίες του οπτικοακουστικού τομέα στις διάφορες γνωμοδοτήσεις που εξέδωσε επ' ευκαιρία της έγκρισης των διάφορων φάσεων του προγράμματος MEDIA.

5.3. Στις γνωμοδοτήσεις αυτές, η ΕΟΚΕ εξέφρασε με σαφήνεια τη θέση της τόσο σε σχέση με τον προσδιορισμό των προβλημάτων, των προκλήσεων και των δυσχερειών που αφορούν τις οπτικοακουστικές βιομηχανίες όσο και σε σχέση με την αναζήτηση δυνατών τρόπων επίλυσης που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ενίσχυση, την ενθάρρυνση και την υποστήριξη αυτών των βιομηχανιών, με την προοπτική της προαγωγής της πρόσβασης και της διάδοσης του ευρωπαϊκού πολιτισμού, γενικά, και του πολιτισμού των κρατών και των περιφερειών, ειδικότερα.

5.4. Ως υπόμνηση και ταυτόχρονα ως επιβεβαίωση αυτών των απόψεων, απαριθμούμε τις εν λόγω γνωμοδοτήσεις, οι οποίες μπορούν να έχουν και πράγματι έχουν πλήρη ισχύ και σήμερα.

5.4.1. Γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη συμμετοχή της Κοινότητας στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης του Οπτικοακουστικού Τομέα»⁽¹⁰⁾.

5.4.2. Γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου που τροποποιεί την απόφαση 90/685/ΕΟΚ για την εφαρμογή του προγράμματος δράσης για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας MEDIA (1991-1995)»⁽¹¹⁾.

5.4.3. Γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων» και την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και της διανομής ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων»⁽¹²⁾.

5.4.3.1. Στο κεφάλαιο 3 αυτής της γνωμοδότησης («Γενικές παρατηρήσεις»), η ΕΟΚΕ έκανε μία σοβαρή ανάλυση των αδυναμιών του τομέα, όπως προσδιορίζονται από την Επιτροπή στην πρόταση απόφασης της, και διατύπωσε μια σειρά συλλογισμούς που διατηρούν όλη την ισχύ τους, γι' αυτό και τους υποστηρίζουμε εκ νέου ανεπιφύλακτα.

5.4.3.2. Σήμερα βλέπουμε πάλι να εντοπίζονται και να επαναλαμβάνονται οι ίδιες δυσκολίες που είχαν επισημανθεί πριν από χρόνια και για τις οποίες είχε εκφράσει τη γνώμη της η ΕΟΚΕ. Πιστεύουμε ότι, προπαντός στον οπτικοακουστικό τομέα, τα μέτρα που ελήφθησαν, οι δράσεις που εφαρμόστηκαν και τα σχέδια που υποστηρίχθηκαν δεν έχουν καταφέρει ακόμη να δώσουν λύση στα διαρθρωτικά προβλήματα που επισημάνθηκαν πριν από τόσα χρόνια. Αυτό, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, αποτελεί επίσης πρόβλημα, αφού αποδεικνύεται ότι, παρόλα αυτά, τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπήρξαν αποτελεσματικά.

5.4.4. Γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της εφαρμογής προγράμματος κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων (MEDIA-Κατάρτιση)» και την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου περί της εφαρμογής προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων (MEDIA Plus)»⁽¹³⁾.

5.4.4.1. Ενώ σε σχέση με την προηγούμενη γνωμοδότηση αναφέραμε την επανάληψη του προσδιορισμού των άλυτων προβλημάτων που έπλητταν και πλήττουν τον οπτικοακουστικό τομέα, στα σημεία 1.3 και 1.4 αυτής της γνωμοδότησης τα ίδια προβλήματα επισημαίνονται για άλλη μια φορά με πολύ παρεμφερείς όρους και με την προσθήκη μερικών άλλων παρατηρούμενων προκλήσεων.

5.4.4.2. Στο σημείο 3.1 των παρατηρήσεων, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης απόφασης, επειδή αφορά συμπληρωματικά μέτρα που ευνοούν την διάδοση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς, αν και τονίζει ότι, καθώς πρόκειται για την προώθηση της πολιτιστικής μας ταυτότητας, η παράμετρος αυτή θα έπρεπε να τονιστεί στην πρόταση.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 329 της 17.11.1999.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 148 της 30.5.1994.

⁽¹²⁾ ΕΕ C 256 της 2.10.1995.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 168 της 16.6.2000.

5.4.4.3. Τέλος, υπογραμμίζουμε την παρατήρηση που εκφράζεται στο σημείο 3.3 της ίδιας γνωμοδότησης. Τη θεωρούμε τόσο εύστοχη, ώστε δεν πρέπει να μιλάμε για τα προβλήματα των πολιτιστικών βιομηχανιών και τις πιθανές τους λύσεις χωρίς να διατυπώσουμε προηγουμένως αυτήν την παρατήρηση, την ισχύ της οποίας επαναβεβαιώνουμε στη διερευνητική μας γνωμοδότηση.

5.4.4.4. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ότι «εκφράζει τη δυσaréσκειά της για το γεγονός ότι η πρόταση δεν έχει λάβει υπόψη ότι η σημασία της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας δεν έγκειται αποκλειστικά στην επιχειρηματική της διάσταση, αλλά και στο γεγονός ότι αποτελεί φορέα για την προώθηση του πολιτισμού μας και των δημοκρατικών μας αξιών». Τελικά, η ΕΟΚΕ θέτει το θέμα της αναγνώρισης της πολιτιστικής διάστασης της οπτικοακουστικής βιομηχανίας.

5.4.5. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2003, η Ολομέλεια της ΕΟΚΕ ενέκρινε μία νέα γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης αριθ. 163/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2001, περί της εφαρμογής προγράμματος κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων» και την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης 2000/821/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, για την εφαρμογή προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων»⁽¹⁴⁾.

5.4.5.1. Στα σημεία 2.1 και 2.2 αυτής της γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ εξέφραζε την άποψη ότι θα ήταν καλύτερα να είχε δημιουργήσει η Επιτροπή τις προϋποθέσεις και να είχε υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα πριν από τη συζήτηση και να είχε παρουσίαση των νέων πολυετών προγραμμάτων, αντί να περιοριστεί στην παράταση της ισχύος των σημερινών. Επίσης, η ΕΟΚΕ επαναλάμβανε, για άλλη μια φορά, την ελπίδα της να ληφθούν υπόψη οι υποδείξεις και οι προτάσεις που έχει διατυπώσει τόσο στην εν λόγω γνωμοδότηση όσο και στις προαναφερόμενες.

5.5. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000»

5.5.1. Η ΕΟΚΕ λυπάται που δεν μπόρεσε να εκφράσει τις παρατηρήσεις της για αυτό το πρόγραμμα, λόγω του ρητού περιορισμού που επιβάλλει η παράγραφος 5 του άρθρου 151 της Συνθήκης ΕΚ. Το άρθρο αυτό δεν προβλέπει διαβούλευση με την ΕΟΚΕ όταν πρόκειται να τεθούν σε εφαρμογή μέτρα για την ενθάρρυνση του πολιτισμού, αν και, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 157, πρέπει να υπάρχει διαβούλευση μαζί της όταν πρόκειται για μέτρα υποστήριξης της βιομηχανίας, γενικά, και των πολιτιστικών βιομηχανιών, ειδικότερα.

5.5.2. Αν η ΕΟΚΕ εκπροσωπεί την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, δεν είναι κατανοητή η απουσία της γνώμης της ΕΟΚΕ όταν συζητούνται πτυχές της πολιτιστικής πολιτικής της Ένωσης, αφού η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο πολιτισμός αποτελεί τμήμα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

5.5.3. Τον Απρίλιο του 2003 η Επιτροπή δημοσίευσε ένα έγγραφο δημόσιας διαβούλευσης με τον τίτλο «Σχεδιάζοντας το μελλοντικό πρόγραμμα για την πολιτιστική συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το 2006»⁽¹⁵⁾. Το έγγραφο αυτό έχει σκοπό να ανοίξει τη συζήτηση για τις μελλοντικές δράσεις μετά τη λήξη του προγράμματος «Πολιτισμός 2000».

5.5.4. Για να γίνει γνωστή η άποψη της ΕΟΚΕ για αυτό το πρόγραμμα, το οποίο θα επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα τους φορείς του πολιτισμού, από τους δημιουργούς μέχρι τους παραγωγούς ή εκδότες, και θα επιδράσει τελικά στις πολιτιστικές βιομηχανίες, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να καταρτίσει μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας στην οποία να εκφράζει την άποψή της.

6. Πολιτιστικές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη

6.1. Αναγκαιότητα ορισμού της έννοιας των πολιτιστικών βιομηχανιών και προσδιορισμού των τομέων δραστηριότητας που περιλαμβάνουν

6.1.1. Στο παρόν έγγραφο, επισημάναμε μια σειρά προβλημάτων και προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή πολιτιστική βιομηχανία. Ο προσδιορισμός αυτών των προβλημάτων στηρίχθηκε στις πολυάριθμες μελέτες και αναλύσεις που έχουν διενεργηθεί επί σειρά ετών.

6.1.2. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, στην έννοια των πολιτιστικών βιομηχανιών εντάσσονται πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους τύποι παραγωγικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον πολιτισμό. Κάθε τομέας δραστηριότητας που εντάσσεται στο πλαίσιο των πολιτιστικών βιομηχανιών έχει συγκεκριμένα προβλήματα και συμφέροντα, τα οποία δυσχεραίνουν την απλοποίηση των προβλημάτων και των λύσεων που μπορούν να αφορούν και να ισχύουν για το σύνολο των πολιτιστικών βιομηχανιών.

6.1.3. Γι' αυτό, είναι απαραίτητο να προσδιορίσουμε ποιες είναι οι δραστηριότητες που εντάσσονται στις αποκαλούμενες πολιτιστικές βιομηχανίες, προκειμένου να εντοπίσουμε τα ιδιαίτερα προβλήματα που πλήττουν κάθε τομέα δραστηριότητας και τις δυνατές λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη για τον καθένα.

6.1.4. Στο σημείο 4 της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη γνώμη της για τη σημασία της έννοιας των πολιτιστικών βιομηχανιών και τους τομείς που τις απαρτίζουν. Καθώς πρόκειται για τομείς πολύ διαφορετικούς μεταξύ τους και με διαφορετική ο καθένας προβληματική, πιστεύουμε ότι το όραμα της ΕΟΚΕ πρέπει να είναι γενικό και να παρέχει μια οριζόντια οπτική των μεγάλων προκλήσεων που αφορούν τις πολιτιστικές βιομηχανίες στο σύνολό τους ή που επηρεάζουν περισσότερους από έναν από τους τομείς δραστηριότητας που προσδιορίζονται στη γνωμοδότησή μας.

6.2. Προκλήσεις που απορρέουν από τη γλωσσική πολυμορφία

6.2.1. Σε όλες τις αναλύσεις που έχουν γίνει, η γλωσσική πολυμορφία της Ευρώπης παρουσιάζεται ταυτόχρονα ως δύναμη και ως αδυναμία. Δύναμη, επειδή αποτελεί στοιχείο πλούτου, με την έννοια ότι αντιστοιχεί σε πληθώρα μορφών έκφρασης καθεμία από τις οποίες προσφέρει ό,τι πιο θετικό διαθέτει ο πολιτισμός από τον οποίο εκπηγάζει. Αδυναμία, επειδή αν θεωρηθεί, όχι από την πολιτιστική άποψη, αλλά από τη βιομηχανική, αποτελεί παράγοντα αύξησης του κόστους της παραγωγής και επιβράδυνσης της διανομής. Η αδυναμία αυτή είναι λογικό να εμφανίζεται σε μια πολυγλωσση Ευρώπη· ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι δημόσιες αρχές της Ένωσης, των κρατών και των περιφερειών της Ευρώπης πρέπει να συμβάλουν στην ενίσχυση αυτής της πολυμορφίας, υποστηρίζοντας όλες τις δράσεις και τις έρευνες που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση αυτής της αδυναμίας.

⁽¹⁴⁾ EE C 10 της 14.1.2004 (http://europa.eu.int/eur-lex/el/archive/2004/c_01020040114el.html).

⁽¹⁵⁾ http://europa.eu.int/comm/culture/eac/archive/consult_public_en.html.

6.3. Ειδικά προβλήματα των επιχειρήσεων του πολιτιστικού τομέα

6.3.1. Καθώς πρόκειται για έναν τομέα που περιλαμβάνει πολύ διαφορετικούς τύπους βιομηχανιών, οι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν παραγωγική δραστηριότητα σε αυτό το πεδίο έχουν προβλήματα πολύ διαφορετικής φύσης. Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα πρότυπο που να επιτρέπει την ομοιόμορφη στατιστική κάλυψη της πολιτιστικής βιομηχανίας σε όλη την Ευρώπη. Με βάση τα συλλεχθέντα δεδομένα, θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένα κοινό σχέδιο δράσης, το οποίο να συνεκτιμά τόσο τους επιμέρους τομείς όσο και τις διάφορες περιφέρειες και να περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους, στρατηγικές και μέτρα.

6.3.2. Ενώ βλέπουμε μεγάλη συγκέντρωση επιχειρήσεων στον εκδοτικό τομέα, παρατηρούμε ότι ο οπτικοακουστικός παραμένει υπερβολικά κατακερματισμένος για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον μεγαλύτερο ανταγωνιστή του, τη βιομηχανία των ΗΠΑ. Τόσο στο παρόν έγγραφο όσο και στις συζητήσεις της ομάδας μελέτης που ανέλαβε την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης, όπως και στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που συντάχθηκε από την ευρωβουλευτή κα Μυροσίνη Ζορμπά, επισημαίνονται ορισμένα κοινά στοιχεία, τα οποία αποτελούν τις κυριότερες προκλήσεις που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η πολιτιστική βιομηχανία και προπαντός η βιομηχανία του οπτικοακουστικού τομέα. Τα στοιχεία αυτά είναι κατά βάση τα εξής:

- α) Έλλειψη επενδύσεων, με χρόνιο έλλειμμα και έκδηλη ανικανότητα κινητοποίησης οικονομικών πόρων, πράγμα που δημιουργεί κινδύνους για την εμπορική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.
- β) Χαμηλές οικονομικές επενδύσεις στον προγραμματισμό και την υλοποίηση των οπτικοακουστικών σχεδίων, γεγονός που μειώνει την αποδοτικότητα των έργων και περιορίζει τις δυνατότητες μελλοντικών επενδύσεων.
- γ) Ανεπαρκής κεφαλαιοποίηση των επιχειρήσεων, η οποία αποδυναμώνει τη βιομηχανική στρατηγική τους για ανάπτυξη σε διεθνή κλίμακα.
- δ) Έλλειψη ρυθμιστικής υποστήριξης σε τομείς όπως η φορολογία, ιδίως όσον αφορά τον φόρο προστιθέμενης αξίας, η οποία εφαρμόζεται με πολύ διαφορετικούς τρόπους τόσο μεταξύ των διάφορων πολιτιστικών προϊόντων όσο και μεταξύ των διάφορων χωρών.
- ε) Έλλειψη ρυθμιστικής υποστήριξης για την εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα των καλλιτεχνών και των δημιουργών. Εξακολουθούν να υπάρχουν περισσότερα εμπόδια για τους πολίτες παρά για τα εμπορεύματα, αν θεωρήσουμε ως εμπορεύματα τα πολιτιστικά έργα.
- στ) Προβλήματα σχετικά με τη διανομή, η οποία χαρακτηρίζεται από αδυναμία σε σύγκριση με τη διανομή των ΗΠΑ και από πολύ μικρή διεθνική κυκλοφορία των έργων, ενώ παρατηρείται επιπλέον δυσκολία σύνταξης καταλόγων των έργων ή των παραγωγών που διατίθενται για διανομή. Τα προβλήματα αυτά αφορούν τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με οπτικοακουστικά και εκδοτικά προϊόντα, τόσο γραπτά όσο και φωνογραφικά.
- ζ) Ανεπαρκές μέγεθος της αγοράς, το οποίο οφείλεται κατά βάση στον κατακερματισμό και την κατάρτιση των εθνικών αγορών, καθώς και στη γλωσσική πολυμορφία, νοούμενη αποκλειστικά από την άποψη της βιομηχανίας λόγω του παράγοντα της αύξησης του κόστους της παραγωγής που αντιπροσωπεύει και της δυσκολίας διανομής που συνεπάγεται. Αυτός ο κατακερματισμός των εθνικών ή περιφερειακών αγορών αποδυναμώνει τη διεθνική κυκλοφορία των πολιτιστικών προϊόντων στην Ευρώπη.

η) Περιορισμένο μέγεθος των επενδύσεων στην προώθηση και τη διαφήμιση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

θ) Αυξανόμενη πειρατεία και σφετερισμός των εμπορικών σημάτων στον οπτικοακουστικό και τον φωνογραφικό τομέα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε μη βιώσιμη κατάσταση. Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να υπερισχύουν των δικαιωμάτων αναπαραγωγής ενός έργου για ιδιωτική χρήση. Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κατήρτισε γνωμοδότηση⁽¹⁶⁾ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα μέτρα και τις διαδικασίες που αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας».

6.4. Προκλήσεις που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση

6.4.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολιτιστικές και, ιδιαίτερα, οι οπτικοακουστικές και οι φωνογραφικές βιομηχανίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης απορρέει από την παγκοσμιοποίηση του εμπορίου των πολιτιστικών προϊόντων προς την οποία βαίνουμε. Η θέση της αμερικανικής βιομηχανίας είναι εμφανής, καθώς είναι τεράστιο το εμπορικό πλεόνασμα οπτικοακουστικών προϊόντων των ΗΠΑ σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

6.4.2. Για να ανταγωνιστούμε με τη βιομηχανία αυτή, πρέπει να είμαστε επινοητικοί και όχι περιοριστικοί. Πρέπει να ενισχύσουμε τη συνεργασία στην Ευρώπη και να προωθήσουμε ένα ευνοϊκό κλίμα για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ενθαρρύνοντας τη διάδοσή της στην ίδια την Ευρώπη και υποστηρίζοντας την εξαγωγή της εκτός των συνόρων μας.

6.5. Προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση

6.5.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει ολοκληρωμένη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αυτόν τον τομέα. Αν θέλουμε να στηρίξουμε την πολιτιστική μας βιομηχανία, πρέπει να αναπτύξουμε μια πολιτιστική πολιτική σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σεβασμό φυσικά της αρχής της επικουρικότητας, συντονίζοντας τις εθνικές πολιτικές ως προς έναν κοινό πολιτιστικό στόχο που θα μας επιτρέπει να διατηρούμε μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή πολιτιστική βιομηχανία.

6.5.1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να αναπτυχθεί η πολιτική αυτή στο επίπεδο της Ένωσης, με τη θέσπιση σαφών στρατηγικών, την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Χώρου και την προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού πέραν των συνόρων μας.

6.5.2. Η πολιτιστική πολιτική είναι ουσιαστικά μια οριζόντια πολιτική η οποία πρέπει να διασυνδέει τις κοινοτικές πολιτικές, προκειμένου να δημιουργηθεί μια συνέργια η οποία θα στηρίζει με σαφήνεια και ακρίβεια τις καταβαλλόμενες προσπάθειες. Υπάρχει σημαντική διασπορά προσπαθειών και ενεργειών στα διάφορα προγράμματα που απαριθμήσαμε στο παρόν έγγραφο, τα οποία, το καθένα χωριστά, επιτυγχάνουν μεν αδιαμφισβήτητες προόδους, αλλά, συντονισμένα, θα μπορούσαν ίσως να προσδώσουν συνέργιες και να παράσχουν καλύτερο αποτέλεσμα. Η αποκέντρωση που προξενεί ο οριζόντιος χαρακτήρας της πολιτιστικής πολιτικής δεν πρέπει να θίγει σε καμία περίπτωση την αποτελεσματικότητα που πρέπει να επιδιώξουμε στην επίτευξη των τεθέντων στόχων.

⁽¹⁶⁾ COM(2003) 46 τελικό.

6.5.3. Οι πολιτιστικές βιομηχανίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα προσέγγισης της επίτευξης των στόχων της Λισσαβώνας σε σχέση με τη δημιουργία απασχόλησης.

6.5.3.1. Ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οι δημοσιονομικοί πόροι για τις δράσεις υποστήριξης του πολιτισμού και, κατ' επέκταση, των πολιτιστικών βιομηχανιών. Όλοι γνωρίζουμε ότι τα κονδύλια για τα διάφορα προγράμματα που σχετίζονται άμεσα με τον πολιτισμό και με τις οπτικοακουστικές βιομηχανίες, συν τις χρηματοδοτήσεις των σχεδίων που εντάσσονται στις γραμμές δράσης άλλων προγραμμάτων που έχουν σχέση με τον πολιτισμό, είναι πραγματικά λιγοστά για να αξιώνουμε την απογείωση του οπτικοακουστικού τομέα, ειδικά, και της πολιτιστικής βιομηχανίας, γενικότερα. Τα ευρωπαϊκά όργανα πρέπει να αναλύσουν ποιοι είναι οι παραγωγικοί τομείς με τις μεγαλύτερες προοπτικές και τις μεγαλύτερες προβλέψεις δημιουργίας απασχόλησης και, από αυτή την άποψη, να υποστηρίξουν σαφώς τον πολιτιστικό βιομηχανικό τομέα, ο οποίος, με τις διάφορες μορφές έκφρασής του, προσφέρει όλο και μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης.

7. Η συμβολή που μπορεί να έχει η Ευρώπη για τη βιώσιμη ανταπόκριση σε αυτές τις προκλήσεις

Χωρίς να επαναλάβουμε τις απόψεις της ΕΟΚΕ που έχουμε ήδη εκφράσει στο παρόν έγγραφο και, πιο συγκεκριμένα, στα σημεία 5 και 6, μπορούμε να διατυπώσουμε τις ακόλουθες παρατηρήσεις σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης μερικών από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολιτιστικές βιομηχανίες.

7.1. Πολιτιστική πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση

7.1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μία πολιτιστική πολιτική ευρωπαϊκού επιπέδου θα πρέπει να αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της πρόσβασης των πολιτών της Ένωσης στη γνώση της πολιτιστικής ταυτότητας που μας ενώνει, στην αποκατάσταση των χαρακτηριστικών αξιών της Ευρώπης και στη γνώση της πολιτιστικής πολυμορφίας των διάφορων ευρωπαϊκών περιφερειών, για να μάθουμε να ζούμε μέσα σε αυτή την πολυμορφία.

7.1.2. Με την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη που εκφράζεται στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Σεπτεμβρίου 2003 ότι ο πολιτισμός αποτελεί ζωτικό και εννοιακό στοιχείο της καθημερινής ζωής και της ταυτότητας των Ευρωπαίων πολιτών.

7.1.3. Συνεπώς, η ύπαρξη μιας κοινής πολιτιστικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα πρέπει να νοηθεί ως ανάμιξη στις αρμοδιότητες των περιφερειών ή/και των κρατών, αλλά ως στοιχείο ενίσχυσης του ιδιαίτερου πολιτισμού τους, για να προαχθούν τα στοιχεία που μας ενώνουν.

7.2. Προς έναν Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Χώρο

7.2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με το περιεχόμενο του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Σεπτεμβρίου 2001, όπου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκρινε σκόπιμο για το μέλλον της Ένωσης να ενισχυθεί η πολιτιστική διάσταση, τόσο σε πολιτικό όσο και σε δημοσιονομικό επίπεδο, και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί ένας «Ευρωπαϊκός Πολιτιστικός Χώρος».

7.2.2. Η δημιουργία αυτού του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Χώρου συνεπάγεται πλούτο από δύο απόψεις: από πολιτιστική άποψη, που είναι αυτονόητη, και από οικονομική και κοινωνική άποψη, μέσω της αξίας που προσδίδει στις πολιτιστικές βιομηχανίες.

7.2.3. Η συνεργασία μεταξύ των διάφορων πολιτιστικών φορέων συμβάλλει στην καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Χώρου, στην ανάπτυξη της καλλιτεχνικής και λογοτεχνικής δημιουργίας, στη γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού της Ευρώπης, στην

εσωτερική και διεθνή διάδοση αυτού του πολιτισμού, στην αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει ειδική πανευρωπαϊκή σημασία και στον διαπολιτισμικό διάλογο.

7.2.4. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστούν οι ακόλουθες πρωτοβουλίες:

- Καθιέρωση κινήτρων για την προαγωγή της καλλιτεχνικής δημιουργίας και την παροχή μέσων που θα επιτρέψουν να φθάσουν τα έργα των δημιουργών στους πολίτες.
- Στήριξη των ανταλλαγών ζωντανών θεαμάτων και επέκταση των περιόδων για την πραγματοποίηση παραστάσεων πέραν των εθνικών συνόρων.
- Σύστημα υποστήριξης της διάδοσης των οπτικοακουστικών παραγωγών μέσω του Διαδικτύου, της δορυφορικής τηλεόρασης και της θεματικής τηλεόρασης.
- Στενότερη διασύνδεση των πολιτιστικών βιομηχανιών με την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες με υψηλή προτιθέμενη αξία.

7.3. Ορισμός των πολιτιστικών βιομηχανιών

7.3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για πολιτιστικές βιομηχανίες, αν δεν έχουμε προηγουμένως οριοθετήσει το πεδίο των δραστηριοτήτων τους, αν και αυτό πρέπει να είναι το ευρύτερο δυνατό, χωρίς να είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν περιοριστικά κριτήρια στον εννοιολογικό του προσδιορισμό, για τον οποίο μπορεί να επιλεγεί ένας μη περιοριστικός κατάλογος.

7.3.2. Η ποικιλία των τομέων που περιλαμβάνονται στην έννοια των «πολιτιστικών βιομηχανιών» μας υποβάλλει σε μια προβληματική τόσο ποικίλη όσο οι διάφοροι τομείς στους οποίους αναφερόμαστε. Για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε ποια είναι τα προβλήματα και οι λύσεις για το σύνολο των πολιτιστικών βιομηχανιών και για κάθε επιμέρους τομέα, είναι απαραίτητο, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να ορίσουμε τι εννοούμε λέγοντας «πολιτιστικές βιομηχανίες» και να απαριθμήσουμε τους τομείς δημιουργικής και παραγωγικής δραστηριότητας που τις απαρτίζουν.

7.3.2.1. Η ΕΟΚΕ παρέχει τη συμβολή της σ' αυτό το θέμα μέσω των κριτηρίων που διατυπώνει στο κεφάλαιο 4 της παρούσας γνωμοδότησης.

7.3.3. Από την οπτική αυτή, τα μέτρα που θα ληφθούν για την υποστήριξη του πολιτιστικού τομέα θα πρέπει να εντάσσονται σε μια πιο ολοκληρωτική και σφαιρική στρατηγική, παρά τον οριζόντιο χαρακτήρα που πρέπει να διέπει την πολιτιστική πολιτική.

7.4. Στήριξη της πολιτιστικής βιομηχανίας

7.4.1. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 157, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει την υποχρέωση, για τις πολιτιστικές βιομηχανίες, όπως και για κάθε άλλο βιομηχανικό τομέα, να δημιουργήσει ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξή τους, ώστε να μπορούν να ωφεληθούν από τους καρπούς της έρευνας, από τις τεχνολογικές εξελίξεις, από την καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση και από τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας σε έναν ευρωπαϊκό πολιτιστικό χώρο.

7.4.1.1. Οι δημιουργικές βιομηχανίες δεν απολαύουν, γενικά, ενός προτύπου πρόσβασης στη χρηματοδότηση που να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις απαιτήσεις του τομέα. Συνήθως, οι τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες θεωρούν τις δημιουργικές βιομηχανίες επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου.

7.4.1.2. Με ένα σύστημα εγγύησης των δανείων, ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός θα μπορούσε να καλύψει το σύνολο ή μέρος του κινδύνου χρηματοδότησης μιας δημιουργικής βιομηχανίας, σε περίπτωση που η ίδια δεν μπορεί να αποπληρώσει το χρέος της.

7.4.1.3. Έτσι, θα μπορούσε να εξεταστεί ως ενδεχόμενο η καθιέρωση κοινοτικής στήριξης μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία θα χορηγείται μέσω επιλεγμένων χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών των κρατών μελών.

7.4.1.4. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται και η πρωτοβουλία της Επιτροπής για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης για την προώθηση των οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα του πολιτισμού.

7.4.2. Οι προκλήσεις που απορρέουν από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του πολιτιστικού τομέα πρέπει να αναλυθούν σε βάθος, να προσεγγιστούν με στόχο τη βέβαιη επίλυσή τους, και να αποτραπεί η διαιώνιση ανωμαλιών, όπως συμβαίνει στον οπτικοακουστικό τομέα, όπου επισημαίνονται κάθε φορά τα ίδια προβλήματα, χωρίς να επιτυγχάνεται μια βιώσιμη λύση τους.

7.4.3. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι πολίτες που σχετίζονται με τις δημιουργικές βιομηχανίες μπορούν να απολαύουν, αφενός, των ίδιων δικαιωμάτων κινητικότητας με τα προϊόντα και τα έργα τους και, αφετέρου, καθεστώτος σύμφωνου με τις διατάξεις της Συνθήκης.

7.4.4. Δεδομένου ότι μερικά από τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι φορείς αυτών των τομέων οφείλονται στην έλλειψη ή στη δυσκολία πρόσβασης τους στις γνώσεις και τις ικανότητες διαχείρισης, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να προωθήσουν τα μέσα που απαιτούνται για να δέχονται οι δημιουργικές βιομηχανίες βοήθεια, ενημέρωση και κατάρτιση, σαν αυτές που παρέχονται στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, αλλά ειδικά προσανατολισμένες προς αυτόν τον τύπο βιομηχανιών. Προς τούτο, θα πρέπει να επιχειρηθεί η επέκταση και σε άλλους τομείς πρωτοβουλιών όπως τα γραφεία παροχής βοήθειας των προγραμμάτων MEDIA.

7.5. Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση στον πολιτισμό

7.5.1. Οι πολιτιστικές βιομηχανίες έχουν, πρώτα απ' όλα, ανάγκη κοινού, θεατών, ακροατών και καταναλωτών. Οι πολίτες και προπαντός οι νέοι θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να αναπτύξουν το αισθητήριό τους όσον αφορά τα πολιτιστικά έργα. Για τον σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο να προαχθούν και να εντατικοποιηθούν οι δράσεις που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τη μύηση στον πολιτισμό, προπαντός στα σχολεία. Πράγματι, η οικογένεια και το σχολείο μπορούν κατ' εξοχήν να μεταδώσουν μια ανοιχτή στάση ως προς τον πολιτισμό και την ποικιλομορφία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

7.5.2. Οι δημόσιες αρχές και το σχολείο έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σ' αυτό το πεδίο. Η ραδιοφωνία και τηλεόραση, μέσα ενημέρωσης τόσο δημόσιας όσο και ιδιωτικής ιδιοκτησίας που είναι παρόντα σε όλα τα νοικοκυριά, πρέπει να προσελκύουν το ενδιαφέρον στον πολιτισμό, μεταδίδοντας προγράμματα πολιτιστικής εκπαίδευσης και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

7.5.3. Πρέπει να δημιουργηθεί σε ευρωπαϊκή κλίμακα ένα συντονιστικό όργανο, το οποίο θα μεριμνά για τη θέσπιση κοινών μέτρων για την προαγωγή της επίγνωσης και της διασύνδεσης εθνικών πρωτοβουλιών.

7.6. Στήριξη των δημιουργών και των καλλιτεχνών

7.6.1. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για την αποτελεσματική εξάλειψη των εμποδίων και των δυσχερειών που ενδέχεται να υπάρχουν ακόμη για την ελεύθερη κυκλοφορία των καλλιτεχνών και των δημιουργών. Είναι απαραίτητο να επιτραπεί η κυκλοφορία τόσο των πολιτιστικών αγαθών όσο και των δημιουργών, των συγγραφέων και των ερμηνευτών τους.

7.6.2. Προς τούτο και προκειμένου να προωθήσουμε την επίλυση των ποικίλων προβλημάτων που πλήττουν τους δημιουργούς και τους καλλιτέχνες, συμφωνούμε με την άποψη που διατυπώνεται στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Σεπτεμβρίου 2003 να δημιουργηθεί ένα «καταστατικό του δημιουργού», το οποίο να επιτρέπει την παροχή κοινωνικής προστασίας στους καλλιτέχνες και τους δημιουργούς, να ενθαρρύνει την κινητικότητά τους και να ενσωματώνει με σαφήνεια τη νομοθεσία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

7.6.3. Θα πρέπει επίσης να στηριχθεί η ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων της πολιτιστικής βιομηχανίας με τη δημιουργία οργάνων συνεργασίας και την παροχή της κατάλληλης επιμόρφωσης. Η παροχή στήριξης για εκθέσεις, παρουσιάσεις και οικονομικές αποστολές μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις αυτές να δραστηριοποιηθούν στις διεθνείς αγορές.

7.7. Πολιτιστική βιομηχανία, ελευθερία και πλουραλισμός

7.7.1. «Ο πολιτισμός μας απελευθερώνει» είναι μία έκφραση τη σημασία της οποίας γνωρίζουν καλά όσοι ζουν σε χώρες με παγιωμένους δημοκρατικούς θεσμούς.

7.7.2. Η ενίσχυση του πολιτισμού και η ενίσχυση και προαγωγή της ελεύθερης πρόσβασης των πολιτών σε αυτόν είναι, συνεπώς, θεμελιώδεις για την εξασφάλιση του σεβασμού του δικαιώματος ελεύθερης έκφρασης και ενημέρωσης που θεσπίζεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7.7.3. Πέρα από την οικονομική και κοινωνική διάσταση, η σημασία της πολιτιστικής βιομηχανίας έγκειται στο δυναμικό της ως μέσου προαγωγής των δημοκρατικών αξιών της Ευρώπης. Έτσι, είναι θεμελιώδες να διασφαλιστούν, μέσω της ενημέρωσης του νομικού πλαισίου, ο ανταγωνισμός και ο πλουραλισμός της πολιτιστικής βιομηχανίας έναντι της προοδευτικής παγκοσμιοποίησης των αγορών, της αυξανόμενης σύγκλισης των μέσων μαζικής ενημέρωσης, που ευνοείται από την καθιέρωση των ψηφιακών τεχνολογιών, και της σταδιακής συγκέντρωσης των ομίλων ιδιοκτητών.

7.7.4. Γι' αυτό, είναι απαραίτητο να εκφράσουμε για άλλη μια φορά την υποστήριξή μας προς όλες τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και προτάσεις που αποσκοπούν στην προάσπιση του πλουραλισμού της πληροφόρησης και του πολιτισμού και στη διασφάλιση του ελέγχου κάθε συγκέντρωσης.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι τροπολογίες που ακολουθούν έλαβαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, αλλά απορρίφθηκαν από την Ολομέλεια:

Νέο σημείο 2.1.1.3

«Το τι είναι πολιτισμός εξαρτάται από τη διαίσθηση του παρατηρητή και γι' αυτό είναι δύσκολο να δοθεί ένας περιορισμένος ορισμός. Πολιτισμός είναι επίσης όλες οι μορφές αθλητικών εκδηλώσεων και κάθε εργασία που προσφέρουν οι άνθρωποι σε όλη την Ευρώπη στους διάφορους συλλόγους, όπως π.χ. για τη λαϊκή μουσική, τους λαϊκούς χορούς και τα έργα λαϊκής τέχνης.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 16, Ψήφοι κατά: 37, Αποχές: 7

Νέο σημείο 2.1.1.4

«Στην Ευρώπη οφείλουμε επίσης να διαφυλάξουμε και να αναπτύξουμε περαιτέρω τους Λάπωνες και τους άλλους αυτόχθονες πληθυσμούς, καθώς και τους μειονοτικούς πληθυσμούς με ιδιόμορφο πολιτισμό. Στην περίπτωση αυτή και η γλώσσα είναι εξίσου σημαντική.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 21, Ψήφοι κατά: 44, Αποχές: 9

Νέο σημείο 2.1.2.1

«Πολιτισμός δεν σημαίνει μόνο δημιουργοί, αλλά και χρήστες. Δημιουργείται μεγάλη ανισορροπία όταν πρόκειται για πρόσβαση στον πολιτισμό, πράγμα βασικό για την πολιτιστική πολιτική. Όλοι οι πολίτες πρέπει να έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα δημιουργίας, αλλά και απόλαυσης του πολιτισμού.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 30, Ψήφοι κατά: 36, Αποχές: 4

Νέο σημείο 4.2.2.2

«Σε μια Ευρώπη όλο και πιο πολυπολιτισμική είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επαγρυπνεί κανείς για τον σεβασμό των πολιτισμών των νέων κρατών μελών.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 26, Ψήφοι κατά: 31, Αποχές: 8

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ με σκοπό να παραταθεί η δυνατότητα να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ σε ορισμένες υπηρεσίες υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού»

[COM(2003) 825 τελικό — 2003/0317 (CNS)]

(2004/C 108/15)

Στις 18 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση οδηγίας

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), η ΕΟΚΕ αποφάσισε να ορίσει ως γενικό εισηγητή τον κ. MALOSSE και υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 40 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 4 αποχές.

1. Κύρια σημεία της πρότασης και αιτιολογία

1.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης της 11ης και 2ης Δεκεμβρίου 1998, στο πλαίσιο της «Στρατηγικής της Βιέννης για την Ευρώπη», συνέστησε την αρχή σύμφωνα με την οποία θα επιτρέπεται στα κράτη μέλη, εν είδει πειράματος, να καθορίζουν μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ για τις υπηρεσίες υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού προκειμένου να διαπιστωθεί ποιές είναι οι επιπτώσεις των μειώσεων αυτών στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην καταπολέμησή της παραοικονομίας.

1.2 Κατ' εφαρμογήν της εν λόγω συστάσεως, το Συμβούλιο των υπουργών υιοθέτησε στις 22 Οκτωβρίου 1999 μια οδηγία ad hoc (1999/85/ΕΚ). Εννέα κράτη μέλη έκαναν χρήση της δυνατότητας αυτής: Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο. Με βάση τις αξιολογικές εκθέσεις για την επίπτωση των μέτρων αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στις 23 Ιουλίου 2003 πρόταση για την απλοποίηση και τον εξορθολογισμό των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ (1). Πράγματι, η ισχύουσα οδηγία του 1999 έληγε στις 31 Δεκεμβρίου 2003.

1.3 Ένεκα των πολλών διαφωνιών, το Συμβούλιο των υπουργών δεν κατόρθωσε να υιοθετήσει νέα οδηγία. Ας τονισθεί εδώ ότι πρόκειται για έναν τομέα, που διέπεται από την αρχή της ομόφωνης ψηφοφορίας.

1.4 Κατά συνέπεια, μπροστά στον κίνδυνο νομικής αβεβαιότητας που επικρατεί στα κράτη μέλη τα οποία εφαρμόζουν τους μειωμένους συντελεστές, η Επιτροπή, με τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου, προτείνει σήμερα να παραταθεί η οδηγία του 1999 έως την 31η Δεκεμβρίου 2005. Έτσι, στην παρούσα πρόταση αλλάζει μόνο η ημερομηνία λήξεως της εφαρμογής της οδηγίας του 1999, χωρίς να επέρχεται καμιά άλλη αλλαγή. Συνεπώς, δεν λαμβάνει υπόψη ούτε τις προτάσεις περί εξορθολογισμού και απλοποίησης που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ούτε τα αιτήματα των κρατών μελών για την τροποποίηση των μέτρων αυτών και την προσθήκη και άλλων δικαιούχων τομέων.

2. Η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

2.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφραστεί θετικά για την αρχή της εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ για τις υπηρεσίες υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού (γνωμοδότηση της 26ης Μαΐου 1999) (2) το οποίο και υπενθυμίζει στη γνωμοδότηση που υιοθέτησε κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 30ής Οκτωβρίου 2003 (εισηγητής: ο κ. Adrien BEDOSSA), για τη νέα τροποποιημένη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στόχος της οποίας ήταν ο εξορθολογισμός και η απλοποίηση της οδηγίας του 1999.

2.2 Στην εν λόγω γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ ήταν κατά πολύ πιο αισιόδοξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσον αφορά τις επιπτώσεις των μέτρων αυτών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και για την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας.

2.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ διατύπωσε ένα σύνολο προτάσεων που αποσκοπούσαν συγκεκριμένα στην επέκταση των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε νέους τομείς, όπως τα κλασικά-παραδοσιακά εστιατόρια, στη διατήρησή τους για τα κομμωτήρια και τις μικρές υπηρεσίες επιδιόρθωσης και στην προσθήκη εντός της κατηγορίας 10 των ιστορικών και θρησκευτικών κτιρίων καθώς και των κτιρίων της πολιτιστικής ή αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ιδιωτικού ή επαγγελματικού και βιομηχανικού χαρακτήρα.

2.4 Η ΕΟΚΕ τάσσεται συνεπώς υπέρ της αρχής της παράτασης μειωμένου ΦΠΑ έως την 31η Δεκεμβρίου 2005 έτσι ώστε να αποφευχθούν οι βαρύτερες συνέπειες τις οποίες θα μπορούσε να προκαλέσει η ύπαρξη νομικού κενού και η απότομη παύση των μέτρων, η θετική επίδραση των οποίων είναι αποδεδειγμένη.

2.5 Μολαταύτα, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το Συμβούλιο δεν κατάφερε να συμφωνήσει με την πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον εξορθολογισμό και απλοποίηση του συστήματος. Τονίζει ότι, από την άποψη αυτή, η αρχή της ομοφωνίας για τα φορολογικά θέματα αποτελεί αντικειμενικός εμπόδιο.

(1) COM(2003) 397 τελικό της 23.7.2003.

(2) EE C 20 της 22.7.1999.

2.6 Για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο ενός νέου νομικού κενού και λόγω της θετικότητας αξιολόγησης της επίδρασης του μέτρου, η ΕΟΚΕ ζητεί επιμόνως από τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν το ταχύτερο σχετικά με την πρόταση οδηγίας της 23ης Ιουλίου 2003 για τη σφαιρική αναθεώρηση των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ με σκοπό την απλοποίηση και τον εξορθολογισμό τους [COM(2003) 0397 τελικό — CNS 2003/0169] και καλεί το Συμβούλιο να τους υιοθετήσει το ταχύτερο και να τους ενσωματώσει μεταξύ των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο σημείο 2.3.

2.7 Η ΕΟΚΕ τονίζει τέλος ότι απαιτείται μία ενημερωτική προσπάθεια όσον αφορά τους μειωμένους συντελεστές έναντι των νέων κρατών μελών που θα προσχωρήσουν στην ΕΕ από 1ης Μαΐου 2004. Πράγματι, πολλά από αυτά αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα αναρχίας και παράνομης εργασίας. Ζητεί επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε μια καλύτερη αξιολόγηση της επίδρασης των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς που είναι σε θέση να εκτιμήσουν καλύτερα την αξία τους.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1673/2000 περί κοινής οργάνωσης της αγοράς στον τομέα του λίνου και της κάνναβης που προορίζονται για την παραγωγή ινών»

[COM(2003) 701 τελικό — 2003/0275 (CNS)]

(2004/C 108/16)

Την 1η Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 9 Δεκεμβρίου 2003, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντα χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 405η Σύνοδο Ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2004), όρισε ως γενική εισηγήτρια την κα Luisa SANTIAGO και υιοθέτησε με 31 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 27 Ιουλίου του 2000, η κοινή οργάνωση αγοράς του λίνου και της κάνναβης που προορίζονται για την παραγωγή ινών τροποποιήθηκε βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1673/2000, που ετέθη σε ισχύ την 1η Ιουλίου του 2001.

1.2 Η παράγραφος 1 του άρθρου 15 του εν λόγω Κανονισμού, όριζε ότι η Επιτροπή θα υποβάλει, το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2003, έκθεση σχετικά με τις τάσεις της παραγωγής λίνου και κάνναβης που προορίζονται για την παραγωγή ινών στα κράτη μέλη και σχετικά με την επίδραση της μεταρρύθμισης επί των αγορών, με τη βιωσιμότητα του κλάδου, καθώς και με το ανώτατο ποσοστό ξένων υλών και συσσωματωμάτων ινών που εφαρμόζεται στις βραχείες ίνες λίνου και στις ίνες κάνναβης.

1.3 Η Επιτροπή φρονεί ότι, από τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί, συνάγεται το συμπέρασμα ότι το καθεστώς είχε σαφώς θετική επίδραση στον κλάδο, αλλά, εντούτοις, τα διαθέσιμα επί του παρόντος στοιχεία δεν επιτρέπουν να απαντηθούν με ακρίβεια τα ζητούμενα ερωτήματα όσον αφορά τις τάσεις της παραγωγής στα κράτη μέλη, και το κατά πόσον είναι κατάλληλο το επίπεδο των Εθνικών Εγγυημένων Ποσοτήτων (ΕΕΠ).

1.4 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή φρονεί ότι δεν είναι σκόπιμο να τροποποιηθεί η λειτουργία του ισχύοντος συστήματος ενισχύσεων, προτού να διενεργηθεί πληρέστερη ανάλυση της εξέλιξης του κλάδου, η οποία θα πραγματοποιηθεί με την ευκαιρία της έκθεσης που προβλέπεται για το 2005.

1.5 Η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής ζητά να παραταθεί έως το 2005/2006 η δυνατότητα που διαθέτουν επί του παρόντος τα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από το ανώτατο όριο του 7,5 % σε ξένες ύλες και σε συσσωματώματα ινών, και να εκχωρείται η ενίσχυση και για τις βραχείες ίνες λίνου και τις ίνες κάνναβης με ποσοστό ξένων υλών και συσσωματωμάτων ινών που δεν υπερβαίνει το 15 % και το 25 % αντιστοίχως.

1.6 Η Επιτροπή φρονεί ότι η διατήρηση του ισχύοντος συστήματος ενισχύσεων και η παράταση για δύο ακόμη έτη της εν λόγω δυνατότητας παρέκκλισης αναμένεται να αποτελέσει σημαντική συμβολή για την παγίωση της θετικής τάσης που σημειώθηκε στον κλάδο.

1.7 Όσον αφορά τις νέες χώρες της διεύρυνσης της ΕΕ οι οποίες είναι παραγωγοί ινών λίνου και κάνναβης, η πρόταση αυτή αναμένεται να επιτρέψει την καλύτερη προσαρμογή τους στις μεταβολές που σημειώνονται στον κλάδο.

2. Παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση αυτή και χαιρετίζει το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη ότι η απότομη μετάβαση στο νέο σύστημα της ενιαίας πληρωμής ανά εκμετάλλευση θα είχε ανασταλτική επίδραση στη θετική εξέλιξη που παρουσιάζει ο κλάδος. Η θέση αυτή συνάδει με την άποψη που έχει ήδη διατυπώσει η ΕΟΚΕ σε προγενέστερες γνωμοδοτήσεις.

Βρυξέλλες, 28 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση των οδηγιών 84/450/ΕΟΚ, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ (οδηγία για τις αθέμιτες πρακτικές)»

[COM(2003) 356 τελικό — 2003/0134 (COD)]

(2004/C 108/17)

Στις 25 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. HERNÁNDEZ BATALLER.

Κατά την 405η Σύνοδο Ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 77 ψήφους υπέρ, 8 κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στο Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽¹⁾, η Επιτροπή επεσήμανε ότι θα ήταν σκόπιμη η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας της Ένωσης σε θέματα προστασίας των καταναλωτών, και αναφερόταν σε μια οδηγία-πλαίσιο που θα περιελάμβανε μια γενική υποχρέωση σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ως πιθανή βάση για τη μεταρρύθμιση αυτή.

1.2 Η ΕΟΚΕ εξέδωσε σχετική γνωμοδότηση ⁽²⁾, όπου ετάσσετο υπέρ μιας οδηγίας-πλαίσιο και συμφωνούσε ότι «μια γενική ρήτρα που περιέχει ένα νομικό πρότυπο αποτελεί ευέλικτο και κατάλληλο μέσο ρύθμισης της εμπορικής συμπεριφοράς σε έναν πολύ δυναμικό τομέα, που αναπτύσσεται και μεταλλάσσεται συνεχώς» ⁽³⁾.

1.3 Στην Ανακοίνωση που εξεδόθη ως συνέχεια στο Πράσινο Βιβλίο ⁽⁴⁾, δημοσιεύτηκαν πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα της διαβούλευσης, καθώς και ένα πρώτο σχέδιο για την ενδεχόμενη διάρθρωση της οδηγίας-πλαίσιο που θα εναρμονίζει τη σχέση μεταξύ αθέμιτου ανταγωνισμού και προστασίας των καταναλωτών και τη λειτουργία των κωδικών συμπεριφοράς.

1.4 Σχεδόν ταυτόχρονα, η Επιτροπή υιοθέτησε «Ανακοίνωση σχετικά με τις πρακτικές προώθησης των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά» και «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις πρακτικές προώθησης των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά» ⁽⁵⁾, επί των οποίων η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση ⁽⁶⁾, όπου συνιστούσε στην Επιτροπή να αναθεωρήσει την πρόταση, προκειμένου να διαφυλαχθεί η συνοχή διαφόρων κοινοτικών πολιτικών, και ιδιαίτερα με βάση τα συμπεράσματα της δημόσιας συζήτησης του Πράσινου Βιβλίου για την προστασία των καταναλωτών.

2. Κύρια σημεία της Πρότασης Οδηγίας

2.1 Η πρόταση καθορίζει τις συνθήκες που προσδιορίζουν εάν μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη, χωρίς όμως να επιβάλλει

καμία θετική υποχρέωση που να οφείλουν να τηρούν οι έμποροι προκειμένου να αποδείξουν ότι οι πρακτικές τους είναι θεμιτές.

2.2 Περιλαμβάνει μια «ρήτρα εσωτερικής αγοράς», η οποία προβλέπει ότι οι έμποροι οφείλουν να τηρούν μόνο τις απαιτήσεις της χώρας προέλευσης και εμποδίζει τα άλλα κράτη μέλη να επιβάλλουν πρόσθετες απαιτήσεις στους εμπόρους που τηρούν εκείνες της χώρας προέλευσης (δηλ. αμοιβαία αναγνώριση).

2.3 Εναρμονίζει πλήρως τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων κατά τις σχέσεις τους με τους καταναλωτές και παρέχει —σύμφωνα με την Επιτροπή— δεόντως υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών.

2.3.1 Η προσέγγιση αυτή αφορά τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών. Ως εκ τούτου, οι πτυχές που σχετίζονται με την υγεία και την ασφάλεια των προϊόντων παραμένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής της, με εξαίρεση τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που σχετίζονται με την υγεία, οι οποίοι θα εκτιμώνται σύμφωνα με τις διατάξεις για τις παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές.

2.3.2 Η Πρόταση Οδηγίας προβλέπει την εφαρμογή της όταν δεν υφίστανται ειδικές διατάξεις στην τομεακή νομοθεσία που να ρυθμίζουν τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Όταν υφίστανται τέτοιες ειδικές διατάξεις, θα υπερισχύουν της οδηγίας-πλαίσιο.

2.4 Περιλαμβάνει μια γενική απαγόρευση που θα αντικαταστήσει τις σημερινές αποκλίνουσες γενικές ρήτρες και αρχές των κρατών μελών και προτίθεται να καθορίσει ένα κοινό πλαίσιο σε κλίμακα Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁽¹⁾ COM(2001) 531 τελικό.

⁽²⁾ EE C 125 της 27.5.2002.

⁽³⁾ Βλ. υποσημείωση αριθ. 2.

⁽⁴⁾ COM(2002) 289 τελικό.

⁽⁵⁾ COM(2001) 546 τελικό.

⁽⁶⁾ EE C 221 της 17.9.2002. COM(2001) 546 τελικό.

2.4.1 Η γενική απαγόρευση καλύπτει τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Θεσπίζει τρεις όρους βάσει των οποίων αποφασίζεται εάν μια πρακτική είναι αθέμιτη. Προκειμένου να θεωρηθεί αθέμιτη μια πρακτική, ο ενάγων θα πρέπει να αποδείξει ότι πληρούνται και οι τρεις αυτοί όροι:

- η πρακτική πρέπει να αντιβαίνει προς τις απαιτήσεις της επαγγελματικής ευσυνειδησίας·
- ο καταναλωτής που θα πρέπει να εξετάζεται ως σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση του αντίκτυπου της πρακτικής, είναι ο «μέσος» καταναλωτής·
- η υπό εξέταση πρακτική πρέπει να στρεβλώνει, ή να ενδέχεται να στρεβλώσει, κατά ουσιαστικό τρόπο την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών.

2.5 Ορίζει ως καταναλωτή-σημείο αναφοράς τον «μέσο καταναλωτή», όπως έχει οριστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και όχι τον εύλωτο ή τον μη τυπικό καταναλωτή. Ως παραμέτρους για τον μέσο καταναλωτή, το Δικαστήριο των ΕΚ έχει ορίσει το «να έχει τη συνήθη πληροφόρηση και να είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος». Ωστόσο, ο ορισμός αυτός προσαρμόζεται ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι, όταν μια εμπορική πρακτική απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών, λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά του μέσου μέλους της εν λόγω ομάδας για την εκτίμηση του αντίκτυπου της πρακτικής αυτής.

2.6 Περιλαμβάνει δύο βασικές μορφές αθέμιτων εμπορικών πρακτικών: τις «παραπλανητικές» και τις «επιθετικές» πρακτικές. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζουν τα ίδια στοιχεία που περιλαμβάνονται στη «γενική απαγόρευση», αλλά λειτουργούν ανεξάρτητα από αυτήν.

2.6.1 Αυτό σημαίνει ότι μία πρακτική που είναι είτε «παραπλανητική» είτε «επιθετική», σύμφωνα με τις αντίστοιχες διατάξεις, είναι αυτομάτως αθέμιτη· εάν η πρακτική δεν είναι ούτε «παραπλανητική» ούτε «επιθετική», η γενική απαγόρευση καθορίζει αν είναι αθέμιτη.

2.6.2 Μια εμπορική πρακτική ενδέχεται να παραπλανά είτε με κάποια ενέργεια είτε με κάποια παράλειψη, και ο διαχωρισμός αυτός αντικατοπτρίζεται στη δομή των άρθρων.

2.6.3 Όσον αφορά τις θεμιτές ή αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μετά την πώληση, η πρόταση δεν περιλαμβάνει σχετικούς ορισμούς, εφαρμόζει όμως τις ίδιες αρχές ως προς το θεμιτό χαρακτήρα για τις εμπορικές πρακτικές πριν και μετά την πώληση.

2.6.4 Αναγνωρίζεται ότι οι κώδικες συμπεριφοράς έχουν κυρίως εθελοντικό χαρακτήρα και θεσπίζονται κριτήρια βάσει των οποίων υποδεικνύεται σε ποιες περιπτώσεις η συμπεριφορά του εμπόρου σε σχέση με τον κώδικα αναμένεται εύλογα να επηρεάσει την απόφαση του καταναλωτή.

2.6.5 Περιγράφει πώς μπορεί να είναι επιθετική μια εμπορική πρακτική, με τρεις διαφορετικούς τρόπους: παρενόχληση, καταναγκασμό και κατάχρηση επιρροής.

2.7 Ενσωματώνει τις διατάξεις για τις συναλλαγές των επιχειρήσεων με τους καταναλωτές που περιλαμβάνονται στην οδηγία για την παραπλανητική διαφήμιση, και περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας οδηγίας στη διαφήμιση από επιχειρήσεις προς επιχειρήσεις και στη συγκριτική διαφήμιση που ενδέχεται να βλάψει έναν ανταγωνιστή, χωρίς όμως να υπάρχει ζημία των καταναλωτών.

2.8 Σε παράρτημα της Οδηγίας περιλαμβάνεται σύντομος μαύρος πίνακας εμπορικών πρακτικών. Πρόκειται για πρακτικές οι οποίες σε κάθε περίπτωση είναι αθέμιτες και, κατά συνέπεια, απαγορευμένες σε όλα τα κράτη μέλη. Επιβάλλεται έτσι μια εκ των προτέρων απαγόρευση των συγκεκριμένων αυτών πρακτικών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ως προς το στόχο της Επιτροπής να παρασχεθεί υψηλός βαθμός προστασίας στους καταναλωτές και να καταστεί δυνατή η λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Οφείλει λοιπόν να αναγνωρίσει, όχι μόνο την υποβολή της πρότασης σε εύθετο χρόνο, αλλά και τις προσπάθειες που κατεβλήθησαν κατά τη δημόσια συζήτηση που προκάλεσε η Επιτροπή και κατά την εκ των προτέρων αξιολόγηση που διενεργήθηκε πριν από την υποβολή της πρότασης. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η Επιτροπή θα ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο και για μελλοντικές προτάσεις σχετικές με την προστασία των καταναλωτών.

3.1.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει την ικανοποίησή της για τη νέα προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά τη θέσπιση μιας γενικής νομοθεσίας-πλαίσιο που θα στηρίζεται σε κώδικες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι πρέπει να αποτραπεί μια υπερβολικά λεπτομερής ρύθμιση, η οποία δεν θα απέβαινε προς το συμφέρον ούτε των καταναλωτών ούτε των επιχειρήσεων, και ότι πρέπει να εισαχθεί βαθμιαία το υψηλότερο δυνατό επίπεδο εναρμόνισης στον τομέα της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, και τούτο με προσφυγή στα πλέον κατάλληλα μέσα (7).

3.1.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι η πρόταση προβλέπει ότι οι ειδικές Οδηγίες θα υπερισχύουν της οδηγίας-πλαίσιο σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ των δύο.

3.1.3 Επίσης, θεωρεί σημαντικό το γεγονός ότι η προστασία έναντι των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών περιλαμβάνει τις εμπορικές πρακτικές και πριν και μετά την πώληση αγαθού ή/και την παροχή υπηρεσίας.

3.1.4 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφραστεί (8) υπέρ της θέσπισης κωδίκων συμπεριφοράς με τους οποίους οι επιχειρήσεις θα μπορούν να συμμορφώνονται εθελοντικά, υπό τον όρο ότι οι κώδικες αυτοί θα είναι καλής ποιότητας, θα επικεντρώνονται στον προσδιορισμό ορθών πρακτικών, και θα υπόκεινται σε παρακολούθηση εκ μέρους των δημοσίων αρχών και των οργανώσεων (επιχειρήσεων, καταναλωτών, άλλων) που τους έχουν υπογράψει. Επομένως, υποδέχεται θετικά το γεγονός ότι η πρόταση προβλέπει τη δυνατότητα επιβολής νομικών κυρώσεων για την μη τήρηση των αποφάσεων των οργάνων επιβολής και ελέγχου των εν λόγω Κωδίκων Συμπεριφοράς.

(7) ΕΕ C 95 της 23.04.2003.

(8) Βλ. υποσημείωση 7.

3.1.5 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η Επιτροπή θα ενισχύσει στην πρόταση την προστασία των καταναλωτών έναντι των νέων τεχνολογιών, και ειδικότερα έναντι της χρήσης τους εκ μέρους των πλέον ευάλωτων ομάδων (κυρίως των παιδιών), ούτως ώστε να συμπληρωθεί το νομικό πλαίσιο που δρομολογήθηκε με την υιοθέτηση της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο ⁽⁹⁾.

3.2 Εντούτοις, παρά τα όσα προαναφέρονται, από την πρόταση Οδηγίας προκύπτουν, κατ' αρχήν, ορισμένα ερωτήματα σχετικά με διάφορες πτυχές:

3.3 Ειδικές παρατηρήσεις

Η ελάχιστη εναρμόνιση

3.3.1 Η Συνθήκη ΕΚ επιβάλλει στην Επιτροπή μια «υποχρέωση αποτελέσματος» όσον αφορά την υποβολή των προτάσεων της που αφορούν την εναρμόνιση νομοθεσιών, ούτως ώστε οι προτάσεις αυτές να περιλαμβάνουν «υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών». Στην υπό εξέταση πρόταση, ωστόσο, η Επιτροπή τονίζει περισσότερο τη «θέσπιση ενιαίων κανόνων και τη διασαφήνιση ορισμένων νομικών εννοιών σε κοινοτικό επίπεδο, στο βαθμό που αυτό είναι αναγκαίο για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και για τη συμμόρφωση με την απαίτηση νομικής βεβαιότητας» (4η αιτιολογική σκέψη της πρότασης).

3.3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει το φόβο μήπως η πρόταση συνεπάγεται υποβιβασμό του επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στα κράτη μέλη, και θεωρεί ότι θα είναι δύσκολο να εξηγηθεί στους πολίτες ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να υποβιβάσει το υφιστάμενο επίπεδο προστασίας ⁽¹⁰⁾. Ως εκ τούτου, κρίνει σκόπιμη την εισαγωγή στην πρόταση μιας ρήτρας «stand still» που θα διασφαλίζει ότι δεν θα υπάρξει υποχώρηση ως προς τα υφιστάμενα επίπεδα προστασίας.

3.3.3 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ταχθεί υπέρ της μέγιστης δυνατής εναρμόνισης, καθότι φρονεί ότι η προστασία βάσει του άρθρου 153 θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ⁽¹¹⁾.

3.3.4 Θα πρέπει, πιθανόν, να πραγματοποιηθεί, στο μέλλον, μεγαλύτερη πρόοδος στις εργασίες που αφορούν την εναρμόνιση του δικαίου των συμβάσεων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δρομολογήθηκαν με την πρόσφατη Ανακοίνωση της Επιτροπής ⁽¹²⁾.

3.4 Πεδίο εφαρμογής

3.4.1 Η πρόταση οδηγίας θεσπίζει ένα νέο νομικό καθεστώς για την παραπλανητική διαφήμιση που απευθύνεται στους καταναλωτές, χωρίς να υποκαθιστά το προηγούμενο καθεστώς, το οποίο, με κάποιες τροποποιήσεις, προτείνεται να διατηρηθεί για τη διαφήμιση που απευθύνεται σε επιχειρήσεις. Η ρύθμιση για τη συγκριτική διαφήμιση εξαιρείται από την παρούσα πρόταση οδηγίας για την προστασία των καταναλωτών και θα περιλαμβάνεται, με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις, στα πλαίσια της ισχύουσας οδηγίας 1984/450/ΕΟΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την Οδηγία 1997/55/ΕΚ σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση που απευθύνεται στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, και αντίθετα προς τα όσα θεσπίζονται από την υπό εξέταση πρόταση, προτείνεται να επιτραπεί στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή και να υιοθετήσουν διατάξεις που θα εξασφαλίζουν στους εμπορευόμενους και τους ανταγωνιστές ευρύτερη προστασία για θέματα παραπλανητικής διαφήμισης.

⁽⁹⁾ Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά.

⁽¹⁰⁾ Βλ. υποσημείωση 7.

⁽¹¹⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

⁽¹²⁾ COM(2003) 68 τελικό.

3.4.1.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ταυτόχρονη θέσπιση δύο διαφοροποιημένων νομικών καθεστώτων για τη ρύθμιση του ίδιου θέματος, της παραπλανητικής διαφήμισης, ανάλογα με το ποιος είναι ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας —επιχειρηματίες ή καταναλωτές— ενδέχεται να περιπλέξει σημαντικά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και ότι η εφαρμογή τους κινδυνεύει να εισαγάγει ανακολουθίες και διαφορές αντιμετώπισης και ρύθμισης. Όλα αυτά έρχονται σε αντίθεση με την αρχή της απλούστευσης της νομοθεσίας και ενδέχεται να προκαλέσουν έλλειμμα νομικής ασφάλειας.

3.4.1.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν καλύτερη μια ενιαία ρύθμιση για την παραπλανητική διαφήμιση, είτε μέσω της παρούσας πρότασης, η οποία θα καταργεί την ισχύουσα οδηγία, είτε μέσω τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας, παράλληλα με την υιοθέτηση της παρούσας πρότασης. Ο νομοθετικός στόχος θα πρέπει να επικεντρωθεί στη διευθέτηση της εσωτερικής αγοράς και την ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών, μέσω μιας αντικειμενικής ρύθμισης που θα καλύπτει τα «γεγονότα» —την παραπλανητική διαφήμιση— και θα παρέχει, ταυτόχρονα, προστασία σε όλους τους ενδιαφερόμενους, αντί να θεσπίζονται δύο ρυθμίσεις που ενδέχεται να αποβούν αποκλίνουσες ως προς το περιεχόμενο και τους μηχανισμούς προστασίας, ανάλογα με τα αντίστοιχα πεδία υποκειμενικής προστασίας (προσφορά ή ζήτηση).

3.4.2 Στην περίπτωση όπου η Επιτροπή δεν έχει την πρόθεση να διευρύνει ουσιαστικά το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας προς την προαναφερόμενη κατεύθυνση, θα πρέπει, τουλάχιστον σε ένα αρχικό στάδιο, να προβλέψει την υποχρεωτική εφαρμογή, κατ' αναλογία («reflex-application»), στις περιπτώσεις εκείνες όπου μία εμπορική πρακτική που μπορεί να θεωρηθεί ως αθέμιτη στη σχέση μεταξύ «καταναλωτή-επιχείρησης» αποτελεί μέρος συμβατικής σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων σε προγενέστερη φάση της αλυσίδας της διάθεσης στην αγορά.

3.4.3 Η διάταξη σύμφωνα με την οποία το κράτος εγκατάστασης οφείλει να μεριμνά για την τήρηση των διατάξεων δημιουργεί προβλήματα πρακτικής φύσης, σε περίπτωση που η επιχείρηση αναπτύσσει διασυνοριακή δραστηριότητα. Η ΕΟΚΕ καλεί γι' αυτό την Επιτροπή να εισαγάγει τις αντίστοιχες τροποποιήσεις για την εφαρμογή αυτής της διάταξης.

3.5 Νομική βάση

3.5.1 Η πρόταση έχει ως νομική βάση το άρθρο 95 της ΣΕΚ, το οποίο αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών με αντικείμενο την καθιέρωση και λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Εντούτοις, για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας και τη συμβολή στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών, υπάρχει το άρθρο 153 της Συνθήκης ΕΚ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι αυτός είναι ο κανόνας ⁽¹³⁾ που θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ως νομική βάση της πρότασης ή, ενδεχομένως, ότι θα πρέπει να επιλεγεί μια κοινή νομική βάση που να περιλαμβάνει και τα δύο άρθρα.

3.6 Η έννοια του «μέσου καταναλωτή»

3.6.1 Στην πρόταση, η Επιτροπή χρησιμοποιεί την έννοια του «μέσου καταναλωτή», έτσι όπως την έχει ερμηνεύσει η νομολογία του Δικαστηρίου, δηλαδή ως του καταναλωτή που «έχει τη συνήθη πληροφορόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος».

⁽¹³⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

3.6.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει το φόβο ότι η χρήση του ερμηνευτικού αυτού κριτηρίου θα οδηγήσει την πολιτική για την προστασία των καταναλωτών σε απώλεια του προστατευτικού της χαρακτήρα και, με την επιφύλαξη της ειδικής προσοχής που δίδει η πρόταση στις «πιο ευάλωτες ομάδες», ότι θα μείνουν ενδεχομένως απροστάτευτοι οι λιγότερο ενημερωμένοι καταναλωτές ή εκείνοι που έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Δεν πρέπει να λησμονάται η κατάσταση ουσιαστικής ανισότητας μεταξύ των μερών που ενυπάρχει στις σχέσεις μεταξύ καταναλωτών και επιχειρήσεων.

3.6.3 Το απαιτούμενο «προφίλ» του μέσου καταναλωτή που ορίζει η πρόταση Οδηγίας προϋποθέτει τη λήψη «ενημερωμένων» αποφάσεων. Σε ορισμένα κράτη μέλη, βάσει της κυρίαρχης νομολογίας, τα διαφημιστικά μηνύματα των επιχειρήσεων δεν οφείλουν να περιλαμβάνουν αρνητικό ή μειονεκτικό περιεχόμενο για το ίδιο το προϊόν τους ή την υπηρεσία τους. Ωστόσο, μόνο βάσει αυτών των γνώσεων μπορούν οι καταναλωτές να είναι κατάλληλα ενημερωμένοι για τη λήψη αποφάσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την εξεύρεση μίας σαφούς και βιώσιμης λύσης.

3.7 Οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές

3.7.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη συμφωνήσει με την άποψη ότι μια γενική ρήτρα που θα περιέχει έναν νομικό κανόνα αποτελεί ευέλικτο και κατάλληλο μέσον για τη ρύθμιση των εμπορικών πρακτικών σε έναν τομέα πολύ δυναμικό, που αναπτύσσεται και μεταλλάσσεται συνεχώς⁽¹⁴⁾.

3.7.2 Η πρόταση περιλαμβάνει έναν «αρνητικό» ορισμό της αθέμιτης εμπορικής πρακτικής και ένα παράρτημα όπου παρατίθενται ορισμένες συμπεριφορές. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε να υιοθετηθεί ένας θετικός ορισμός της αθέμιτης εμπορικής πρακτικής που να συμφωνεί περισσότερο με τις σύγχρονες σχετικές νομοθεσίες. Μια εμπορική ρήτρα με παρόμοια προσέγγιση θα εξασφάλιζε την δυνατότητα προσαρμογής της στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και στις ανταγωνιστικές συμπεριφορές και θα παρείχε, ειδικότερα, τη δυνατότητα να υπόκεινται οι ανάρμοστες συμπεριφορές σε έλεγχο για τον αθέμιτο χαρακτήρα τους.

3.8 Εννοιολογική σαφήνεια της πρότασης

3.8.1 Όλοι οι νομικοί κανόνες οφείλουν να επιφέρουν ασφάλεια δικαίου. Η πρόταση εισάγει έννοιες άγνωστες σε πολλές νομοθεσίες των κρατών μελών, όπως για παράδειγμα την έννοια της «επαγγελματικής ευσυνειδησίας», η οποία, σύμφωνα με την Επιτροπή, εμπεριέχει την έννοια της «καλής πίστης» και, επιπροσθέτως, την έννοια της «επαγγελματικής ικανότητας». Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εξηγήσει στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης, κατά τρόπο σαφή, το περιεχόμενο της έννοιας αυτής, ώστε οι νομικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς να μπορούν να κατανοούν με ακρίβεια το πεδίο εφαρμογής της πρότασης.

3.9 Συμβατότητα με τη λοιπή κοινοτική νομοθεσία

3.9.1 Η ΕΟΚΕ φοβάται ότι η υιοθέτηση της οδηγίας δεν πρόκειται να αυξήσει τη διαφάνεια στις σχέσεις μεταξύ καταναλωτών και επιχειρήσεων, ούτε και να διατηρήσει τη δέουσα συμβατότητα σε σχέση με τη λοιπή κοινοτική νομοθεσία. Ειδικότερα, ελπίζει να αποδειχθούν αβάσιμες οι ανησυχίες σχετικά με την ενδεχόμενη σύγκρουση με τα όσα προβλέπει η Πρόταση Κανονισμού σχετικά με τις πρακτικές προώθησης των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά⁽¹⁵⁾, και τα δύο κείμενα να αλληλοσυμπληρώνονται. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παράσχει περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με τη σχέση της υπό εξέταση οδηγίας προς τις υφιστάμενες τομεακές οδηγίες και άλλους τομείς της νομοθεσίας (λόγου χάρι, το δικαίο των συμβάσεων), πριν από τη θέση της οδηγίας σε ισχύ.

3.9.2 Ορισμένες έννοιες της πρότασης θα έπρεπε να ελεγχθούν στις διάφορες γλωσσικές εκδόσεις, ειδικότερα εκείνες που αναφέρονται στις «επιθετικές εμπορικές πρακτικές», δεδομένου ότι η χρήση όρων όπως «καταναγκασμός» ή «απειλή» δεν φαίνεται ιδιαίτερα κατάλληλη όταν αυτοί περιλαμβάνονται σε ένα κείμενο ιδιωτικού δικαίου, εφόσον αναφέρονται σε συμπεριφορές οι οποίες χαρακτηρίζονται ως αδικήματα στα νομικά καθεστώτα πολλών εκ των κρατών μελών.

3.10 Εξωδικαστικές λύσεις

3.10.1 Ως συμπλήρωμα των Κωδίκων Συμπεριφοράς, η πρόταση θα έπρεπε να προβλέπει τη δυνατότητα υιοθέτησης μέτρων για την εξωδικαστική επίλυση ενδεχόμενων διαφορών, ούτως ώστε οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις να μπορούν να επιλύουν τις διαφορές τους σχετικά με αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ενώπιον τέτοιου είδους οργάνων, με ευελιξία και ταχύτητα, και τούτο χωρίς απώλεια του θεμελιώδους δικαιώματος προσφυγής στη δικαιοσύνη. Τα προαναφερόμενα όργανα, ούτως ή άλλως, θα οφείλουν να τηρούν τις αρχές της ανεξαρτησίας, της διαφάνειας, της εκατέρωθεν ακρόασης, της αποτελεσματικότητας, της νομιμότητας, της ελευθερίας και της εκπροσώπησης, οι οποίες προβλέπονται στη Σύσταση της Επιτροπής 98/257/ΕΚ⁽¹⁶⁾.

3.10.2 Η πρόταση προβλέπει μέτρα επιβολής τα οποία θα πρέπει να υιοθετούν τα κράτη μέλη για την αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο, όπως την υιοθέτηση συντηρητικών μέτρων ή τη δυνατότητα να απαιτείται από τον εμπορευόμενο να τεκμηριώνει τους ισχυρισμούς για το προϊόν ή την υπηρεσία. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε να προβλέπονται άλλα μέτρα, τα οποία η πρόταση ρυθμίζει ως προαιρετικά, και τα οποία θα ενίσχυαν την εφαρμογή της οδηγίας-πλαίσιο, όπως λ.χ. η δημοσίευση στα μέσα κοινωνικής ενημέρωσης, σύμφωνα με την προληπτική κρίση του δικαστή, των δικαστικών αποφάσεων που υποχρεώνουν την παύση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁴⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

⁽¹⁵⁾ Βλ. υποσημείωση 6.

⁽¹⁶⁾ Σύσταση της Επιτροπής σχετικά με τις αρχές που διέπουν τα αρμόδια όργανα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών καταναλωτικής. ΕΕΕΚ L 115 της 17.04.1998.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι τροπολογίες που ακολουθούν, οι οποίες έλαβαν τουλάχιστο το ένα τέταρτο των ψήφων, απορρίφθηκαν:

Σημείο 3.6

Να διαγραφούν τα σημεία 3.6.1 και 3.6.2.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ 24, Ψήφοι κατά 55, Αποχές 3

Σημείο 3.7.2

Να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ 24, Ψήφοι κατά 59, Αποχές 4

Το κείμενο της γνωμοδότησης του τμήματος που ακολουθεί απορρίφθηκε με βάση μία τροπολογία, αλλά έλαβε τουλάχιστο το ένα τέταρτο των ψήφων:

Σημείο 3.3.1, η δεύτερη περίοδος να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Η πρόταση εξισορροπεί καλύτερα δύο σημαντικούς στόχους: τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και τη διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ 28, Ψήφοι κατά 53, Αποχές 5

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών (“κανονισμός για τη συνεργασία στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών”)»

[COM(2003) 443 τελικό — 2003/0162 (COD)]

(2004/C 108/18)

Την 1η Αυγούστου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. HERNÁNDEZ BATALLER.

Κατά την 405η Σύνοδο Ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 68 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στο Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽¹⁾, επισημάνθηκε η ανάγκη θέσπισης νομικού πλαισίου για τη συνεργασία μεταξύ των δημοσίων αρχών που έχουν επιφορτιστεί με την εφαρμογή της νομοθεσίας για θέματα προστασίας των καταναλωτών.

1.2 Στην Ανακοίνωση που εκδόθηκε σε συνέχεια του Πράσινου Βιβλίου⁽²⁾, η Επιτροπή δεσμεύτηκε να υποβάλει πρόταση για νομικό μέσον προς το σκοπό αυτόν.

1.3 Στην πρόσφατη Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς 2003-2006⁽³⁾, αναφερόταν ότι η βελτίωση της εφαρμογής της νομοθεσίας είναι απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην εσωτερική αγορά και διατυπωνόταν η άποψη ότι η πρόταση αυτή συνιστά προτεραιότητα.

1.4 Το κάθε κράτος μέλος έχει θεσπίσει ένα σύστημα εφαρμογής προσαρμοσμένο στους δικούς του νόμους και θεσμούς. Τα συστήματα αυτά δημιουργήθηκαν για την αντιμετώπιση καθαρά εσωτερικών παραβάσεων και, ως εκ τούτου, δεν ανταποκρίνονται πλήρως στις προκλήσεις της εσωτερικής αγοράς. Οι εθνικές αρχές δεν είναι αρμόδιες για τη διεξαγωγή ερευνών σχετικά με παραβάσεις που δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία τους.

1.5 Το αποτέλεσμα είναι ένα σύστημα εφαρμογής της νομοθεσίας της εσωτερικής αγοράς το οποίο δεν είναι επαρκώς προσαρμοσμένο ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες της αγοράς αυτής και το οποίο, προς το παρόν, αδυνατεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που θέτουν οι αθέμιτες πρακτικές των οικονομικών φορέων που προσπαθούν, ειδικότερα, να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που προσφέρει το Διαδίκτυο.

1.6 Η Επιτροπή θεωρεί αναγκαία την συνεπή και αποτελεσματική εφαρμογή των διαφόρων εθνικών ρυθμίσεων για θέματα προστασίας των καταναλωτών, προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, να καταργηθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να εξασφαλιστεί η προστασία των καταναλωτών.

2. Η Πρόταση Κανονισμού

2.1 Γενικές επιδιώξεις του Κανονισμού είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και η αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών στην αγορά αυτήν.

2.1.1 Στον προτεινόμενο Κανονισμό προβλέπονται δύο ειδικοί στόχοι για την επίτευξη των επιδιώξεων αυτών:

— η εξασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή της νομοθεσίας κατά την αντιμετώπιση των ενδοκοινοτικών παραβάσεων που αποσταθεροποιούν την εσωτερική αγορά· ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην εξασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής συνεργασίας των αρχών επιβολής της νομοθεσίας με τους ομολόγους τους στα άλλα κράτη μέλη·

— η συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας και της συνέπειας της επιβολής της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών και στον έλεγχο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών· ο στόχος αυτός αναγνωρίζει ότι η ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην άνοδο του επιπέδου της επιβολής της νομοθεσίας μέσω κοινών σχεδίων και μέσω της ανταλλαγής ορθών πρακτικών σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων πληροφόρησης, εκπαίδευσης και αντιπροσώπευσης· αναγνωρίζει επίσης τη συμβολή της ΕΕ στον έλεγχο της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

2.2 Οι στόχοι και οι επιδιώξεις αυτές καθόρισαν την επιλογή της νομικής βάσης και του νομικού μέσου. Η Επιτροπή επέλεξε ως νομική βάση το άρθρο 95 της Συνθήκης.

2.3 Το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού περιορίζεται στις ενδοκοινοτικές παραβάσεις της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την προστασία των καταναλωτών. Το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού θα διευρυνθεί όταν τεθεί σε ισχύ η οδηγία-πλαίσιο που απαγορεύει τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

⁽¹⁾ COM(2001) 531 τελικό.

⁽²⁾ COM(2002) 289 τελικό.

⁽³⁾ COM(2003) 238 τελικό.

2.4 Ο προτεινόμενος Κανονισμός επικεντρώνεται στις αρμόδιες αρχές, ο προσδιορισμός των οποίων επαφίεται στα κράτη μέλη. Η πρόταση προβλέπει επίσης τον ορισμό, από κάθε κράτος μέλος, ενιαίου γραφείου σύνδεσης που θα εξασφαλίζει τον κατάλληλο συντονισμό μεταξύ των αρμοδίων αρχών που ορίζονται σε κάθε κράτος μέλος.

2.4.1 Οι αρμόδιες αρχές είναι δημόσιες αρχές με συγκεκριμένες αρμοδιότητες για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών. Η πρόταση εξασφαλίζει επίσης ότι μόνον εκείνες οι αρχές οι οποίες διαθέτουν ένα ελάχιστο επίπεδο κοινών αρμοδιοτήτων για τη διεξαγωγή ερευνών και την επιβολή της νομοθεσίας, μπορούν να ορίζονται ως αρμόδιες αρχές.

2.4.2 Η πρόταση δεν τροποποιεί ούτε υποβαθμίζει κατά κανέναν τρόπο το ρόλο που διαδραματίζουν οι οργανώσεις των καταναλωτών για την εφαρμογή της νομοθεσίας, ιδιαίτερα δε όσον αφορά την άσκηση αγωγών παραλείψεως σε διασυνοριακές περιπτώσεις.

2.4.3 Ο προτεινόμενος κανονισμός θεσπίζει ένα δίκτυο αρμοδίων αρχών και ένα πλαίσιο αμοιβαίας συνδρομής το οποίο συμπληρώνει αυτό που ήδη υπάρχει σε κάθε κράτος μέλος ή αυτό που υπάρχει σε τομεακή βάση σε κοινοτικό επίπεδο. Το προτεινόμενο δίκτυο έχει σχεδιαστεί προκειμένου να προσφέρει μια λύση σε θέματα εφαρμογής της νομοθεσίας και να επιλαμβάνεται κατά προτεραιότητα των πλέον σοβαρών περιπτώσεων ανέντιμων πρακτικών διασυνοριακής εμβέλειας, ειδικότερα δε για να αντιμετωπίζονται εκείνοι που προσπαθούν να επωφεληθούν από τις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς για να ζημιώσουν τους καταναλωτές.

Ο ορισμός των αρμοδίων αρχών επαφίεται στα κράτη μέλη, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι συνταγματικές ρυθμίσεις που διέπουν την εφαρμογή της νομοθεσίας για θέματα προστασίας των καταναλωτών. Τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν επί του παρόντος δημόσιες αρχές αρμόδιες για τα θέματα αυτά, δεν οφείλουν αναγκαστικά να θεσπίσουν νέες δημόσιες αρχές, δεδομένου ότι οι περιορισμένες ευθύνες της Πρότασης Κανονισμού μπορούν να ανατεθούν στις ήδη υφιστάμενες δημόσιες αρχές.

2.5 Η αποδοτικότητα του δικτύου εφαρμογής της νομοθεσίας που θεσπίζεται βάσει της πρότασης εξαρτάται από τα εκατέρωθεν δικαιώματα και υποχρεώσεις αμοιβαίας συνδρομής.

2.5.1 Η βάση της αμοιβαίας συνδρομής είναι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων αρχών με πλήρη ελευθερία και τήρηση του απορρήτου. Η πρόταση θεσπίζει ένα σύστημα ανταλ-

λαγής πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως, καθώς και, εξίσου σημαντικό, αυθόρμητης ανταλλαγής πληροφοριών.

2.5.2 Εφόσον οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται επιβεβαιώσουν την ύπαρξη ενδοκοινοτικής παράβασης, η πρόταση απαιτεί από τις αρμόδιες αρχές να αναλάβουν δράση για να εξασφαλιστεί η παύση της χωρίς καθυστέρηση.

2.5.3 Η γενική αρχή είναι ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αναλαμβάνουν δράση κατά εμπορευομένων εντός της δικαιοδοσίας τους, ασχέτως του τόπου στον οποίο βρίσκονται οι θιγόμενοι καταναλωτές.

2.5.4 Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών με αρμόδιες αρχές τρίτων χωρών, βάσει διμερών συμφωνιών.

2.6 Ο ρόλος της Κοινότητας περιορίζεται στη στήριξη των μέτρων που ανυψώνουν το γενικό επίπεδο εφαρμογής της νομοθεσίας και ενισχύουν την ικανότητα των καταναλωτών να διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ανάπτυξης ενός ρόλου προώθησης των ανταλλαγών ορθών πρακτικών και συντονισμού των εθνικών προσπαθειών ώστε να αποφεύγονται οι επικαλύψεις και η σπατάλη πόρων.

2.7 Η πρόταση προβλέπει την αποστολή στατιστικών για όλες τις καταγγελίες και τη δημιουργία βάσης δεδομένων που θα ενημερώνεται προκειμένου να την συμβουλευόμαστε οι αρμόδιες αρχές. Προβλέπει επίσης το συντονισμό των δράσεων εφαρμογής της νομοθεσίας και τον διοικητικό συντονισμό.

2.8 Ζητείται η δημιουργία συμβουλευτικής επιτροπής που θα επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή των πρακτικών διαδικασιών για τη λειτουργία του Κανονισμού. Η επιτροπή αυτή θα απαρτίζεται, κυρίως, από εκπροσώπους των αρμοδίων αρχών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους και τις επιδιώξεις της πρότασης της Επιτροπής. Εξάλλου, για το σκοπό αυτόν, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (*) έχει καλέσει την Επιτροπή να τηρήσει τη δέσμευσή της να δώσει προτεραιότητα στην πραγματική εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας και στη συνεργασία μεταξύ των οργάνων που έχουν επιφορτιστεί με την εφαρμογή της, ως ένα πρώτο βήμα για τη βελτίωση των σημερινών επιπέδων διασυνοριακής προστασίας των καταναλωτών. Ούτως ή άλλως, η πρόταση δεν αποκλείει την άσκηση αστικών αγωγών για την εφαρμογή της νομοθεσίας.

(*) Γνωμοδότηση για το «Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ΕΕ C 125 της 27.5.2002 και Γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών (2002-2006)», ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

3.2 Η νομική βάση που προτείνεται στο κείμενο της πρότασης είναι το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΚ. Ωστόσο, το εν λόγω άρθρο περιορίζεται στο να προβλέπει διάταξη σχετικά με την εναρμόνιση νομοθεσιών που έχουν ως αντικείμενο την καθιέρωση και λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Λαμβάνοντας υπόψη το σκοπό που επιδιώκει η πρόταση της Επιτροπής, και συγκεκριμένα την καθιέρωση αποτελεσματικού συστήματος για τη βελτίωση της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν χρησιμοποιείται το άρθρο 153 ως νομική βάση και ζητά από την Επιτροπή να διεξαγάγει προβληματισμό σχετικά με τον τρόπο περαιτέρω αξιοποίησης του άρθρου αυτού.

3.2.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι επιβάλλεται να συσταθεί τουλάχιστον μία αρμόδια αρχή στο κάθε κράτος μέλος και ότι η αρχή αυτή θα πρέπει να είναι δημόσια, για τους εξής λόγους:

- μόνον αυτές οι αρχές διαθέτουν τις αναγκαίες εξουσίες για τη διεξαγωγή ερευνών για την παρεμπόδιση της διάπραξης διασυνοριακών παραβάσεων·
- είναι εκείνες που μπορούν να διασφαλίσουν με τον καλύτερο τρόπο την εμπιστευτικότητα και την ομαλή διεξαγωγή των εν λόγω ερευνών·
- είναι οι μόνες που δύνανται να εξασφαλίσουν ότι θα προστατεύονται όλοι οι καταναλωτές·
- διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και συμβάλλει στις προσπάθειες για την παύση των διασυνοριακών παραβάσεων.

3.2.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή θα έπρεπε να αναλάβει πιο ενεργό ρόλο και θα έπρεπε να συμμετέχει στις συνεδριάσεις συντονισμού.

3.2.3 Δεδομένου ότι η πρόταση δεν προβλέπει κανένα ειδικό μέτρο για την επίλυση των διαφορών που ενδέχεται να προκύψουν μεταξύ κρατών μελών κατά την παροχή της προβλεπόμενης συνδρομής, η Επιτροπή θα έπρεπε να αναλάβει διαμεσολαβητικό ρόλο ο οποίος θα της επιτρέψει να παρέχει τις απαραίτητες διοικητικές λύσεις για την ενίσχυση της εν λόγω συνδρομής, πόσο μάλλον που η πρόταση θα τεθεί σε εφαρμογή υπό τα νέα δεδομένα της διεύρυνσης, γεγονός που αναμένεται να επιτείνει τα προβλήματα τήρησης της εντολής του άρθρου 10 της Συνθήκης ΕΚ, καθώς, στην πλειονότητά τους, τα κράτη της διεύρυνσης δεν διαθέτουν διοικητική παράδοση αρκετά εξοικειωμένη με τέτοιου είδους πρακτικές.

3.2.4 Η πρόταση δεν είναι αρκετά σαφής όσον αφορά τις προϋποθέσεις κάλυψης οιασδήποτε δαπάνης ή ζημίας που θα έχει προκύψει ως συνέπεια μέτρων τα οποία θα έχουν κριθεί από ένα δικαστήριο μη δικαιολογημένα, όσον αφορά την ουσία της ενδοκοινοτικής παράβασης. Θα έπρεπε να διευκρινίζεται ότι πρόκειται για τελεσίδικες αποφάσεις που, επομένως, δεν επιδέχονται προσφυγή. Τι συμβαίνει εάν το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση

θεωρεί απαράδεκτη μία προσφυγή, ενώ το κράτος μέλος της αιτούσας αρχής έχει την αντίθετη άποψη; Φαίνεται ότι η πρόταση δεν εξετάζει το ενδεχόμενο αυτό, το οποίο όμως, στην πράξη, δεν μπορεί να θεωρηθεί απίθανο.

3.2.5 Σε θέματα αίτησης για αμοιβαία συνδρομή, προβλέπεται η δυνατότητα άρνησης της ικανοποίησης της αίτησης, στις περιπτώσεις που θα επέφερε δυσανάλογο διοικητικό φόρτο σε σχέση με τη σοβαρότητα της ενδοκοινοτικής παράβασης από άποψη ενδεχόμενης βλάβης για τον καταναλωτή. Φαίνεται, επομένως, ότι προβλέπεται το ενδεχόμενο ύπαρξης ορισμένων «αμελητέων» καταναλωτικών παραβάσεων, που θα μπορούν να διαπράττονται σε άλλα κράτη μέλη, χωρίς να υπόκεινται σε κυρώσεις. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι θα μπορούν να υπάρξουν τέτοιες καταστάσεις, δεδομένου ότι, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, οι αγωγές για καταναλωτικά θέματα αφορούν συνήθως περιορισμένα ποσά.

3.2.6 Η πρόταση προβλέπει τη δυνατότητα άρνησης της ικανοποίησης αίτησης αμοιβαίας συνδρομής όταν αυτή δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένη. Η επιλογή αυτή είναι εξαιρετικά τυπολατρική και θα έπρεπε να εξετάζεται, για τις περιπτώσεις αυτές, η δυνατότητα συμπλήρωσης των ελλείψεων της αιτήσεως εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, πριν από την άρνηση ικανοποίησης.

3.2.7 Δεν προβλέπεται επίσης η δυνατότητα χρήσης ενός ενδίκου μέσου, εκ μέρους ενός κράτους μέλους, όταν κρίνει ότι η άρνηση παροχής της αμοιβαίας συνδρομής εκ μέρους άλλου κράτους μέλους δεν είναι δικαιολογημένη.

3.3 Όσον αφορά τις βάσεις δεδομένων που περιέχουν τις στατιστικές σχετικά με όλες τις καταγγελίες καταναλωτών, για λόγους διαφάνειας, και με την επιφύλαξη της διαγραφής των απόρρητων στοιχείων, θα έπρεπε να είναι διαθέσιμες στο κοινό, και ιδιαίτερα στις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις εργοδοτών και στις οργανώσεις καταναλωτών τις νομιμοποιούμενες προς έγερση διασυνοριακής αγωγής παραλείψεως⁽⁵⁾, καθώς και στα πανεπιστήμια και τα κέντρα ερευνών.

3.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το συντονισμό των δράσεων εφαρμογής της προβλεπόμενης νομοθεσίας. Φρονεί, εντούτοις, ότι, σε περιπτώσεις ανταλλαγής υπαλλήλων, θα έπρεπε οι υπάλληλοι αυτοί να λαμβάνουν εκ των προτέρων την κατάλληλη κατάρτιση σχετικά με τη νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, ώστε να αποτρέπονται, κατά το δυνατόν, προβλήματα σχετικά με την αστική ευθύνη.

3.5 Ως προς τα μέτρα για τη διοικητική συνεργασία, η πρόταση προβλέπει ότι αυτή υλοποιείται μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο σημαντικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν στο έργο αυτό οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ειδικότερα δε οι οργανώσεις εργοδοτών και καταναλωτών.

⁽⁵⁾ Άρθρο 3 της οδηγίας 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 1998, περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών. ΕΕ L 166 της 11.6.1998.

3.6 Η μόνιμη επιτροπή που προβλέπει η πρόταση θα εξετάζει και θα αξιολογεί τη λειτουργία των διατάξεων για θέματα συνεργασίας. Δεν της ανατίθεται όμως καμία αρμοδιότητα για θέματα συνδρομής.

3.7 Θεσπίζεται η υποχρέωση των κρατών μελών να ενημερώνουν την Επιτροπή ανά διετία σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού, όταν θα τεθεί σε ισχύ. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι δεν θεσπίζεται υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλλει κατά τακτά διαστήματα έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού σε κοινοτικό επίπεδο, με στοιχεία όλων των κρατών μελών. Η έκθεση αυτή θα έπρεπε να απευθύνεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην ΕΟΚΕ.

3.8 Ο ορισμός του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού με παραπομπή, εντός της παραγράφου α) του άρθρου 3, στον περιοριστικό κατάλογο των οδηγιών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι δεν φαίνεται ορθός. Η εν λόγω παράγραφος α) θα έπρεπε να έχει ενδεικτικό χαρακτήρα και, επομένως, να έχει την εξής διατύπωση: «οι οδηγίες, και κυρίως εκείνες που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι ...»

Ως εναλλακτική λύση, που φαίνεται όμως λιγότερο καλή, θα έπρεπε να προστεθούν στο παράρτημα Ι τουλάχιστον οι εξής οδηγίες, που έχουν παραλειφθεί:

- Αναγραφή των τιμών των προϊόντων που προσφέρονται στους καταναλωτές (98/6/ΕΟΚ)
- Επισήμανση, παρουσίαση και διαφήμιση (79/112/ΕΟΚ και 2000/13/ΕΚ)
- Γενική ασφάλεια των προϊόντων (92/59/ΕΟΚ)

— Ασφάλεια των παιχνιδιών (93/68/ΕΟΚ)

— Ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων (1999/34/ΕΟΚ)

— Προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (95/46/ΕΟΚ και 2002/58/ΕΚ).

3.9 Δεν φαίνεται δικαιολογημένη η απαίτηση της διαπίστωσης της ζημίας των καταναλωτών τουλάχιστον σε τρία κράτη μέλη προκειμένου να υπάρξει συντονισμός των δράσεών τους. Κρίνεται, επομένως, ότι, στην παράγραφο 2 του άρθρου 9, δεν θα έπρεπε να αναγράφεται «σε περισσότερα από δύο κράτη μέλη», αλλά «σε τουλάχιστον δύο κράτη μέλη» ή «σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη».

3.10 Δεδομένου ότι τα άρθρα 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16 και 17 παραπέμπουν διαδοχικά στην παράγραφο 2 του άρθρου 19, ο κανόνας του άρθρου αυτού θα έπρεπε να αναφέρει συγκεκριμένα ποια είναι η διαδικασία που πρέπει να υιοθετείται και όχι να περιορίζεται σε μια απλή παραπομπή στα άρθρα 3 και 7 της Απόφασης 1999/468/ΕΚ, η οποία, μάλιστα, μετατρέπεται έτσι σε εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών.

Επιπλέον, οι διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί βάσει της εν λόγω Απόφασης φαίνονται υπερβολικά γραφειοκρατικές για να μπορούν να εφαρμόζονται στα πλαίσια του κανονισμού, ο οποίος θα έπρεπε να προβλέπει κατάλληλους και ταχύτερους μηχανισμούς για την εφαρμογή του.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Έκθεση της Επιτροπής «XXXIII Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2002»

[SEC(2003) 467 τελικό]

(2004/C 108/19)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε στις 25 Απριλίου 2003 να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, ως προς την ανωτέρω Έκθεση

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2003. Εισηγητής ήταν ο κ. METZLER.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 60 ψήφους υπέρ, 18 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή — Γενικό πλαίσιο

1.1 Όπως ήδη τονίζεται από τον Επίτροπο Μοντι στον πρόλογο της XXXIIIης Έκθεσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2002 (στο εξής η «Έκθεση»), το 2002, η πολιτική ανταγωνισμού της Επιτροπής υποβλήθηκε σε μια διαδικασία γενικού εκσυγχρονισμού. Στον τομέα των περιοριστικών πρακτικών και των δεσποζουσών θέσεων ψηφίστηκαν νέοι διαδικαστικοί κανόνες, οι οποίοι καταργούν την αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής να χορηγεί απαλλαγές και αποκεντρώνουν την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα των περιοριστικών πρακτικών και των δεσποζουσών θέσεων. Στο πλαίσιο της διεύρυνσης και για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελέγχου των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, υποβλήθηκε πρόταση τροποποίησης του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Παράλληλα, δρομολογήθηκε μια σειρά μέτρων για την ενίσχυση των διαδικαστικών δικαιωμάτων των συμμετεχόντων μερών στη διαδικασία ελέγχου των συγκεντρώσεων. Στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή συνέχισε να εργάζεται για την απλοποίηση των διαδικασιών και για την αύξηση της διαφάνειας στον τρόπο λήψης των αποφάσεων.

1.2 Ένας από τους κύριους στόχους της πολιτικής ανταγωνισμού της ΕΕ είναι η προώθηση και διασφάλιση των συμφερόντων των καταναλωτών και των εργαζομένων, δηλαδή η εξασφάλιση στους καταναλωτές και εργαζομένους οφέλους από τον πλούτο που παράγεται από την ευρωπαϊκή οικονομία. Στην εισαγωγή της Έκθεσης περιγράφεται ο διπλός γενικός στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού της Επιτροπής: αφενός εξετάζει τις αστοχίες της αγοράς που προκύπτουν από την επιζήμια για τον ανταγωνισμό συμπεριφορά των παραγόντων της και από ορισμένες δομές της αγοράς, αφετέρου συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός συνολικού πλαισίου οικονομικής πολιτικής, το οποίο να οδηγεί σε πραγματικό ανταγωνισμό.

1.3 Η Έκθεση προσφέρει επίσης πλούσια στατιστικά στοιχεία για τις δραστηριότητες της ΓΔ Ανταγωνισμού το 2002, διευκρινίζει την πολιτική της, περιγράφει τις διάφορες νομοθετικές πράξεις που θεσπίστηκαν, αναφέρεται δε και σε πολλές μεμονωμένες περιπτώσεις.

Το 2002, ο συνολικός αριθμός νέων περιπτώσεων ανήλθε σε 1 019, σημειώνοντας μικρή μείωση (το 2001 υπήρξαν 1 036). Από τις νέες περιπτώσεις, οι 321 ήταν συμπράξεις (2001: 284), ενώ ο αριθμός των περιπτώσεων συγκεντρώσεων συνέχισε να υποχωρεί με 277 (2001: 335) και ο αριθμός των περιπτώσεων κρατικών ενισχύσεων παρέμεινε περίπου σταθερός με 421 (2001: 417). Ο αριθμός των περιπτώσεων που διεκπεραιώθηκαν ανήλθε σε 1 283, σημειώνοντας νέα αύξηση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2001: 1 204). Οι σχετικές διαδικασίες κατατέθηκαν ως εξής: 363 περιπτώσεις συμπράξεων, 268 περιπτώσεις συγκεντρώσεων και 652 περιπτώσεις κρατικών ενισχύσεων.

1.4 Η Έκθεση περιλαμβάνει έξι κεφάλαια, τα οποία πραγματεύονται τα θέματα: περιοριστικές συμφωνίες και καταχρήσεις δεσποζουσας θέσης, έλεγχος των συγκεντρώσεων, κρατικές ενισχύσεις, υπηρεσίες κοινής ωφελείας, διεθνείς δραστηριότητες και προοπτικές για το 2003. Ακολουθώς περιγράφεται συνοπτικά και σχολιάζεται το ουσιαστικό περιεχόμενο των πρώτων πέντε κεφαλαίων που αναφέρονται στο έτος 2002.

2. Περιοριστικές συμφωνίες και καταχρήσεις δεσποζουσας θέσης — Άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ· κρατικά μονοπώλια και μονοπωλιακά δικαιώματα — Άρθρα 31 και 86 της Συνθήκης ΕΚ

2.1 Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) έληξε έπειτα από 50ετή ισχύ, να αποτελέσει οι κλάδοι που υπάγονταν πριν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ να υπάγονται στη Συνθήκη ΕΚ και στο παράγωγο δίκαιο.

2.2 Το Δεκέμβριο του 2002, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό αριθ. 1/2003 σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που τίθενται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (1), σε αντικατάσταση του κανονισμού 17 του 1962 όσον αφορά τη διαδικασία που ακολουθείται σε περιπτώσεις συμπράξεων. Οι νέοι κανόνες μεταρρυθμίζουν ριζικά το παλιό σύστημα και θα τεθούν σε ισχύ κατά την ημερομηνία της διεύρυνσης, την 1η Μαΐου 2004.

(1) Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το Λευκό Βιβλίο για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, ΕΕ C 51 της 23.2.2000, σ. 55· επίσης, Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση κανονισμού, ΕΕ C 155 της 29.5.2001, σ. 73.

2.2.1 Το κύριο στοιχείο της μεταρρύθμισης είναι η μετάβαση από ένα σύστημα κοινοποιήσεων και εγκρίσεων προς ένα σύστημα νομικών εξαιρέσεων, βάσει του οποίου οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αξιολογούν οι ίδιες τη συμβατότητα των συμφωνιών τους με το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ. Οι συμφωνίες που υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης —σε αντίθεση με το σύστημα κοινοποιήσεων και εγκρίσεων— τίθενται άμεσα σε ισχύ, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 81, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ, ανεξάρτητα από την εφαρμογή ή μη κανονισμού περί απαλλαγής κατά κατηγορία. Αυτό είναι θετικό, καθώς ένα σύστημα νομικών εξαιρέσεων συνεπάγεται μεγαλύτερη προστασία του ανταγωνισμού, επειδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορέσει μελλοντικά να συγκεντρωθεί στις σημαντικές για την πολιτική του ανταγωνισμού περιπτώσεις. Το σύστημα νομικών εξαιρέσεων απελευθερώνει τις επιχειρήσεις από περιττά γραφειοκρατικά βάρη. Πάντως, η νομική ασάφεια για τις επιχειρήσεις που οφείλεται σε αυτή την αλλαγή θα μπορούσε να αμβλυνθεί, εάν ο κανονισμός έδινε στις επιχειρήσεις το δικαίωμα να αξιώνουν, για δύσκολες μεμονωμένες περιπτώσεις, την έκδοση αιτιολογημένης γνώμης της Επιτροπής, αντί να τις παραπέμπει στις άτυπες συστάσεις, στις οποίες η Επιτροπή δεν δεσμεύεται να προβεί. Η Επιτροπή θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι διατεθειμένη απέναντι στις επιχειρήσεις να εκδίδει γνώμη τόσο για νέα περιστατικά και νομικά ζητήματα όσο και για την περίπτωση σημαντικών επενδύσεων ή σημαντικών και μη αναστρέψιμων διαρθρωτικών τροποποιήσεων. ⁽²⁾

2.2.2 Μελλοντικά, το ευρωπαϊκό δίκαιο σχετικά με τις περιοριστικές συμφωνίες και καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης θα εφαρμοστεί αποκεντρωμένα και άμεσα από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια, όπου σε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο για τον ανταγωνισμό οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών θα έχουν στενή συνεργασία μεταξύ τους και με την Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ, ωστόσο, επιθυμεί την ισχυρότερη παγίωση της αρχής της ενιαίας θυρίδας (One-Stop-Shop), για να αποκλείσει την παράλληλη δίωξη επιχειρήσεων για περιοριστικές συμφωνίες και καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης σε διάφορα κράτη μέλη. Στο βαθμό που ο ίδιος ο κανονισμός δεν περιέχει λεπτομερή κριτήρια για την κατανομή των υποθέσεων, συνιστάται, η Επιτροπή να φροντίσει για την αποκατάσταση της αναγκαίας για τις επιχειρήσεις νομικής ασφάλειας, με τη βοήθεια ανάλογων κατευθυντήριων γραμμών. ⁽³⁾

2.2.3 Παράλληλα με το κοινοτικό δίκαιο θα μπορεί στο μέλλον να εφαρμόζεται και το εθνικό δίκαιο, οπότε η εφαρμογή των εθνικών κανόνων ανταγωνισμού, όπως αναφέρει στην έκθεσή της η Επιτροπή, να μην μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα που να αποκλίνουν από εκείνα του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ. Προς τον σκοπό της δημιουργίας ίσων όρων και ενιαίων κανόνων στην Ευρώπη, θα ήταν σκόπιμο η Επιτροπή —σε αντίθεση με το άρθρο 3 §2 του κανονισμού 1/2003— να είχε επιβάλει την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και για τις μονομερείς παρεμβάσεις. Διαφορετικά, το εθνικό δίκαιο μπορεί να οδηγήσει σε απαγορεύσεις που αποκλίνουν από το κοινοτικό δίκαιο, με επιπτώσεις για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες στην Ευρώπη.

2.2.4 Για να διασφαλιστεί η συνέχιση της αποτελεσματικής επιβολής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στο σύστημα νομικών εξαιρέσεων, ήταν συνεπές βήμα από την πλευρά της Επιτροπής η

διεύρυνση των εξουσιών έρευνας. Όμως, ο κανονισμός εξασφαλίζει μόνο εν μέρει στις επιχειρήσεις δικαιώματα υπεράσπισης. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι κατά τις διαδικασίες δίωξης επιχειρήσεων γίνονται σεβαστές οι γενικές αρχές του κράτους δικαίου, σε περίπτωση που αυτές δεν εκφράζονται στον κανονισμό. Θα ήταν σκόπιμο η Επιτροπή να το αναφέρει αυτό στις προσεχείς ανακοινώσεις της. ⁽⁴⁾

2.2.5 Επίσης, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι σημαντικό να υπάρξει όσο το δυνατόν περισσότερη διαφάνεια κατά την αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού από τις εθνικές αρχές. Η Επιτροπή θα πρέπει να επιμένει στη δημοσίευση από τις εθνικές αρχές τουλάχιστον όλων των τελικών αποφάσεων των υποθέσεων.

2.3 Το Φεβρουάριο του 2002, η Επιτροπή υιοθέτησε ένα αναθεωρημένο πρόγραμμα επεικούς μεταχείρισης που θα είναι περισσότερο προβλέψιμο από το προηγούμενο για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Η επιτυχία που σημείωσε η Επιτροπή στην εφαρμογή των κανόνων κατά των συμπράξεων —κατά τους πρώτους δέκα μήνες από την ημερομηνία που τέθηκε σε ισχύ το νέο πρόγραμμα επεικούς μεταχείρισης ανιχνεύθηκαν περίπου δέκα διαφορετικές συμπράξεις στην Ευρώπη— δείχνει ότι η σύνταξη του νέου προγράμματος ήταν επιτυχής. Προτείνουμε, σε μία νέα αναθεώρηση του προγράμματος επεικούς μεταχείρισης, να ενταχθούν σ' αυτό και οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που σχετίζονται άμεσα με το πρόγραμμα επεικούς μεταχείρισης. Θα ήταν επίσης σκόπιμο, η Επιτροπή, κατά τον υπολογισμό των προστίμων, να εστιάζει περισσότερο στη συγκεκριμένη ζημιά και στις επιπτώσεις που προκαλεί κάθε παράβαση.

2.4 Η Επιτροπή, το 2002 έδωσε απόλυτη προτεραιότητα στην εφαρμογή των κανόνων κατά των συμπράξεων και στην εξέταση περιπτώσεων συμπράξεων από το 2001, εξέδωσε 9 συνολικά αποφάσεις και επέβαλε πρόστιμα συνολικού ύψους 1 δισεκατομμυρίου ευρώ περίπου. Από την άλλη πλευρά, δεν ελήφθησαν αποφάσεις για το άρθρο 82 της Συνθήκης.

2.5 Η Έκθεση περιγράφει διεξοδικά τις εξελίξεις του ανταγωνισμού ανά τομέα της οικονομίας.

2.5.1 Στον τομέα της ενέργειας, βρίσκονται σε φάση προετοιμασίας η οδηγία για την επιτάχυνση και ο κανονισμός σχετικά με τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας, που θα απελευθερώσουν περισσότερο την αγορά ενέργειας και αποσκοπούν στην αύξηση του ανταγωνισμού στις αγορές ενέργειας με ταυτόχρονη διατήρηση της ασφάλειας του εφοδιασμού. ⁽⁵⁾ Η Επιτροπή, ωστόσο, δεν κατάφερε να επιτύχει ένα πιο σύντομο χρονοδιάγραμμα από το 2007 για το πλήρες άνοιγμα της αγοράς ιδιωτών, με αποτέλεσμα την εκ νέου παράταση της προθεσμίας για τη δημιουργία κοινής αγοράς ενέργειας.

⁽²⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση κανονισμού, ΕΕ C 155, σημείο 2.8.2.5, σ. 73.

⁽³⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 155, σημείο 2.10.1, σ. 73.

⁽⁴⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 155, σημείο 2.12, σ. 73.

⁽⁵⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τα δύο σχέδια, ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 10.

2.5.2 Στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκριναν, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, τη νέα οδηγία 2002/39/ΕΚ για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες⁽⁶⁾, που προβλέπει περαιτέρω άνοιγμα της αγοράς με προοδευτική μείωση του αποκλειστικού τομέα μέχρι το 2006.

2.5.3 Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, το Συμβούλιο ενέκρινε ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο πέντε οδηγιών για την εκ των προτέρων νομοθετική ρύθμιση των δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, με τις οποίες το ρυθμιστικό πλαίσιο αναθεωρείται σε βάθος και ανοίγει στον ανταγωνισμό.⁽⁷⁾ Ιδιαίτερη προσοχή αξίζει ο νέος ορισμός της έννοιας της «σημαντικής ισχύος στην αγορά» στο άρθρο 14 της οδηγίας-πλαισίου 2002/21/ΕΚ, που βασίζεται πλέον στον ορισμό της δεσπόζουσας θέσης βάσει του άρθρου 82 της Συνθήκης ΕΚ. Η απορύθμιση αυτή θα επηρεάσει όλους τους φορείς της αγοράς.

2.5.4 Όσον αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, τον Ιούνιο του 2002 ανανεώθηκε ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία αριθ. 1617/93, ενώ όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές ελήφθησαν τρεις αποφάσεις του ΔΕΚ που αφορούν τον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία αριθ. 4056/86, τον οποίο η Επιτροπή, έπειτα από 15ετή εφαρμογή, αποφάσισε να αναθεωρήσει και να απλοποιήσει. Όσον αφορά τις σιδηροδρομικές μεταφορές, η Επιτροπή υπέβαλε διάφορες νομοθετικές προτάσεις για την ενσωμάτωση των εθνικών σιδηροδρομικών δικτύων σε έναν ενιαίο ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό χώρο. Συμφωνούμε με την Επιτροπή στο ό,τι μέχρι σήμερα ο ανταγωνισμός στην αγορά των σιδηροδρόμων δεν είναι αρκούντως αποτελεσματικός.

2.5.5 Στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η Επιτροπή ασχολήθηκε με την συλλογική πώληση τηλεοπτικών δικαιωμάτων σε ποδοσφαιρικές διοργανώσεις και δεν αποδέχτηκε τη παραχώρηση αποκλειστικού δικαιώματος, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο ενδέχεται να αύξησε τη συγκέντρωση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και να παρεμπόδιζε τον ανταγωνισμό μεταξύ των ραδιοφωνικών φορέων.

2.5.6 Τον Οκτώβριο του 2002 τέθηκε σε ισχύ ο νέος κανονισμός απαλλαγής για τον τομέα των αυτοκινήτων αριθ. 1400/02, που αναφέρεται στη διανομή και στην επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και στη διανομή ανταλλακτικών, και εισάγει νέες μεθόδους διανομής, όπως πώληση μέσω του Διαδικτύου και ελεύθερη εκπροσώπηση περισσότερων σημάτων αυτοκινήτων.⁽⁸⁾ Με αυστηρότερες ρυθμίσεις, η Επιτροπή ελπίζει σε εντατικότερο ανταγωνισμό μεταξύ των εμπόρων, στη διευκόλυνση της διασυνοριακής προμήθειας καινούριων αυτοκινήτων και στην ενίσχυση του ανταγωνισμού των τιμών. Σύμφωνα με το νέο κανονισμό, ο συνδυασμός επιλεκτικής και αποκλειστικής διανομής, καθώς και ο καθορισμός ρητρών σχετικά με τον τόπο εγκατάστασης δεν είναι πλέον δυνατοί. Το κατά πόσο τελικά θα εκπληρωθούν οι στόχοι της Επιτροπής, θα εξαρτηθεί από την μελλοντική εξέλιξη της αγοράς η οποία θα διαπιστωθεί στο πλαίσιο των μεταγενέστερων μηχανισμών παρακολούθησης της αγοράς. Και από αυτήν θα πρέπει να συναχθούν τα ανάλογα συμπεράσματα.

2.5.7 Στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, τον Ιούλιο του 2002, η Επιτροπή δημοσίευσε το σχέδιο κανονισμού σχετικά με την απαλλαγή κατά κατηγορία για τον ασφαλιστικό

κλάδο, το οποίο εγκρίθηκε με μικρές τροποποιήσεις στις 27 Φεβρουαρίου 2003. Αντί της απαρίθμησης των διατάξεων που δεν εμπίπτουν στους κανόνες περί περιοριστικών συμφωνιών και καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης, ο κανονισμός απαρίθμει μόνο εκείνες τις ρυθμίσεις που δεν πρέπει να περιέχονται σε απαλλασσόμενες συμφωνίες. Επιπλέον, η απαλλαγή της κοινής ανάληψης ασφαλιστικών εργασιών συνδέεται με τη δημιουργούμενη ισχύ αγοράς. Αυτό αντιστοιχεί σε μία οικονομική προσέγγιση, όπως αυτή ακολουθείται στο μεταξύ από την Επιτροπή και σε άλλους κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία.

2.5.8 Για την προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας η Επιτροπή συνέχισε το έργο της με σκοπό τη δημιουργία ενός ανοικτού και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη του Διαδικτύου και του ηλεκτρονικού εμπορίου. Στο πλαίσιο με αυτό, ασχολήθηκε κυρίως με τις αγορές υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο, καθώς και με καταγγελίες εις βάρος επιχειρήσεων που ασχολούνται με την καταχώρηση των ηλεκτρονικών διευθύνσεων ανώτατου επιπέδου (domain name), επί τη βάσει του άρθρου 82.

2.5.9 Σημαντική θέση καταλαμβάνει στην Έκθεση η αναφορά στα ελεύθερα επαγγέλματα.

2.5.9.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Επιτροπής προκειμένου να καταστήσει τον τομέα των ελευθέρων επαγγελμάτων πιο διαφανή για τους καταναλωτές⁽⁹⁾. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ζήτησε από ένα Ίδρυμα την κατάρτιση μιας συγκριτικής μελέτης κόστους-οφέλους όσον αφορά τη ρύθμιση των ελευθέρων επαγγελμάτων στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή άρχισε επίσης συζητήσεις σχετικά με τη ρύθμιση των ελευθέρων επαγγελμάτων με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Η διαβούλευση με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, αρμόδιες για την εφαρμογή υποχρεωτικών κανόνων στα ελεύθερα επαγγέλματα, αποτελεί το πρώτο αξιόπαινο βήμα προς την επιδιωκόμενη κατεύθυνση. Για την διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών, θα πρέπει επίσης να συμμετάσχουν και εκπρόσωποι της κάθε επαγγελματικής ομάδας.

2.5.9.2 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την κατ' αρχήν εφαρμογή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Επειδή οι ελεύθεροι επαγγελματίες επιτελούν όχι μόνο οικονομικές αλλά και κοινωνικές λειτουργίες και, κατά συνέπεια, υπόκεινται σε αναγκαστικά νομικά πλαίσια, η νομοθεσία περί ανταγωνισμού οφείλει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να υποχωρεί έναντι του ελάχιστου πλαισίου που είναι απολύτως απαραίτητο για την εκπλήρωση αυτών των αναγκαστικών νομικών πλαισίων («δεοντολογία»). Αυτό επιβεβαίωσε και το ΔΕΚ στην απόφασή του στην υπόθεση Wouters — που αναφέρεται και στην Έκθεση. Εκτός αυτού, η ΕΟΚΕ, από την άποψη των προοπτικών πολιτικής ολοκλήρωσης, εντοπίζει το πρόβλημα ότι ενδεχόμενη μη συνεκτίμηση των κανόνων δεοντολογίας των ελευθέρων επαγγελμάτων θα μπορούσε να οδηγήσει τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν το μοντέλο της αυτορύθμισης σε εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για τις περιοριστικές συμφωνίες και τις καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης. Αυτό θα είχε ως συνέπεια την εκτενέστερη κρατική κανονιστική ρύθμιση του τρόπου άσκησης των ελευθέρων επαγγελμάτων, με επιπτώσεις τόσο στους καταναλωτές όσο και στο κοινωνικό σύνολο.

⁽⁶⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση οδηγίας, ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 99.

⁽⁷⁾ Πρβλ. Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τις πέντε προτάσεις οδηγιών, ΕΕ C 123, σ. 50, C 123, σ. 53, C 123, σ. 55 και C 123, της 25.4.2001, σ. 56.

⁽⁸⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση οδηγίας, ΕΕ C 221 της 17.9.2002, σ. 10.

⁽⁹⁾ Τούτο επισημαίνεται και στις εργασίες σχετικά με την οδηγία για την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων.

2.5.9.3 Η Επιτροπή δεν θέτει εν αμφιβόλω αυτή τούτη την ύπαρξη των επαγγελματικών οργανώσεων, πλην όμως αξιώνει, με γνώμονα τον υπέρτερο στόχο της προστασίας των καταναλωτών, να εξετάζει τη νομιμότητα ύπαρξης κανόνων στους τομείς: κανονισμοί πάγιας αμοιβής, μεικτοί επαγγελματικοί συνεταιρισμοί, διαφήμιση, προσπάθειες προσέλκυσης πελατείας και πρόσβαση στο επάγγελμα. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει όμως ότι πολλές κανονιστικές ρυθμίσεις στον τομέα των ελεύθερων επαγγελματιών έχουν θεσπιστεί ακριβώς και για την προστασία των καταναλωτών.

3. Έλεγχος των συγκεντρώσεων

3.1 Το 2002 η Επιτροπή δεν εξέδωσε καμία απαγορευτική απόφαση βάσει του κανονισμού για τον έλεγχο συγκεντρώσεων (2001: πέντε). Σε επτά περιπτώσεις εκδόθηκε εγκριτική απόφαση κατά το στάδιο II (2001: 20). Από τις 275 τελικές αποφάσεις, οι 252 ήταν εγκριτικές κατά το στάδιο I, εκ των οποίων οι 111 εγκρίθηκαν με τις απλουστευμένες διαδικασίες.

3.2 Σημαντικές ήταν τρεις αποφάσεις του Πρωτοδικείου, το οποίο ακύρωσε ισάριθμες αποφάσεις απαγόρευσης συγκεντρώσεων στις περιπτώσεις Airtours/First Choice, Schneider/Legrand και Tetra Laval/Sidel. Η απόφαση Airtours διευκρινίζει ποιες αποδείξεις είναι αναγκαίες για τη διαπίστωση της ύπαρξης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας σιωπηρού συντονισμού των επιχειρήσεων. Στην απόφαση Schneider διαπιστώθηκαν λάθη της Επιτροπής κατά την εξέταση και αξιολόγηση των οικονομικών δεδομένων, καθώς και προσβολή δικαιωμάτων υπεράσπισης. Στην απόφαση Tetra-Laval, την οποία η Επιτροπή, λόγω της γενικότερης της σημασίας, προσέβαλε με αναίρεση ενώπιον του ΔΕΚ, για πρώτη φορά ένα ευρωπαϊκό δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί σχετικά με διαγωνίες συγκεντρώσεις, δηλαδή με συγκεντρώσεις επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές αγορές.

3.3 Οι υποθέσεις που παραπέμφθηκαν μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών σημείωσαν συνολικά αύξηση. Παραπέμφθηκαν ένδεκα περιπτώσεις (2001: επτά) από την Επιτροπή προς τα κράτη μέλη, και, για πρώτη φορά, από κοινού δύο περιπτώσεις από κράτη μέλη προς την Επιτροπή.

3.4 Ιδιαίτερα αξίζει να τονισθεί το σχέδιο μεταρρύθμισης της Επιτροπής στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων, στο πλαίσιο του οποίου, τον Δεκέμβριο του 2002, η Επιτροπή κατέθεσε το σχέδιο ενός νέου κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων.⁽¹⁰⁾ Σχεδόν ταυτόχρονα η Επιτροπή δημοσίευσε ένα σχέδιο ανακοίνωσης σχετικά με την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων⁽¹¹⁾ καθώς και συστάσεις ορθών πρακτικών και άλλα διοικητικά μέτρα για τη βελτίωση της διαφάνειας και των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου των συγκεντρώσεων. Απώτερος σκοπός είναι το κοινοτικό σύστημα ελέγχου των συγκεντρώσεων, έπειτα από δώδεκα χρόνια εφαρμογής, να θωρακιστεί για την αντιμετώπιση των προκλήσεων των επόμενων χρόνων (διεύρυνση ΕΚ προς Ανατολάς, αύξηση συγκεντρώσεων σε παγκόσμια κλίμακα λόγω της

παγκοσμιοποίησης) και η όλη διαδικασία ελέγχου των συγκεντρώσεων να απλοποιηθεί και να επιταχυνθεί.

3.4.1 Η πρόταση κανονισμού περιέχει μεν ορισμένες βελτιώσεις που η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, από την άλλη πλευρά όμως η πρόταση υπολείπεται σημαντικά των προσδοκιών που έχουν δημιουργηθεί. Επιτυχία είχαν οι προτεινόμενες απλοποιήσεις της ελεγκτικής διαδικασίας.⁽¹²⁾ Έτσι, η κατάργηση της εβδομαδιαίας προθεσμίας (κοινοποίηση εντός μιας εβδομάδας από τη σύναψη δεσμευτικής συμφωνίας) επιτρέπει τον καλύτερο έλεγχο των συγκεντρώσεων που πρέπει να κοινοποιούνται και εκτός Ευρώπης. Επίσης, η δυνατότητα κοινοποίησης μιας συγκεντρώσεως και πριν από την ολοκλήρωση της συμφωνίας, εφόσον υπάρχει η πρόθεση για τη σύναψη δεσμευτικής συμφωνίας, προσφέρει ελευθερία κινήσεων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει εξίσου την Επιτροπή και στην απόφασή της να επιτρέπει την άμεση και πριν από την ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας εφαρμογή των συγκεντρώσεων που μπορούν να κοινοποιούνται σύμφωνα με τις απλουστευμένες διαδικασίες. Αυτό έρχεται να καλύψει μία πρακτική ανάγκη των επιχειρήσεων. Ένα άλλο βασικό κομμάτι της μεταρρύθμισης αποτελεί η δυνατότητα χρονικής παράτασης και των δύο σταδίων της ελεγκτικής διαδικασίας σε περίπτωση που οι συνθήκες δικαιολογούν κάτι τέτοιο. Εδώ θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην ελαστικοποιηθεί το αυστηρό σύστημα προθεσμιών, για να μην απειληθεί η ταχύτητα σύναψης των συγκεντρώσεων.

3.4.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η Επιτροπή, για λόγους ασφαλείας δικαίου, επιδιώκει τη διατήρηση του αρχικού κριτηρίου δεσπόζουσας θέσης και δεν σκοπεύει να υιοθετήσει το κριτήριο του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού» («Substantial Lessening of Competition»)⁽¹³⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την ευρεία διατύπωση του άρθρου 2 §2 της πρότασης κανονισμού. Η προτεινόμενη διατύπωση υποκρύπτει τη συγκεκριμένη πρόθεση της κάλυψης ενός «κενού» του κριτηρίου της δεσπόζουσας θέσης, το οποίο υποτίθεται ότι έχασκε μέχρι σήμερα σε συγκεντρώσεις επιχειρήσεων σε συγκεντρωμένες αγορές χωρίς τη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης. Σύμφωνα με το άρθρο 2 §2 «μια ή περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούνται ότι κατέχουν δεσπόζουσα θέση, εάν, με ή χωρίς συντονισμό μεταξύ τους, διαθέτουν οικονομική ισχύ ώστε να επηρεάζουν αισθητά και σταθερά τις παραμέτρους του ανταγωνισμού, και ιδίως τις τιμές, την παραγωγή, την ποιότητα της παραγωγής, τη διανομή ή την καινοτομία, ή να περιορίζουν αισθητά τον ανταγωνισμό». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το νέο άρθρο 2 §2 καλύπτει ορισμένα από αυτά τα κενά, όμως η γενική διατύπωση του χαμηλώνει σημαντικά το κατώφλι παρέμβασης και δημιουργεί νέες αβεβαιότητες που θέτουν σε αμφισβήτηση την δοκιμασμένη και έγκυρη πρακτική λήψης αποφάσεων των ευρωπαϊκών δικαστηρίων και της Επιτροπής. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να περιοριστεί συγκεκριμένα στις «μονομερείς επιπτώσεις» και να διατηρήσει τους παλιούς ορισμούς, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία συνθηκών ανασφάλειας δικαίου σε βάρος των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων⁽¹⁴⁾. Κατά συνέπεια, το κριτήριο της δεσπόζουσας θέσης πρέπει να συνεχίσει να ισχύει.

⁽¹⁰⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση κανονισμού, ΕΟΚΕ 1169/2003 της 24.9.2003.

⁽¹¹⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση ανακοίνωσης, ΕΟΚΕ 1170/2003 της 24.9.2003.

⁽¹²⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την πρόταση κανονισμού (CESE 1169/2003 της 24.9.2003, σημείο 3.10 και για το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την αναθεώρηση του κανονισμού ελέγχου των συγκεντρώσεων, ΕΕ C 241, σημείο 3.3.1, της 7.10.2002, σ. 130.

⁽¹³⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την πρόταση κανονισμού, CESE 1169/2003 της 24.9.2003, σημείο 3.10 και για το Πράσινο Βιβλίο, ΕΕ C 241, σημείο 3.2.13, της 7.10.2002, σ. 130.

⁽¹⁴⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση ανακοίνωσης, CESE 1170/2003 σημείο 3.1.4 της 24/25.9.2003.

3.4.3 Η ΕΟΚΕ χαίρει επίσης την πρόθεση της Επιτροπής, να εξετάζει προσεκτικά στο μέλλον κάθε ισχυρισμό περί βελτίωσης της αποτελεσματικότητας στο πλαίσιο της συνολικότερης αξιολόγησης μιας συγκέντρωσης. Μόνο έτσι ο έλεγχος των συγκεντρώσεων θα μπορεί να εξυπηρετεί μόνιμα τα συμφέροντα των ευρωπαϊών καταναλωτών.⁽¹⁵⁾ Όσον αφορά τις σχετικές συζητήσεις μεταξύ εμπειρογνομόνων, θα ήταν σκόπιμο η Επιτροπή να απαντήσει κατηγορηματικά στο ερώτημα σε ποιες περιπτώσεις μπορεί κατ' εξαίρεση να ληφθεί υπόψη η βελτίωση της αποτελεσματικότητας μέσω μιας συγκέντρωσης, ακόμη και εις βάρος των επιχειρήσεων που συμμετέχουν. Χωρίς μια τέτοια διευκρίνιση υπάρχει ο κίνδυνος στο μέλλον οι επιχειρήσεις να μην προβάλλουν ισχυρισμούς περί βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, με αποτέλεσμα η νέα πολιτική της Επιτροπής να αποτύχει⁽¹⁶⁾.

3.4.4 Προβληματική θα πρέπει να θεωρηθεί η προσπάθεια της Επιτροπής να μεταφέρει σχεδόν εξ ολοκλήρου στο πεδίο του ελέγχου των συγκεντρώσεων, τις αρμοδιότητες έρευνας και παρέμβασης του νέου κανονισμού αριθ. 1/2003 για τις περιοριστικές συμφωνίες και καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης. Η δίωξη παραβάσεων στον τομέα των περιοριστικών συμφωνιών και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης και η εξέταση συγκεντρώσεων είναι δύο διαφορετικοί στόχοι που προϋποθέτουν την εφαρμογή διαφορετικών μέσων. Οι παραβάσεις στον τομέα των περιοριστικών συμφωνιών και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης βλάπτουν άμεσα τρίτους και καταναλωτές και τιμωρούνται με διοικητικά πρόστιμα, σε μερικά κράτη μάλιστα επιφέρουν και ποινικές κυρώσεις. Στον έλεγχο των συγκεντρώσεων στόχος δεν είναι η επιβεβαίωση μιας αρχικής υποψίας για καταχρηστική συμπεριφορά και η εφαρμογή των κοινών μεθόδων ποινικής δίωξης. Απεναντίας, όπως φανερώνει το χαμηλό ποσοστό των απαγορεύσεων, οι συγκεντρώσεις των επιχειρήσεων είναι κατά κανόνα σύννομες. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να μην προβεί σε αλλαγές σ' αυτόν τον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων και να αναγνωρίσει ρητά στο κείμενο του κανονισμού τόσο την απαγόρευση της αυτοενοχοποίησης και άλλων δικαιωμάτων υπεράσπισης των επιχειρήσεων, όσο και το δικηγορικό απόρρητο για εξωτερικούς και εσωτερικούς δικηγόρους. Περαιτέρω, είναι σκόπιμο να διατηρηθεί το ισχύον πλαίσιο των χρηματικών προστίμων, καθότι τα επιβαλλόμενα πρόστιμα πρέπει να είναι ανάλογα προς τον βαθμό παρανομίας της παράβασης.

3.4.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το ό,τι δεν κατέστη δυνατή η επέκταση της αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ώστε μελλοντικά οι πολλαπλές κοινοποιήσεις να καταστούν σπανιότερες.⁽¹⁷⁾ Αντιθέτως, ενόψει της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπεται να αυξηθούν οι πολλαπλές κοινοποιήσεις, οι οποίες επιβάλλουν στις επιχειρήσεις μεγάλες γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις, υψηλά έξοδα και χρονικές καθυστερήσεις. Είναι βέβαια θετικό το ό,τι η Επιτροπή σκοπεύει μελλοντικά να εκδίδει τις αποφάσεις της σχετικά με το εάν ορισμένη σκοπούμενη συγκέντρωση έχει πανευρωπαϊκή σημασία, οπότε και η Επιτροπή είναι αρμόδια για τον έλεγχο της συγκέντρωσης, σε πολύ σύντομο χρονικό

διάστημα, με προκαταρκτική διαδικασία και κατόπιν αιτήματος των επιχειρήσεων. Όμως, επειδή η απόφαση ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, η πρόταση αυτή δεν προβλέπεται να μπορέσει να υποκαταστήσει την αξία ενός κανόνα σαφούς προσδιορισμού των αρμοδιοτήτων.

3.4.6 Η ΕΟΚΕ σαφώς υποστηρίζει τα μέτρα που ανακοινώθηκαν για τη βελτίωση των διαδικασιών λήψης οικονομικών αποφάσεων της ΓΔ Ανταγωνισμού και αφορούν τη δημιουργία θέσης οικονομικού προϊσταμένου που θα επικουρείται από επιτελείο συνεργατών. Με τον τρόπο αυτό, η Επιτροπή αντιμετωπίζει το πρόβλημα της ανεπαρκούς οικονομικοεπιστημονικής ανάλυσης, το οποίο οδήγησε στις τρεις προαναφερόμενες ακυρωτικές αποφάσεις του Πρωτοδικείου. Αποφασιστικής σημασίας προϋπόθεση για την επιτυχία αυτής της θεσμικής καινοτομίας αποτελεί η έγκαιρη και διαρκής συμμετοχή του οικονομικού προϊσταμένου και των συνεργατών του στη διαδικασία εξέτασης μεμονωμένων περιπτώσεων.

3.5 Η Επιτροπή συμμετέχει ενεργά και στις τρεις υποομάδες της ομάδας εργασίας «Έλεγχος των συγκεντρώσεων» του διεθνούς δικτύου ανταγωνισμού (ΔΔΑ) που δημιουργήθηκε το 2001. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί πολύ θετικά αυτή την πρωτοβουλία της Επιτροπής. Η διευκόλυνση της σύγκλισης και ο περιορισμός του κόστους σε δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους, που συνεπάγεται η εφαρμογή διαφορετικών συστημάτων ελέγχου των συγκεντρώσεων και πολλαπλών κοινοποιήσεων από τις επιχειρήσεις, είναι ένα σημαντικό μέλημα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που θέλουν να επικρατήσουν στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Ο καλύτερος δυνατός συγχρονισμός των διαφόρων συστημάτων και η ανάπτυξη «βέλτιστων πρακτικών» υποστηρίζονται με έμφαση από την ΕΟΚΕ.

4. Κρατικές ενισχύσεις

4.1 Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το 2002 η Επιτροπή συνέχισε την προσπάθεια μεταρρύθμισης των κανόνων, τόσο σε διαδικαστικό όσο και σε ουσιαστικό επίπεδο. Ένας από τους βασικούς στόχους της μεταρρύθμισης είναι να απαλλαγεί η διαδικασία εξέτασης των κρατικών ενισχύσεων από περιττές γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις, διευκολύνοντας έτσι την ταχύτερη έκδοση αποφάσεων στις περισσότερες υποθέσεις και διαφυλάσσοντας τους πόρους για τα πιο αμφισβητούμενα θέματα στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Η Επιτροπή προσβλέπει στην ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης πριν από τη διεύρυνση το Μάιο του 2004. Η ΕΟΚΕ χαίρει επίσης την πρόθεση για επίσηυση της διαδικασίας, δεδομένου ότι οι κύριες διαδικασίες έρευνας στο παρελθόν συχνά διαρκούσαν περισσότερο από ένα έτος, θέτοντας συχνά τις επιχειρήσεις σε συνθήκες διαρκούς ανασφάλειας δικαίου. Η ΕΟΚΕ, ωστόσο, θεωρεί τα μέτρα που ελήφθησαν μέχρι σήμερα ανεπαρκή για την υλοποίηση αυτής της πρόθεσης και καλεί την Επιτροπή να δώσει σύντομα στη δημοσιότητα και τα άλλα μέτρα που σχεδίασε, ώστε να μπορέσουν να τεθούν σε εφαρμογή μέχρι την 1η Μαΐου 2004.

⁽¹⁵⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα το Πράσινο Βιβλίο, ΕΕ C 241, σημείο 3.2.12, της 7.10.2002, σ. 130.

⁽¹⁶⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση ανακοίνωσης, CESE 1170/2003 της 24/25.9.2003 σημείο 4.7.2.

⁽¹⁷⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα το Πράσινο Βιβλίο, ΕΕ C 241, σημείο 3.1.2, της 7.10.2002, σ. 130.

4.2 Η Επιτροπή, θεσιζοντας ήδη από το 2001 το μητρώο κρατικών ενισχύσεων και τον πίνακα επιδόσεων για τις κρατικές ενισχύσεις, και αναπτύσσοντας τα εργαλεία αυτά το 2002, δημιούργησε μια βάση για διάλογο μεταξύ των κρατών μελών ως προς το ερώτημα πώς μπορεί να μειωθεί το συνολικό επίπεδο των κρατικών ενισχύσεων και να ευνοηθούν οι διακλαδικοί στόχοι. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για περισσότερη διαφάνεια στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ο οποίος, ενόψει των ενισχύσεων στις υποψήφιες χώρες, εμφανίζεται ιδιαίτερα σημαντικός. Στο βαθμό που προβλέπεται τα υφιστάμενα στις υποψήφιες χώρες καθεστώς ενίσχυσης να απολαύουν, κατόπιν εξέτασης της Επιτροπής, προστασίας στην διευρυνόμενη κοινότητα ως «υφιστάμενες ενισχύσεις», θα πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους φορείς να γνωμοδοτήσουν. Επίσης, η ΕΟΚΕ προτείνει το μητρώο κρατικών ενισχύσεων, που αυτή τη στιγμή περιέχει όλες τις αποφάσεις από την 1η Ιανουαρίου 2000 και μετέπειτα, να επεκταθεί διαδοχικά και στο παρελθόν, ώστε να συγκεντρωθεί όλη η προηγούμενη πείρα της Επιτροπής και να εφαρμοστεί σε μελλοντικές περιπτώσεις.

4.3 Το 2002, η Επιτροπή επεξεργάστηκε μια σειρά πλαισίων κανόνων και κατευθυντήριων γραμμών. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη συνεχή διευκρίνιση και συγκεκριμενοποίηση των κανόνων εκ μέρους της Επιτροπής. Ιδιαίτερης προσοχής αξίζει ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία για τις ενισχύσεις στην απασχόληση, που στόχο έχει τη διευκόλυνση των κρατών μελών στη δημιουργία θέσεων εργασίας⁽¹⁸⁾.

4.4 Στο μέτρο που οι διατάξεις σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις ισχύουν για τις περιφερειακές ή άλλες ενισχύσεις που χορηγούνται στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων, θα ήταν επίσης χρήσιμο οι μελλοντικές εκθέσεις να αναφερθούν στην τακτική της Επιτροπής και σε αυτόν τον τομέα.

5. Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας

5.1 Στην έκθεσή της προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, η Επιτροπή ανακοίνωσε ένα κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις που θα χορηγούνται στις επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί η παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος. Στη συνέχεια όμως, στην υπόθεση Ferring, το ΔΕΚ —αντίθετα με την μέχρι τότε νομολογία του Πρωτοδικείου— αποφάσισε ότι οι αντιστάθμισεις για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας δεν αποτελούν κρατική ενίσχυση εάν δεν παρέχουν άλλο πλεονέκτημα στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις από το να τις αποζημιώνουν απλώς για την παροχή των υπηρεσιών. Μέχρι το τέλος του 2002, το ερώτημα κατά πόσο το ΔΕΚ θα παραμείνει σε αυτή την αλλαγή της νομολογίας ήταν ανοικτό. Με την απόφασή του της 24ης Ιουλίου 2003 στην υπόθεση Altmark, το ΔΕΚ επέμεινε τελικά στον αποκλεισμό της αναγνώρισης περίπτωσης κρατικής ενίσχυσης στην υπόθεση Ferring, αλλά τον συνέδεσε με τέσσερις σημαντικούς όρους. Πρώτον, η δικαιούχος επιχείρηση πρέπει να έχει αναλάβει στην πράξη την

εκτέλεση υποχρεώσεων κοινής ωφέλειας και οι υποχρεώσεις αυτές να έχουν σαφώς προσδιορισθεί. Δεύτερον, η αντιστάθμιση θα πρέπει να υπολογίζεται με βάση παραμέτρους που έχουν ορισθεί κατά τρόπο αντικειμενικό και διαφανή. Τρίτον, η αντιστάθμιση δεν πρέπει να υπερβαίνει το απαραίτητο ποσό για την κάλυψη του κόστους που προκαλείται από την εκτέλεση των υποχρεώσεων κοινής ωφέλειας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων και ενός λογικού περιθωρίου κέρδους. Τέταρτον, όταν οι υποχρεώσεις κοινής ωφέλειας εκτελούνται εκτός του πλαισίου της διαδικασίας δημόσιας σύμβασης, το απαραίτητο επίπεδο αντιστάθμισης πρέπει να καθορίζεται με βάση μια ανάλυση του κόστους που θα είχε μια καλά λειτουργούσα μέση επιχείρηση για την εκτέλεση των εν λόγω υποχρεώσεων. Επειδή οι αντιστάθμισεις που δεν πληρούν τους όρους που έδωσε το ΔΕΚ αναγνωρίζονται ως κρατικές ενισχύσεις, συνεχίζει να υφίσταται η ανάγκη για τη θέσπιση του ανακοινωθέντος κοινοτικού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις. Η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας γνώση του διαλόγου με πραγματογνώμονες των κρατών μελών που ξεκίνησε με αφορμή το ανεπίσημο έγγραφο (non-paper) της 12ης Νοεμβρίου 2002, προτείνει την ταχεία ολοκλήρωση αυτού του διαλόγου με τη συνεκτίμηση της απόφασης Altmark, ώστε, με την έγκριση των αναγκαίων διευκρινίσεων, να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό ασφάλεια δικαίου για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

5.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διενέργεια από την Επιτροπή της εξέτασης που ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (2002), κάνοντας χρήση του ανακοινωθέντος στην έκθεση και δημοσιευθέντος στις 21 Μαΐου 2003 «Πράσινου Βιβλίου για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας», με την οποία θα πρέπει οι αρχές για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας να κωδικοποιηθούν και να προσδιοριστούν σε μια οδηγία πλαίσιο.⁽¹⁹⁾

6. Διεθνείς δραστηριότητες

6.1 Το 2002, η Επιτροπή συνέχισε τις προετοιμασίες και τις διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΚ, και εξέτασε το κατά πόσο οι υποψήφιες χώρες διαθέτουν ήδη λειτουργικά κανονιστικά πλαίσια περί ανταγωνισμού. Μόνο στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων διαπίστωσε κάποια αδυναμία. Το 2002, η Επιτροπή περιέλαβε για πρώτη φορά στοιχεία για τις υποψήφιες χώρες στον πίνακα επιδόσεων για τις κρατικές ενισχύσεις, ώστε αυτά να είναι πλέον διαθέσιμα για τον οποιονδήποτε.

6.2 Στο πλαίσιο της διμερούς συνεργασίας, θα πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή, τον Οκτώβριο του 2002, συμφώνησε με τις αντιμονοπωλιακές αρχές των ΗΠΑ στις «βέλτιστες πρακτικές» για τη συνεργασία στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί τη στενή συνεργασία των αρχών ελέγχου των συγκεντρώσεων των δύο μεγαλύτερων οικονομικών χώρων του κόσμου ως ιδιαίτερα σημαντική και θετική, επειδή μελλοντικά θα συντελέσει στη μείωση του κινδύνου λήψης αντιφατικών αποφάσεων και της διοικητικής επιβάρυνσης για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

⁽¹⁸⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την πρόταση κανονισμού, ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 143.

⁽¹⁹⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος», ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 119.

7. Συμπεράσματα

7.1 Η έκθεση της Επιτροπής παρέχει μεγάλο αριθμό πληροφοριών και περιλαμβάνει σειρά σημαντικών θέσεων όσον αφορά το ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές.

7.2. Η ΕΟΚΕ κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της αναδιοργάνωσης του δικονομικού δικαίου στον τομέα των συμπράξεων καθώς και στην συνεπόμενη τροποποίηση του συστήματος νομικών εξαιρέσεων. Ωστόσο, με την ευκαιρία του εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας, η Επιτροπή θα έπρεπε να βελτιώσει περαιτέρω την εν λόγω νομοθεσία και να μεριμνήσει για την βελτίωση της νομικής ασφάλειας για τις επιχειρήσεις, να παγιώσει την αρχή της ενιαίας θυρίδας (One-Stop-Shop) και να προσφέρει καλύτερες εγγυήσεις όσον αφορά την τήρηση του δικαιώματος υπεράσπισης των επιχειρήσεων (σημεία 2.2.1, 2.2.2 και 2.2.4),
- το ύψος των προστίμων πρέπει να προσαρμόζεται καλύτερα στις συγκεκριμένες ζημιές (σημείο 2.3),
- οι κανόνες ανταγωνισμού πρέπει να αποτελούν το πλαίσιο για την ρύθμιση των ελεύθερων επαγγελματιών το οποίο είναι αναγκαίο για την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής και της κοινωνικής λειτουργίας τους (σημείο 2.5.9.2),

— όσον αφορά την αναθεώρηση της διαδικασίας ελέγχου των συμπράξεων, κατά τον επανακαθορισμό του κριτηρίου της δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή θα πρέπει να περιοριστεί στην συγκεκριμένη περίπτωση των «μονομερών επιπτώσεων», προκειμένου να διασφαλίσει την μέγιστη νομική ασφάλεια για τις επιχειρήσεις. Η Επιτροπή μπορεί να ενισχύσει περισσότερο τις απόψεις υπέρ της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και όσον αφορά τις εξουσίες έρευνας και του ύψους των προστίμων, πρέπει να λάβει υπόψη ότι ο έλεγχος των συγκεντρώσεων και η καταπολέμηση των περιοριστικών συμφωνιών και των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης απαιτούν την εφαρμογή διαφορετικών μέσων (σημεία 3.4.2, 3.4.3 και 3.4.4),

— η Επιτροπή οφείλει να δημοσιεύσει σύντομα τα ανακοινωθέντα μέτρα όσον αφορά την αναθεώρηση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις και να επιτρέψει έτσι στους ενδιαφερόμενους φορείς όσον αφορά την μελλοντική αντιμετώπιση των «υφιστάμενων, ενισχύσεων» στις υποψήφιες χώρες, να δώσουν τη γνώμη τους. Οι μελλοντικές εκθέσεις για τον ανταγωνισμό θα πρέπει επίσης να παρουσιάζουν την τακτική της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων σε συνάρτηση με τα διαρθρωτικά ταμεία (σημεία 4.1, 4.2 και 4.4).

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα»

[COM(2003) 687 τελικό — 2003/0273 (CNS)]

(2004/C 108/20)

Στις 8 Δεκεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή για την επεξεργασία της γνωμοδότησης αυτής τον κ. PARIZA CASTAÑOS.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 75 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία της πρότασης κανονισμού

1.1 Το σχέδιο για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 13 Ιουνίου 2002, επικύρωσε τη δημιουργία ενός κοινού φορέα των ενασχολούμενων με τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων στο πλαίσιο της Στρατηγικής Επιτροπής για τη Μετανάστευση, τα Σύνορα και το Ασυλο (SCIFA), με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

1.2 Στα συμπεράσματά του σχετικά με την αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της ΕΕ της 5ης Ιουνίου 2003, το Συμβούλιο ζήτησε την ενίσχυση του κοινού φορέα ως ομάδας εργασίας του Συμβουλίου με την απόσπαση εμπειρογνομόνων από τα κράτη μέλη στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου.

1.3 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, στη σύνοδό του στις 19 και 20 Ιουνίου 2003, ενέκρινε τα προαναφερθέντα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2003 και κάλεσε την Επιτροπή να εξετάσει την ανάγκη δημιουργίας νέων θεσμικών μηχανισμών και, ιδίως, τη δυνατότητα δημιουργίας ενός κοινοτικού επιχειρησιακού σχήματος, προκειμένου να βελτιωθεί η επιχειρησιακή συνεργασία σε θέματα διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων.

1.4 Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης και 17ης Οκτωβρίου 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρετίζει την πρόθεση της Επιτροπής να υποβάλει πρόταση για τη δημιουργία οργανισμού διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων. Η παρούσα πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα αποτελεί ανταπόκριση στη σχετική πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Λαμβάνει υπόψη την πείρα από τη συνεργασία των κρατών μελών στο πλαίσιο του κοινού φορέα, τον οποίο θα διαδεχθεί ο Οργανισμός στον συντονισμό της επιχειρησιακής συνεργασίας.

1.5 Με την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της ΕΕ, υπάρχουν ήδη σε κοινοτικό επίπεδο κοινοί κανόνες για

τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων. Οι κοινοί αυτοί κανόνες εφαρμόζονται σε επιχειρησιακό επίπεδο από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών μελών που ανήκουν στον χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα. Στόχος του παρόντος κανονισμού, επομένως, είναι να καταστήσει αποτελεσματικότερη την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, βελτιώνοντας τον συντονισμό της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών με τη δημιουργία ειδικού Οργανισμού.

1.6 Τα καθήκοντα του Οργανισμού αυτού θα είναι, συγκεκριμένα, τα εξής:

- Συντονισμός των κοινών επιχειρήσεων και πειραματικών σχεδίων μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ αυτών και της Κοινότητας, με σκοπό τη βελτίωση του ελέγχου και της επιτήρησης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.
- Παροχή κατάρτισης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τους εκπαιδευτές των εθνικών σωμάτων φύλαξης των συνόρων των κρατών μελών και διοργάνωση πρόσθετων επιμορφωτικών μαθημάτων για τους υπαλλήλους των αρμόδιων εθνικών υπηρεσιών.
- Διεξαγωγή γενικών και ειδικών αναλύσεων κινδύνου.
- Παρακολούθηση των εξελίξεων της έρευνας στον τομέα του ελέγχου και της επιτήρησης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και παροχή στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης.
- Συντονισμός των κρατών μελών σε θέματα επαναπατριsmού των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στα κράτη μέλη.
- Υποστήριξη των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν καταστάσεις που απαιτούν ενισχυμένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή σε σχέση με τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.
- Διαχείριση του τεχνικού εξοπλισμού των κρατών μελών (κοινοί κατάλογοι εξοπλισμού και προμήθεια νέου εξοπλισμού προς διάθεση στα κράτη μέλη).

1.7 Ο Οργανισμός θα συντονίζει τις προτάσεις για κοινές επιχειρήσεις και πειραματικά σχέδια που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη. Θα μπορεί επίσης να αναλαμβάνει ο ίδιος τέτοιες πρωτοβουλίες σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Για την οργάνωση των κοινών επιχειρήσεων, ο Οργανισμός θα μπορεί να ιδρύει ειδικά παραρτήματα στα κράτη μέλη.

1.8 Όσον αφορά τον συντονισμό και την οργάνωση των κοινών επιχειρήσεων επαναπατριsmού, ο Οργανισμός θα παρέχει στα κράτη μέλη την αναγκαία τεχνική υποστήριξη, π.χ. με την ανάπτυξη ενός δικτύου σημείων επαφής για τον σκοπό αυτό, με την τήρηση ενημερωμένων στοιχείων για τους υπάρχοντες και διαθέσιμους πόρους και εγκαταστάσεις ή με την εκπόνηση ειδικών κατευθυντήριων οδηγιών και συστάσεων για τις κοινές επιχειρήσεις επαναπατριsmού.

1.9 Ο Οργανισμός θα μπορεί να επικουρεί τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν καταστάσεις που απαιτούν ενισχυμένη επιχειρησιακή και τεχνική συνδρομή στα εξωτερικά τους σύνορα όσον αφορά τον συντονισμό.

1.10 Ο Οργανισμός θα μπορεί να συγχρηματοδοτεί κοινές επιχειρήσεις και πειραματικά σχέδια στα εξωτερικά σύνορα με επιχορηγήσεις από τον προϋπολογισμό του, σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανονισμό του.

1.11 Ο Οργανισμός θα αποτελεί κοινοτικό φορέα, θα διαθέτει νομική προσωπικότητα και θα είναι ανεξάρτητος όσον αφορά τα τεχνικά θέματα. Θα εκπροσωπείται από έναν Εκτελεστικό Διευθυντή, ο οποίος θα διορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο.

1.12 Το Διοικητικό Συμβούλιο θα απαρτίζεται από δώδεκα μέλη και δύο αντιπροσώπους της Επιτροπής. Τα μέλη του, όπως και οι αναπληρωτές που θα τα εκπροσωπούν κατά την απουσία τους, θα ορίζονται από το Συμβούλιο. Η Επιτροπή θα ορίζει τους αντιπροσώπους της και τους αναπληρωτές τους. Η διάρκεια της θητείας τους θα είναι τετραετής με δυνατότητα άπαξ ανανέωσης. Το Διοικητικό Συμβούλιο θα αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των μελών του. Για τον διορισμό του Εκτελεστικού Διευθυντή θα απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων των μελών.

1.13 Ο Οργανισμός θα αρχίσει να λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 2005. Για το 2005 και το 2006 προβλέπεται να διαθέτει προσωπικό 27 ατόμων και προϋπολογισμό 15 εκατ. ευρώ.

1.14 Η νομική βάση για τη σύσταση του Οργανισμού είναι το άρθρο 66 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και το κεκτημένο του Σένγκεν. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία, που δεν δεσμεύονται από το κεκτημένο του Σένγκεν, δεν θα συμμετάσχουν στην υιοθέτηση του παρόντος κανονισμού, οπότε δεν θα δεσμεύονται από αυτόν και δεν θα υπόκεινται στην εφαρμογή του. Η Δανία, βάσει του ιδιαίτερου καθεστώτος της, θα αποφασίσει εντός εξαμήνου αν θα ενσωματώσει τον κανονισμό αυτό στην εθνική της νομοθεσία.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι αποτελεσματικός. Οι αρχές των κρατών μελών δεν είναι ικανές να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που εισέρχονται στην επικράτεια του χώρου Σένγκεν πληρούν τις διαδικασίες που προβλέπουν οι κοινοτικοί και οι εθνικοί νόμοι.

2.2 Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις από το Συμβούλιο να επιταχύνει τις νομοθετικές του εργασίες, προκειμένου να αποκτήσει η ΕΕ νομοθεσία και κοινή πολιτική σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Ωστόσο, το Συμβούλιο δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη τις γνωμοδοτήσεις ούτε του Κοινοβουλίου ούτε της ΕΟΚΕ, με αποτέλεσμα η νομοθεσία που υιοθετεί να μην είναι η ενδεδειγμένη για την είσοδο των μεταναστών στην ΕΕ με νόμιμες και διαφανείς διαδικασίες. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της (1) ότι μία από τις πιο σημαντικές αιτίες της παράνομης μετανάστευσης είναι η έλλειψη κοινής πολιτικής για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών μέσω νόμιμων, ευέλικτων και διαφανών διαύλων. Στη γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση για μια κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης (2) επισημαίνεται ότι η καθυστέρηση στην έγκριση της κοινοτικής νομοθεσίας δυσχεραίνει τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών μέσω νόμιμων διαύλων.

2.3 Τα άτομα που βρίσκονται σε παράτυπη κατάσταση είναι πολύ εύαλωτα στην εργασιακή εκμετάλλευση και την κοινωνική περιθωριοποίηση, διότι, αν και δεν είναι άτομα χωρίς δικαιώματα (3), αντιμετωπίζουν με μεγάλη δυσκολία κάθε λογής προβλήματα που απορρέουν από την κατάστασή τους. Στη γνωμοδότηση με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση» (4) η ΕΟΚΕ είχε ήδη δηλώσει ότι η αδήλωτη εργασία και η παράνομη μετανάστευση είναι σαφώς αλληλένδετοι παράγοντες και ότι είναι, ως εκ τούτου, αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για να διευθετηθεί η νομική κατάσταση αυτών των ατόμων και να «έρθει στο φως» η αδήλωτη εργασία.

2.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να μην αποβεί η αποτελεσματικότητα στον έλεγχο των συνόρων εις βάρος του σεβασμού του δικαιώματος ασύλου. Στα εξωτερικά σύνορα φθάνουν μέσω παράνομων οδών πολλά άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Οι αρχές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τα άτομα αυτά μπορούν να υποβάλουν αίτηση προστασίας και ότι η αίτηση αυτή θα εξεταστεί σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις και τους κοινοτικούς και εθνικούς νόμους. Μέχρι να ολοκληρωθούν οι διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες της χορήγησης ασύλου, τα άτομα αυτά δεν μπορούν να απελαθούν και πρέπει να απολαύουν της δέουσας προστασίας.

(1) Βλέπε τη γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης», ΕΕ C 149 της 21.6.2002 και τη γνωμοδότηση με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση», που υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 11.12.2003.

(2) Βλέπε την πρώτη γνωμοδότηση της υποσημείωσης 1.

(3) Όπ. προηγ.

(4) Βλέπε τη δεύτερη γνωμοδότηση της υποσημείωσης 1.

2.5 Από την έλλειψη αποτελεσματικότητας στον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων επωφελούνται συχνά δίκτυα εγκληματιών που διακινούν ανθρώπους και που δεν διστάζουν να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή των ανθρώπων αυτών για να αυξήσουν τα αδήμιτα οικονομικά τους οφέλη. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με έναν τίτλο παραμονής μικρής διάρκειας που χορηγείται στα θύματα της διευκόλυνσης της λαθρομετανάστευσης ή της διακίνησης ανθρώπων⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ δήλωνε ότι, με την ίδια ενεργητικότητα που επιδεικνύουν στην καταπολέμηση των εγκληματικών δικτύων που διακινούν και εκμεταλλεύονται ανθρώπους, οι αρχές πρέπει να προστατεύουν και τα θύματα και, ιδιαίτερα, τα πιο εύλωτα από αυτά όπως οι ανήλικοι και τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης.

2.6 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη δηλώσει σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της ότι για την καλή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων είναι απαραίτητη η στενή συνεργασία των συνοριακών αρχών των κρατών μελών και η συνεργασία των αρχών των χωρών προέλευσης και διέλευσης μέσω υπαλλήλων-συνδέσμων.

2.7 Στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση σχετικά με την παράνομη μετανάστευση⁽⁶⁾, η ΕΟΚΕ υποστήριξε «την πρόταση της Επιτροπής για τη σύσταση ευρωπαϊκής μεθοριακής φρουράς, με κοινούς κανόνες και εναρμονισμένο πρόγραμμα κατάρτισης». Δήλωνε επίσης ότι: «Μεσοπρόθεσμα, πρέπει να προωθηθεί η δημιουργία σχολής ευρωπαϊκής μεθοριακής φρουράς. Οι έλεγχοι στα σύνορα πρέπει να διεξάγονται από προσωπικό ειδικευμένο σε θέματα αντιμετώπισης των προσώπων και με ευρείες τεχνικές γνώσεις». Η ΕΟΚΕ θεωρούσε, επίσης, θετικά στοιχεία την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου της μετανάστευσης και την ανάπτυξη ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης για την παράνομη είσοδο μεταναστών.

2.8 Μέσω της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ εκφράζει θετική γνώμη για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα που προτείνεται με τον παρόντα κανονισμό. Παρόλο που ο Οργανισμός και οι υπάλληλοί του δεν θα έχουν καμία εκτελεστική εξουσία ούτε δυνατότητα να καθορίζουν πολιτικούς προσανατολισμούς ή αρμοδιότητα να υποβάλλουν νομοθετικές προτάσεις, θα βελτιώσει τον συντονισμό μεταξύ των αρχών των κρατών μελών και θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα στον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων. Το άρθρο 41 του σχεδίου Συντάγματος της ΕΕ αναγνωρίζει τη σημασία της επιχειρησιακής συνεργασίας των αρχών των κρατών μελών.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Στα κύρια καθήκοντα του Οργανισμού (άρθρο 2) πρέπει να συμπεριληφθεί το καθήκον της βελτίωσης της ανθρωπιστικής αντιμετώπισης των θυμάτων και του σεβασμού των διεθνών συμβάσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ιδιαίτερα σημαν-

τικό είναι να μην αποβεί η αποτελεσματικότητα στον έλεγχο των συνόρων εις βάρος του σεβασμού του δικαιώματος ασύλου. Η εκπαίδευση των συνοριακών φυλάκων (άρθρο 5) —όπου προβλέπεται συνεργασία του Οργανισμού— πρέπει να περιλαμβάνει στα προγράμματά της την κατάρτιση στο ανθρωπιστικό δίκαιο.

3.2 Στα καθήκοντα του Οργανισμού πρέπει ακόμη να συμπεριληφθεί ο συντονισμός των υπηρεσιών διάσωσης —ιδίως θαλάσσιας— για να προληφθούν οι κίνδυνοι που απορρέουν από τη χρήση επισφαλών συστημάτων παράνομης μετανάστευσης και να βοηθηθούν τα άτομα που αντιμετωπίζουν τέτοιους κινδύνους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αστυνομικές ενέργειες στη θάλασσα προξένησαν ναυαγία πλοιαρίων και απώλειες ανθρωπίνων ζωών που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί. Το πρώτιστο καθήκον των συνοριακών φυλάκων πρέπει να είναι η βοήθεια των ατόμων που κινδυνεύουν.

3.3 Προβλέπεται (άρθρο 9) ότι ο Οργανισμός θα συντονίζει και θα διοργανώνει κοινές επιχειρήσεις επαναπατρισμού, για τις οποίες θα μπορεί να χρησιμοποιεί κοινοτικούς χρηματοδοτικούς πόρους. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότησή της για την «Πράσινη Βίβλο σχετικά με κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων»⁽⁷⁾ επεσήμανε ότι «εάν η πολιτική της ακούσιας επιστροφής δεν συνοδεύεται από μέτρα νομιμοποίησης, το αποτέλεσμα θα είναι να συνεχίσει να διατηρείται η παρούσα διάσταση του παράτυπα διαμένοντος πληθυσμού, με όλα όσα τούτο συνεπάγεται για την ενθάρρυνση της παραοικονομίας, την εκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού και τον κοινωνικό αποκλεισμό».

3.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη δήλωση της Επιτροπής ότι η κατά προτεραιότητα επιλογή είναι ο εθελοντικός επαναπατρισμός και θεωρεί τον αναγκαστικό επαναπατρισμό δευτερεύουσα επιλογή. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αναγκαστικές απελάσεις αποτελούν ακραίο μέτρο και πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο περιστασιακά. Η ΕΟΚΕ επικαλείται το άρθρο II-19 του σχεδίου Συντάγματος της ΕΕ (προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων), το οποίο απαγορεύει τις συλλογικές απελάσεις και δηλώνει ότι κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.

3.5 Στις επιχειρήσεις επαναπατρισμού, ο Οργανισμός πρέπει να μεριμνά για την τήρηση των αρχών του ανθρωπιστικού δικαίου και, ιδιαίτερα, του δικαιώματος ασύλου. Πρέπει να εγγυάται την εφαρμογή της αρχής της «μη απομάκρυνσης» για τα άτομα που ενδέχεται να υποστούν δίωξη, κακοποίηση ή σοβαρό κίνδυνο κατά της ζωής τους στη χώρα προέλευσης ή διέλευσης.

⁽⁵⁾ Βλέπε ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

⁽⁶⁾ Βλέπε την πρώτη γνωμοδότηση της υποσημείωσης 1, σημείο 3.6.4.

⁽⁷⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση στην ΕΕ C 61 της 14.3.2003, σημείο 2.4.

3.6 Επιπλέον, στη γνωμοδότησή της σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων απομάκρυνσης ⁽⁸⁾, η ΕΟΚΕ δήλωνε ότι δεν πρέπει να αποτελούν αντικείμενο τέτοιας απόφασης τα άτομα που βρίσκονται σε κάποια από τις ακόλουθες καταστάσεις:

- Όταν η επιστροφή οδηγεί σε χωρισμό της οικογένειας και συνεπάγεται χωρισμό από τα τέκνα ή τους ανιόντες συγγενείς.
- Όταν συνεπάγεται σοβαρή ζημία για τους υπό την κηδεμονία του ανήλικες.
- Όταν το πρόσωπο πάσχει από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια.
- Όταν το άτομο διατρέχει σοβαρούς κινδύνους για την ασφάλεια, τη ζωή και την ελευθερία του στη χώρα προέλευσης ή διέλευσης.

3.7 Στις επιχειρήσεις επαναπατρισμού μπορούν να συνεργάζονται και διεθνείς οργανισμοί όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΟΙΜ), η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (ACNUR/UNHCR), ο Ερυθρός Σταυρός κ.λπ.

3.8 Ο κανονισμός (άρθ. 17) προβλέπει ότι κάθε χρόνο το διοικητικό συμβούλιο συντάσσει μία γενική έκθεση, την οποία διαβιβάζει στο Κοινοβούλιο, στην Επιτροπή και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ χαιρέτα που ο Οργανισμός θα την ενημερώνει για τις δραστηριότητές του. Επιφυλάσσεται του δικαιώματος να εκδίδει γνωμοδοτήσεις και να προσκαλεί τον Διευθυντή στις σχετικές συνεδριάσεις.

3.9 Είναι σκόπιμο τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου (άρθρο 18) να είναι πρόσωπα που διαθέτουν κατάλληλες γνώσεις και πείρα και ενεργούν ανεξάρτητα από τις κυβερνήσεις τους.

3.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διενέργεια εξωτερικής και ανεξάρτητης αξιολόγησης της λειτουργίας του Οργανισμού αφού παρέλθουν τρία χρόνια από την έναρξη λειτουργίας του (άρθρο 29). Βάσει της αξιολόγησης αυτής, το διοικητικό συμβούλιο θα προτείνει στην Επιτροπή τις τροποποιήσεις που θεωρεί απαραίτητες για την καλύτερη λειτουργία του Οργανισμού. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να γνωμοδοτήσει, τόσο η ίδια όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για τις τροποποιήσεις που ενδέχεται να επέλθουν τότε στον κανονισμό.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

⁽⁸⁾ Βλέπε ΕΕ C 220 της 16.9.2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα στην ΕΕ και στις υποψήφιες χώρες: Προοπτικές Δράσης έως το 2010»

(2004/C 108/21)

Στις 23 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η κατάσταση της απασχόλησης στο γεωργικό τομέα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη: προοπτικές δράσης μέχρι το 2010»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Δεκεμβρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WILMS.

Κατά την 405η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Ιανουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 65 έναντι 2 ψήφων κατά και χωρίς αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η γεωργία και η ανάπτυξη της υπαίθρου ανήκουν στα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν επειγόντως στα πλαίσια της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς. Η προσαρμογή της γεωργίας των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης στους όρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιδράσει σχεδόν σε όλους τους τομείς της διαβίωσης στις αγροτικές περιοχές. Οι αγροτικές περιοχές των υποψηφίων χωρών θα υποστούν ριζικές μεταβολές.

1.2 Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς αποτελεί ωστόσο και μια ευκαιρία για την επίλυση των οικονομικών και διαρθρωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η γεωργία στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης μέσω μιας εύστοχης γεωργικής πολιτικής.

1.3 Μία από τις συνέπειες της διεύρυνσης θα είναι η αύξηση του αριθμού των ατόμων που ασχολούνται με τη γεωργία, τόσο γεωργών όσο και των εργαζομένων, καθώς και οι διαρθρωτικές μεταβολές που συνεπάγεται η αύξηση αυτή, γεγονός το οποίο θα οξύνει τον ανταγωνισμό τόσο μεταξύ εργαζομένων όσο και μεταξύ των γεωργών. Το φαινόμενο αυτό θα επιδράσει με δραματικό τρόπο στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό του γεωργικού τομέα στην Ευρώπη αλλά και στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

1.4 Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε δημόσια ακρόαση κατά την οποία εμπειρογνώμονες από ορισμένα υποψήφια κράτη μέλη παρουσίασαν την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα τους. Συγκεκριμένα εθίγησαν τα ακόλουθα θέματα:

- τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στη γεωργία
- το υψηλό επίπεδο της φτώχειας στον αγροτικό χώρο και η εγκατάλειψη της υπαίθρου
- ο αριθμός των μεταναστών που διακινούνται από την Ανατολή προς τη Δύση,
- η ελλιπής κοινωνική ασφάλιση στη γεωργία και ο υψηλός μέσος όρος της ηλικίας των εργαζομένων στον τομέα αυτό,
- η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων,
- η ανεπαρκής διάθεση κεφαλαίων στις εκμεταλλεύσεις,
- η απουσία διαρθρώσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

1.5 Η εικόνα που παρουσίασαν οι εμπειρογνώμονες ήταν εντελώς αντίθετη από αυτήν που περιγράφει η Επιτροπή στις επίσημες εκθέσεις της. Έδειξαν σαφώς ότι ιδιαίτερα οι άνθρωποι που ζουν στον αγροτικό χώρο θεωρούν τη κατάσταση πολύ χειρότερη απ' ό,τι περιγράφεται στα έγγραφα της Επιτροπής. Η συμβολή των εμπειρογνώμωνών έδειξε όμως και την αισιοδοξία των ανθρώπων. Προσδοκούν ότι η ένταξη της χώρας τους στην ΕΕ θα δώσει μια νέα ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη.

1.6 Η τεράστια ανισότητα των εισοδημάτων μεταξύ των σημερινών και των μελλοντικών κρατών μελών καθώς και το μεγάλο ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία στα υποψήφια κράτη μέλη αποτελούν ένα από τα κύρια προβλήματα της προς ανατολάς διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εμφάνιση συγκεντρώσεων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και διαρθρωτικών ρήξεων στις αγροτικές περιοχές, θα οδηγήσουν αναπόφευκτα, εάν δεν ληφθούν μέτρα, σε αύξηση της ανεργίας στις αγροτικές περιοχές των υποψηφίων κρατών μελών και στην όξυνση της κατάστασης στην αγορά εργασίας στα σημερινά κράτη μέλη.

1.7 Αναμένεται επίσης να διευρυνθεί το χάσμα μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και της αγροτικής περιφέρειας όσον αφορά την ευμάρεια. Σε σύγκριση με όλους τους υπόλοιπους κλάδους, η γεωργία παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας. Νέες θέσεις εργασίας εκτός της γεωργίας είναι σχεδόν ανύπαρκτες στις αγροτικές περιφέρειες.

1.8 Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη φτώχεια στις αγροτικές περιφέρειες και αυτό όχι μόνο από οικονομική άποψη. Μεταβολές θα σημειωθούν και στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Νέοι, καταρτισμένοι άνθρωποι εγκαταλείπουν τον αγροτικό χώρο και κατευθύνονται προς πιο ακμάζουσες περιοχές.

1.9 Είναι απαραίτητο να ενταθούν κατά τα επόμενα χρόνια οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της ανεργίας. Θα πρέπει συνεπώς να αξιοποιηθεί αποτελεσματικότερα το υφιστάμενο δυναμικό και να αναπτυχθεί μια πολιτική προσέγγιση η οποία να καθιστά δυνατή τη δημιουργία συνεργιών με βάση τις υφιστάμενες δυνατότητες και τα ισχύοντα προγράμματα. Οι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούν, σε συνεργασία με άλλους παράγοντες στις περιφέρειες, να συμβάλουν στην ανάπτυξη και στην υλοποίηση νέων ιδεών, χάρη στις επαγγελματικές τους γνώσεις και την πείρα τους σχετικά με την αξιοποίηση δυναμικού. Η επαφή τους με γενικότερα προγράμματα και για οικιστικές αρχές θα διευκολύνει την υλοποίηση των σχεδίων τους.

2. Η σημερινή κατάσταση

2.1 Μια ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία

2.1.1 Με το πρόγραμμα δράσης 2000 σημειώθηκε μια στροφή στην Κοινή Γεωργική Πολιτική. Μολονότι η πορεία που χαράχθηκε προκαλεί συχνά σκεπτικισμό, είναι σαφές ότι στα πλαίσια της διεύρυνσης, αλλά και λόγω της διεθνούς πίεσης (διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ), ήταν απαραίτητο να βρεθούν νέοι δρόμοι στην πορεία της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής οι οποίοι να προσφέρουν τόσο στα παλαιά όσο και στα νέα κράτη μέλη δυνατότητες για την ανάπτυξη ανταγωνιστικής γεωργίας. Σε μια πολυλειτουργική γεωργία, χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής πολιτικής πρέπει να είναι η βιώσιμη διαχείριση των γεωργικών πόρων.

2.1.2 Τα υποψήφια κράτη μέλη παρουσιάζουν σήμερα μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την προσαρμογή του αγροτικού τους συστήματος στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν η κατάσταση στη γεωργία, η κανονική πληρωμή των οικονομικών ενισχύσεων, τα ποιοτικά πρότυπα καθώς και το περιβάλλον. (1)

2.2 Η βιώσιμη γεωργία μπορεί να λειτουργήσει μόνο στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τον αγροτικό χώρο

2.2.1 Στον αγροτικό χώρο δρουν πολυάριθμοι παράγοντες και διατίθεται μια πληθώρα δυνατοτήτων ενίσχυσης εκ των οποίων ορισμένες, όπως το διαρθρωτικό ταμείο, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν καλύτερα. Η έλλειψη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για την αποτελεσματική χρήση του υφιστάμενου δυναμικού αποτελεί αρνητικό στοιχείο.

2.2.2 Η οικονομική σημασία της γεωργίας για τον αγροτικό χώρο δεν περιορίζεται μόνο στον γεωργικό τομέα. Με κάθε ευρώ που επενδύεται στη γεωργία επιτυγχάνεται προστιθέμενη αξία σε όλους τους συναφείς τομείς της παραγωγικής αλυσίδας και κατά συνέπεια δημιουργούνται και στους τομείς αυτούς νέες θέσεις εργασίας. Από κάθε θέση εργασίας στη γεωργία εξαρτώνται 4 έως 5 θέσεις εργασίας στους συναφείς τομείς της παραγωγικής αλυσίδας.

2.3 Η σταθερότητα των γεωργικών εισοδημάτων

2.3.1 «Στο επίπεδο της ΕΕ 15 τα κατά κεφαλήν γεωργικά εισοδήματα εξελίχθηκαν αρκετά ευνοϊκά, αφότου άρχισε η μεταρρυθμιστική διαδικασία. Εντούτοις, αυτή η ευνοϊκή εξέλιξη αποκρύπτει την αυξημένη σημασία των άμεσων ενισχύσεων στο γεωργικό εισόδημα, καθώς και σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ χωρών, περιφερειών και τομέων.

2.3.2 Επειδή τα εισοδήματα από την αγορά μόνα τους δεν αρκούν για να εξασφαλίσουν ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο για πολλά γεωργικά νοικοκυριά, οι άμεσες ενισχύσεις εξακολουθούν να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην εξασφάλιση δίκαιου ποιοτικού επιπέδου και σταθερότητας εισοδήματος για τη γεωργική κοινότητα».

2.3.3 Η θετική αυτή εξέλιξη των εισοδημάτων στη γεωργία δεν αναιρεί όμως το γεγονός ότι τα εισοδήματα σε άλλους κλάδους εξελίχθηκαν πολύ ευνοϊκότερα και ότι η γεωργία σημείωσε καθυστέρηση σε σχέση με την γενική εξέλιξη των εισοδημάτων.

2.4 Η απασχόληση στη γεωργία

2.4.1 Η προσχώρηση των υποψηφίων χωρών θα οδηγήσει στη μείωση του μέσου όρου απασχόλησης στην ΕΕ και στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Ιδιαίτερα προβληματική θα είναι η κατάσταση στη γεωργία. Ενώ το ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία στην Ευρώπη των 15 ανέρχεται σε 4,1 %, το αντίστοιχο ποσοστό στις 10 υπό ένταξη χώρες ανέρχεται σε 13,2 % (20,8 % αν συνυπολογισθούν τα στοιχεία για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία). Μετά τη διεύρυνση, το ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία θα ανέλθει σε 5,5 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 (7,6 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27).

2.4.2 Αν δεν ληφθούν μέτρα, το ήδη σήμερα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας στις αγροτικές περιοχές θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο

2.4.3 «Κατά τα επόμενα έτη (ανεξάρτητα από τη διεύρυνση) αναμένεται ότι στις περισσότερες υποψήφιες χώρες θα σημειωθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο γεωργικό τομέα, λόγω των οποίων θα ασκηθούν διαρθρωτικές πιέσεις στις αγροτικές περιοχές των χωρών αυτών».

2.4.4 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 απασχολούνται σήμερα περίπου 5,5 εκατομμύρια γεωργοί σε ιδιόκτητη γεωργική εκμετάλλευση (περίπου 10 εκατ. στα υπό ένταξη κράτη). Ο αριθμός των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων συνεχίζει να μειώνεται σταθερά. Μετά τη διεύρυνση η διαδικασία αυτή αναμένεται να επιταχυνθεί αισθητά ιδιαίτερα στα υπό ένταξη κράτη. Ο αριθμός των εργοδοτών στην ευρωπαϊκή γεωργία ανέρχεται σε περίπου 1 εκατομμύριο (περίπου 80 000 στα 10 νέα κράτη μέλη).

2.4.5 Στα 15 κράτη μέλη της ΕΕ, περίπου 1 εκατομ. εργαζόμενοι με σταθερή σχέση εργασίας είναι εγγεγραμμένοι στο εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (περίπου 550 000 στα 10 υπό ένταξη κράτη). Η διεύρυνση θα προκαλέσει μια μεταβολή στην αναλογία μεταξύ μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εργαζομένων στη γεωργία (περισσότεροι εργαζόμενοι και λιγότερες εκμεταλλεύσεις).

2.4.6 Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με την κατάσταση των εποχικών εργαζομένων στη γεωργία. Παρά τις πολυάριθμες εκκλήσεις προς την Επιτροπή, δεν διατίθενται σήμερα ακόμη ακριβή στοιχεία σχετικά με τον αριθμό, τη χώρα προέλευσης, τις αμοιβές, την κοινωνική κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης των εποχικά εργαζομένων στην Ευρώπη. Ο συνολικός αριθμός των εποχικών εργαζομένων στην ευρωπαϊκή γεωργία εκτιμάται σήμερα σε περίπου 4,5 εκατομμύρια εκ των οποίων τουλάχιστον 1 000 000 εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Από τους εργαζόμενους αυτούς οι 420 000 προέρχονται από ευρωπαϊκές τρίτες χώρες και 50 000 από μη ευρωπαϊκές χώρες. Στα υπό ένταξη κράτη εκτιμάται ότι απασχολούνται περίπου 250 000 εποχικοί εργαζόμενοι. Επιπλέον, και στις χώρες αυτές μεγάλος αριθμός εποχικών εργαζομένων, κυρίως από τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία, απασχολείται παράνομα.

2.4.7 Ανησυχίες προκαλεί επίσης ο αυξανόμενος αριθμός λαθρομεταναστών από τρίτες χώρες και κυρίως από τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία. Μόνο στην Τσεχία, εκτιμάται ότι διαμένουν περίπου 250 000 λαθρομετανάστες.

(1) Εκτενής έκθεση παρακολούθησης της Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο της προετοιμασίας της ένταξης, 2003

2.4.8 Κατά την ακρόαση αναφέρθηκε ότι στις υπό ένταξη χώρες απασχολείται στη γεωργία μεγάλος αριθμός εργαζομένων που δεν καλύπτεται από τις στατιστικές, διότι πρόκειται για βοηθητικό προσωπικό που δεν αμείβεται.

2.4.9 Κατά τα τελευταία χρόνια, ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, αναπτύχθηκε ένα νέος τομέας δραστηριότητας στα πλαίσια του οποίου οι ιδιώτες αναλαμβάνουν οικειοθελώς να εργασθούν για το κοινωνικό σύνολο. Χάρη στη δραστηριότητα αυτή αναδύθηκαν πολυάριθμες επιχειρήσεις που απασχολούν όλο και περισσότερους εργαζόμενους. Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί αυτοί της επονομαζόμενης «κοινωνικής οικονομίας» ή του « τρίτου τομέα » δραστηριοποιούνται παραδοσιακά και στις αγροτικές περιοχές. Οι ενώσεις που δραστηριοποιούνται με στόχο τη διατήρηση του πολιτισμού και των τοπικών παραδόσεων, την προώθηση στην αγορά των τουριστικών και πολιτισμικών εγκαταστάσεων, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπέρ των νέων αλλά και οι συνεταιρισμοί για την από κοινού διάθεση στην αγορά των γεωργικών προϊόντων, αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη σημασία για την οικονομική αλλά και την κοινωνική, πολιτισμική και οικολογική ζωή στις αγροτικές περιοχές. Η Επιτροπή έχει τονίσει επανειλημμένα την οικονομική σημασία του τομέα αυτού..

2.4.10 Η Επιτροπή επισημαίνει στα πλαίσια της στρατηγικής της για την απασχόληση, την τοπική διάσταση της απασχόλησης. Οι αγροτικές περιοχές εξακολουθούν να ανήκουν στις περιοχές που σημειώνουν το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας και το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στρατηγικές υλοποίησης των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης για τον αγροτικό χώρο. Ακόμη και στα εθνικά και τοπικά προγράμματα δράσης για την απασχόληση, ο αγροτικός χώρος και ο τομέας της γεωργίας δεν λαμβάνονται καθόλου ή ελάχιστα υπόψη.

2.5 Το γεωργικό εισόδημα

2.5.1 Αν υφίστανται στη σημερινή ΕΕ σημαντικές εισοδηματικές ανισότητες στη γεωργία, με τη διεύρυνση οι ανισότητες αυτές μεταξύ των επιχειρήσεων, των γεωργών και των εργαζομένων θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο.

2.5.2 «Η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς και τις οικογένειές τους, η συμβολή στη σταθερότητα των γεωργικών εισοδημάτων παραμένουν βασικοί στόχοι για την ΚΓΠ (²). Ωστόσο, αναμένεται να σημειωθούν απώλειες εισοδημάτων ιδιαίτερα για τις μικρές εκμεταλλεύσεις.

(²) Βλέπε υποσημείωση 1.

2.5.3 Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν αναφέρει στις εκθέσεις της τους εργαζόμενους στη γεωργία. Μολονότι αυτή η κατηγορία εργαζομένων πλήττεται άμεσα από τις οικονομικές και διαρθρωτικές μεταβολές, δεν υπάρχουν εκθέσεις σχετικά με τις μεταβολές των εισοδημάτων και της κοινωνικής κατάστασης των εργαζομένων και των στη γεωργία και των μισθωτών στον τομέα αυτό.

2.5.4 Το χάσμα όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης μπορεί μακροπρόθεσμα να αποτελέσει απειλή για τις τοπικές συμβάσεις εργασίας και κατ' επέκταση για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Όσο λιγότερα θέματα μπορούν να ρυθμιστούν μέσω ελεύθερων διαπραγματεύσεων από τους ίδιους τους κοινωνικούς εταίρους τόσο περισσότερο είναι αναγκαία η ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους με στόχο να αποφευχθεί η γενική εξαθλίωση, μέσω της έκδοσης κανονισμών διαταγμάτων και ρυθμίσεων σχετικά με το κατώτατο εισόδημα.

2.5.5 Στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης όπως η Ολλανδία και η Δανία το επίπεδο των μισθών είναι αρκετά υψηλό ενώ σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως η Σλοβενία και η Πολωνία, οι μισθοί φθάνουν μόλις το ένα τέταρτο των μισθών στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης. Σε χώρες που βρίσκονται στο κέντρο της Ευρώπης όπως η Γερμανία, η Αυστρία και η Βόρεια Ιταλία, οι οποίες βρίσκονται στα γεωγραφικά «σύνορα της ευμάρειας», οι διαφορές αυτές ενδέχεται να διαταράξουν τη διάρθρωση των μισθών.

2.5.6 Σε κάθε κράτος οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται σε διαφορετικό επίπεδο. Π.χ. Ενώ στις Κάτω Χώρες οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται σε κεντρικό επίπεδο, στη Γερμανία συνάπτεται πρώτα σε ομοσπονδιακό επίπεδο μια συμφωνία πλαίσιο η οποία υλοποιείται στη συνέχεια σε περιφερειακό επίπεδο. Σε άλλα κράτη μέλη, οι συλλογικές συμβάσεις συνάπτονται μόνο σε περιφερειακό επίπεδο ή ακόμη και σε επίπεδο επιχειρήσεων.

2.5.7 Η επιρροή που ασκεί το κράτος στη σύναψη συλλογικών συμβάσεων διαφέρει επίσης από χώρα σε χώρα. Ενώ π.χ. στην Αυστρία και στη Γερμανία οι κοινωνικοί εταίροι διαπραγματεύονται με απόλυτη αυτονομία, στη Μεγάλη Βρετανία μπορεί να παρέμβει το κράτος.

2.5.8 Σε πολλά κράτη μέλη το κατώτατο όριο καθορίζεται από ένα ελάχιστο μισθό. Όσο μικρότερη επιρροή μπορούν να ασκήσουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι ενώσεις των εργοδοτών στη διαμόρφωση των συλλογικών συμβάσεων τόσο πιο απαραίτητη είναι η παρέμβαση του νομοθέτη.

2.5.9 Στις υπό ένταξη χώρες η σύναψη και η εφαρμογή συλλογικών συμβάσεων είναι εξαιρετικά δύσκολη. Μόλις άρχισε η σύναψη συμφωνιών σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

2.5.10 Στα πλαίσια μιας συμφωνίας με χαρακτήρα σύστασης, οι κοινωνικοί εταίροι του γεωργικού τομέα τόνισαν μεταξύ άλλων τη σημασία ελαστικών ρυθμίσεων όσον αφορά το χρόνο εργασίας σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και πρότειναν να θεσπισθεί ρύθμιση σχετικά με τον ετήσιο χρόνο εργασίας.

2.5.11 Η διάρθρωση και το επίπεδο των εισοδημάτων στη γεωργία διαμορφώνονται με βάση τα εθνικά συστήματα, τα οποία χρειάζεται να αναθεωρηθούν ενόψει της διεύρυνσης, τόσο στα σημερινά όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη.

2.6 Τα κοινωνικά κριτήρια σε μια βιώσιμη γεωργία

2.6.1 Για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει να επιδιώκεται η ισορροπία μεταξύ της κοινωνικής, της οικονομικής και της οικολογικής διάστασης. Η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική διάσταση, τα κριτήρια και τους δείκτες βρίσκεται ακόμη στο αρχικό της στάδιο. Επί του παρόντος δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη τι ακριβώς είναι η κοινωνική βιωσιμότητα ή τι θα μπορούσε να είναι. Η σχετική συζήτηση διεξάγεται κατά κύριο λόγο σε επιστημονικό επίπεδο ή σε επίπεδο κορυφής σε ορισμένες επιχειρήσεις, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η βασική αρχή της συμμετοχής. Η συζήτηση αυτή πραγματοποιείται δηλαδή χωρίς τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων και επομένως είναι αμφισβητήσιμο αν τα αποτελέσματά της θα λάβουν την αποδοχή που είναι απαραίτητη για την υλοποίησή τους στην πράξη.

2.7 Η κοινωνική ασφάλιση

2.7.1 Η κοινωνική ασφάλιση στην Ευρώπη αποτελεί ένα πολύπλοκο σύστημα το οποίο δεν φαίνεται να απλουστεύτηκε μέσω της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα εθνικά συστήματα υγείας εξελίχθηκαν σύμφωνα με τις παραδόσεις και τον πολιτισμό του κάθε κράτους μέλους. Η κοινωνική ασφάλεια αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών.

2.7.1.1 Πολλά κράτη μέλη της Ένωσης αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των συστημάτων ασφαλείας.

2.7.1.2 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στις υπό προσχώρηση χώρες βρίσκονται στο στάδιο της αναδιάρθρωσης. Η μετάβαση από αποκλειστικά κρατικά συστήματα ασφαλίσεως προς αυτόνομα συστήματα, προσανατολισμένα προς την καταβολή εισφορών, οδηγεί, λόγω των χαμηλών εισοδημάτων και του υψηλού ποσοστού ανεργίας σε συστήματα ασφαλίσεως με χαμηλό κεφάλαιο. Αυτό σημαίνει ότι η συνταξιοδότηση λόγω γήρατος των εργαζομένων στη γεωργία και των γεωργών δεν έχει διασφαλιστεί επαρκώς.

2.7.2 Το επίπεδο των συντάξεων στο γεωργικό τομέα στα υπό ένταξη κράτη είναι εξαιρετικά χαμηλό, γεγονός το οποίο αναγκάζει πολλούς συνταξιούχους να συνεχίζουν να εργάζονται προκειμένου να διασφαλίσουν τα απαραίτητα για τη ζωή τους. Η προσαρμογή των συντάξεων αυτών στη γενική εξέλιξη των συντάξεων δεν φαίνεται εφικτή στο άμεσο μέλλον. Στα πλαίσια της ακρόασης αναφέρθηκε ότι ιδιαίτερα δύσκολη είναι η κατάσταση για τους γεωργούς που μετά την πολιτική αλλαγή βρέθηκαν στην ανεργία. Η κατάσταση για τους ανθρώπους αυτούς θα είναι ιδιαίτερα δραματική.

2.7.3 Τα συστήματα ασφαλείας γήρατος ρυθμίζονται διαφορετικά και στα επί μέρους κράτη μέλη. Συνήθως συνδυάζουν διάφορους πυλώνες:

- κρατικές συντάξεις,
- ασφάλειες που προβλέπονται από τη νομοθεσία,
- συμπληρωματικές συντάξεις που προβλέπονται από τις συλλογικές συμβάσεις και τέλος
- ιδιωτική ασφάλεια

2.7.4 Επειδή το εισόδημα στη γεωργία είναι χαμηλό, οι δυνατότητες για ιδιωτική ασφάλιση είναι περιορισμένες με αποτέλεσμα να αποκτά ιδιαίτερη σημασία η συμπληρωματική συνταξιοδότηση

που προβλέπεται από τις συλλογικές συμβάσεις και η οποία συμβάλλει στη βελτίωση του κατώτατου εισοδήματος που προβλέπει ο νόμος. Σχετικά παραδείγματα υπάρχουν στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες και τη Γαλλία.

2.7.5 Τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως πρέπει να προσαρμοστούν στη διεθνή κινητικότητα των εργαζομένων που αυξάνεται διαρκώς. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι και οι εποχικοί εργαζόμενοι π.χ. δεν καλύπτονται καθόλου από τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Πολλά απομένουν ακόμα να γίνουν την κάλυψη αυτού του κενού.

2.7.6 Η εργασία στον γεωργικό τομέα μεταβάλλεται και συνεπώς μεταβάλλεται και η ποιότητά της. Η ποιότητα της εργασίας πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της βιωσιμότητας και οφείλει να ανταποκρίνεται σε αντίστοιχα κριτήρια. Οι συνθήκες εργασίας πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ανανέωση του εργατικού δυναμικού.

2.7.7 Επίσης, πρέπει να προσαρμοστούν και τα συστήματα ασφαλείας της εργασίας και της προστασία της υγείας στα υπό ένταξη κράτη. Διαπιστώνεται ότι, παρά τις μεγάλες προσπάθειες που έχουν καταβληθεί στον τομέα αυτό, το ποσοστό ατυχημάτων των παιδιών και νέων που απασχολούνται στη γεωργία εξακολουθεί να είναι υψηλό.

2.7.8 Η αδυναμία που χαρακτηρίζει τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως στα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης συμβάλλει ουσιαστικά στο υψηλό ποσοστό της γεωργικής οικονομίας με στόχο την ιδιοκατανάλωση. Για παράδειγμα, στην Πολωνία από τα 4 εκατομμύρια εργαζομένων στη γεωργία, περίπου 900 000 έχουν ήδη φθάσει στην ηλικία συνταξιοδότησης.

2.7.9 Πολλοί συμμετέχοντες στην ακρόαση επισήμαναν τον υψηλό μέσο όρο ηλικίας των εργαζομένων στη γεωργία και τις συνέπειες που έχει το γεγονός αυτό. Μακροπρόθεσμα, παρόμοια διάρθρωση ηλικιών οδηγεί σε έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

2.8 Κατάρτιση και δια βίου μάθηση

2.8.1 Στα πλαίσια των ευρωπαϊκών στρατηγικών αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην επαγγελματική κατάρτιση. Υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του αριθμού των θέσεων απασχόλησης, της ποιότητας και της κατάρτισης των εργαζομένων. Για τους λόγους αυτούς η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

2.8.2 Μια καλή επαγγελματική βασική κατάρτιση των νέων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αδιάλειπτη συνέχεια της επαγγελματικής δραστηριότητας στο γεωργικό τομέα. Η κατάρτιση θα πρέπει να έχει τέτοιο προσανατολισμό ώστε να προσφέρει όχι μόνο ειδικευση υψηλού επιπέδου αλλά και ευρύτατες γενικές γνώσεις, χάρις τις οποίες ο εργαζόμενος θα μπορεί να αναζητεί εργασία σε άλλους κλάδους ή σε άλλες χώρες.

2.8.3 Οι κοινωνικοί εταίροι συναψαν στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου συμφωνία σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση και συμφώνησαν σχετικά με τα βήματα που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την περαιτέρω εξέλιξη της επαγγελματικής κατάρτισης, ποια μορφή πρέπει να δοθεί στα επαγγελματικά διπλώματα ώστε να είναι σαφές το περιεχόμενό τους, με στόχο να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη κινητικότητα των εργαζομένων.

2.8.4 Το ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων στη γεωργία σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο όλων των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στα υπό ένταξη κράτη υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την προσαρμογή της επαγγελματικής κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες και τεχνικές, στις νέες αγορές καθώς και στα οικονομικά και κοινωνικά περιεχόμενα και στις επαγγελματικά προσόντα.

2.8.5 Για τη διαχείριση μιας γεωργικής εκμετάλλευσης δεν αρκεί σήμερα πλέον μόνον η γνώση που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Στο βαθμό που μεταβάλλονται αδιάλειπτα οι τεχνικές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες αυξάνονται και οι απαιτήσεις προς τους γεωργούς. Ιδιαίτερα οι μεγάλες περιφέρειες, στις οποίες έχουν εγκατασταθεί μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εξαρτώνται από την ανανέωση του δυναμικού σε επιχειρηματίες. Στα νέα ομοσπονδιακά κρατίδια της Γερμανίας σε σύντομο χρονικό διάστημα δεν θα διατίθεται πλέον ικανοποιητικός αριθμός στελεχών για την επιτυχημένη διαχείριση επιχειρήσεων. Παρόμοια εξέλιξη αναμένεται να σημειωθεί στο άμεσο μέλλον και στα υπό ένταξη κράτη.

2.8.6 Σχεδόν σε όλες τις γεωργικές περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά ιδιαίτερα στις παραμεθόριες και αραιοκατοικημένες περιοχές, παρατηρείται ότι οι νεότεροι και πιο κινητικοί άνθρωποι εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιφέρειες. Πίσω μένουν κυρίως ηλικιωμένοι, οι οποίοι συχνά απειλούνται από κοινωνική απομόνωση και πνευματικό μαρασμό. Προκειμένου οι ηλικιωμένοι άνθρωποι να ζουν με αξιοπρέπεια, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην κοινωνία της κατάρτισης και της πληροφόρησης. Η κατάρτιση των ηλικιωμένων θα πρέπει:

- να αξιοποιεί τις εμπειρίες δεκαετιών που αποκτήθηκαν κατά τον ενεργό τους βίο στη γεωργία,
- να συμβάλλει ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των ηλικιωμένων ανθρώπων στην καθημερινή τους ζωή,
- να παρακινεί ηλικιωμένους να συμμετάσχουν στην κοινωνική ζωή και
- να καταπολεμά την απομόνωση και τον πνευματικό μαρασμό.

Ήδη υπάρχουν στις αγροτικές περιοχές πολυάριθμες δραστηριότητες από εθελοντικές οργανώσεις. Εκείνο που χρειάζεται να γίνει είναι ο συντονισμός των δραστηριοτήτων αυτών και μια ευστοχη ενσωμάτωση της κατάρτισης των ηλικιωμένων στα ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και το πρόγραμμα LEADER.

2.9 Συναπόφαση και συμμετοχή

2.9.1 Το κοινωνικό πρότυπο που έχει αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια στην ΕΕ προσφέρει δυνατότητες συμμετοχής σε όσο το δυνατό περισσότερους παράγοντες. Οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν σε αυτό το πλαίσιο έναν ιδιαίτερο ρόλο. Συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου μέσω της σύναψης συμφωνιών, είτε στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου είτε σε επίπεδο επιχειρήσεων. Με αυτή τη βασική έννοια μπορούν να συμπεριληφθούν στο πλαίσιο αυτό και τα συμφέροντα μη εμπορικού χαρακτήρα («non-trade concerns») στα οποία θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία κατά την προστασία της ΕΕ από εξωτερικούς παράγοντες. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων και άλλων μη κυβερνητικών οργανώσεων με στόχο την τήρηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων υψηλού επιπέδου στα πλαίσια της πιστοποίησης. Ιδιαίτερα ελπιδοφόρες προσεγγίσεις αποτελούν τα προγράμματα Flower Label και Forest Stewardship Council στη γεωργία και στη δασική οικονομία.

2.9.2 Με την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών προγραμμάτων δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες συμμετοχής όπως π.χ. στα πλαίσια των συνοδευτικών επιτροπών για το Διαρθρωτικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ή τις τοπικές ομάδες εργασίας του προγράμματος LEADER. Διαπιστώνεται όμως, επίσης, ότι οι κοινωνικοί εταίροι και ιδιαίτερα οι εργαζόμενοι, εκπροσωπούνται ανεπαρκώς στα όργανα αυτά, καθώς και ότι οι δημόσιες αρχές ασκούν υπερβολικά μεγάλη επιρροή.

2.9.3 Η συναπόφαση είναι ελάχιστα διαδεδομένη σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων λόγω των μικρών τους διαστάσεων. Το περιορισμένο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων είναι και ο λόγος για τον οποίο σε ελάχιστες γεωργικές εκμεταλλεύσεις λειτουργούν όργανα συναπόφασης. Στα υπό ένταξη κράτη όμως, στα οποία έχουν αναπτυχθεί μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις πολλά απομένουν ακόμη να γίνουν, προκειμένου να καθιερωθούν τα όργανα συναπόφασης σε επίπεδο επιχειρήσεων.

2.9.4 Επειδή η συναπόφαση σε επίπεδο επιχειρήσεων στη γεωργία περιορίζεται σε ελάχιστες εκμεταλλεύσεις, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η διεπιχειρησιακή διαδικασία της συναπόφασης. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν ήδη διαρθρώσεις που προσφέρουν δυνατότητες συμμετοχής στον τομέα της ειδικευσης και της απασχόλησης (Γαλλία).

2.9.5 Οι κοινωνικοί εταίροι, παράλληλα με τη δράση τους στα πλαίσια της θεσμικής συναπόφασης, συμμετέχουν σε αυξανόμενο βαθμό στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών. Τα μέλη των οργανώσεων τους αναπτύσσουν ικανότητες όσον αφορά τη συνεργασία και την επικοινωνία και συμβάλλουν στην προσαρμογή πεπαικωμένων διαρθρώσεων. Από τη δραστηριότητα αυτή μπορούν να προκύψουν νέες ιδέες, προϊόντα, αγορές αλλά και θέσεις εργασίας για τις επιχειρήσεις.

3. Προοπτικές έως το 2010

3.1.1 Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεικνύει ότι τα οράματα μπορούν να γίνουν πραγματικότητα όταν χαράσσονται στόχοι και όταν όλοι είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν. Και αυτή η γνωμοδότηση προτείνει οράματα τα οποία συμπληρώνονται με συγκεκριμένες δράσεις.

3.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθεί μια ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία η οποία να συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην κοινωνική ισορροπία

3.2.1 Υπάρχει μια ανταγωνιστική γεωργία η οποία λειτουργεί με κριτήρια βιωσιμότητας. Η βιώσιμη γεωργία πρέπει να εκλαμβάνεται ως αδιάλειπτη διαδικασία κατά την οποία μέσω του μόνιμου διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων παραγόντων επιτυγχάνονται οι στόχοι μιας ισορροπημένης σχέσης μεταξύ της οικονομίας, της οικολογίας και του κοινωνικού τομέα.

3.2.2 Η απασχόληση στη γεωργία μεταβάλλεται. Παράλληλα με τις γεωργικές επιχειρήσεις που απασχολούν σε μόνιμη βάση εργαζόμενους που υπάγονται στο υποχρεωτικό ασφαλιστικό σύστημα, λειτουργούν και πιο ελαστικές μορφές κάλυψης των απαιτήσεων της γεωργικής παραγωγής, όπως επιχειρήσεις που παρέχουν γεωργικές υπηρεσίες και η εποχική απασχόληση.

3.2.3 Στα πλαίσια του παγκόσμιου εμπορίου εφαρμόζονται δίκαιοι όροι ανταγωνισμού. Αυτό συνεπάγεται την εφαρμογή κοινωνικών και οικολογικών προτύπων στις αναπτυσσόμενες χώρες.

3.3 Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθεί μια βιώσιμη γεωργία η οποία να λειτουργεί στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τον αγροτικό χώρο. Συγχρόνως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες για τους συναφείς τομείς στην παραγωγική αλυσίδα.

3.3.1 Η δεύτερη Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, στο Σαλτσμπουργκ το 2003, προσέφερε σημαντικά εναύσματα για την αναδιοργάνωση της πολιτικής για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Επιτεύχθηκε η διασφάλιση της απαραίτητης κοινοτικής χρηματοδότησης, η οποία θα συμπληρώνεται από τους κρατικούς προϋπολογισμούς σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να υποτιμηθεί η σημασία της γεωργίας. Το ισχύον πολύπλοκο και δύσκαμπτο σύστημα απλοποιήθηκε και συγχρόνως διευρύνθηκε και διασφαλίστηκε το πλαίσιο των γεωργικών ενισχύσεων.

3.4 Η ΕΟΚΕ ζητεί τη δημιουργία ενιαίου συστήματος στήριξης στην Ευρώπη το οποίο θα διασφαλίζει τα εισοδήματα των γεωργών

3.4.1 Η διαδικασία προσαρμογής στα νέα κράτη μέλη θα έχει ολοκληρωθεί το 2010. Ισχύει ενιαίο σύστημα στήριξης. Το εισόδημα των γεωργών είναι διασφαλισμένο. Οι γεωργοί αξιοποιούν νέες πηγές εισοδήματος όπως συμβαίνει στην πολυλειτουργική γεωργία. Οι άμεσες πληρωμές με βάση τις ποσότητες της παραγωγής περιορίζονται σταδιακά υπέρ μιας στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων προσανατολισμένης προς την αποδοτικότητα.

3.4.2 Οι επιχειρήσεις προσαρμόζονται έγκαιρα στην συνεχή αναδιάρθρωση. Ασχολούνται γι' αυτό σε αυξανόμενο βαθμό και με δραστηριότητες που δεν εντάσσονται πλέον στην παραδοσιακή γεωργία.

3.4.3 Η στήριξη με προσανατολισμό την αποδοτικότητα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων περιβαλλοντικά μέτρα, διάθεση εκτάσεων και εγκαταστάσεων για τον τουρισμό.

3.4.4 Οι γεωργοί που επιθυμούν να παύσουν τη λειτουργία της εκμετάλλευσής τους και οι μισθωτοί που εγκαταλείπουν τον γεωργικό τομέα, έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες υπέρ της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

3.5 Η ΕΟΚΕ αναμένει αύξηση της απασχόλησης στη γεωργία

3.5.1 Η αλλαγή του νομικού καθεστώτος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των σχέσεων ιδιοκτησίας έχουν πλέον ολοκληρωθεί και όλες οι νομικές μορφές συνυπάρχουν ισότιμα στη γεωργία. Η απασχόληση εργαζομένων και επιχειρηματιών στη γεωργία (συμπεριλαμβανομένης της εποχικής και της μισθωτής εργασίας) συνολικά σημειώνει αύξηση. Σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους έχουν δημιουργηθεί περιφερειακά κεφάλαια με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης.

3.5.2 Οι διάφορες δυνατότητες ενίσχυσης χρησιμοποιούνται πράγματι. Η χορήγηση των διαφόρων δημόσιων ενισχύσεων εφαρμόζεται με κριτήριο την μακροπρόθεσμη διασφάλιση και τη δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης.

3.5.3 Κατά την ανάλυση της απασχόλησης, η εποχική εργασία υπολογίζεται σε ισοδύναμες μονάδες πλήρους απασχόλησης. Οι παράνομες σχέσεις εργασίας μετατράπηκαν σε νόμιμες σχέσεις εργασίας.

3.6 Η ΕΟΚΕ ζητεί οι κοινωνικοί εταίροι να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις που διασφαλίζουν κατάλληλα εισοδήματα

3.6.1 Για τους εργαζόμενους στη γεωργία συνάπτονται συλλογικές συμβάσεις οι οποίες ισχύουν σε όλους τους τομείς, ώστε οι ελάχιστοι μισθοί που καθορίζονται από το κράτος να αποτελούν την εξαίρεση. Οι συμβάσεις αυτές διαμορφώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζουν ικανοποιητικό εισόδημα.

3.7 Η ΕΟΚΕ ζητεί να διασφαλισθεί ίση μεταχείριση των εποχικών εργαζομένων

3.7.1 Για τους εποχικούς και τους διακινούμενους εργαζόμενους ισχύουν συλλογικές συμβάσεις. Όλοι οι εργαζόμενοι δικαιούνται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και ασφάλεια συνταξιοδότησης.

3.7.2 Οι εποχικοί εργαζόμενοι πρέπει να ενημερώνονται στη μητρική τους γλώσσα σχετικά με τις διατάξεις προστασίας της υγείας στους χώρους εργασίας. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι αυτό είναι ακόμη δύσκολο και καλεί τις ευρωπαϊκές επαγγελματικές συννομοσπονδίες και τους ασφαλιστικούς φορείς κατά των ατυχημάτων να ασχοληθούν με το θέμα αυτό και να υποβάλουν κατάλληλες προτάσεις.

3.7.3 Δεν υπάρχει πλέον παράνομη απασχόληση.

3.7.4 Σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις χρειάζονται πρόσθετο εργατικό δυναμικό, μπορούν να υιοθετηθούν διατάξεις για την πρόσληψη εργαζομένων από τρίτες χώρες.

3.8 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι κατά την πιστοποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ως κύρια πηγή εισοδήματος θα εφαρμοστούν κοινωνικά κριτήρια και δείκτες, ως συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας

3.8.1 Η θέσπιση της πιστοποίησης γεωργικών εκμεταλλεύσεων που λειτουργούν ως κύρια πηγή εισοδήματος αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας. Στα πλαίσια της καθιέρωσης παρόμοιου κοινοτικού συστήματος καθορίζονται κοινωνικά κριτήρια και δείκτες.

3.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αποτελεσματική λειτουργία των ασφαλιστικών συστημάτων θα καταστήσει ελκυστικές τις θέσεις απασχόλησης στη γεωργία

3.9.1 Τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας στη γεωργία προστατεύουν τους εργαζόμενους από την κοινωνική περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

3.9.2 Η ασφάλεια γήρατος για γεωργούς και εργαζόμενους στη γεωργία προσφέρει κατάλληλο εισόδημα στους ηλικιωμένους⁽³⁾. Οι ρυθμίσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση προσφέρουν τη δυνατότητα αξιοπρεπούς συνταξιοδότησης.

3.9.3 Προκειμένου οι εργαζόμενοι στη γεωργία να φθάνουν στην ηλικία συνταξιοδότησης με καλή κατάσταση της υγείας τους, θα πρέπει το εργασιακό περιβάλλον κατά τη διάρκεια του ενεργού βίου τους να συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη της εργατικής δύναμης. Για το σκοπό αυτό έχουν θεσπιστεί αποτελεσματικές ρυθμίσεις και μέσα στα πλαίσια μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής. Η ευρωπαϊκή αυτή στρατηγική συμπληρώνεται από εθνικές στρατηγικές και την προστασία του χώρου εργασίας στη γεωργία.

3.9.4 Στην Ευρώπη, τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως στη γεωργία χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και συμβατότητα, ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν χωρίς πρόβλημα να περνούν από το ένα σύστημα στο άλλο.

3.10 Η ΕΟΚΕ ζητεί την χάραξη τομεακής στρατηγικής για την δια βίου μάθηση με στόχο τη στήριξη της απασχόλησης

3.10.1 Η τομεακή στρατηγική της δια βίου μάθησης η οποία υλοποιείται απαρτίζεται από τους ακόλουθους πυλώνες:

- βασική επαγγελματική κατάρτιση,
- συνεχής κατάρτιση για τους εργαζόμενους που απασχολούνται στη γεωργία
- προώθηση της επιχειρηματικότητας στη γεωργία
- η μάθηση σε προχωρημένη ηλικία.

3.10.2 Η υλοποίηση της στρατηγικής καθώς και η δημιουργία στις αγροτικές περιφέρειες δικτύου κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης, στηριζόμενων στις εταιρικές σχέσεις των κοινωνικών εταίρων, προκάλεσε την αύξηση της ζήτησης για επαγγελματική κατάρτιση στο γεωργικό τομέα.

3.10.3 Η συμφωνία των κοινωνικών εταίρων για την επαγγελματική κατάρτιση υλοποιείται με την κατάλληλη συμμετοχή και των αρμόδιων αρχών.

3.10.4 Τα μέτρα αυτά χρηματοδοτούνται με ευρωπαϊκούς πόρους από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, πόρους της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και του προγράμματος LEADER και συγχρηματοδοτούνται από τα επιμέρους κράτη μέλη.

3.10.5 Η εικόνα της γεωργικής και δασικής εργασίας μπορεί να βελτιωθεί μέσω διασυννοριακών, ευρωπαϊκών διαγωνισμών, καθώς και με την οικονομική υποστήριξη μεμονωμένων ατόμων ή με τη χορήγηση υποτροφιών

3.11 Η ΕΟΚΕ ζητεί να συμμετάσχουν οι φορείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη βιώσιμης γεωργίας στις αγροτικές περιοχές

3.11.1 Στα πλαίσια της «νέας συμμετοχής» που προβλέπεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο, συμμετέχουν στον προσδιορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Ο ακρογωνιαίος λίθος της ανάπτυξης αυτής είναι η

ύπαρξη μιας γεωργίας που να στηρίζεται σε κριτήρια της βιωσιμότητας.

3.11.2 Θα πρέπει να παρασχεθεί κάθε δυνατή συμβουλή κατά την επίτευξη του στόχου αυτού. Τα προβλήματα που δημιουργούνται όταν υπάρχουν αλληλοσυγκρουόμενοι στόχοι, θα πρέπει να επιλύονται από κοινού και με υπευθυνότητα από τους παράγοντες της γεωργίας με τους παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ώστε κατά την αξιοποίηση των πόρων να λαμβάνονται υπόψη και οικονομικά κριτήρια

3.11.3 Ένας από τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η αναχίτιση της εγκατάλειψης της υπαίθρου.

3.11.4 Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν μέσα που επιτρέπουν την πραγματοποίηση του κοινωνικού διαλόγου στο γεωργικό τομέα, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο..

3.11.5 Η νομοθεσία είναι διαμορφωμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπει την αποτελεσματική εκπροσώπηση των εργαζόμενων στις επιχειρήσεις.

4. Προοπτικές δράσης

4.1 Ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία

4.1.1 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο μεγαλύτερος χρήστης των γαιών, είναι η γεωργία Η γεωργία αναλαμβάνει ιδιαίτερο ρόλο στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί την ανάπτυξη ειδικής ευρωπαϊκής στρατηγικής για μια βιώσιμη γεωργία συμπληρωματικά προς την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

— Η Επιτροπή χαράσσει τη στρατηγική αυτή σε συνεργασία με παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στον αγροτικό χώρο. Η στρατηγική αποτελεί τη βάση για τη συζήτηση σχετικά με τη διαμόρφωση της νέας περιόδου αναφοράς μετά το 2007.

— Η στρατηγική για τη βιώσιμη γεωργία μπορεί να επιτύχει μόνο εφόσον στηρίζεται από όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό πολιτών. Για το λόγο αυτό καλείται η Επιτροπή να καταρτίσει πρόγραμμα για την διάδοση της στρατηγικής και να χρηματοδοτήσει ανάλογες ενημερωτικές δράσεις όπως π.χ. σεμινάρια και δημοσιεύσεις. Οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις γεωργικές περιφέρειες καλούνται να συμβάλλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής αυτής.

4.1.2 Το πρότυπο της βιώσιμης γεωργίας πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τις διαπραγματεύσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Βασική προϋπόθεση πρέπει να είναι η παραγωγή υγιεινής διατροφής σε δίκαιες τιμές καθώς και η θέσπιση και εφαρμογή ελάχιστων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων.

4.2 Ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη

4.2.1 Η Επιτροπή οφείλει να ζητήσει με έμφαση, σε όλα τα επίπεδα, τον κοινό προσανατολισμό των μέσων στήριξης. Βασική αρχή σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να είναι η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων, η σαφής διατύπωση των στόχων και η αειφόρος αποτελεσματικότητα των πόρων.

(3) Βλ. υποσημείωση 1.

4.3 Διασφάλιση των εισοδημάτων στη γεωργία

4.3.1 Στόχος της σταδιακής εναρμόνισης της γεωργικής πολιτικής των 15 και των υπό ένταξη κρατών είναι η διασφάλιση της απασχόλησης και των εισοδημάτων των ανεξάρτητων γεωργών και των εργαζομένων στη γεωργία. Σημαντικό εργαλείο αποτελούν σε αυτό το πλαίσιο οι μηχανισμοί διαφοροποίησης. Θα πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο η στήριξη του γεωργικού χώρου με στόχο τη δημιουργία νέων πηγών εισοδημάτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

- Η ενίσχυση στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής θα πρέπει να στοχεύει προς δύο κατευθύνσεις. Αφενός πρέπει να ενισχύονται επιχειρήσεις που διακρίνονται από νέες επιχειρηματικές ιδέες μέσω της χορήγησης μεταβατικής χρηματοδότησης, αφετέρου θα πρέπει να ενισχύονται με άμεση χρηματοδότηση οι επιδόσεις για τις οποίες δεν υπάρχει ζήτηση στην αγορά αλλά κρίνονται από κοινωνική άποψη αναγκαίες και επιθυμητές (όπως π.χ. αποκατάσταση της φυσικής κατάστασης ενός μέρους του τοπίου).
- Τα προγράμματα LEADER θα πρέπει να προσανατολίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό προς τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε τοπικό επίπεδο, την απασχόληση και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Στα πλαίσια του προγράμματος LEADER, θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ενίσχυσης των μέτρων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης για γεωργούς που είτε είναι αναγκασμένοι είτε επιθυμούν να εγκαταλείψουν τη γεωργική εκμετάλλευση, ώστε να μη βρεθούν άνεργοι. Ανάλογες προσαρμογές των προγραμμάτων πρέπει να πραγματοποιηθούν και για τα υπό ένταξη κράτη.

4.4 Η αύξηση της απασχόλησης στη γεωργία

4.4.1 Η τοπική διάσταση της απασχόλησης αποκτά όλη της τη σημασία στις αγροτικές περιφέρειες. Σ' αυτές τις περιφέρειες, όπου η εγκατάσταση μη γεωργικών επιχειρήσεων αποτελεί σπάνιο φαινόμενο, οι υφιστάμενες εκμεταλλεύσεις και οι εργαζόμενοι πρέπει να φροντίζουν οι ίδιοι για τη μελλοντική διασφάλιση των θέσεων εργασίας και να αναπτύξουν κοινά σχέδια. Οι προσεγγίσεις της Επιτροπής στα πλαίσια του προγράμματος LEADER καθώς και της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την απασχόληση, θα πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο και να συντονισθούν καλύτερα μεταξύ τους. Σε τοπικό επίπεδο οι τοπικοί παράγοντες δεν συμμετέχουν ακόμη επαρκώς στην εξέλιξη αυτής της διαδικασίας. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές (NUTS 1 και NUTS 2) παρουσιάζουν ακόμα μεγάλη καθυστέρηση όσον αφορά την ανάπτυξη της συμμετοχής. Για την επίτευξη των οραμάτων αυτών πρέπει να εφαρμοσθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- τα ευρωπαϊκά προγράμματα όπως η ΚΓΠ, το LEADER, η απασχόληση σε τοπικό επίπεδο πρέπει να συνεκτιμούν περισσότερο τις επιπτώσεις της απασχόλησης στις αγροτικές περιφέρειες·
- ανάπτυξη και εφαρμογή προγράμματος για τους κοινωνικούς εταίρους στο γεωργικό χώρο, με στόχο την προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση·
- η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει οπωσδήποτε μέριμνα ώστε τόσο στα εθνικά όσο και στα τοπικά προγράμματα δράσης για την απασχόληση να λαμβάνεται υπόψη και να περιγράφεται η κατάσταση της απασχόλησης στις αγροτικές περιφέρειες και στη γεωργία·
- στα πλαίσια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στήριξης θα πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην εξέλιξη του επονομαζόμενου «τρίτου συστήματος» για τη σταθεροποίηση της οικονο-

μικής κοινωνικής και πολιτισμικής κατάστασης στον αγροτικό χώρο. Υπάρχουν πολυάριθμοι τομείς (στήριξη της κοινωνίας των πολιτών) που προσφέρουν ακόμη προοπτικές για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Ιδιαίτερα στα νέα κράτη μέλη ο τρίτος τομέας ή, όπως αλλιώς ονομάζεται, ο κοινωφελής τομέας, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα επαρκώς·

- Τα ευρωπαϊκά προγράμματα θα πρέπει να ενισχύουν τοπικούς πόρους που διατίθενται για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση χάρη στους οποίους οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αναλάβουν δράσεις στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

4.5 Οι κοινωνικοί εταίροι συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις

4.5.1 Τα εισοδήματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διασφαλίζονται χάρη στην ΚΓΠ. Οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στη γεωργία πρέπει, όπως όλοι οι εργαζόμενοι, να επωφελούνται από την εξέλιξη των εισοδημάτων. Βασική προϋπόθεση είναι η σύναψη συλλογικών συμβάσεων που θα επιτυγχάνεται μετά από διαπραγματεύσεις των κοινωνικών εταίρων. Κρατικές ρυθμίσεις όπως π.χ. ο καθορισμός του κατώτατου ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να αποτελούν εξαίρεση. Το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνο όταν οι διαπραγματεύσεις δεν επιφέρουν κανένα αποτέλεσμα.

- Η εξέλιξη των μισθών και της απασχόλησης στη γεωργία καθώς και η κατάσταση των διακινούμενων και εποχικών εργαζομένων έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της ΕΕ των 25. Για το λόγο αυτό προτείνεται η δημιουργία παρατηρητηρίου για την εξέλιξη των μισθών, της απασχόλησης και της εποχικής εργασίας. Η αποστολή του θα είναι να πραγματοποιεί έρευνες σχετικά με τις επιπτώσεις της διεύρυνσης στην εξέλιξη των εισοδημάτων και την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των εργαζομένων καθώς και όσον αφορά τη συνέχεια της κοινωνικής εξέλιξης στη γεωργία. Στόχοι του παρατηρητηρίου είναι: η παρακολούθηση της κατάστασης, η παροχή πληροφοριών κυρίως στους κοινωνικούς εταίρους, στην Επιτροπή και στις κυβερνήσεις, ο προσδιορισμός των προσανατολισμών και των επιλογών σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ισομερή Επιτροπή για τη Γεωργία να αναλάβει το ρόλο του παρατηρητηρίου.
 - Στις εκθέσεις της Επιτροπής πρέπει να περιγράφεται η κατάσταση των εισοδημάτων των εργαζομένων.
 - Στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου θα πρέπει να προωθείται η διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων σχετικά με την κατάσταση των συλλογικών συμβάσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων στα κράτη μέλη και στα υπό ένταξη κράτη.
 - Στα υπό ένταξη κράτη οι σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων δεν έχουν αναπτυχθεί στο βαθμό ώστε να καλύπτονται όλοι οι κλάδοι από συλλογικές συμβάσεις. Σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να προσφέρει η Επιτροπή και στο μέλλον την (κυρίως οικονομική) υποστήριξη της.
- #### 4.6 Εποχική εργασία
- 4.6.1 Προκειμένου να αποφευχθεί κάθε στρέβλωση στην γεωργική αγορά εργασίας της ΕΕ, θα πρέπει να συνεχιστεί η ρύθμιση της εποχικής εργασίας στον γεωργικό τομέα ακόμη και μετά την προσχώρηση των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης.
- Οι κοινωνικοί εταίροι, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συμφωνούν για τα ελάχιστα πρότυπα όσον αφορά τη μεταχείριση και τη στέγαση των εποχικών εργαζομένων στη γεωργία.

- Το θέμα της εισαγωγής κοινοτικής ταυτότητας για τους διακινούμενους και εποχικούς εργαζομένους εξακολουθεί να είναι επίκαιρο ⁽⁴⁾. Η ταυτότητα αυτή δεν πρόκειται να αντικαταστήσει το διαβατήριο αλλά σκοπός της είναι να προσφέρει στους ενδιαφερόμενους εργοδότες και εργαζόμενους πληροφορίες σχετικά με την ειδικευση και την κοινωνική ασφάλεια.
- Σε περίπτωση που ο γεωργικός τομέας έχει αυξημένες ανάγκες σε εποχικούς εργαζομένους μετά την διεύρυνση, θα πρέπει να καταρτιστεί ευρωπαϊκή ρύθμιση η οποία να συνεκτιμά τα συμφέροντα των κοινωνικών εταίρων και των κρατών μελών.

4.7 Η καθιέρωση κοινωνικών κριτηρίων και δεικτών κατά την πιστοποίηση γεωργικών εκμεταλλεύσεων που αποτελούν κύρια πηγή εισοδήματος

4.7.1 Η γεωργική παραγωγή αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα της αιφόρου ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Εν τω μεταξύ πληθαίνουν οι καταναλωτές που απαιτούν μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τις διαδικασίες εντός της επιχείρησης. Και οι γεωργοί όμως από την πλευρά τους ανταποκρίνονται ολοένα περισσότερο στις απαιτήσεις για μια διαφανή παραγωγή. Η υλοποίηση της διαφανούς παραγωγής μπορεί να επιτευχθεί με πολλούς τρόπους. Ωστόσο, η ανάπτυξη και καθιέρωση συστημάτων πιστοποίησης με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια βιώσιμη γεωργία στην Ευρώπη!

- Τα συστήματα πιστοποίησης, οι σφραγίδες ποιότητας και τα σήματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της βιώσιμης γεωργίας. Για το λόγο αυτό το σύστημα πιστοποίησης θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης κοινωνικά κριτήρια και κοινωνικούς δείκτες.
- Στα πλαίσια των διατάξεων για την τήρηση της πολλαπλής συμμόρφωσης οι εκμεταλλεύσεις θα αξιολογούνται σύμφωνα με τα κριτήρια της διατήρησης των γαιών σε «καλή γεωργική κατάσταση». Η καλή γεωργική κατάσταση επιτυγχάνεται μόνον εφόσον όλοι όσοι συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι για τα μελλοντικά τους καθήκοντα και διαθέτουν την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση. Τα σχετικά κριτήρια θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στον ορισμό του όρου «καλή γεωργική κατάσταση» ⁽⁵⁾.
- Σκοπός του συστήματος παροχής συμβουλών στις εκμεταλλεύσεις («Farm advisory system» — FAS) είναι η διαρκής βελτίωση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης στις επιχειρήσεις. Το σύστημα αυτό, εκτός από την παροχή συμβουλών στις εκμεταλλεύσεις, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και μια αυτόνομη παροχή συμβουλών στους εργαζομένους με στόχο την προετοιμασία τους για την μελλοντική εξέλιξη ⁽⁶⁾.
- Στο γεωργικό τομέα ο κοινωνικός διάλογος ήδη λειτουργεί αποτελεσματικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητο να αρχίσουν το συντομότερο δυνατό διαπραγματεύσεις ευρωπαϊκού επιπέδου με θέμα τα κοινωνικά κριτήρια και τους δείκτες ως βάση για την ανάπτυξη κοινών προσεγγίσεων για την επίτευξη βιώσιμης γεωργίας. Τα κοινωνικά κριτήρια και οι δείκτες θα πρέπει να συμφωνηθούν από κοινού με τις ΜΚΟ, τις ενώσεις των καταναλωτών κτλ., ώστε να επιτευχθεί μια όσο το δυνατό ευρύτερη συναίνεση. Τα κριτήρια και οι δείκτες αυτοί θα αποτελούν τη βάση της αναπτυξιακής διεργασίας στις περιφέρειες.

4.8 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε μια βιώσιμη γεωργία

4.8.1 Σε πολυάριθμα κράτη μέλη, οι ιδιοκτήτες γεωργικών εκμεταλλεύσεων παραπονούνται για την έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στον γεωργικό τομέα. Η έλλειψη αυτή δικαιολογείται εν μέρει από το γεγονός ότι οι θέσεις εργασίας στη γεωργία, σε σύγκριση με άλλους κλάδους, είναι ελάχιστα ελκυστικές, αφενός λόγω του χαμηλού εισοδήματος και αφετέρου λόγω της βαριάς σωματικής εργασίας. Η βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως θα μπορούσε να καταστήσει τα επαγγέλματα στον γεωργικό τομέα πιο ενδιαφέροντα για τους νέους εργαζόμενους.

- Στα πλαίσια της ΚΓΠ θα πρέπει να διευρυνθούν οι διατάξεις για την προκαταρκτική συνταξιοδότηση, προκειμένου οι εργαζόμενοι και οι επιχειρηματίες στη γεωργία να διαθέτουν αξιοπρεπείς όρους συνταξιοδότησης. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται στα υπό ένταξη κράτη μέσω αντίστοιχων προγραμμάτων. Η ρύθμιση αυτή στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι ιδιαίτερα επείγουσα, λόγω της δημογραφικής γήρανσης στη γεωργία.
- Η εφαρμογή της Συμφωνίας 184 του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας για την προστασία της υγείας στη γεωργία. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει μέριμνα ώστε τα κράτη μέλη να επεξεργαστούν και να εφαρμόσουν στην πράξη τις εθνικές στρατηγικές για την ασφάλεια και της προστασίας της υγείας στο χώρο εργασίας στο γεωργικό τομέα.
- Θα πρέπει επίσης να αναληφθούν ευρύτατες πρωτοβουλίες με στόχο την ενημέρωση των διακινούμενων εργαζομένων σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης της κοινωνικής τους ασφάλισης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συντονίσει και να στηρίξει οικονομικά αυτή την ενημερωτική εκστρατεία στην οποία θα πρέπει να συμμετάσχουν οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανισμοί της κοινωνικής ασφαλίσεως.
- Επίσης, τα κράτη μέλη οφείλουν να ανταποκρίνονται και στο μέλλον στην ευθύνη τους για τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως.
- Φορείς υποστήριξης επιχειρήσεων προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις σε περίπτωση απουσίας του υπεύθυνου της εκμετάλλευσής.

4.9 Μια κλαδική στρατηγική για τη δια βίου μάθηση στον γεωργικό τομέα

4.9.1 Προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση της απασχόλησης στη γεωργία και στις αγροτικές περιοχές, θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την αναβάθμιση του επιπέδου της επαγγελματικής κατάρτισης. Παράλληλα όμως με την ποιοτική βελτίωση της προσφοράς προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, θα πρέπει να αναζωογονηθεί και η ζήτηση για επαγγελματική κατάρτιση. Το πλαίσιο του στόχου αυτού θα πρέπει να αποτελεί μια κλαδική στρατηγική για τη δια βίου μάθηση. Αυτό θα συμβάλει στην υλοποίηση μιας οικονομίας στηριζόμενης στη γνώση με την έννοια της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

- Η Επιτροπή, θα επεξεργαστεί σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους στρατηγική που να απαρτίζεται από τέσσερις πυλώνες (βασική επαγγελματική κατάρτιση, συνεχής επαγγελματική κατάρτιση, ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος, μάθηση για τους ηλικιωμένους), με στόχο την προώθηση της δια βίου μάθησης στη γεωργία. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να συγχρηματοδοτηθεί με ευρωπαϊκούς πόρους όπως πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της ΚΓΠ.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για τον προσδιορισμό του πλαισίου σχετικά με την απασχόληση διακινούμενων εργαζομένων από τρίτες χώρες στη γεωργία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), ΕΕ C 204 της 18.07.2000, σ. 92.

⁽⁵⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Αναθεώρηση της ΚΓΠ», ΕΟΚΕ 591/2003, σ. 11.

⁽⁶⁾ Βλέπε γνωμοδότηση ΕΟΚΕ για την «Αναθεώρηση της ΚΓΠ», σ. 11.

- Η στρατηγική για τη δια βίου μάθηση θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και την παροχή συμβουλών για την επαγγελματική κατάρτιση γεωργών και εργαζομένων στη γεωργία. Η χρηματοδότηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ΚΓΠ. Οι χρηματοδοτικοί πόροι θα μπορούν να έχουν τη μορφή τεχνικής βοήθειας ενώ οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετάσχουν στον προσδιορισμό της προσφοράς όσον αφορά τον επαγγελματικό προσανατολισμό.
 - Η διάδοση της τεχνολογίας διασφαλίζεται από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο επαγγελματικής κατάρτισης το οποίο υποστηρίζεται από την Επιτροπή και απαρτίζεται από φορείς του τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης στους οποίους εκπροσωπούνται και οι κοινωνικοί εταίροι.
 - Οι οικονομικοί πόροι διασφαλίζονται από το Περιφερειακό Ταμείο.
- 4.10 Οι κοινωνικοί εταίροι διαμορφώνουν το περιεχόμενο της αειφόρου ανάπτυξης του αγροτικού χώρου
- 4.10.1 Η διαδικασία ανάπτυξης των εργασιακών σχέσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων στον γεωργικό τομέα διαφέρει έντονα από κράτος σε κράτος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να θεσπίσει μέτρα για την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου.
- Η Επιτροπή καλείται να εξαντλήσει όλα τα παραδείγματα καλών πρακτικών στον τομέα των εργασιακών σχέσεων, να τα αξιολογήσει και να κοινοποιήσει τα αποτελέσματα.
 - Η Επιτροπή θα πρέπει να διαθέσει για τους κοινωνικούς εταίρους των υποψήφιων κρατών μελών οικονομικούς πόρους ώστε να συνεχιστεί στις χώρες αυτές η θετική και καινοτόμος προσέγγιση των σχέσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

4.10.2 Στην ανάπτυξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να συμμετάσχουν όλοι οι σημαντικοί παράγοντες. Θα πρέπει να δημιουργηθούν δυνατότητες συμμετοχής ώστε να αναπτυχθεί όσο το δυνατό περισσότερο η κοινωνία των πολιτών.

- Μέσω του κλαδικού διαλόγου στη γεωργία, τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις περιφέρειες, μπορεί να αξιοποιηθεί ο αντίκτυπος των συνεργιών. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει μέριμνα ώστε να δημιουργηθούν όργανα διαλόγου στα πλαίσια των σημαντικότερων προγραμμάτων. Ο στόχος του κλαδικού διαλόγου θα πρέπει να είναι η συμφωνία σχετικά με την εξέλιξη των προγραμμάτων και προώθησης σχεδίων στα πλαίσια των λειτουργικών προγραμμάτων μεταξύ άλλων LEADER, ΕΚΤ και Περιφερειακό Ταμείο.
- Η διαδικασία ενός τοπικού προγράμματος δράσης για την υλοποίηση της αειφόρου ανάπτυξης δεν έχει θεμελιωθεί ακόμη στις αγροτικές περιφέρειες. Σημαντικό στοιχείο θα ήταν να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων. Οι προσεγγίσεις από τη βάση προς την κορυφή μπορούν να καρποφορήσουν μόνο με την προϋπόθεση ότι οι πολίτες θα είναι σε θέση να συμμετάσχουν. Παρόμοια προσέγγιση είναι επίσης αναγκαία για την επιτυχία της πολιτικής απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο.
- Σε όλες τις αγροτικές περιοχές των περιφερειών θα πρέπει να δημιουργηθούν εργαστήρια της αγροτικής ανάπτυξης, στους κόλπους των οποίων σημαντικοί παράγοντες (βουλευτές, επικεφαλής των διοικητικών αρχών, γεωργικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις εκπρόσωποι της εκκλησίας κ.α) θα εξετάζουν τα προβλήματα των αγροτικών περιφερειών.

Βρυξέλλες, 29 Ιανουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH